

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

СТЕПАНЮК МИКОЛА ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 343.353

ДИСЕРТАЦІЯ

**ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА СЛУЖБОВЕ ПІДРОБЛЕННЯ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ**

Спеціальність – 081 Право

Галузь знань – 08 Право

Подається на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ М. В. Степанюк

Науковий керівник – Авраменко Олексій Володимирович, кандидат юридичних наук, доцент

Львів – 2024

АНОТАЦІЯ

Степанюк М. В. Відповідальність за службове підроблення у кримінальному праві України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2024.

Дисертація є комплексним монографічним дослідженням кримінальної відповідальності за службове підроблення у кримінальному праві України.

Робота складається із трьох розділів. Перший розділ присвячено загальним засадам дослідження відповідальності за службове підроблення у кримінальному праві України. У цьому розділі здійснено аналіз стану вивчення відповідальності за службове підроблення у доктрині кримінального права України, який засвідчив наявність низки малодосліджених або взагалі недосліджених аспектів відповідальності за це суспільно небезпечне діяння. Відтак виокремлено як малодосліджені у площині кримінальної відповідальності за службове підроблення питання щодо співвідношення альтернативних форм об'єктивної сторони складу цього кримінального правопорушення; розмежування службового підроблення від складів інших кримінальних правопорушень, предметом яких є офіційний документ; стосовно межі між кримінально караним підробленням офіційних документів та малозначним, за яке особа не підлягає кримінальній відповідальності, тощо. Недослідженими в теорії кримінального права залишаються можливість вчинення службового підроблення через бездіяльність; ефективність його караності тощо.

Історико-правовий аналіз розвитку законодавства дав змогу окреслити перші спроби законодавчої фіксації кримінально караних діянь в українських джерелах права. Закцентовано, що формування окремої кримінально-правової заборони, яка передбачала саме той склад кримінального правопорушення, який є законодавчо закріпленим сьогодні, було тривалим. Законодавство

України, як і наукова думка, пройшли численні періоди творення під впливом і вітчизняних особливостей державного розвитку, і сусідніх держав.

Порівняльний аналіз законодавства України та Республіки Польща щодо регламентації відповідальності за службове підроблення засвідчив наявність низки відмінних ознак – як у визначенні змісту ознак цього суспільно небезпечного діяння, так і його караності. Найперше встановлено, що на відміну від українського законодавства регламентація відповідальності, пов'язана із фальсифікацією документів, є значно ширшою, і на противагу КК України диференціація відповідальності обумовлена не специфікою предмета кримінального правопорушення чи сферою суспільних відносин, яким спричиняється чи створюється загроза спричинення істотної шкоди, а характером вчиненого діяння. Встановлено, що КК Республіки Польща передбачає відповідальність в окремих статтях за: підроблення документів; засвідчення неправди; отримання неправдивого посвідчення; використання документа, що засвідчує неправду; збут документа, що посвідчує особу; використання чужого документа; знищення або приховування документа; знищення знаків, що визначають межі. Встановлено також і розмежувальні ознаки регламентації відповідальності за це суспільно небезпечне діяння в законодавстві окремих держав у розрізі визначення суб'єкта службового підроблення. Скажімо, на відміну від законодавства України, польське службову особу визначає як: особу, яка виконує функцію державної влади; є державним службовцем; членом органу місцевого самоврядування; особою, яка працює в організаційному підрозділі за державні кошти, якщо вона не виконує свою професійну діяльність виключно у сфері обслуговування; а також іншу особу, повноваження та обов'язки якої пов'язані з наданням публічних послуг та передбачені у законі чи визнаному Республікою Польща міжнародному договорі.

У другому розділі роботи охарактеризовано склад службового підроблення. Дослідження об'єкта складу службового підроблення дало змогу з'ясувати, що цей елемент складу правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України, попри певне різноманіття позицій у доктрині кримінального права, загалом

визначається як суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову діяльність. Встановлено, що поряд з іншими ознаками елементів складу цього кримінального правопорушення об'єкт виступає розмежувальною ознакою при кваліфікації діяння. Доведено, що додатковим факультативним об'єктом службового підроблення може бути низка суспільних відносин, окрім тієї групи суспільних відносин, які не мають і не можуть мати взаємозв'язку зі службовим підробленням (статева свобода, статева недоторканість особи тощо).

Аналіз змісту предмета службового підроблення засвідчив, що попри законодавче закріплення цього поняття у примітці до ст. 358 КК України та визначення його ознак у цій нормі, а також з урахуванням порівняно достатньої кількості теоретичних напрацювань з цієї проблематики, іноді існують труднощі у розмежуванні офіційного від будь-якого іншого різновиду документа. Встановлено, що предмет службового підроблення повинен відповідати одночасно ознакам, характерним для поняття «документ» з одного боку, і, відповідно, містити низку специфічних ознак, які надають йому статусу офіційного. При цьому однозначно визначити приналежність документа до категорії «офіційний» не дає змогу ні положення КК України, ні теоретичні напрацювання, ані судова практика. Це, зокрема, підтвердив аналіз вироків судів України за 2019–2023 років, а саме що предметом цього кримінального правопорушення виступають доволі різні за своїм змістом та формою документи, офіційний статус яких подекуди таки умовний. Дослідження цієї ознаки також вказало на те, що законодавець надто диференціював відповідальність за підробку документів у положеннях КК України з урахуванням специфіки підробленого документа.

Вивчення об'єктивної сторони складу службового підроблення дало змогу виокремити низку проблемних аспектів, як-от: відсутність законодавчого визначення змісту форм об'єктивної сторони складу службового підроблення; виокремлення такої кількості форм об'єктивної сторони складу цього правопорушення у багатьох випадках лише ускладнює процес правозастосування; відсутність будь-яких інших конкретизуючих ознак

(суспільно небезпечного наслідку, мети, мотиву) ускладнюють можливість відмежувати кримінально каране підроблення від малозначного; відсутність можливості притягнення до кримінальної відповідальності осіб за умисне невнесення службовою особою в офіційний документ відомостей, які вона зобов'язана була внести; відсутність у ст. 366 КК України такої форми об'єктивної сторони, як використання службовою особою завідомо підробленого офіційного документа; наявність в положеннях Особливої частини КК України низки статей, які передбачають відповідальність за підробку документа, фактично ідентичних між собою за об'єктивною стороною.

Обґрунтовано доцільність використання в положеннях кримінального законодавства узагальненого терміна «підроблення» на противагу існуючим чотирьом формам об'єктивної сторони чинної редакції ст. 366 КК України. Це дозволить усунути низку проблем при з'ясуванні їх змісту, а також кваліфікації вчиненого.

Здійснено дослідження ознак суб'єкта складу службового підроблення, яким виступає службова особа. Наголошено, що хоча положення ст. 366 КК України не містять прямої вказівки на те, що службова особа повинна здійснювати таке підроблення у межах наданих їй службових повноважень, така вимога виникає з огляду на сферу суспільних відносин, яким має спричинитися шкода такими діями.

Визначено, що суб'єктивна сторона, попри умисну форму вини до дій, спрямованих на підробку офіційного документа, повинна характеризуватися й іншими ознаками, оскільки в чинній редакції ст. 366 є доволі проблемною з огляду на відмежування кримінально караного діяння від не кримінально караного. Відповідно, запропоновано визначити спеціальну мету як обов'язкову ознаку кримінально караного підроблення службовою особою офіційного документа, а саме – вчинення зазначених дій з метою використання його підроблювачем чи будь-якою іншою особою для вчинення іншого суспільно небезпечного діяння.

Аналіз теоретичних надбань, а також судової практики з цієї категорії проваджень засвідчив наявність низки проблем і у кваліфікації службового

підроблення, і щодо призначення покарання за нього. Визначено, що такими проблемами є: ігнорування судами в окремих випадках значного розриву у часі між кількома фактами підробки офіційних документів, а отже, неврахування при кваліфікації кількох тотожних діянь такої кваліфікуючої ознаки, як повторність; кваліфікація діянь винної особи як службового підроблення у випадках, коли службова особа вчиняє зазначені дії виходячи за межі своїх повноважень; кваліфікація за співучасті у службовому підробленні з посиланням на ч. 2 ст. 27 КК (дій виконавця), що суперечить положенням ст. 29 КК України; постановлення судами першої інстанції обвинувальних вироків за службове підроблення у випадках, коли документ не містить всіх ознак офіційного документа, або ж притягнення до відповідальності осіб, які не відповідають усім ознакам службової особи; неврахування в окремих випадках при постановленні обвинувального вироку положень ч. 2 ст. 11 КК України щодо малозначності діяння.

Відтак на підставі проведеного дослідження запропоновано низку змін та доповнень до Кримінального кодексу України в частині регламентації відповідальності за підробку офіційного документа.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, кримінально-правове регулювання, склад кримінального правопорушення, суспільно небезпечне діяння, кримінально-правові наслідки, покарання, кваліфікація кримінальних правопорушень, службове підроблення, службова особа, зловживання службовим становищем, офіційний документ.

SUMMARY

Stepaniuk M. V. Liability for Official Forgery in the Criminal Law of Ukraine.
– Qualification Scientific Work as a Manuscript.

Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy in the Specialty 081 "Law". – Lviv State University of Internal Affairs. Lviv, 2024.

The dissertation is a comprehensive monographic study of criminal liability for official forgery in the criminal law of Ukraine.

The work consists of three chapters. The first chapter is dedicated to the general principles of researching liability for official forgery in the criminal law of Ukraine. This chapter analyzes the state of research on liability for official forgery in Ukrainian criminal law doctrine, which revealed a number of poorly studied or entirely unexplored aspects of liability for this socially dangerous act. In particular, the analysis of scientific publications highlighted that poorly studied issues regarding criminal liability for official forgery include the correlation of alternative forms of the objective side of this criminal offense; the differentiation of official forgery from other criminal offenses involving official documents; the boundary between criminally punishable forgery of official documents and minor offenses that do not incur criminal liability, etc. The theoretical possibility of committing official forgery through inaction and the effectiveness of its punishment remain unexplored in criminal law theory.

A historical-legal analysis of the development of legislation identified the first attempts at legislative fixation of criminally punishable acts in Ukrainian legal sources. Attention is drawn to the fact that the analyzed sources indicate a long path of forming a separate criminal prohibition that currently constitutes the legally established elements of this criminal offense. Ukrainian legislation, as well as scientific thought, has undergone numerous periods of formation influenced by both domestic state development features and neighboring states.

A comparative analysis of the legislation of Ukraine and the Republic of Poland regarding the regulation of liability for official forgery revealed a number of

distinguishing features both in defining the elements of this socially dangerous act and its punishability. It was established that, unlike Ukrainian legislation, the regulation of liability related to document falsification in Polish legislation is significantly broader, and in contrast to the Criminal Code of Ukraine, the differentiation of liability is not conditioned by the specifics of the criminal offense's subject or the sphere of social relations endangered or harmed, but by the nature of the committed act. The Polish Criminal Code provides for liability in separate articles for: document forgery; certifying falsehood; obtaining a false certificate; using a document that certifies falsehood; selling an identity document; using someone else's document; destroying or hiding a document; and destroying boundary markers. The study identified and differentiated the regulatory features of liability for this socially dangerous act in the legislation of the analyzed states concerning the definition of the subject of official forgery. Unlike Ukrainian legislation, Polish law defines a public official as a person performing a state authority function, a civil servant, a member of a local government body, a person working in an organizational unit funded by the state if not performing professional activities solely in the service sector, and other persons whose powers and duties are related to providing public services as stipulated by law or an internationally recognized agreement by the Republic of Poland.

In the second chapter of the study, the elements of official forgery are characterized. The examination of the object of official forgery enabled the determination that this element of the offense, as provided by Article 366 of the Criminal Code of Ukraine in the doctrine of criminal law, despite some diversity of positions, is generally defined as social relations that ensure normal official activity. It has been established that alongside other features of the elements of this criminal offense, the object serves as a distinguishing feature in the qualification of the act. It has been proven that an additional optional object of official forgery can be a range of social relations, apart from those groups of social relations that do not and cannot have a connection with official forgery (sexual freedom, sexual inviolability of a person, etc.).

The analysis of the content of the subject of official forgery showed that despite the legislative consolidation of this concept in the note to Article 358 of the

Criminal Code of Ukraine and the definition of its features in this norm, and considering the relatively sufficient number of theoretical works on this issue, their content sometimes causes difficulties in distinguishing official documents from any other types of documents. It has been established that the subject of official forgery must simultaneously meet the characteristics typical for the concept of "document" on one hand, and, accordingly, contain a number of specific features that grant it official status. However, neither the provisions of the Criminal Code of Ukraine, theoretical works, nor judicial practice provide an unambiguous determination of a document's belonging to the category of "official". This was confirmed by the analysis of court sentences in Ukraine from 2019-2023, which showed that the subject of this criminal offense comprises quite varied documents in terms of content and form, whose official status is sometimes rather conditional. The study of this feature also indicated that the legislator excessively differentiated the responsibility for document forgery in the provisions of the Criminal Code of Ukraine, considering the specifics of the forged document.

The study of the objective side of official forgery elements allowed the identification of several problematic aspects, including: the absence of a legislative definition of the content of forms of the objective side of official forgery; the separation of such a number of forms of the objective side of this offense in many cases only complicates the process of law enforcement; the absence of any other specifying features (socially dangerous consequence, purpose, motive) complicates the possibility of distinguishing criminal forgery from insignificant; the inability to prosecute persons for intentionally failing to enter information in an official document that they were obliged to enter; the absence in Article 366 of the Criminal Code of Ukraine of such a form of the objective side as the use of a knowingly forged official document by an official; the presence in the Special Part of the Criminal Code of Ukraine of a number of articles that provide for responsibility for document forgery that are practically identical in their objective side.

The expediency of using a generalized term "forgery" in the provisions of criminal legislation instead of the existing four forms of the objective side in the

current version of Article 366 of the Criminal Code of Ukraine has been substantiated. This will eliminate a number of problems in determining their content, as well as in the qualification of the committed act.

The study of the features of the subject of official forgery, which is an official, has been carried out. It has been emphasized that although the provisions of Article 366 of the Criminal Code of Ukraine do not directly indicate that the official must commit such forgery within the scope of their official powers, this requirement arises in view of the sphere of social relations that should be harmed by such actions.

It has been determined that the subjective side, despite the intentional form of guilt in actions aimed at forging an official document, should also be characterized by other features, since the current version of Article 366 is quite problematic in terms of distinguishing a criminally punishable act from a non-criminally punishable one. Accordingly, it has been proposed to define a special purpose as a mandatory feature of criminally punishable forgery by an official, namely – committing the specified actions with the intent to use the forgery by the forger or any other person to commit another socially dangerous act.

The analysis of theoretical achievements, as well as judicial practice in this category of cases, indicated a number of problems in both the qualification of official forgery and the imposition of penalties for it. It has been determined that such problems include: the courts' occasional disregard for the significant time gap between several facts of official document forgery, thus failing to take into account the qualifying feature of repetition in the qualification; the qualification of the offender's actions as official forgery in cases when the official commits these actions beyond their powers; the qualification of co-participation in official forgery with reference to Part 2 of Article 27 of the Criminal Code (actions of the executor), which contradicts the provisions of Article 29 of the Criminal Code of Ukraine; the issuance of guilty verdicts by courts of first instance for official forgery in cases when the document does not contain all the features of an official document, or the prosecution of individuals who do not meet all the features of an official; the failure to consider

the provisions of Part 2 of Article 11 of the Criminal Code of Ukraine regarding the insignificance of the act in some cases when issuing a guilty verdict.

Based on the conducted study, a number of changes and additions to the Criminal Code of Ukraine regarding the regulation of responsibility for the forgery of official documents have been proposed.

Key words: criminal liability, criminal law regulation, elements of a criminal offense, socially dangerous act, criminal law consequences, crime, punishment, qualification of criminal offenses, official forgery, official, abuse of official position, official document.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

*Наукові праці, в яких опубліковані
основні наукові результати дисертації*

1. Степанюк М. В. Проблемні аспекти об'єкта та предмета складу службового підроблення у законодавстві України. *Право і суспільство*. № 4. 2021. С. 179–188.
2. Степанюк М. В. Досвід Республіки Польща у сфері кримінально-правової протидії службовому підробленню. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія юридична*. Випуск 35/2022. С. 502–507. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10408787>
3. Степанюк М. В. Характеристика суб'єкта службового підроблення: на основі аналізу правоохоронної практики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. Випуск 80. Ч. 2. 2023. С. 98–102. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.2.14>

*Наукові праці, які засвідчують
апробацію матеріалів дисертації*

4. Степанюк М. В. Окремі проблемні аспекти визначення об'єктивної сторони складу службового підроблення за кримінальним правом України. *Теорія і практика протидії злочинності у сучасних умовах* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 3 листопада 2023 року). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 188–192.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	15
РОЗДІЛ 1	
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СЛУЖБОВЕ ПІДРОБЛЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	
	22
1.1. Стан дослідження відповідальності за службове підроблення у кримінальному праві України.....	22
1.2. Історія розвитку законодавства України щодо відповідальності за службове підроблення.....	31
1.3. Регламентация кримінальної відповідальності за службове підроблення у законодавстві окремих зарубіжних держав.....	44
Висновки до першого розділу.....	70
РОЗДІЛ 2	
ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДУ СЛУЖБОВОГО ПІДРОБЛЕННЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ.....	
	72
2.1. Об'єкт складу службового підроблення за кримінальним правом України.....	72
2.2. Предмет складу службового підроблення за кримінальним правом України.....	82
2.3. Об'єктивна сторона складу службового підроблення за кримінальним правом України.....	109
2.4. Суб'єкт складу службового підроблення за кримінальним правом України.....	127
2.5. Суб'єктивна сторона складу службового підроблення за кримінальним правом України.....	136
Висновки до другого розділу.....	143

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ПОКАРАННЯ

ЗА СЛУЖБОВЕ ПІДРОБЛЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ 146

3.1. Особливості кваліфікації службового підроблення

за кримінальним правом України..... 146

3.2. Особливості покарання за службове підроблення

та перспективи його удосконалення..... 179

Висновки до третього розділу..... 219

ВИСНОВКИ..... 221

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... 229

ДОДАТКИ..... 254

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Встановлення кримінальної відповідальності за службове підроблення стало логічним кроком законодавця у протидії фактам складання неправдивих офіційних документів або внесення в документи неправдивих даних, що у подальшому при їх використанні може становити підґрунтя для вчинення більш тяжких кримінальних правопорушень. Очевидно, що підробка офіційних документів службовою особою зазвичай утворює попередню стадію іншого кримінального правопорушення, попри це законодавець визначив, що таке діяння містить достатній рівень суспільної небезпечності для окремої криміналізації.

Теоретичним проблемам відповідальності за службове підроблення за кримінальним правом України у вітчизняній кримінально-правовій науці присвячено чимало уваги. Проте більшість досліджень виконані в межах аналізу окремих складів злочинів. Системне ж дослідження усієї сукупності цих кримінально-правових норм та практики їх застосування відсутнє.

Стрімкий цифровий розвиток інформаційного суспільства, впровадження сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій, діджиталізація, яка охопила всі сфери суспільного життя, цифрові інновації, електронне урядування та електронна демократія сприяють вчиненню протиправних діянь, які здатні спричинити істотну шкоду правам людини, інтересам суспільства та держави, що охороняються законодавством України. Відповідальність за службове підроблення у кримінальному праві України не отримала комплексного вирішення проблем у юридичній літературі. Дискусійними залишаються питання віднесення певних документів до офіційних. Водночас немає підстав стверджувати, що такі питання не досліджувалися взагалі. Окремі аспекти цієї проблеми порушувалися вченими при розгляді відповідальності у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Зокрема, В. К. Грищук,

В. П. Коваленко, І. В. Красницький, Р. Л. Максимович, М. І. Мельник, В. О. Навроцький, М. І. Хавронюк, П. Л. Фріс та інші частково розглядали питання відповідальності за службове підроблення при дослідженні кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Перелік дискусійних питань та проблем можна продовжувати, а їх наявність свідчить про складність заданої теми та про перспективу її подальшого теоретичного дослідження.

Ці та інші обставини обумовлюють актуальність обраної теми для дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ та в рамках наукової теми «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» (номер державної реєстрації 0121U113930). Тема дисертації затверджена Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ (протокол № 5 від 25.11. 2020).

Мета і завдання дослідження. *Мета* наукової роботи – всебічне дослідження проблем, пов'язаних з відповідальністю за службове підроблення; аналіз практики застосування кримінального закону; розробка пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства, яке встановлює відповідальність за службове підроблення.

Відповідно до наведеної мети окреслено такі *завдання*:

- здійснити аналіз стану наукового розроблення, історії розвитку законодавства України, законодавства окремих зарубіжних держав щодо відповідальності за службове підроблення в юридичній літературі;
- сформулювати науково обґрунтоване розуміння та визначення поняття службового підроблення;

– здійснити характеристику складу службового підроблення за кримінальним правом України;

– встановити проблеми відповідальності за службове підроблення у кримінальному праві України;

– запропонувати шляхи вдосконалення законодавства та правозастосовної практики за службове підроблення при вирішенні конкретних ситуацій.

Об'єктом дослідження є система суспільних відносини, що виникають при вчиненні службового підроблення.

Предметом дослідження є відповідальність за службове підроблення у кримінальному праві України.

Теоретичну основу дослідження становлять праці вітчизняних та зарубіжних учених, міжнародно-правові акти, сучасні кримінальні закони окремих зарубіжних держав, а також довідково-енциклопедична та інша наукова література.

Методи дослідження обрано, виходячи з поставлених у роботі мети та завдань, з урахуванням об'єкта та предмета дослідження. Методологічну основу дисертації складає система загальних і спеціальних теоретико-методологічних засобів наукового пізнання суспільних явищ та процесів, використаних із урахуванням поставленої мети, завдань, об'єкта та предмета дисертаційної розвідки. У процесі дослідження використано методи аналізу, класифікації, групування, порівняльно-правовий, техніко-юридичний, системно-структурний та системно-функціональний, логіко-семантичний та формально-юридичний методи.

Метод аналізу використано у всіх підрозділах роботи (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2). Завдяки йому з'ясовано стан дослідження питань відповідальності за службове підроблення у кримінальному праві України (підрозділ 1.1) та проаналізовано зарубіжний досвід (підрозділ 1.3). *Системно-структурний та системно-функціональний методи, методи класифікації, групування* застосовано при дослідженні різноманітних системних явищ (підрозділи 1.1, 1.2). Наприклад, у підрозділі 1.1 за допомогою системно-структурного методу встановлено періодизацію розвитку досліджень

відповідальності за службове підроблення у кримінальному праві України. Загалом *порівняльно-правовий метод* застосовано фактично в кожному підрозділі пропонованої роботи (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2), оскільки у процесі всього дослідження проаналізовано підходи вітчизняних науковців щодо висвітлення різних питань, зіставлено їхні думки, на підставі чого зроблено авторські висновки. На основі цього методу на конкретних прикладах простежено історію становлення на українських землях законодавства, яким закріплювалися загальні засади відповідальності за службове підроблення; крім того, здійснено порівняння норм, які були чинними у різні історичні періоди, з нинішнім кримінальним законодавством України (підрозділ 1.2). Також порівняльно-правовий метод використано у процесі аналізу кримінального законодавства окремих зарубіжних держав та його порівняння з кримінальним законодавством України з метою пошуку шляхів удосконалення кримінального законодавства України щодо відповідальності за службове підроблення (підрозділ 3.2). *Логіко-семантичний та формально-юридичний методи* надали змогу проаналізувати проблеми відповідальності за службове підроблення у кримінальному праві України та вказати способи їх вирішення. Завдяки цим методам, використаним головно у підрозділах 3.1 та 3.2, на основі аналізу наукової літератури, чинного законодавства України, законопроектів, законодавства зарубіжних держав запропоновано шляхи вдосконалення кримінального законодавства України щодо відповідальності за службове підроблення.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням кримінальної відповідальності за службове підроблення. Найвагоміші результати, що містять наукову новизну, є такими:

вперше:

– обґрунтовано недоцільність надмірної диференціації кримінальної відповідальності за підробку офіційних документів, на підставі чого запропоновано ч. 2 ст. 158³, ч. 1 ст. 159¹, ч. 3 ст. 220¹, ст.ст. 205¹, 220², 222, 223¹,

318, 319, 366 та 366-2, 384 КК України виключити. Також виключити у ст. 200 словосполучення «документів на переказ», ст. 233 – «використання підроблених приватизаційних документів» та у 409 КК України – «підроблення документів»;

– запропоновано складання, видачу службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів кваліфікувати за відповідною частиною задекларованої у роботі нової редакції ст. 358 КК України;

– визначено необхідність встановлення саме кримінальної відповідальності за підробку офіційного документа лише якщо воно вчиняється з метою використання його підроблювачем чи будь-якою іншою особою для вчинення іншого суспільно небезпечного діяння. У разі, якщо метою підроблення офіційного документа є вчинення іншого протиправного (не суспільно небезпечного діяння), запропоновано передбачити відповідальність в Кодексі України про адміністративні правопорушення;

– доведено доцільність встановлення кримінальної відповідальності за невнесення особою в офіційний документ відомостей, які вона зобов'язана була внести, з метою вчинення іншого суспільно небезпечного діяння;

удосконалено:

– поняття об'єкта складу службового підроблення, яким виступають суспільні відносини у сфері службової діяльності в частині належного забезпечення складання та обігу службової або іншої документації. Додатковим факультативним об'єктом цього кримінального правопорушення можуть бути фактично будь-які інші суспільні відносини чи соціальні блага, вплив на які може мати підроблений офіційний документ, за винятком специфічних суспільних відносин, які жодним чином з обігом документів не пов'язані;

– теоретичне бачення щодо визначення змісту таких понять, як «складання завідомо неправдивих офіційних документів»; «видача завідомо неправдивих офіційних документів»; «внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей» та «інше підроблення офіційних документів»;

– підходи щодо відповідальності за використання завідомо підробленого офіційного документа, зокрема запропоновано встановити відповідальність за таку дію в одній статті КК України, незалежно від характеру суб'єкта, який вчинив вказане кримінальне правопорушення, а також сфери його вчинення;

отримали подальший розвиток:

– ідеї щодо доцільності використання в положеннях кримінального законодавства узагальненого терміна «підроблення» на противагу існуючим чотирьом формам об'єктивної сторони чинної редакції ст. 366 КК України;

– теоретичні підходи щодо того, що предмет службового підроблення повинен відповідати одночасно ознакам, характерним для поняття «документ» з одного боку, і, відповідно, містити низку специфічних ознак, які надають йому статусу офіційного;

– підходи щодо необхідності врахування для правильної кваліфікації службового підроблення факту вчинення таких дій службовою особою саме у межах своїх службових повноважень.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені у дисертаційній роботі положення надалі можуть бути використані у:

– *науково-дослідній діяльності* – для подальших теоретичних досліджень відповідальності за службове підроблення за кримінальним правом України;

– *правотворчій діяльності* – з метою вдосконалення правового регулювання відповідальності за службове підроблення у кримінальному праві України;

– *правозастосовній діяльності* – для оптимізації відповідальності за службове підроблення за кримінальним правом України;

– *освітньому процесі* – у рамках викладання дисципліни «Кримінальне право», напрацювання навчально-методичних матеріалів: підручників, навчальних посібників тощо.

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана здобувачем самостійно. Дисертація є завершеною, аргументованою, комплексною роботою, яка має науково-теоретичне та практичне значення для подальших

наукових пошуків, присвячених вирішенню питань відповідальності за службове підроблення.

Положення та висновки дисертації є обґрунтованими на основі особистих досліджень автора, висновків інших науковців, нормативно-правових актів, аналітично-довідкових матеріалів, узагальнень судової практики. Викладені в дисертації ідеї та розробки належать автору. Структура дисертації розроблена з урахуванням мети та завдань наукового дослідження.

Апробація результатів дослідження. Результати зазначеного дослідження, найважливіші його аспекти, одержані узагальнення і висновки було оприлюднено на Міжнародній науково-практичній конференції (м. Львів, 3 листопада 2023 року).

Публікації. Основні положення та результати дисертації викладено у трьох наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях України, та одних тезах доповіді на науково-практичній конференції.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, що містять 10 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 370 сторінок, з них 213 сторінок – основний текст; 25 сторінок – список використаних джерел (що складається з 237 найменувань); 4 додатки розміщено на 117 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СЛУЖБОВЕ ПІДРОБЛЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

1.1. Стан дослідження відповідальності за службове підроблення у кримінальному праві України

Суспільно небезпечні діяння, де суб'єктом складу правопорушення законодавчо визначено службову особу, становлять вагомий ризик безпеки, оскільки не тільки заподіюють значної шкоди авторитету системи державних органів, а й спричиняють негативний вплив на економічну сферу держав та благополуччя населення загалом. Окреслені неправомірні діяння створюють сприятливі умови для існування організованої злочинності, обумовлюють поширення корупційних ризиків у державно-владному апараті України й системі органів управління та правоохоронної діяльності.

Повномасштабна війна російської федерації проти України призвела до значних змін у нашій державі – у політичній, соціальній, економічній, культурній і навіть історичній сферах. Очевидно, що зміни вплинули й на характеристику рівня та структури злочинності як в окремих регіонах, так і по всій території нашої держави. Найперше це стосується загального рівня злочинності в Україні, який упродовж 2022 та 2023 років порівняно з попередніми роками суттєво знизився (майже на 25%) [93]. Дані Національної поліції України теж засвідчують зниження рівня злочинності майже за всіма її видами.

Відтак за доцільне буде проаналізувати особливості службової злочинності в Україні, і вже принаймні з тієї причини, що на службових осіб покладається основна відповідальність за розвиток держави у принципі. Надважливого значення це питання набуває в умовах ведення воєнних дій, коли від рішення осіб, що наділені повноваженнями, залежить не лише економічний, соціальний та культурний розвиток держави, а й безпека населення та існування країни як політичного формування загалом.

Варто зазначити, що підроблення є класичним видом кримінальних правопорушень, відповідальність за які вказана не лише у ст. 366 КК України. Йдеться зокрема, про приписи кримінального закону, де феномен «підроблення» зазначається як:

1) основне діяння (обов'язкова ознака) об'єктивної сторони складів кримінальних правопорушень – у досліджуваній статті та ст. 223-1 «Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів»;

2) одне із альтернативних діянь (обов'язкова ознака) об'єктивної сторони складів кримінальних правопорушень: ст. 158 «Надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або інше несанкціоноване втручання в роботу Державного реєстру виборців»; ст. 200 «Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення»; ст. 205-1 «Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців»; ст. 318 «Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів»; ст. 358 «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів»;

3) суспільно небезпечний наслідок (обов'язкова ознака) об'єктивної сторони кримінального правопорушення – ст. 361 «Несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж»;

4) спосіб вчинення кримінального правопорушення (обов'язкова ознака) об'єктивної сторони – ст. 409 «Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом».

Зазначене стосується лише зовнішнього виразу неправомірного діяння «підроблення» та кримінально-правової реакції держави на різні форми його втілення. Водночас варто вказати, що законодавцем передбачено й інші

приписи, що визначають кримінально-караними діяння в сфері документообігу, що пов'язанні з неправомірним поширенням матеріальних носіїв інформації, які містять правове значення. Йдеться про такі кримінальні правопорушення, як:

– фальсифікація, підроблення, викрадення, пошкодження або знищення виборчої документації, документації референдуму, викрадення, пошкодження, приховування, знищення печатки виборчої комісії, комісії референдуму, виборчої скриньки, списку виборців чи учасників референдуму (ст. 158-3 КК України);

– виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст. 199 КК України);

– фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи (ст. 220-2 КК України);

– виготовлення, збут та використання підроблених цінних паперів (крім державних цінних паперів) (ст. 224 КК України);

– незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин (ст. 319 КК України).

Наведене засвідчує широкий спектр імовірних форм та способів вчинення кримінального правопорушення, де зовнішнім виразом об'єктивної сторони складу кримінально караного діяння є «підроблення». Крім того, такий вияв неправомірної поведінки особи стосується предмета суспільно небезпечного діяння, що має свій матеріальний вираз у вигляді «документа», що містить інформацію, яка має правове значення. Варто зауважити, що цей перелік не є вичерпним, оскільки сучасні форми введення документообігу надають правопорушникам нові можливості втілення неправомірних діянь.

Негативним чинником у цьому аспекті є відсутність законодавчого закріплення поняття «підроблення». Очевидно, що правильності процесу кримінально-правової кваліфікації сприяє визначення у кримінальному законі

предмета кримінального правопорушення службового підроблення «офіційного документа», а саме – документи, що містять зафіксовану на будь-яких матеріальних носіях інформацію, яка підтверджує чи посвідчує певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру, чи може бути використана як документи... (примітка до ст. 358 КК України). Незважаючи на це, у зв'язку з постійним оновленням способів ведення документообігу серед науковців й досі точаться дискусії щодо того, чи відповідають окремі носії інформації ознакам офіційного документа. Чи є юридичні підстави вважати їх предметом не лише розглядуваного кримінального правопорушення, а й суспільно небезпечних діянь, склад яких зафіксовано у:

– ст. 358. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів;

– ст. 357. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження.

Відтак, попри законодавче тлумачення предмета кримінального правопорушення, серед думок теоретиків кримінального права постійно виникають розбіжності щодо одностайного його сприйняття. Своєю чергою, відсутність у кримінальному законі чіткого визначення об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, а саме явища «підроблення», ускладнює застосування приписів ст. 366 КК України і теоретиками права, і представниками законодавчої та правозастосовної сфери [179, с. 188–192].

У переліку загроз друге місце посідає російська агентурна мережа у вітчизняних органах влади, силових та правоохоронних структурах. Третє закріпилося за адептами підтримки дружніх відносин із державою агресором. У сукупності це говорить про значний рівень небезпеки для України в цілому. Варто наголосити, що аналіз судових вироків за службове підроблення вказує на поширення цього негативного явища як за сферами професійної діяльності правопорушників, так і за рівнем службових повноважень. Більш детально про

це йтиметься у підрозділі 2.4. дисертаційної роботи, де аналізуватиметься суб'єкт кримінального правопорушення.

Рівень масовості вчинення кримінальних правопорушень службовими особами можна простежити за результатами щорічного звіту організації Transparency International. Дослідження вказаної інституції містять не лише інформативний характер, а й економічний та політичний. Йдеться про акцентування міжнародної спільноти на показниках звіту під час ухвалення тих чи інших рішень, де однією зі сторін виступає Україна. Попри те, що наша держава у 2023 році посіла 104 місце серед 180 держав світу, однак порівняно з попереднім роком її показники покращились на 12 позицій (нині перебуває поруч із Алжиром, Бразилією та Сербією). Отже, ефективна охорона держави і громадян від неправомірних та кримінально караних діянь у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, а також протидія таким діянням – першочергове завдання і правоохоронних органів та органів державної влади, і громадськості загалом.

Саме тому з метою загального розуміння основних заходів протидії окресленим небезпечним явищам науковці провадять дослідження, головним предметом яких є усунення суперечливих аспектів у частині вдосконалення правових положень у напрямі реалізації службових повноважень. Ось чому прискіпливий і визначальний інтерес становлять виключно службові особи (як потенційні правопорушники) усіх рівнів – як у сфері діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, так і професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Зважаючи на наведене, варто наголосити, що кримінально-правова охорона суспільних відносин у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, реалізується через передбачення в діючому кримінальному законі окремих засобів та заходів, що визначають суспільно небезпечне діяння кримінально караним. Важливу увагу у цій сфері належить приділити аналізу саме службового підроблення, про що свідчать як статистичні дані, так і результати наукових робіт деяких учених.

З метою з'ясування окреслених проблемних питань здійснено чимало наукових розвідок, найгрунтовніші з-поміж яких представили такі науковці, як: П. П. Андрушко [3], В. Є. Боднар [9], О. С. Бондаренко [10], В. К. Грищук [52], Ю. П. Дзюба [59], Н. О. Гуторова [94], О. О. Дудоров [62], Копча Н. В. [86] В. П. Коваленко [77], Т. В. Ільєнок [72], М. І. Карпенко та О. М. Москаленко [74], М. І. Мельник [111], Д. Г. Михайленко [115], В. О. Навроцький [119], І. М. Осика [129], Н. М. Парасюк [134], О. Ф. Пасєка [136], Л. П. Піддубна [138], В. І. Тютюгін [93], Я. С. Остапенко [132], С. С. Тучков [184], Фіалка М. І. [193], В. В. Франчук [194], М. І. Хавронюк [122], О. О. Харлов [197], В. І. Шакурн [70] та ін.

Тут варто деталізувати, що, зважаючи на актуальність з'ясування питань протидії службовому підробленню, науковці у різні роки розкривали їх проблемні аспекти, зокрема:

– О. С. Бондаренко здійснив загальний аналіз предмета кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (2016 р.); М. І. Фіалка узагальнив кримінально-правову охорону документообігу (2010 р.); Н. О. Тимошенко напрацював окрему кримінально-правову характеристику підроблення документів, печаток та бланків, їх збуту та використання (2009 р.);

– Н. В. Копча описала використання спеціальних знань під час розслідування службового підроблення (2023 р.), І. М. Осика виявила специфіку розслідування підроблення документів та їх використання у сфері підприємництва (2006 р.); О. І. Ромців розкрила особливості подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності (2016 р.);

– Я. С. Остапенко дослідила особливості кримінологічної характеристики та запобігання службовому підробленню (2017 р.), С. С. Тучков свою наукову розвідку присвятив підробленню як способу вчинення злочину (2005 р.).

Вказане засвідчує чимале зацікавлення вчених до феномена кримінальних правопорушень не лише у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг загалом, а й, зокрема, до

такого їх різновиду, як службове підроблення. Варто зауважити на всебічному інтересі науковців до аналізу згадуваних кримінально караних діянь як з позиції матеріального, так і процесуального права, а саме: кримінально-правової, кримінологічної, кримінально-процесуальної та криміналістичної позицій.

Крім того, досліджуючи аспект кримінально-правової охорони суспільних відносин у сфері службової діяльності в частині належного забезпечення складання та обігу службової або іншої документації, варто наголосити на бракові наукових праць, предметом яких виступали би способи і форми вчинення кримінально караних діянь в окресленій сфері. Додатково, акцентуючи на кримінологічних ознаках цього різновиду кримінального правопорушення, стає очевидним те, що окремим предметом дослідження вчених не були питання таких альтернативних видів неправомірних посягань з офіційними документами, як «складання», «видача», «внесення». Саме тому на законодавчому рівні закріплене положення «інше підроблення офіційних документів», наголошуючи на невичерпності переліку можливих форм незаконної поведінки. Попри це, висновки наукових праць зазначених учених містять вагоме теоретичне та практичне значення, і, безсумнівно, будуть корисними під час здійснення цього і майбутніх досліджень.

Звісно, негативні явища не виникли одразу з часу проголошення незалежності нашої держави. Службове підроблення було відомим й у попередні періоди та навіть відображене в законодавчих приписах. Однак сам підхід представників доктрини кримінального права до питань сприйняття кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, дещо відрізнявся від їхніх колег з іноземних держав. Йдеться про специфіку розгляду інституту службової діяльності через призму комуністичної ідеології. Пропаганда тих часів фактично не визнавала ймовірності існування протиправних діянь з боку представників владних повноважень. На думку adeptів такої ідеології, комунізм – це сукупність ідей і поглядів, що виступають на захисті корінних інтересів робітничого класу і всіх трудящих у їхній боротьбі за ліквідацію капіталізму та

побудову комунізму [81]. Тобто особи, наділені службовими правами, не можуть заподіяти шкоду тим, кому служать.

Вказане засвідчує новизну сучасного підходу до розгляду кримінальних правопорушень, де спеціальним суб'єктом визначено службову особу. Внаслідок браку до 1991 року вітчизняної наукової літератури без політичного впливу на наукові погляди, виникає необхідність використання правових та теоретичних джерел іноземних держав.

У рамках обговорення суб'єкта кримінально караного діяння, зазначеного у ст. 366 КК України, доцільно визначити, які ж саме особи відносяться до категорії службових. На відмінну від об'єктивної сторони досліджуваного правопорушення, визначення його суб'єкта є законодавчо закріпленим. Однак попри наявність законодавчого припису, у цьому випадку простежується відсутність послідовності. Йдеться про подвійне трактування розглядуваного феномена у різних кримінально-правових нормах. Зокрема, у ст. 18 Загальної частини та примітці до ст. 364 Особливої частини КК України надається роз'яснення, що саме необхідно розуміти під поняттям службової особи. Подвійне передбачення такого правового статусу призводить до виникнення підозр щодо різного переліку таких осіб.

У контексті аналізу структурних частин кримінального закону, слід також наголосити на специфіці Розділу XVII Особливої частини, який з-поміж усіх розділів, що передбачають кримінальну відповідальність, зазнав найчастіших змін, а відтак і розглядуваного неправомірного діяння. Так, у ст. 366 КК України шість разів вносили зміни, деякі з котрих навіть набули такого статусу, як втрата чинності. Один раз досліджуваний кримінально-правовий припис вийшов у новій редакції. Така динаміка пояснюється адекватною реакцією законодавця на нові форми вчинення кримінальних правопорушень, а також постійним удосконаленням форми ведення документообігу.

Незважаючи на безперервне оновлення положень кримінального закону, означений різновид незаконних діянь вирізняється вагомою латентністю. Окрім того, на ефективність нашого дослідження також впливає і широкий спектр кримінальних правопорушень, де неправомірне діяння полягає у підробленні, а

його предметом є офіційний документ. Вплив полягає у необхідності здійснення наукового аналізу окремих питань, що характеризуються подібністю підходу до їх вирішення. Це передусім стосується таких сфер, як обіг цінних паперів, виборчої системи, фінансової системи, банківських рахунків, державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів, дозвільної системи, медичної системи, інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж, військової служби тощо.

Отже наукова розвідка щодо визначення стану висвітлення в теоретичних джерелах проблем встановлення кримінальної відповідальності за правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, вказує на високий рівень зацікавленості серед учених. Водночас це не свідчить про відсутність певних питань щодо протидії такому суспільно небезпечному явищу, як службове підроблення.

Зокрема, невирішеним є питання, що стосуються встановлення:

– чітких ознак та вимог, відповідність яким надає особі службового статусу та визначає її суб'єктом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України;

– чи суспільно небезпечне діяння може бути лише у формі активних дій чи бездіяльності також;

– особливостей кваліфікації службового підроблення;

– особливостей призначення покарання за службове підроблення.

Отже, для кримінально-правової доктрини важливими й необхідними є наукові розвідки, предмет яких – протидія кримінально караним діянням, потенційним суб'єктом яких конкретно визначено не будь-яку особу, а лише службу. Однак попри зазначені твердження, у підходах науковців нема однастайності практично щодо кожного елементу складу кримінального правопорушення, зазначеного у ст. 366 КК України. Згадувані чинники вкотре підтверджують доцільність реалізації завдань, визначених у дисертаційній роботі.

1.2. Історія розвитку законодавства України щодо відповідальності за службове підроблення

Службове підроблення, підроблення документів, печаток, штампів та бланків, підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів, – негативні феномени, що притаманні Україні не лише з часів державної самостійності. Зазначені неправомірні діяння виникають паралельно з розвитком суспільних відносин, впровадженням нових форми науково-технічного прогресу, поширенням глобалізаційних процесів, реформуванням органів державної влади, використанням у професійній діяльності сучасних форм документообігу тощо. Відповідно, і здійснення повноважень службовими особами будь-якого органу супроводжується ризиком вчинення неправомірних діянь у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Очевидно, що вказані суспільно небезпечні феномени не є негативним надбанням, існування ризику якого виникло одразу. Вчинення кримінальних правопорушень є побічним ефектом здійснення політичної, управлінської, економічної та інших різновидів діяльності, що притаманні будь-якій державі. Тому жодне суспільство не перебувало в цілковитій безпеці від шкідливих наслідків таких неправомірних діянь [64, с. 33].

Дослідження кожного правового феномена або процесу за доцільне насамперед розпочати з аналізу історичного походження предмета, що становить науковий інтерес. Історичне пізнання окремої правової сфери регулювання суспільних відносин є вагомим умовою усвідомлення значення її положень, оскільки розуміння процесу еволюції будь-якого правового феномена надає можливість спостереження за сучасним станом явища через сліди його віддзеркалення у минулому [56, с. 1]. Отримати бажані результати можна завдяки аналізу приписів тих нормативно-правових актів, що мали законну силу на території України в різні періоди її існування. Вагомим значення це набуває в рамках дослідження кримінально-правових явищ, що пояснюється

ймовірністю досягти розуміння потреби в існуванні кримінально-правового засобу та простеженні законодавчих способів протидії суспільно небезпечним діянням у різні етапи державності України. Окреслене сприятиме усвідомленню значення змісту явища, виокремленню його ознак, дасть змогу сформулювати дієві заходи протидії та віднайти кращий іноземний досвід.

Отож із здобуттям Україною 1991 року статусу суверенної держави постала потреба запровадження змін у кожній сфері суспільних відносин. Не стала винятком і службова діяльність в частині правомірності здійснення службовими особами наданих ним повноважень. Відповідно, з огляду на високий ступінь суспільної небезпеки, окремого правового втручання вимагали посягання у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Хоча окреслені твердження і вказують на вагоме значення проблеми та необхідність своєчасного її вирішення, однак у вітчизняній науці кримінального права відсутнє комплексне дослідження історичного походження кримінальних правопорушень, учинених службовою особою шляхом службового підроблення. Отже, наведене потребує критичної уваги дослідників як кримінального права України, так і інших галузей, оскільки негативні наслідки від неправомірного діяння службової особи відчутні у кожній сфері життєдіяльності суспільства. Беручи до уваги історичні періоди становлення української державності, а також економічно-політичний розвиток іноземних держав, вважається за доцільним розпочати наукову розвідку з дослідження етапу зародження первинних ознак створення державного устрою України. Віднайдення та аналіз причин, що виявилися головними чинниками існування кримінально-правового засобу охорони вказаних суспільних відносин, удосконалить розуміння явища криміналізації службового підроблення.

Для ефективності встановлення історії розвитку кримінальної відповідальності за вказане правопорушення передусім варто визначити потребу в існуванні такої кримінально-правової норми охорони. Йдеться про доцільність з'ясування соціальної обумовленості закріплення неправомірного

діяння в ст. 366 КК України, оскільки криміналізація кожного суспільно небезпечного діяння є відображенням способу життя населення, що потребує передбачення покарання за конкретні різновиди забороненої поведінки. Тобто підстави та детермінанти криміналізації визначають обґрунтування встановлення суспільно небезпечного діяння не лише неправомірним, а й кримінально караним. Таким чином здійснюється увідповіднення кожного припису кримінального закону до вимог громадськості, а відтак і розроблення механізму впливу на соціально-побутові умови.

Оминаючи опис доцільності визнання того чи іншого чинника, що зумовлює кримінальну відповідальність за конкретне діяння, зазначимо, що в науковій літературі існує понад двадцять таких підстав. Очевидно, що вибір зупинився на тих причинах, які для більшості правників є головними і не викликають жодних протиріч [92; 60; 61; 127; 165], а відтак виникає можливість в межах підрозділу дослідження здійснити аналіз окресленого предмета.

Здійснюючи наукову розвідку явища службового підроблення, визначення соціальної обумовленості встановлення кримінальної відповідальності за таке діяння відбуватиметься за такими чинниками: рівень суспільної небезпеки правопорушення; ступінь поширеності; обґрунтованість встановлення кримінально-правової заборони; усталені правові звичаї і традиції українського кримінального закону; практика здійснення подібного у зарубіжних державах.

Якщо говорити про рівень суспільної небезпеки правопорушення, то в доктрині кримінального права існує два критерії його встановлення – характер та ступінь неправомірного діяння. Очевидно, що сам статус правопорушника вже вказує на високий показник його загрози. Службова особа наділена повноваженнями, що пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, і вчинення кримінального правопорушення ставить під загрозу авторитетність не лише тієї установи, де працює правопорушник, а й усієї системи, де передбачено наявність службових осіб. Крім того, загалом підривається довіра громадян до правдивості ведення процесу документообігу.

Щодо ступеня кримінального правопорушення, то законодавець предметом службового підроблення визначив офіційний документ, тобто матеріальну форму фіксації інформації, що має юридичне значення. Підроблення такого носія інформації призводить до настання суспільно небезпечних наслідків, що лише підкреслює високий ступінь заподіяної шкоди. Водночас ч. 2 ст. 366 КК України встановлює кримінальну відповідальність за службове підроблення, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, які у двісті п'ятдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Дещо полегшене завдання з визначенням такого чинника, як ступінь поширеності службового підроблення, оскільки є можливість використання статистичних даних. Тут варто вказати, що офіційно оприлюднена інформація не завжди здатна відобразити реально існуючий стан [137, с. 152]. Йдеться про високу вірогідність латентності фіксації таких кримінальних правопорушень. Відтак у нагоді стають соціологічні методи дослідження, а саме анкетування, інтерв'ювання, аналіз засобів масової інформації тощо.

Позаяк наше наукове дослідження є більш кримінально-правовим, а не кримінологічним, то вважається доцільним використати показники виключно офіційних даних. Тому, враховуючи прагнення висвітлення лише об'єктивної інформації та розгляду стану злочинності як у мирний час, так і в час воєнного стану, вважаємо за необхідне застосувати статистичні показники починаючи з 2019 року. Відповідно, за даними Офісу Генерального прокурора України, було обліковано таку кількість кримінальних правопорушень, передбачених ст. 366 КК України: 2019 р. – 5534; 2020 р. – 6257; 2021 р. – 5746; 2022 р. – 3667, 2023 – 4335.

Як уже зазначалося, з уваги на високий рівень латентності окресленого кримінального правопорушення, наведені статистичні дані не можуть правдиво відобразити існуючий ступінь поширеності службового підроблення. Використання показників лише з єдиного реєстру судових рішень засвідчує потребу встановлення караності за розглядуваний різновид неправомірної поведінки.

Наступним чинником, що визначає соціальну обумовленість встановлення кримінальної відповідальності за службове підроблення, є обґрунтованість

передбачення такої кримінально-правової заборони. Одразу наголосимо на тому, що з метою уникнення дублювання інформації та прагнучи здійснити більш розгорнутий опис цієї категорії, вказаний чинник детальне висвітлення отримає під час наукового аналізу питань, передбачених у третьому Розділі дослідження. Заразом буде доречно акцентувати, що в теорії кримінального права [48, с. 48] встановлення потреби у розробленні кримінально-правового засобу охорони конкретних суспільних відносин обумовлено такими критеріями:

– позитивні зміни в динаміці посягань, тобто вплив кримінально-правової заборони на показники, що відображають зміну їх рівня та структури протягом певного періоду часу (проаналізовано 217 вироків за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України);

– негативні зміни внаслідок криміналізації діяння. Йдеться про необхідність встановлення наявності факторів, що засвідчують неправильну, або так звану помилкову криміналізацію. Тобто визнання кримінальним правопорушенням діяння відбулося без притаманних/достатніх для криміналізації підстав. В науці кримінального права виокремлюють такі види помилкового визнання діяння суспільно-небезпечним: 1) необґрунтоване; 2) надмірне 3) неповне; 4) неправильне [111, с. 95];

– співвідношення позитивних і негативних змін внаслідок здійсненої криміналізації. Врахування всіх факторів змін (позитивних і негативних), які будуть виявлені після криміналізації діяння, у своїй сукупності та взаємозв'язку має визначити, чи є зафіксовані негативні наслідки криміналізації службового підроблення істотними порівняно з позитивними.

Аналізуючи усталені правові звичаї і традиції українського кримінального закону, варто вказати, що кримінально-правові приписи є фактичним віддзеркаленням становища соціально-економічного розвитку саме того етапу, який піддається науковій розвідці. Окреслене розширить бачення процесу перетворень вартісних орієнтирів у неоднакові періоди часу, що сприятиме і з'ясуванню проблем сьогодення, і формуванню чітких варіантів щодо їх рішень. Отже, з метою виявлення правової традиції українського законодавства щодо

протидії службовому підробленню доцільно переглянути випадки законодавчого передбачення кримінально-правової заборони за вказану неправомірну поведінку.

Враховуючи, що метою цього структурного підрозділу дослідження є здійснення поверхневого аналізу розвитку українського законодавства щодо кримінальної відповідальності за службове підроблення за вітчизняним кримінальним правом, то необхідно лише окреслити законодавчий стан регулювання зазначеної проблеми – від здобуття державного суверенітету України до сьогодення. Наукову розвідку давніших етапів буде здійснено згодом.

На час здобуття самостійності України перелік кримінально караних діянь містився у КК України 1960 р. Отже, ст. 166 цього кодексу визначала кримінальну відповідальність за посадовий підлог, а саме за: внесення посадовою особою до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інша підробка документів, а також складання і видача завідомо неправдивих документів (ч. 1); посадовий підлог, якщо воно (діяння) спричинило тяжкі наслідки [96].

Безумовно, діючий кримінальний закон від 05.04.2001 р. також передбачає чітку кримінально-правову заборону, що визначає покарання за службове підроблення (ст. 366). Однак чинний припис забороненого діяння з часу набрання новітнім КК України чинності (01.09.2021 р.) піддався п'ятьом змінам і ще вийшов в новій редакції. Відповідно, з метою аналізу історії розвитку законодавства України щодо відповідальності за службове підроблення вважається доцільним вказати зміст того положення, що був притаманний ст. 366 КК України на час її ухвалення. Отже, частина 1 передбачала такий різновид суспільно небезпечного діяння, як службове підроблення, тобто внесення службовою особою до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення документів, а також складання та видача завідомо неправдивих документів. Частина 2 вказаної статті залишилася без змін та уточнень.

Аналіз зазначених положень статті свідчить, що зміни змісту припису стосувалися як диспозиції, так і санкції, зокрема:

– диспозиція набула більш логічної форми викладу кримінально-правової заборони без додавання чи уточнення нових форм чи обставин вчинення неправомірного діяння;

– санкція в частині першій отримала зміни щодо межі призначення штрафу (збільшився у вісімдесят разів) і становить до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Частина друга доповнилася додатковим обов'язковим покаранням, а саме штрафом у розмірі від двохсот п'ятдесяти до семисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відтак простежується позиція законодавця щодо удосконалення протидії службовому підробленню шляхом передбачення та збільшення розміру правового заходу примусу у виді грошового стягнення.

Узагальнюючи наукову розвідку цього чинника, слід наголосити, що з періоду встановлення державного суверенітету України службові кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, враховуючи свою надмірну поширеність, вже були визначені як суспільно небезпечні діяння. Отже, на підставі загального кримінально-правового методу протидії службовим кримінальним правопорушенням, з уваги на необхідність дієвого використання державного примусу, виокремлено зі загального списку ймовірних правопорушників саме службову особу і передбачено їх у конкретній статті Особливої частини кримінального закону.

Тимчасом деякі аспекти протидії службовому підробленню потребують аналізу у системному зв'язку з іншими злочинними проявами у сфері службової діяльності, а також з корупційними посяганнями, оскільки правова суть цих неправомірних діянь є подібною. Тому усталені правові звичаї і традиції українського кримінального закону щодо протидії цим незаконним проявам є також спільними.

Водночас практику такої протидії у зарубіжних державах більш прискіпливо буде досліджено в третьому підрозділі Розділу 1 «Регламентация кримінальної відповідальності за службове підроблення у законодавстві

окремих зарубіжних держав». Тут лише зазначимо, що для обґрунтування соціальної обумовленості кримінальної відповідальності службових осіб за службове підроблення у вказаному підрозділі, крім дослідження кримінального законодавства іноземної держави, буде ще й зазначення тих джерел міжнародного права, приписи яких Україна взяла на себе зобов'язання імплементувати у вітчизняну правову систему.

Наведене не лише обґрунтовує актуальність протидії службовому підробленню, а й обов'язок країн, що входять до складу європейської спільноти, законодавчо встановити кримінальну відповідальність за розглядувані неправомірні діяння. Відтак немає жодних застережень щодо вивчення іноземного досвіду з питань кримінально-правового захисту розглядуваних суспільних відносин у зарубіжних правових системах.

У зарубіжних державах практика протидії аналізованим злочинам як критерій, що обґрунтовує доцільність передбачення покарання, засвідчує необхідність кримінально-правового засобу охорони суспільних відносин, що стосується службового підроблення. Беручи до уваги завчасно встановлену черговість виконання окресленої наукової розвідки, варто виокремити історію еволюції вітчизняного законодавства в частині застосування такого державного примусу.

Отже, протидії окресленим проблемам приділяли увагу можновладці й наших земель. Зокрема, за часів дії Руської правди (1016 р.) поняття «підроблення» ще не існувало, оскільки була відсутня об'єктивна перспектива вчинити протиправне діяння. Неможливо було потенційному правопорушнику вчинити підроблення документа у зв'язку з неможливістю внесення до його змісту завідомо неправдивих відомостей. Пояснюється це відсутністю однієї з умов вчинення вказаного неправомірного діяння службовою особою – володіння писемністю. Натомість характерним відповідником такого підроблення у ті часи сприймалися, наприклад, наклеп або підроблення приграничних знаків [78, с. 28].

Окрім писемності, доцільно наголосити ще на двох особливостях наукової розвідки предмета дослідження цього підрозділу, що відрізняє історію

становлення законодавства України щодо відповідальності за службове підроблення від іноземних держав. По-перше, від початку свого розвитку до утвердження України як суверенного повноцінного представника на міжнародній арені терени нашої сучасної Батьківщини були поділені на певні частини, що входили до складу територій дещо потужніших в окремий часовий період сусідів. Тобто залежно від етапу володарювання конкретної держави на тій чи іншій із роздроблених частин України використовувалися різноманітні нормативно-правові акти регулювання суспільних відносин. Це стосувалося і визнання суспільно небезпечного діяння правопорушенням. Саме тому, незважаючи на найдавнішу правову пам'ятку України – Руську Правду, на зміст приписів діючого вітчизняного законодавства впливали положення правових систем інших держав. Наприклад, Литовська Республіка, Республіка Польща, Республіка Австрія, частково Румунія та Угорщина. Звісно, простежувались і прояви українського самодержавства, а саме акти української (гетьманської) автономної влади, законодавча діяльність Директорії Української Народної Республіки тощо.

По-друге, окреслені письмові джерела та законодавчі акти іноземних держав, що мали вплив на суспільні відносини українських земель, не передбачали кримінально-правових заборон, де предметом кримінального правопорушення було чітко визначено офіційний документ, а суб'єктом – службову особу. Саме тому під час наукової розвідки використовуються положення, що встановлюють кримінальну відповідальність не лише за службове підроблення, а за неправомірну поведінку службових осіб загалом. Тобто на тлі відсутності окремого припису щодо підроблення офіційних документів аналіз інших правових норм, що визначають діяльність осіб, наділених владними повноваженнями, неправомірною, не втрачає доцільності.

Акцентування на такій деталізації особливостей становлення вітчизняного законодавства вважалося доречним, враховуючи дію різноманітних нормативно-правових актів іноземних держав на теренах України у різні її історичні періоди. Йдеться про такі законодавчі приписи, як Псковська

та Новгородські судні грамоти (юридичними джерелами яких були окремі статті Руської Правди [164]), а пізніше вже й навіть Воєнний артикул Петра I 1715 р., Литовські Статути, кодифіковані акти Австрійської імперії, Речі Посполитої тощо. Відповідно, ці приписи мали вагомий вплив на становлення правових звичаїв законодавчого регулювання та охорони тодішніх суспільних відносин. Водночас наголосимо, що у формуванні діючої вітчизняної правової системи визначним став етап входження усіх територіальних частин в одне державне утворення – включення їх до складу СРСР у період з 1919 по 1991 рік.

Повертаючись до правових джерел нашої держави, наступним після Руської Правди відсутнім етапом розвитку правової системи України є XV століття. Цей час характеризується російською державною зовнішньою політикою (що притаманно й досі), яка полягала у захопленні територій інших країн, що загалом вплинуло на перебіг історичних подій у Східній Європі. Відтак попри те, що такі правові джерела, як Псковська судна грамота 1467 р., Судебники 1497 й 1550 рр. передбачали окремі положення щодо протидії цьому негативному явищу [9, с. 127], службові правопорушення та й корупція загалом сприймалися як складова суспільного життя в різних формах її існування (наприклад, Псковська судна грамота). Хоча зазначене правове джерело більше належить до цивільно-правових актів, однак вже містить норму про підроблення документа. Йдеться про підроблення засвідчень про грошову позичку, яка не вважалася доказом під час судових спорів [78, с. 19]. Таке діяння не визначалося кримінальним правопорушенням, відповідно, й не передбачало покарання. Зрештою, письмова фіксація таких явищ практично й визначили головні тенденції правової протидії службовим правопорушенням, що згодом набуло рис окремого кримінально-правового інституту (в Судебнику Івана Грозного, Укладенні 1649 р., Укладенні про покарання кримінальні та виправні, Кримінальному укладенні, Кримінальних кодексах УРСР 1922, 1927, 1960 рр.).

Інший проміжок часу нашої держави вже припадає на входження українських земель до складу Литовського князівства. Отож черговим прикладом панування іншої правової системи на теренах України є Перший

Литовський Статут (1529 р.). Загалом і наступні Литовські статuti 1568 та 1588 років утримували тенденцію, відповідно до якої, якщо службова особа і згадувалася у приписах, то не як суб'єкт протиправного діяння, а навпаки – як потерпіла особа. Однак, згідно з предметом дослідження, поняття «підроблення» не лише знайшло свій зовнішній вираз, а й вже передбачено його розгорнуте тлумачення.

Зокрема, у першому Статуті за фальшування господарських документів чи печаток передбачалося покарання шляхом побиття. У другому вже додався опис цього явища, спосіб його вчинення і захід примусу. Йдеться про такі протиправні діяння, як підроблення господарських документів, печаток, заповітів шляхом неправдивого запису чи печатки на такому документі. Покарання також змінилося і стало суворішим – застосування вогню. Третій Статут містив подібний зміст заборони, однак значно ширшим став перелік осіб із владними повноваженнями [176].

Варто також вказати на сприйняття цього явища в часи існування на території України такого військово-політичного утворення, як Запорізька Січ. У період Гетьманщини, враховуючи багатосторонній вплив іноземних джерел права, значну роль все ж відіграло звичаєве право [103, с. 244]. Водночас відчувалася й присутність впливу положень царського законодавства, Литовської правової системи, приписів «попередніх прав», церковного права [105, с. 15]. Право Гетьманщини містило також і положення щодо визначення суспільно небезпечного діяння кримінальним правопорушенням, зокрема й у сфері здійснення службової діяльності – казнокрадство, зловживання владними повноваженнями, підроблення документів тощо [54]. Про рівень шкідливості неправомірної поведінки представників влади вказував різновид покарання. Фактично маємо змогу порівняти захід примусу тодішньої правової системи зі сьогоdnішнім. Якщо діюче кримінальне законодавство передбачає позбавлення волі на певний строк з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, то відповідно до Великої екстрадинаційної Ради Запорізької Січі (1764 р.), вказувалося в одному випадку

призначення покарання смертної кари, а в іншому – позбавлення правопорушника можливості у майбутньому обіймати становище отамана [117, с. 12].

Далі доцільно виокремити «Права, за якими судиться малоросійський народ». Йдеться про перші спроби кодифікації вітчизняного законодавства тих часів, що також визначало й прагнення громади до автономії з подальшим формуванням суверенної держави. Отже, цей документ закріплював кримінальну відповідальність за підроблення грамот, привілей, указів, державних печаток тощо. Суворість застосування покарання підтверджує рівень суспільної небезпеки, адже вказувалась смертна кара [151, с. 43]. Необхідно також наголосити, що попри визнання службового підроблення кримінально караним діянням, відсутні правові згадки щодо приватно-правних засобів фіксації інформації, що значно звужувало предмет кримінального правопорушення.

Наведене відтак засвідчує послідовність етапів становлення новітнього варіанту передбачення кримінальної відповідальності за службове підроблення. Йдеться про історію розвитку законодавства України щодо кримінально-правової протидії розглядуваному негативному явищу, а саме про встановлення суспільно небезпечного діяння та передбачення покарання за його вчинення.

Отже, КК України 2001 року у своєму первинному варіанті у ст. 366 передбачав кримінальну відповідальність за таке службове підроблення:

ч. 1 – службове підроблення, тобто внесення службовою особою до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення документів, а також складання та видача завідомо неправдивих документів.

ч. 2 – те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки.

Варто також згадати і про захід державного примусу стосовно тих осіб, які вчинили передбачувані неправомірні діяння. За ч. 1 визначено штраф до п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років; за ч. 2 – позбавлення волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Станом на 01 січня 2024 року до вказаної кримінально-правової норми було внесено шість змін. Новітня ст. 366 має такий зміст – складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів. Частина 2 залишилася без змін. Порівняно з первинним змістом кримінального правопорушення «службового підроблення», видається можливим наголосити, що діючий варіант більш чітко та розгорнуто надає роз'яснення цьому небезпечному явищу. Однак детальніший опис переваг та ймовірних недоліків буде вказано в Розділі 2 наукової роботи під час досліджень ознак складу розглядуваного правопорушення.

Окремо видається доцільним таки зазначити, чи змінився за час дії КК України вид та розмір покарання. Важливість цього пояснюється необхідністю увідповіднення сучасним вимогам та потребам суспільства, а відтак і достатності застосування окремого виду державного примусу. Отже, з 2001 р. законодавець змінив своє рішення лише стосовно такого виду покарання, як штраф, зокрема: у частині 1 – збільшив його з 50 до 4 тис. неоподаткованих мінімумів доходів громадян; в частині 2 – зробив цей вид покарання основним. Дієвість або марність застосування передбачуваних різновидів державного примусу буде досліджено у Розділі 3 наукової роботи в рамках аналізу судових вироків за вчинення службового підроблення.

Підбиваючи підсумки, необхідно наголосити, що службове підроблення як частина кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, з'явилося набагато швидше за державні утворення. Тобто не наявність владних повноважень і не їх законодавче закріплення стали підґрунтям до поширення розглядуваної групи неправомірної поведінки. Йдеться про перші спроби запровадження адміністративно-господарської діяльності, яка фактично стала тим сприятливим середовищем, де можливе вчинення досліджуваних суспільно небезпечних діянь.

Крім того, простежується відсутність виразного виокремлення предмета службового підроблення «офіційного документа» та переліку тих осіб, хто має

повноваження вносити до нього неправдиві відомості, що мають юридичне значення. Незважаючи на це, у рамках розвитку кримінально-правової думки і законотворці, і теоретики права отримали змогу удосконалити положення ст. 366 КК України, а саме не лише набути їй діючого змісту, а й відповідати вимогам міжнародних стандартів. Це лише підтверджує планомірність та правильність формування вітчизняних правових традицій стосовно застосування кримінально-правових приписів до найнебезпечніших суспільно шкідливих діянь.

1.3. Регламентация кримінальної відповідальності за службове підроблення у законодавстві окремих зарубіжних держав

Сучасні виклики, що постали перед нашою державою, – пандемія COVID-19, російсько-українська війна, девальвація національної валюти, міграція населення за кордон та всі з цим пов'язані негативні процеси – жодним чином не вплинули на реформування найважливіших сфер життєдіяльності українців. Це стосується політичної, економічної, правової, освітньої та культурної галузі, об'єднані загальним прагненням до євроінтеграції. Бути рівноправним членом міжнародної спільноти вимагає відповідності правовим стандартам, із-поміж яких не менш важливими є питання дієвої протидії злочинності. Передусім це стосується кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, адже їх негативний вплив заподіює шкоду не лише окремій групі суспільних відносин, а й іміджу держави загалом.

Особливої значущості у цьому контексті набувають ефективні заходи протидії такому різновиду неправомірних діянь, як службове підроблення. Такі кримінальні правопорушення знижують довіру громадян не лише до статусу офіційності (правдивості) документа, а й до надійності діяльності службових осіб та апарату державної влади загалом. Підсилює небезпеку службового

підроблення ризик реалізації таких неправомірних діянь у будь-якій галузі діяльності суспільства.

Здійснення порівняльних наукових розвідок будь-якого кримінально-правового феномена, що притаманний окремій державі, має важливе значення і для галузі науки, і для практичної сфери. Дослідження у цьому структурному підрозділі дисертаційної роботи має за мету з'ясування кращих форм здійснення кримінально-правової протидії службовому підробленню, що властиві іншій державі. Вартий уваги позитивний іноземний досвід буде використано задля вдосконалення засобів охорони розглядуваних суспільних відносин у вітчизняному законодавстві. Це стосується і практики застосування таких засобів у конкретній державі, що підтвердить чи спростує необхідність та доцільність впровадження змін вітчизняних кримінально-правових приписів.

Очевидним залишається факт, що державам Європи притаманна триваліша правова історія регулювання суспільних відносин. Тут аж ніяк не йдеться про відсутність правових звичаїв чи традицій, що характерні нашій державі. Адже Руська Правда (перша найважливіша пам'ятка в історії права і держави України), видана Ярославом Мудрим ще на початку XI століття. А перша прийнята Конституція України, яка визначала взаємовідносини між гетьманом і козацькою старшиною, а також основи державного устрою налічує понад 300 років. Натомість правова історія окремих європейських держав розглядається як закономірна система чітко-визначеного розвитку.

Прикладом можуть слугувати положення охорони суспільних відносин у сфері приватної власності Англії (English Bill of Rights), закріплені у законі ще 1689 року [208]; Кримінальний кодекс Німеччини (Deutsches Strafgesetzbuch), що датований ще другою половиною XIX століття [219]; Кримінальний кодекс Італії – налічує майже 100 років [215]; Кримінальний кодекс Франції (Code Penal) – хоча й був прийнятий лише у 1994 році, однак його попередник діяв ще з початку XIX століття [214]. Подібна ситуація притаманна й іншим державам. Так, історія кримінального законодавства Австрії (Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen) [212]. Попри те, що її законодавство

має лише понад п'ятдесят років, її попередній кримінальний закон діяв ще з 1852 року. Чинний Кримінальний кодекс Швеції (Brottsbalk) [211] володіє майже шістдесятирічним досвідом практики застосування його приписів – замінив кодифікований кримінальний правовий акт з 1864 року.

Як підтвердження вислову щодо притаманності державам Європи тривалішої правової історії регулювання суспільних відносин варто вказати, що подібне спостерігається не лише в галузі кримінального законодавства. Зокрема, у контексті французької правової системи вважається за доцільне зазначити й на інші правові акти. Загалом Кримінальний кодекс Франції був не єдиним кодифікованим актом, що постав за час правління Наполеона Бонапарта. Реформування французького законодавства тих часів відзначилося затвердженням ще й Торговельного, Цивільно-процесуального та Кримінально-процесуального кодексів, які також вплинули на розвиток правової системи сусідніх держав. Крім того, Цивільний кодекс (Code Civil des Français) [213], або як його ще називають «Кодекс Наполеона», був введений у дію у 1804 році і, незважаючи на численні зміни політичного устрою, з подальшими правками досі чинний у Франції.

Це стосується й Основних законів європейських держав, що визначають загальні засади їх державного ладу: Конституція Норвегії 1814 р.; Конституція Австрії 1920 р.; Конституція Латвії 1922 р.; Конституція Ірландії 1937 р. Післявоєнними є Конституції Італії (1947 р.), Німеччини (1949 р.), Угорщини (1949 р.), Данії (1953 р.) тощо.

З огляду на наведене та факт становлення правової системи сучасної Української держави, що триває трохи більше 30 років, тільки підтверджується доцільність та необхідність компаративістського аналізу іноземного досвіду здійснення кримінально-правової охорони суспільних відносин в частині службового підроблення.

Маємо також розуміти, що заходи державної політики європейських держав щодо кримінально-правової охорони суспільних відносин від неправомірних посягань здебільшого наділені схожими ознаками.

Це пояснюється безперервним процесом об'єднання правових систем задля увідповіднення вимогам міжнародних стандартів і стосується не лише норм законодавства, а й переконливою та діючою зовнішньою політикою заходів боротьби з кримінальними правопорушеннями однієї видової групи. Крім того, – функціонуванням міжгалузевих баз даних, використання інформації яких створює можливість реалізовувати миттєву комунікацію між працівниками різних служб та координувати спільність діяльності. Очевидно, такою перевагою найперше наділені держави-члени Європейського Союзу, включення в товариство яких Україна обрала як свій вектор подальшого розвитку. Це набуває особливого значення в умовах ведення воєнних дій, адже питання розслідування воєнних злочинів неможливе без залучення міжнародних інституцій.

З огляду на предмет дослідження, варто також зацентрувати на нормативно-правових актах міжнародного характеру, що необхідно принаймні задля відповідності внутрішніх законодавств вимогам приписів міжнародного права. Водночас слід вказати на відсутність окремих міжнародних правових актів, які визначали б головним предметом створення окремого правового джерела виключно питанням протидії службовому підробленню, як-от: Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму, Конвенція про кіберзлочинність, Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин тощо.

Однак аспекти протидії службовому підробленню розглядалися в низці міжнародних нормативно-правових актах у частині протидії або різновидам службових кримінальних правопорушень, або іншим неправомірним діянням із використанням підроблених офіційних документів. Прикладом можуть слугувати:

1) Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції 2003 року, де у п. 3 ст. 12 вказано, що з метою запобігання корупції кожна держава-учасниця вживає заходів протидії використанню підроблених документів [83];

2) Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності 2004 року, де у ст. 27 зазначено про обмін із іншими державами-учасницями інформацією про використання підроблених документів або інших засобів приховування їхньої діяльності [82].

Крім того, питання протидії службовому підробленню регулюється також на рівні міжурядових угод України з іншими державами:

1) Угода між Урядом України і Урядом Угорської Республіки про взаємодію в боротьбі з організованою злочинністю, де у статті 2 вказується, що сторони будуть співробітничати і надавати взаємну допомогу за умови виявлення ознак організованих злочинів при скоєнні такого виду злочину, як підроблення документів [189];

2) Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про співробітництво у сфері боротьби з організованою злочинністю, тероризмом та іншими злочинами середньої тяжкості, тяжкими та особливо тяжкими злочинами, де статтею 2 визначено мету угоди. Зокрема, стосується протидії злочинам у сфері підробки офіційних документів, а також їх використанню [187];

3) Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в сфері боротьби з організованою злочинністю. Угодою передбачено зобов'язання сторін здійснювати співробітництво між органами державної безпеки і охорони громадського порядку в сфері запобігання організованій злочинності, зокрема в частині підроблення офіційних документів [186];

4) Угода між Урядом України та Урядом Чеської Республіки про співробітництво у боротьбі з організованою злочинністю, тероризмом та незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин. У статті 1 вказується на співробітництво сторін у наданні взаємодопомоги в підтриманні безпеки та громадського порядку, запобіганні та розкритті злочинів, у встановленні осіб, які їх здійснили, зокрема щодо підробки, незаконного виготовлення, зміни та розповсюдження офіційних документів.

Прикладом міжнародного співробітництва між відомствами держав є:

1) Угода між Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Міністерством громадської безпеки Китайської Народної Республіки про співробітництво з прикордонних питань. Зокрема, положення угоди закріплюють прагнення сторін до розвитку співробітництва відповідно до їхньої компетенції за напрямом діяльності, пов'язаної з протидією підробці документів, які дають право на перетинання державного кордону [185];

2) Угода між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством внутрішніх справ Грузії про співробітництво в сфері боротьби зі злочинністю, де підробку та використання офіційних документів визначено одним із предметів співробітництва [188];

3) Меморандум між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством внутрішніх справ Чорногорії про співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю, де питанням підробленню документів і їх використанню приділено окрему увагу [113];

4) Меморандум про співробітництво між Генеральною прокуратурою України та Прокуратурою Республіки Гватемала в боротьбі з транснаціональною злочинністю, де визначена група протидії кримінальним правопорушенням також передбачає ризики вчинення підроблення офіційних документів [114].

Очевидно, вітчизняним відповідником кримінально-правової охорони правопорушень, що вказані у зазначених приписах, є ст. 366 КК України, яка передбачає кримінальну відповідальність за факт підроблення офіційного документа, що полягає у його складанні, видачі, внесенні завідомо неправдивих відомостей тощо. Варто також підкреслити, що як приклад застосовано міжвідомчі угоди лише Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України та Адміністрації Державної прикордонної служби України (нині входить до складу МВС України). Однак подібні міжвідомчі нормативно-правові акти притаманні й іншим представництвам правоохоронних органів України, підписані з відповідними іноземними колегами.

Попри згадувані ознаки схожості, кожна держава так чи інакше наділена специфічними рисами. Це впливає з особливостей розвитку та утвердження державності, а також правових звичаїв, національних традицій, культури, історії, життєдіяльності населення тощо. Відповідно, лише відмінні ознаки й міститимуть науковий інтерес для з'ясування дієвих заходів та засобів боротьби зі згадуваним різновидом незаконної поведінки.

Науковці постійно наголошують на доцільності функціонування норм кримінального вітчизняного законодавства зокрема та правової системи України загалом відповідно до позитивного досвіду іноземних держав [80, с. 12]. Вагомого значення це набуває стосовно питань передбачення кримінальної відповідальності за вчинення суспільно небезпечних діянь. Одним із різновидів такої державної політики є кримінально-правова охорона суспільних відносин у сфері економічної та службової діяльності. Ефективність діяльності саме цих двох сфер фактично визначають рівень розвитку будь-якої держави. Адже одна з них призначена для наповнення державного бюджету, а інша – для забезпечення його доцільного та правомірного використання. Відповідно, питання протидії службовому підробленню мають неабияке значення, враховуючи, що вказаному неправомірному феномену не властиві ані державно-політичні, ані теоретико-практичні кордони. Небезпечний вплив їх учинення притаманний усім сферам не лише державного управління, а й кожній галузі народного господарства суспільства в цілому.

Із наведеного можна припустити, що аналіз законодавств іноземних держав дозволить детальніше збагнути вітчизняні правові положення. Відповідно, порівняння методів правових рішень конкретних питань іноземних держав вкаже на найоптимальніші способи виявлення схожих та відмінних рис, сприятиме виокремленню прогалин, а відповідно, й відшукати дієві засоби вирішення певних проблем. Наукова розвідка зарубіжних кримінальних приписів щодо протидії службовому підробленню сприятиме як порівнянню їх положень із нормами вітчизняного права, так і пошуку кращих засобів здійснення кримінально-правової охорони та формуванню ймовірних пропозицій щодо запровадження змін в українське кримінальне законодавство.

У цьому контексті належить зосередитись на відмінних від вітчизняного законодавства методах визначення кримінально караними діяння у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної зі складанням, видачею службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесенням до них завідомо неправдивих відомостей або іншим підробленням офіційних документів. Також варто вказати, що виявлення кращих практик, які не виходять за межі вимог чинного законодавства України, сприятиме виокремленню ефективних та науково доведених способів їх впровадження у вітчизняний кримінальний закон.

Наголосимо, що українська правова система входить до романо-германської правової родини. Відповідно, здійснення порівняльно-правового аналізу прийомів протидії службовому підробленню з подібними способами, що функціонують у державах зі схожою правовою системою, вважається цілком аргументованим. З уваги на традиції дії нормативно-правових приписів, що притаманні буд-якій окремій державі, визначний науковий інтерес становитимуть законодавчі положення тих європейських країн, чиї правові системи мають схожі ознаки з українським законодавством. Це стосується виключно романо-германської правової системи (континентальної), відповідно до установлених століттями правил якої саме закон, а не правовий прецедент (англосаксонський тип правової системи) є основним нормативно-правовим актом. Зважаючи на наведене, предметом дослідження виступатимуть національні законодавства тих держав Європи, яких об'єднують подібні принципи правового регулювання, а найперше – однаковість визнання нормативно-правового акта основним джерелом права.

У рамках зазначених вимог дослідження підрозділу, а також за відсутності можливості здійснити аналіз багатьох іноземних законодавств доречно буде науковою розвідкою кримінальних положень охопити виключно одну державу. Це дасть змогу не поверхнево, а детально пізнати особливості іноземного досвіду протидії службовому підробленню в межах одного законодавства. Дотримуючись доцільності аналізу правової системи однієї з

європейських держав романо-германської правової родини, вважаємо найбільш вдалим вивчення кримінальних приписів Республіки Польща. Пошук кращого досвіду кримінально-правової охорони розглядуваних суспільних відносин саме на прикладі цієї держави пояснюється такими причинами:

1. Оновлені кримінальні закони: різниця в датах прийняття Кримінальних кодексів обох держав сягає лише 4 роки (український прийнято 2001 р., польський – 1997 р.). Поштовхом до прийняття нових кримінальних законів стало:

– подібні потреби – зміна політичної влади, державного устрою та економічної системи;

– неможливість значного редагування законодавств про кримінальну відповідальність. Незважаючи на прийняття нового КК України, діюча ст. 366 не лише встигла вийти в новій редакції, а й у її зміст було внесено зміни вже шість разів;

– зміна суспільних відносин, які почали розвиватися в геометричній прогресії з початку 90-их років минулого століття (особливо у сфері господарювання), що висувало потребу ефективних засобів не лише регулювання, а й охорони.

2. Історико-географічна спорідненість: спільність кордонів, традицій, історичних подій, негативного впливу комуністичного режиму радянського союзу, початок процесу формування громадянського суспільства та правової держави.

3. Науковий інтерес: прагнення України до вступу в Європейський Союз вимагає адаптації усіх сфер життєдіяльності суспільства відповідно до європейських стандартів (процес поетапної інтеграції законодавства Республіки Польща – порівняно нещодавнє входження (2004 рік) до вказаного європейського політичного об'єднання).

4. Виклики сьогодення. Йдеться не лише про ті ризики, що притаманні сучасному світу (економічна криза, незаконна міграція, небезпека поширення коронавірусної інфекції Covid-19 тощо), а й військове вторгнення росії на

територію України. Російсько-українська війна негативно вплинула на економічну, соціальну, політичну сферу обох держав. Опис спричинених Україні війною руйнівних наслідків буде зайвим. Варто вказати, що з-поміж європейських держав найпомітніший негативний вплив російської військової агресії позначився саме на економіці Польщі. Хоча експерти й очікували, що рівень інфляція в цій державі у 2022 р. мав сягнути до 8,3 %, однак вже у травні ця позначка становила 14 %. І це виявилось не кінцевою межею інфляційного процесу. Деякі економісти озвучували динаміку зростання навіть 20 % [205].

Отже, вказане лише підсилює правдивість тверджень про обґрунтованість та актуальність обрання для наукової розвідки кримінальне законодавство саме Республіки Польща. Зважаючи на схожість умов та ознак формування кримінально-правових приписів, а також сучасний економічний стан обох держав, здійснення порівняльного аналізу протидії службовому підробленню є, як ніколи, вдалим та доречним. А його результати доведуть чи спростують необхідність запозичення в українське законодавство кращого досвіду цієї держави.

З огляду на попередньо проведену наукову розвідку теоретичних та правових джерел, що була предметом дослідження Розділу 1 дисертаційної роботи, вважається за доцільне розкрити позиції польських учених. Висновки їхніх наукових доробків дадуть змогу досягнути дискусійні питання застосування кримінальної відповідальності за службове підроблення в обох державах та відшукати ймовірні варіанти їх усунення.

У рамках вказівки на окрему структурну частину КК Республіки Польща необхідно також згадати про передбачення визначеного кримінально-правового припису, що містить відповідальність за вчинення розглядуваного неправомірного феномена. Водночас з уваги на потребу здійснення історико-правового аналізу будь-якого правового явища, доцільно у вступній частині окреслити ті джерела кримінального закону, що відігравали роль попередників діючих кримінальних норм.

Аналіз кримінально-правових положень розпочнемо з періоду утворення II Речі Посполитої (початок ХХ століття). Саме на цей етап припадає

становлення польського права, творці положень якого не мали залежності щодо законодавчої діяльності від впливу інших держав.

Відповідно, правова система II Речі Посполитої, яка тривала трохи більше 20 років, неабияк позначилася на створенні чинного польського законодавства. Такі міркування випливають принаймні з твердження Губерта Мельника, який, аналізуючи приписи Кримінального кодексу 1932 року, стверджував, що це не лише перший цілком польський кодекс, а й правове джерело, що започаткувало діючу позицію кримінального законодавства [222, с. 152]. Обґрунтовує свою думку автор випадками постійного звернення вченими, практиками та законотворцем до здобутків, накопиченими ще правниками II Республіки Польща.

Отже, відповідно до змісту Кримінального кодексу 1932 р. [228], у Розділі XXVIII «Злочини проти документів» містилася ст. 192, яка передбачала кримінальну відповідальність, зокрема:

§ 1. Особа, що має публічну довіру, а також лікар, ветеринар або акушер, засвідчуючи неправдиві відомості щодо обставин, які мають правове значення, – карається позбавленням волі на строк до 2 років, або арештом на той же строк;

§ 2. Такому ж покаранню підлягає особа, яка такий документ використовує.

Одразу варто вказати, що в КК Республіки Польща 1932 року законодавчо не передбачено не лише поняття «особа, що має публічну довіру», а й «службова особа». Тобто конкретно визначити перелік ймовірних осіб, що володіють такою ознакою, як «публічна довіра» – не можливо. Тут треба наголосити, що кримінальні приписи того часу використовували ще один термін для вказівки статусу особи, що наділена певними повноваженнями, – «управлінець». Хоча вказаний феномен не мав окремого закріпленого визначення, але в Розділі XV Загальної частини «Визначення законодавчих термінів» у ст. 91 (§ 5) містилося положення, що до переліку «управлінців» також зараховується і військова особа. Як висновок, окреслене правове джерело передбачало кримінальну відповідальність з двома різновидами сучасного уявлення про «службову особу»: «управлінець» та «особа, що має публічну довіру». Однак визначення чи чіткого

переліку таких осіб законодавець того часу не передбачив. Крім того, стаття визначає дві окремі категорії потенційних правопорушників: особу, яка має право вносити дані до документа, й особу, що такий документ використовує.

У рамках розгляду Розділу КК Республіки Польща, що закріплює законодавчі визначення термінів, вважається за доцільне також вказати і на поняття предмета досліджуваного кримінального правопорушення, а саме на «документ». Отже, § 3 ст. 91 визначає документ як кожен об'єкт, що є доказом права, правових відносин або обставин, що можуть містити юридичне значення.

Наступним етапом розвитку польського кримінального законодавства став Кримінальний кодекс 1969 року, який вже передбачав не лише використання у своїх приписах поняття «службова особа», а й чітко визначену статтю, де надавався перелік, що формував цей різновид спеціального суб'єкта кримінального правопорушення. Отож § 11 ст. 120 містив список потенційних правопорушників зі статусом «службової особи»:

- особа, яка є працівником органів державного апарату, якщо не виконує виключно діяльність обслуговуючого характеру;
- суддя, народний засідатель, прокурор;
- особа, що перебуває на керівній посаді або яка наділена особливо відповідальними функціями в іншій державній установі, кооперативній організації чи громадській організації трудящих;
- особа, відповідальна за охорону громадського порядку чи громадської безпеки, а також за охорону публічної власності;
- військовослужбовець;
- інша особа, якій притаманний юридичний захист як для службової особи, що закріплений в окремих правових положеннях [231].

З уваги на предмет дисертаційної роботи доцільно навести зміст ст. 266, яка закріплювала кримінальну відповідальність:

§ 1. Службова особа, чи інша особа, що має право до видання документа, що засвідчує в ньому неправдиві відомості щодо обставин, які мають правове значення, – карається позбавленням волі на строк від 6 місяців до 5 років;

§ 2. Такому ж покаранню підлягає особа, яка такий документ використовує;

§ 3. У разі малозначності діяння правопорушник, зазначений в §§ 1, 2, карається позбавленням волі на строк до 1 року, обмеженням волі або штрафом;

§ 4. Якщо правопорушник вчинить діяння, передбачене § 1, з метою отримання майнової чи особистої вигоди – карається позбавленням волі на строк від 1 до 10 років.

На відміну від свого попередника, ця стаття доповнена третьою та четвертою частиною з вказівкою на додаткові обставини, що в першому випадку пом'якшують покарання, а в іншому – обтяжують. Перші дві частини фактично лишилися без змін, за винятком окремих уточнень тексту диспозицій та санкцій. Зокрема, враховуючи високий ступінь суспільно небезпечних наслідків, покарання стало значно суворішим. Окремо варто вказати на вживання терміна «службова особа» як суб'єкта кримінального правопорушення. Крім того, частина 4 вже передбачає кримінальну відповідальність за корупційне діяння.

Також частково удосконалено зміст положення, що надає правове визначення поняттю «документ». У редакції Кримінального кодексу Республіки Польща 1969 року він набув такого вигляду: документ – кожен об'єкт, з яким пов'язане конкретне право, або відповідно до змісту якого він набуває доказу права, правових відносин або обставин, що можуть містити юридичне значення (§ 13 ст. 120). Фактично, порівняно з Кримінальним Кодексом Республіки Польща 1932 року додався ще один різновид значення документа як засвідчення/передбачення «конкретного права».

Чинний КК Республіки Польща 1997 року, як і його попередники, передбачає окремий Розділ Особливої частини, що містить кримінально-правові норми, що передбачають кримінальну відповідальність за правопорушення проти достовірності документів. З назви Розділу «Кримінальні правопорушення проти достовірності документів» простежується спроба законодавця удосконалити його зміст шляхом уточнення, що неправомірні діяння посягають не на сам документ,

а на його цінність, а саме «достовірність». Павел Фалента з цього приводу зазначав, що відмінність між Кримінальними кодексами Республіки Польща 1969 року та 1997 року здебільшого полягала у можливому розмірі застосування покарання (діючий характеризується пом'якшенням) [220, с. 18].

Отже, діюче польське законодавство у ст. 271 КК Республіки Польща визначає кримінальну відповідальність за «засвідчення неправди» у трьох частинах:

§ 1. Службова особа чи інша особа, уповноважена видавати документ, яка засвідчує в ньому неправдиві відомості щодо обставин, що містять юридичне значення,

підлягає покаранню позбавлення волі від 3 місяців до 5 років;

§ 2. У випадках малозначності діяння правопорушник
підлягає штрафу або обмеженню волі;

§ 3. Якщо правопорушник вчиняє діяння, зазначене в § 1, з метою отримання матеріальної або особистої вигоди,

підлягає покаранню у виді позбавлення волі на строк від 6 місяців до 8 років [230].

Отож аналіз статті дозволяє виокремити дві суттєві зміни у змісті норми (порівняно з попереднім кримінальним законом):

- 1) зменшення верхньої межі можливого виду застосування покарання;
- 2) відсутність відповідальності за використання документа, в якому засвідчено неправду.

Однак неправомірне діяння щодо використання такого документа не було декриміналізовано, а лише виділено в окрему статтю, а саме ст. 273. Тенденція діючого Кримінального кодексу до пом'якшення відповідальності спостерігається і в зазначеному випадку, оскільки порівняно з Кримінальним кодексом 1969 року нині є можливість застосування не лише позбавлення волі (максимальний строк зменшено з п'яти до двох років), а й штрафу та обмеження волі.

Для загального розуміння, які саме неправомірні діяння польський законодавець відносить до правопорушень проти достовірності документів,

варто вказати й на інші статті, що об'єднані Розділом XXXIV КК Республіки Польща. Такі міркування впливають принаймні з факту відсутності у вітчизняному законодавстві подібного Розділу. Отже, XXXIV КК Республіки Польща містить вісім статей, а саме:

- ст. 270. Підроблення документів;
- ст. 271. Засвідчення неправди;
- ст. 272. Отримання неправдивого посвідчення;
- ст. 273. Використання документа, що засвідчує неправду;
- ст. 274. Збут документа, що посвідчує особу;
- ст. 275. Використання чужого документа;
- ст. 276. Знищення або приховування документа;
- ст. 277. Знищення знаків, що визначають межі.

На основі наведеного доцільно виокремити, що ці кримінально-правові норми об'єднує предмет неправомірного діяння – документ. Відповідно, вважається за необхідне вкотре наголосити на законодавчому змісті його ознак, що нормативно закріплені в кримінальному законі. Відповідно, у § 14 ст. 115 передбачено таке кримінально-правове трактування: документ – це будь-який об'єкт чи інший зафіксований носій інформації, який пов'язаний із певним правом або який за своїм змістом є доказом права, правовідносин чи обставин, що мають юридичне значення.

Своєю чергою, зі судової практики (рішення) Верховного суду Республіки Польща від 19 березня 2003 року [224], такі речі, як незаповнені бланки, штампи, номерні знаки чи подібні носії інформації не розглядаються предметом службового підроблення. Натомість такі носії інформації, як листи до державних установ, ідентифікаційні картки, підтвердження оплати, рахунки-фактури з ПДВ, шкільні ідентифікаційні картки, студентські квитки, поліси страхування, ваучери тощо, належать до розглядуваного предмета кримінального правопорушення [225].

У розрізі більш детального аналізу предмета розглядуваного кримінального правопорушення (адже науковій розвідці феномена «офіційного

документа» присвячено окремий структурний підрозділ дослідження) варто також вказати і на наукові здобутки польських науковців. Отже, широке розуміння поняття «документ» у доктрині польського кримінального права визначає, що ним може бути будь-який предмет чи інший зафіксований носій інформації. Водночас юридичне тлумачення терміна «документ» передбачає критерій надання явищу правового значення. Відтак, хоча за ознакою форми документом є будь-який об'єкт або інший зафіксований носій інформації, однак, як слушно вказує Тадеуш Боярські, за змістом юридичного критерію конкретний документ має містити юридичну вагомість [210, с. 58]. Крім того, науковець продовжує, що інакше техніка виготовлення та відтворення інформації, що знаходиться в документі, не набувала б ніякого значення. Автор ймовірними прикладами таких об'єктів, з правової позиції, наводить: аркуш паперу, комп'ютерний видрук, надісланий факсом лист, фотознімок, компакт-диск, жорсткий диск, магнітну стрічку, електромагнітну хвилю тощо.

Більше того, в повсякденній мові поняття документа асоціюється з чимось важливим, що містить вплив на чийсь права або підтверджує певні обставини. Враховуючи це, Лешек Вілк, дещо обмежує перелік матеріальних носіїв інформаційного навантаження документа, вказуючи, що у наш час поняття документа сприймається як конкретно зафіксований письмовий зміст, що власне і є його характерною ознакою. Інші можливі предмети, що можуть бути сприйняті як документ також існують в документообігу, оскільки у науковій термінології «документ» визначається як матеріально зафіксоване вираження людської думки [232, с. 128].

Варто також додати, що з позиції кримінального права, у разі вчинення засвідчення неправди, статус документа (його внутрішній чи зовнішній обіг) не має вагомого значення. Тобто достатнім є обов'язковість існування лише події засвідчення неправди щодо обставин, що мають юридичне значення. Відповідно, межі простору використання цього документа (в установі, де він був виданий, чи ззовні) жодним чином не впливають на кримінально-правову кваліфікацію.

Тимчасом Матеуш Женбачевські наголошує на потребі не лише фіксації факту засвідчення службовою особою чи особою, уповноваженою видавати документ, неправди в змісті документа, а й доведенні, що неправдиві відомості стосуються юридично значущої обставини. Вчений, використовуючи термін «обставина», розглядає процес настання наслідків з огляду на приписи будь-якої сфери права, що мають законну силу на час вчинення кримінального правопорушення [236]. Це означає, що ймовірність притягнення особи до кримінальної відповідальності буде виключено, якщо неправда стосувалася такої «обставини», як наприклад, випадкового, незначного чи неосновного питання, що містив зміст документа. Водночас початок досудового розслідування у службовому підробленні не містить ознак приватного обвинувачення, оскільки шкода заподіюється безпосередньо інтересам держави.

Наостанок, перед тим, як перейти до розгляду інших елементів складу кримінального правопорушення, варто також вказати ще на одне поняття, що використовується в нормах кримінального права. Зокрема, йдеться про ст. 303 КК Республіки Польща «Недостовірне ведення документації», приписи якої стосуються документування ведення господарської діяльності. Поняття «документація», безсумнівно, є похідним від поняття «документ», хоча, як слушно зазначається в літературі, воно є ширшим за останнє [237, с. 778]. Відповідно, з метою розмежування суміжних кримінальних правопорушень (окрім сфери діяльності), феномен «документація» у кримінально-правовому значенні складається не лише з документів, а також охоплює інші об'єкти та різні види записів, що стосуються господарської діяльності, які її документують (наприклад, плани, списки, описи тощо). Ще однією характерною відмінністю від службового підроблення є законодавче закріплення у § 1 ст. 303 положення, що якщо потерпілою стороною не є Державне казначейство, то досудове розслідування відбувається виключно за заявою потерпілої сторони.

Отже, досліджувана кримінально-правова норма (ст. 271 КК Республіки Польща) здійснює захист суспільних відносин в частині порядку надання документів як статусу достовірності, так і правдивості його змісту. Відповідно,

з наведеного випливає, що небезпека службового підроблення полягає у підриві довіри не лише до правдивості змісту, що зазначений в документі, а й до доброчесності осіб, що наділені повноваженнями у видачі таких документів. Відтак ст. 271 КК Республіки Польща здійснює кримінально-правову охорону суспільних відносин щодо належного функціонування службових осіб чи інших осіб, що мають право на видання документа. Чеслав Клак з цього приводу зазначав, що у такий спосіб забезпечується реалізація права громадян на здійснення належного документообігу, оскільки, захищаючи належне функціонування наділених повноваженнями осіб, здійснюється також захист суспільства від ризиків наявності недостовірних даних у змісті документа [216, с. 117]. Вчений наголошує на відсутності жодних протиріч щодо необхідності передбачення такого припису саме у кримінально-правовій нормі. Такі міркування випливають зі завдань кримінального права, а саме захисту суспільства від найнебезпечніших посягань. Натомість норми адміністративного права не здатні самотужки гарантувати необхідну охорону відповідного функціонування службових осіб та інших осіб, що мають право видавати документ.

Крім того, науково-технічний прогрес, що спостерігається в останні роки, сприяв і вдосконаленню форм здійснення документообігу, зокрема щодо впровадження нових методів фіксації, видачі та використання документів. Відтак безпека юридичних правочинів сьогодення вимагає належного забезпечення умов їх достовірності, що стосується не лише використання дозволених правом знаків і символів, а й правильного відображення в документах змісту зафіксованого в них юридичного факту [209, с. 15]. Саме з цієї причини безпека правових операцій завжди перебувала під охороною кримінального права.

Позиція авторів є безсумнівною, адже завдання адміністративного права стосується встановлення меж та процесу функціонування службових осіб, а його норми здійснюють регулювання суспільних відносин у сфері діяльності відповідного службовця. Тому адміністративно-правові приписи не можуть здійснювати захист таких суспільних відносин від усіх форм ризиків.

Однак кримінально-правові положення наділені достатніми засобами та методами здійснення охорони прав і свобод людини та громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, навколишнього природного середовища тощо від найбільших суспільно небезпечних діянь.

Польські вчені, враховуючи настання ймовірних негативних наслідків від неправомірного використання неправдивих документів, одностайні стосовно доцільності передбачення у кримінальному законі окремого розділу щодо кримінальної відповідальності за такі діяння. Для узагальнення іноземного досвіду та усвідомлення змісту кримінально-правових засобів протидії розглядуваній групі кримінальних правопорушень Розділ XXXIV КК Республіки Польща містить статті, щодо:

– підроблення матеріального, яке полягає у підробці або зміні документа, з метою використання його як автентичного;

– підроблення інтелектуального, яке полягає у: свідомій підготовці службовою особою документа, що містить неправдиві дані (так зване пряме інтелектуальне підроблення) або в обмані такої особи, яка діє добросовісно, підтверджуючи неправду (так зване непряме інтелектуальне підроблення).

Додаткового обґрунтування щодо важливості захисту розглядуваної групи суспільних відносин саме засобами кримінального права є положення Конституції Республіки Польща. Зокрема, йдеться про статті 7 та 24, в яких закріплено принцип верховенства права та владних правоспроможностей, а саме: органи державної влади діють на основі та в межах закону; робота знаходиться під охороною держави, що контролює умови її здійснення [221]. Відповідно, у ст. 271 КК Республіки Польща закріплено, що охоронюваним нормою благом є відповідне функціонування органу, в якому працює службова особа або особа, що наділена повноваженням складання документа в частині довіри громадян до таких осіб та до правдивості закріпленого в документі тексту. Така позиція представлена і в судовій практиці. Зокрема:

1) медична сфера. З огляду на її важливість у різних галузях (охорона здоров'я, працевлаштування, страхування), медична документація містить ознаки суспільної довіри.

Медична довідка (рішення, висновок, історія хвороби), видана лікарем, є документом, який за своїм змістом, що охоплює визначення стану здоров'я пацієнта, має юридичне значення. Крім того, історія хвороби пацієнта є документом за ст. 115 § 14 КК Республіки Польща, а також за § 1 ст. 271 – виданий документ підтверджує обставини, що мають юридичне значення. Найпоширенішими випадками вчинення розглядуваних неправомірних діянь є видача довідок, що підтверджують неіснуючі обставини, наприклад: запис захворювань, яким пацієнт фактично не страждає або навпаки – засвідчення відсутності таких патологій, коли насправді вони є; визнання особи непрацездатною, коли такі ознаки відсутні; підтвердження відвідування пацієнта, коли реально цього не відбувалося, тощо;

2) засвідчення неправди в державних закупівлях. Діяльність у рамках державних закупівель суворо регулюється законом, який слугує захистом публічної власності. Наведене підтверджує тезу про те, що оформлена в такому режимі документація характеризується високим рівнем суспільної довіри.

Відповідно до положень § 1 ст. 271 КК Республіки Польща, діяння щодо документів охоплюються як оферентом (особою, що оголошує пропозицію), так і акцептантом (особою, що приймає пропозицію). Це стосується всіх документів, які видаються і на етапі укладання, і на етапі виконання договору, наприклад: актів приймання-передачі, підготовлених відповідно до укладеного договору; підтвердження учасником відповідності оригіналу документа, що засвідчує його кваліфікацію, тощо;

3) засвідчення неправди роботодавцем. Право на належну працю та винагороду за неї закріплено в Конституції Республіки Польща, яке необхідне для належних умов життя. Відповідно, підроблення документів у цій сфері фактично порушує не лише приписи основного та кримінального закону держави, а й підриває довіру громадськості до органів, що покликані здійснювати захист правомірності відносин між роботодавцем та працівником.

У цьому випадку варто зазначити, що враховуючи законодавче визначення «документа», договір про працю не є предметом службового підроблення.

Водночас засвідчення неправди в трудових довідках або довідках з місця роботи підлягатимуть кримінальній відповідальності за ст. 271 КК Республіки Польща. Саме тому суб'єктами цього кримінального правопорушення дуже часто є кадровики, бухгалтери або безпосередньо роботодавці [234];

4) засвідчення неправди нотаріусом. Обґрунтовувати рівень суспільної довіри вважається зайвим, адже завдання нотаріуса полягає саме у проведенні специфічної «експертизи» достовірності (автентичності) наданих йому документів. Це означає, що порушення кримінальних норм нотаріусом за ст. 271 КК Республіки Польща визнаватиметься лише тоді, коли останній, діючи свідомо, посвідчить обставину, яка насправді не мала місця, але наділена юридичним значенням.

Це не є вичерпний перелік можливих форм вчинення засвідчення неправди службовою особою чи особою, яка має повноваження видавати документ. У зазначених прикладах лише вказується зразок здійснення винними особами діянь, що виходять за межі вимог закону і призводять до неналежного функціонування тих органів, де вони працюють.

Безумовно, така позиція є беззаперечною, оскільки у разі вчинення неправомірного діяння, що закріплене в ст. 271 КК Республіки Польща, винний – службова особа, або особа, що має повноваження видавати документ – засвідчує неправду і в такий спосіб неналежно використовує свої повноваження. Словом, наділений певним колом прав і обов'язків винний позбувається довіри населення, а тому і відповідна установа, де він працює, також сприймається як така, що функціонує з порушенням законних приписів.

Марлена Слупіньска з цього приводу наголошує, що досягнувши особливості кримінально караного діяння, варто з'ясувати коло осіб, що, враховуючи надані їм повноваження, мають можливість таке вчиняти [229]. І така позиція не викликає заперечення чи спростування, оскільки службове підроблення – це неправомірна поведінка, де суб'єктом правопорушення може бути певна категорія осіб: службова особа; інша особа, уповноважена видавати документ.

Отож наведене підтверджує не лише значний ступінь суспільної небезпеки службового підроблення, а й вагоме соціальне становище осіб, що наділені можливостями вчинення такого правопорушення. Крім того, їх перелік є чітко встановленим, адже нормативно передбачений у кримінальному законодавстві. Зокрема, § 19 ст. 115 КК Республіки Польща надає наступне визначення службових осіб – особа, яка виконує функцію державної влади, є державним службовцем, членом органу місцевого самоврядування, особою, яка працює в організаційному підрозділі за державні кошти, якщо вона не виконує свою професійну діяльність виключно у сфері обслуговування, а також інша особа, повноваження та обов'язки якої пов'язані з наданням публічних послуг та передбачені у законі чи визнаному Республікою Польща міжнародному договорі [230].

Водночас тлумачення статусу службових осіб наводиться у § 13 зазначеної статті, де надається їх чіткий перелік:

- 1) Президент;
- 2) депутат, сенатор, радник місцевих рад;
- 3) член Європейського парламенту;
- 4) суддя, народний засідатель, прокурор, службова особа фінансового органу досудового розслідування, нотаріус, судовий виконавець, офіцер пробації, піклувальник, судовий наглядач і адміністратор, особа, яка виносить рішення у дисциплінарних органах;
- 5) особа, яка є службовцем державної адміністрації, іншого державного органу чи органу місцевого самоврядування, за винятком обслуговуючого персоналу, а також інша особа, яка має право приймати адміністративні рішення;
- 6) особа, яка є працівником державного органу контролю або органу контролю місцевого самоврядування, за винятком обслуговуючого персоналу;
- 7) особа, яка займає керівну посаду в іншій державній установі;
- 8) службова особа органу, призначеного для охорони громадської безпеки або службова особа пенітенціарної служби;

9) військовослужбовець, за винятком територіальної військової служби;

10) працівник міжнародного кримінального суду, за винятком обслуговуючого персоналу [230].

З огляду на вичерпний перелік службових осіб та подібність із вітчизняним законодавством щодо практики зазначення такої категорії потенційних правопорушників в окремій нормі кримінального права, буде доречно вказати на суттєву відмінність, що має вагоме значення у процесі судочинства. Йдеться про чітке закріплення в польській нормі про кримінальну відповідальність за засвідчення неправди такої ознаки, як «інша особа, уповноважена видавати документ».

Судова практика свідчить, що законодавче визначення службової особи та переліку таких осіб містить діаметрально різні за своїм значенням наслідки. З одного боку, це відіграє позитивну роль, коли дає змогу без протиріч визначити, чи така особа підпадає під вимоги «спеціального суб'єкта» вчиненого кримінально караного діяння. З іншого, – є джерелом одного з найпопулярніших способів захисту злочинця у судовому засіданні. З цього приводу Марлена Слупіньска наводить численні випадки, коли хоча й було доведено подію засвідчення неправди, проте винна особа не була наділена статусом службової особи [28]. Саме тому, враховуючи усвідомлення небезпеки зловживання такою нормативною вадою, польський законодавець у ч. 1 ст. 271 КК Республіки Польща зазначив таку додаткову ознаку статусу правопорушника, як наявність повноважень у видаванні документа.

Відповідно, на основі показників судової практики до такої категорії осіб відноситься будь-яка фізична особа, що перебуває на конкретній посаді, в функціональних обов'язках якої передбачено можливість видачі документа. Крім того, варто вказати, що такі повноваження впливають з окремої правової норми. Водночас таке право може бути закріплене як в законодавчому акті, так і в окремому розпорядчому акті державного органу (рішення суду чи будь-яке інше адміністративне рішення органу державної влади) [233].

Варто також наголосити, що ст. 271 КК Республіки Польща можна застосувати до службової особи або особи, що уповноважена видавати документ, лише за умови, якщо винна особа діяла в межах своїх повноважень та обов'язків. Інакше правопорушник, що засвідчив неправдиві дані в документі, який він не мав повноважень видавати, не буде нести відповідальності за службове підроблення. Натомість така особа буде визнаною суб'єктом кримінального правопорушення, що закріплене у ст. 231 КК Республіки Польща, за перевищення влади.

Завершуючи аналіз об'єктивної сторони, зауважимо, що серед іноземних колег відсутні розбіжності щодо обов'язкової наявності причинно-наслідкового зв'язку між засвідченням неправди та виникненням загрози належному функціонуванню органу, в якому працює службова особа або особа, що наділена повноваженням складання документа, в частині довіри громадян до таких осіб та до правдивості закріпленого в документі тексту. Встановлення такого зв'язку, зокрема у вітчизняному законодавстві, має загальнообов'язковий характер.

Подібної позиції додержується і судова практика. Враховуючи положення Рішення Верховного Суду, впливає, що встановлення факту «засвідчення неправдивих відомостей» ще не набуватиме необхідних ознак забороненого діяння, передбаченого ст. 271 КК Республіка Польща. Слід також з'ясувати, що безпосередньо це діяння здійснило неправомірний вплив на обставини, що містять юридичне значення [226].

Власне § 3 ст. 271 КК Республіки Польща не становитиме предмета наукового інтересу, оскільки у вітчизняному кримінальному праві відсутня окрема стаття чи її частина, яка передбачала б кримінальну відповідальність за отримання матеріальної чи особистої вигоди службовою особою шляхом підроблення офіційних документів. Крім того, досліджуване кримінальне правопорушення, відповідно до польського законодавства, належить до категорії корупційних, натомість положення ст. 366 вітчизняного кримінального закону не закріплюють склад корупційного правопорушення. Водночас у разі отримання матеріальної чи особистої вигоди винну особу можна притягнути до

кримінальної відповідальності за сукупністю статей 366 та 364 КК України як за зловживання владою або службовим становищем.

Очевидно, що дослідження польського досвіду має завершуватися зазначенням виду та розміру покарання, що передбачено відповідним приписом кримінального права. Це необхідно принаймні з огляду на те, що захід примусу чинить значний вплив на запобігання будь-якій неправомірній поведінці, оскільки ризик бути позбавленим або обмеженим у реалізації певних прав, благ чи свобод сприяє утриманню від вчинення особою кримінального правопорушення. Відповідно, засвідчення неправди, згідно з § 1 ст. 231, передбачає кримінальну відповідальність у виді позбавлення волі до 5 років. У § 2 вказано, що у випадку малозначності діяння правопорушник підлягає штрафу або обмеженню волі. Тимчасом § 3 не потребує розгляду, оскільки закріплює склад корупційного правопорушення.

Для порівняння, вітчизняне законодавство передбачає за основне кримінальне правопорушення штраф від 2 тисяч до 4 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк до 3 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років. Кваліфікуючий склад кримінального правопорушення – позбавлення волі на строк від 2 до 5 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років, зі штрафом від 250 до 750 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Наголосимо, що розмір та вид державного примусу в санкції кримінально-правової норми визначається необхідним рівнем забезпечення охорони суспільних відносин. Хоча інколи кримінально-правові заходи впливу є непропорційними вчиненим протиправним діянням, однак у випадку службового підроблення та засвідчення неправди погляди польського та українського законодавця є подібними. Відповідь на питання, чи є такі заходи достатніми, – дадуть результати третього Розділу наукової роботи.

Не втратило своєї важливості твердження щодо ефективності кримінального закону, яке встановлюється практикою його застосування [194, с. 132].

Йдеться про доцільність під час досліджень кримінально-правових засобів використовувати статистичні дані судової практики. Отже, якщо проаналізувати вироки щодо притягнених винних осіб до кримінальної відповідальності, то за 2023 рік було вчинено 26 508 злочинів, 2022 рік – 25 184, 2021 рік – 24 872; 2020 рік – 24 101 [227]. Науковий інтерес становлять узагальнені результати притягнення до кримінальної відповідальності, які полягають у такому:

1) у зв'язку з тим, що більшість покарань полягала у позбавленні винного волі на різний строк, можемо зробити висновок про незначну кількість випадків щодо вчинення неправомірного діяння відповідно до § 2, оскільки у ньому передбачено покарання у виді обмеження волі чи штрафу;

2) за § 3 ст. 271 КК Республіки Польща (мета отримання матеріальної чи особистої вигоди), вчинених кримінальних правопорушень виявиться більше, аніж кількість випадків кваліфікації неправомірних діянь за § 1 та § 2 разом;

3) зростання кількості епізодів притягнення до кримінальної відповідальності підтверджує зростання практики документообігу у повсякденному житті суспільства, а також поширення цифровізації онлайн-сервісів.

Наведене дає підстави говорити про необхідність перегляду положень вітчизняної кримінально-правової норми за службове підроблення. Така необхідність пов'язана з позитивним польським досвідом застосування вказаної норми у разі наявності як мети отримання матеріальної або особистої вигоди [177]. На доцільність оновлення приписів ст. 366 КК України вказує також й українська судова практика. Зокрема, застосування розглядуваної норми супроводжується кваліфікацією неправомірного діяння в сукупності зі ст. 364 (Зловживання владою або службовим становищем) та ст. 369-2 (Зловживання впливом).

Розгляд судової практики застосування кримінально-правової норми, що передбачає відповідальність за засвідчення неправди, є підсумком у вивченні польського досвіду, що охоплене темою цього підрозділу. Водночас перед тим, як висловити власну позицію щодо кращої практики законодавчого закріплення кримінальних приписів, варто вказати, що не завжди їх перейняття буде ефективним. Йдеться про обов'язковість врахування правових звичаїв та

особливостей вітчизняних реалій. Специфіка діяльності органів державної влади, здійснення господарської діяльності, дотримання прав та свобод в умовах дії воєнного стану – це ті чинники, що відіграватимуть основоположну роль у прийнятті рішення щодо впровадження законодавчих змін.

Враховуючи виявлені відмінності стосовно закріплення кримінальної відповідальності за неправомірні діяння у сфері службової діяльності у Республіці Польща та Україні, доречно буде скористатися досвідом польського законодавства щодо:

1) нормативного передбачення в тексті статті за службове підроблення додаткових потенційних спеціальних суб'єктів кримінального правопорушення, а саме – осіб, що уповноважені видавати документ;

2) визнання службового підроблення корупційним кримінальним правопорушенням у випадку прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою;

3) передбачення в КК України окремого Розділу Особливої частини «Кримінальні правопорушення проти достовірності документів», який об'єднував би усі кримінальні правопорушення, предметом яких є офіційний документ.

Висновки до першого розділу

1. Статистичні дані вчинених кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, дали змогу виявити такі особливості:

1) динаміка вчинення кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, характеризується тенденцією до зменшення, якщо періодом відліку визначити 24 лютого 2022 року (майже вдвічі);

2) динаміка вчинення службового підроблення до та після повномасштабного нападу російської федерації на Україну вказує, що кількість кримінальних правопорушень зменшилася на понад 60% (2022 та 2023 роки);

3) службове підроблення становить третину серед загальної кількості вчинених кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

2. Виявлено, що кримінальні правопорушення, вчинені службовими особами, – феномен, що притаманний Україні не лише зі здобуттям державного суверенітету. Це логічний наслідок процесу розвитку кожної галузі країни. Враховуючи особливості історичного формування незалежності нашої держави від впливу сусідніх політичних утворень, науковому сприйняттю явища неправомірних діянь у сфері службової та професійної діяльності притаманна окрема специфіка.

3. Доведено, що незважаючи на існування найдавнішої правової пам'ятки України – Руської Правди, на зміст приписів діючого вітчизняного кримінального законодавства вагомий вплив здійснили положення правових систем інших держав.

4. Обґрунтовано послідовність етапів становлення новітнього варіанту припису, що передбачає кримінальну відповідальність за службове підроблення.

5. Встановлено, що владні повноваження не були основоположними, що сприяло поширенню розглядуваної групи неправомірної поведінки. Сприятливим середовищем стали перші спроби запровадження адміністративно-господарської діяльності.

6. Аналіз кримінального законодавства Республіки Польща засвідчив:

1) доцільність нормативного передбачення в тексті статті за службове підроблення додаткових потенційних спеціальних суб'єктів кримінального правопорушення, а саме – осіб, що уповноважені видавати документ;

2) необхідність визнання службового підроблення корупційним кримінальним правопорушенням у випадку прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.

3) потребу передбачення в КК України окремого Розділу Особливої частини «Кримінальні правопорушення проти достовірності документів», який об'єднував би усі кримінальні правопорушення, предметом яких є офіційний документ.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДУ СЛУЖБОВОГО ПІДРОБЛЕННЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ

2.1. Об'єкт складу службового підроблення за кримінальним правом України

Аналіз складу службового підроблення має важливе значення як для визначення елементів складу цього кримінального правопорушення та їхніх ознак, визначення проблемних аспектів відповідальності на рівні теорії кримінального права, так і для вироблення механізмів удосконалення чинного законодавства у цій частині. Попри низку доктринальних напрацювань з цієї проблематики, положення попереднього розділу засвідчують наявність низки прогалин у теоретичному визначенні змісту окремих ознак складу аналізованого кримінального правопорушення. Така ситуація певною мірою впливає й на застосування положень ст. 366 у практичній площині, адже статистика свідчить, що серед службових кримінальних правопорушень, службове підроблення посідає левову частку. При цьому значна кількість порушених кримінальних проваджень за ознаками складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України, до суду так і не скеровується.

Досліджуючи це питання, низка науковців, спираючись на офіційну статистичну звітність Офісу Генерального прокурора, звертає увагу на загрозові масштаби поширення службового підроблення, адже питома вага зазначеного різновиду кримінального правопорушення, з огляду на питому вагу всіх облікованих кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг у період 2016–2022 роки, у середньому становить 32,6 %. Тобто третина усіх облікованих кримінальних правопорушень у цій сфері налужить службовому підробленню. Проте кількість кримінальних проваджень за фактом вчинення

кримінальних правопорушень, передбачених ст. 366 КК України, які скеровані до суду з обвинувальним актом, залишається незначною. Вчені слушно зазначають, що лише п'ята частина таких справ направляються до суду, що свідчить про наявність низки проблем як теоретичного, так і практичного спрямування [86, с. 6].

Відповідно, аналіз елементів складу цього кримінального правопорушення і надалі є актуальним.

Найперше слід зазначити, що кримінально-правова характеристика будь-якого правопорушення завжди здійснюється крізь призму дослідження елементів його складу та ознак таких елементів. Загальновідомо, що в КК України визначення складу кримінального правопорушення не міститься, як і не містилося поняття складу злочину, проте з огляду на положення ст. 2 КК, лише наявність в діянні особи складу конкретного кримінального правопорушення є підставою для її притягнення до кримінальної відповідальності. Відтак це поняття з теоретичного набуває цілком практичного значення, оскільки відсутність бодай одного з елементів свідчить про те, що таке діяння не є кримінально караним, або ж відсутній склад саме цього кримінального правопорушення.

Відповідно, дослідження елементів складу службового підроблення, з огляду на традиційну структуру наукових робіт кримінально-правового спрямування, буде розпочато з дослідження його об'єкта.

Загалом учені тут одностайні – об'єкт це те, на що посягає особа, вчиняючи суспільно небезпечне діяння. Проте слід вказати, що дискусії виникають щодо того, на що саме посягає особа в цьому разі. Аналіз наукових публікацій із кримінального права засвідчує, що попри значну їх кількість, єдиної концепції об'єкта складу кримінального правопорушення досі немає.

Загалом не вдаючись до ґрунтовного аналізу наявних у доктрині кримінального права концепцій цього елемента складу кримінального правопорушення, варто зазначити, що найбільш поширеними є визначення об'єкта як: охоронюваних законом благ людини та суспільства [69, с. 152];

прав і свобод людини і громадянина [183, с. 14]; цінності [201, с. 235]; суспільних відносин [50, с. 51; 88, с. 147; 112, с. 78] тощо.

Проте недарма окремі вчені звертають увагу на те, що жодна із задекларованих у доктрині кримінального права концепцій об'єкта злочину (кримінального правопорушення) не є беззаперечною («істиною в останній інстанції»). Усі концепції цього елементу складу кримінального правопорушення мають право на існування, оскільки, з одного боку, наділені окремими беззаперечними аспектами, проте, з іншого, характеризуються низкою дискусійних чи відверто неприйнятних моментів [2, с. 46].

З огляду на зазначене, а також положення теорії кримінального права, можна констатувати, що найбільш поширеною і прийнятною концепцією об'єкта складу кримінального правопорушення є концепція, згідно з якою об'єктом є суспільні відносини, яким спричиняється шкода внаслідок вчинення кримінального правопорушення.

Попри певні дискусійні моменти щодо визначення змісту цього елемента складу кримінального правопорушення, слід зазначити, що він має неабияке значення як для встановлення факту вчинення особою саме кримінально протиправного діяння, так і для інших аспектів відповідальності винних осіб. Відтак треба розуміти, що значення об'єкта складу службового підроблення матиме значення й для дослідження проблем кваліфікації цього суспільно небезпечного діяння, адже підробка документів, зокрема й офіційних, не обмежується лише складом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України.

З цього приводу у доктрині кримінального права значення об'єкта складу кримінального правопорушення досліджено, як видається, на достатньому рівні. Більше того, окремими науковцями здійснено узагальнення теоретичних поглядів на цей аспект. До прикладу, ґрунтовне дослідження професора В. К. Грищука дало йому підстави визначити значення цього елемента складу кримінального правопорушення, зокрема: 1) об'єкт, належить до чинників, які визначають характер і ступінь суспільної небезпеки кримінального

правопорушення; 2) дає можливість здійснити розмежування кримінальних правопорушень між собою, а також розмежувати кримінальні від інших різновидів правопорушень; 3) об'єкт – це елемент складу кримінального правопорушення, який є однією зі складових підстави кримінальної відповідальності; 4) має вагоме значення при здійсненні кваліфікації кримінальних правопорушень; 5) є одним із критеріїв побудови Особливої частини КК України, а також критеріїв при класифікації кримінальних правопорушень у доктрині кримінального права; 6) належить до критеріїв визначення меж розслідування кримінальних правопорушень; 7) правильне визначення об'єкта складу кримінального правопорушення забезпечує відшкодування спричиненої правопорушенням шкоди [52, с. 205].

Загальновідомим є поділ об'єкта на види. Одна із класифікацій передбачає поділ цього елемента на загальний, родовий та безпосередній. Відповідно, в межах цього дослідження значення мають два останні з них, оскільки саме вони дають можливість встановити наявність у діях особи саме складу службового підроблення.

Щодо доктринальних поглядів на визначення родового об'єкта кримінальних правопорушень, передбачених розділом XVII КК України, слід зазначити, що їх є чимало. Відповідно, науковцями під родовим об'єктом цієї групи кримінальних правопорушень пропонується розуміти: суспільні відносини, які визначають і регулюють зміст правильної роботи державного апарату й апарату органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, а також суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову діяльність у юридичних особах приватного права та нормальну професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг [70, с. 13]; суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову діяльність в окремих ланках державного апарату, а також апарату управління окремих підприємств, установ та організацій незалежно від їх галузевої та відомчої належності, сфери діяльності, обсягу повноважень чи форми власності [140; 2, с. 56]; суспільні відносини, які

визначають і регулюють зміст правильної роботи державного апарату й апарату органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій, незалежно від форми власності, а також осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг [76, с. 39]; суспільні відносини соціального управління, в яких суб'єкти управління реалізують керуючий вплив, що надається їм у результаті особливих процедур, передбачених правовими актами, відбувається у межах та у спосіб, що передбачені правовими актами, і забезпечується можливістю застосування правових наслідків за ухилення від дії такого впливу [65, с. 7]; суспільні відносини щодо правильної діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх апарату, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, осіб, які надають публічні послуги [207, с. 187]; група соціальних цінностей, змістове наповнення яких полягає в законній діяльності державного (суспільного) апарату [173, с. 88] тощо.

Інші дослідники більш детально підійшли до визначення родового об'єкта цих кримінальних правопорушень. Так, О. О. Харлов стверджує, що ним виступають суспільні відносини, що забезпечують належне функціонування державного апарату, апарату органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, а також організаційно-правової форми, у суворій відповідності передбаченому законодавством порядку та визначеним нормам [197, с. 165]. Таке бачення змісту родового об'єкта кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності автор пояснює актуальними стандартами публічного управління, а також державного адміністрування.

З позиції інших науковців, родовим об'єктом кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності є суспільні відносини, які забезпечують нормальне функціонування органів влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян та їх представників [94, с. 449].

А от О. О. Дудоров та Є. О. Письменський дещо своєрідно визначають їх родовий об'єкт, пропонуючи під цим поняттям розуміти суспільні відносини,

які покликані забезпечити реалізацію передбачених законодавством форм впливу, підпорядкування, вимог, вказівок та розпоряджень органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян в межах їхніх повноважень [90, с. 300].

Треба зауважити, що окремі дослідники такі способи виразу змісту родового об'єкта кримінальних правопорушень, передбачених розділом XVII КК України, критикують, і, як видається, не безпідставно. До прикладу, І. М. Ясінь наголошує, що сам по собі порядок діяльності службових осіб в органах державної влади або в органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах, організаціях незалежно від форм власності не можна віднести до суспільних відносин, якщо розглядати такий порядок крізь призму нормативної регламентації діяльності зазначених суб'єктів. Аргументом згаданої авторка наводить те, що визнання порядку діяльності службових осіб в органах державної влади, в органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах, організаціях незалежно від форм власності у зазначеному трактуванні призведе до того, що родовим об'єктом кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності будуть визнані фактично правові норми. У цьому разі дійсно в теорії кримінального права є випадки, коли науковці визнавали за можливе заподіяння кримінальним правопорушенням шкоди правовій нормі, проте погодитись з такою позицією складно [206, с. 372].

Інші дослідники, наприклад, Д. Г. Михайленко вважає, що кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності порушують встановлений законом порядок здійснення своїх повноважень службовими особами. При цьому дослідник відзначає, що «порядок здійснення повноважень» – поняття, яке за своїм змістом значно вужче за поняття «правильна робота апарату». Доводить правильність своєї позиції автор тим, що в першому випадку має значення лише одна ознака державного апарату, тобто виконання встановлених державних функцій. Здійснюючи вплив на державний або громадський апарат за допомогою здійснення визначених функцій, службові особи вчиняють порушення саме правильної роботи цього апарату. Однак таке

порушення можливе й за допомогою інших елементів державного органу. З огляду на зазначене, пише він, діяльність службових осіб, яка у разі порушення правильної роботи державного (громадського) апарату не порушує встановлений при цьому порядок здійснення повноважень, не може утворювати кримінального правопорушення у сфері службової діяльності, оскільки не відповідає змісту і природі такого правопорушення [115].

Слушною видається думка деяких дослідників з приводу того, що в науці кримінального права нема єдиного підходу до визначення родового об'єкта кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності. На підставі аналізу положень доктрини кримінального права щодо цього аспекту, Д. Г. Михайленко, наприклад, стверджує, що під родовим об'єктом службових кримінальних правопорушень розуміли чи розуміють: 1) службовий борг (обов'язок); 2) сам державний апарат; 3) державну дисципліну; 4) правильну роботу державного і громадського апаратів; 5) інтереси державного управління; 6) якість державного апарату; 7) інтереси публічної служби; 8) правомірну діяльність державних та інших органів, їх авторитет; 9) встановлений законом порядок здійснення посадовими та службовими особами своїх повноважень тощо. Очевидним є те, що така варіація підходів обумовлена складністю суспільних відносин у сфері державного апарату, а це, своєю чергою, обумовлює низку проблем щодо розуміння сутності аналізованих кримінальних правопорушень, їх правової природи і, подекуди, ускладнює процес кваліфікації [115].

Дискусійні моменти є й у визначенні безпосереднього об'єкта складу службового підроблення. Таких дискусійних аспектів є щонайменше кілька. По-перше, існують розбіжності щодо визначення конкретного суспільного відношення, якому спричиняється шкода при вчиненні службового підроблення. По-друге, співвідношення об'єктів – як родових, так і безпосередніх кримінальних правопорушень, передбачених XV та XVII розділами Особливої частини КК України. По-третє, наявність чи відсутність додаткових об'єктів у цьому складі кримінального правопорушення і їх конкретний різновид (різновиди).

Щодо першого проблемного аспекту, то деякі науковці обстоюють позицію, що для кримінальних правопорушень, передбачених Розділом XVII Кримінального кодексу України, характерна наявність безпосереднього об'єкта, який охоплює регламентовану законодавством нормальну діяльність державного апарату, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного і приватного права, об'єднань громадян, підприємств, установ і організацій [197, с. 165].

Натомість автори одного із Науково-практичних коментарів Кримінального кодексу України основним безпосереднім об'єктом службового підроблення вважають «визначений законом порядок діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, їх апарату, об'єднань громадян, підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності в частині підготовки, складання, використання і видачі офіційних документів, а також посвідчення фактів, які мають юридичне значення» [122, с. 1146].

Розмежовуючи кримінально каране підроблення від іншого різновиду, С. С. Тучков, стверджує, що однією з ключових ознак у цьому разі є здатність кримінально караного його різновиду спричинити шкоду найбільш важливим суспільним відносинам, або створювати загрозу спричинення такої шкоди. Конкретизуючи своє твердження, автор зауважує, що підробка документа має бути кримінально караною у разі, якщо рівень її суспільної небезпеки характеризується здатністю спричинити шкоду охоронюваним кримінальним законом суспільним відносинам. Саме на підставі цього, на його думку, можна відмежовувати кримінально каране підроблення від іншого, за вчинення якого передбачено адміністративну відповідальність або не передбачено жодного різновиду відповідальності взагалі [184, с. 92–93].

Я. С. Остапенко вважає, що безпосереднім об'єктом службового підроблення є «визначений законом порядок діяльності державного апарату, апарату органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності в частині підготовки, складання, використання і видачі офіційних документів, а також посвідчення фактів, які мають юридичне значення» [131, с. 11].

На думку Н. В. Копчі, суспільна небезпечність службового підроблення проявляється в тому, що діяння спричиняє шкоду чи створює загрозу її спричинення нормальній діяльності органів публічної влади та управління в частині поводження з офіційними документами. Окрім того, авторка зазначає, що у багатьох випадках таке діяння є засобом, який полегшує вчинення іншого кримінального правопорушення або ж є засобом приховування раніше вчинених кримінальних правопорушень, яким притаманний ще вищий ступінь суспільної небезпечності [86, с. 50].

Інші дослідники натомість визначають безпосереднім об'єктом будь-якого кримінального правопорушення у сфері службової діяльності суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову діяльність в окремих ланках державного і громадського апарату, а також апарату управління окремих підприємств, установ та організацій [74, с. 30].

Під безпосереднім об'єктом службового підроблення М. І. Карпенко та О. М. Москаленко пропонують розуміти «визначений законом порядок діяльності державного апарату, апарату об'єднань громадян, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності в частині підготовки, складання, використання і видачі офіційних документів, а також посвідчення фактів, які мають юридичне значення» [77, с. 32].

Подібну позицію має й І. М. Осика, на думку якого це кримінальне правопорушення «посягає на визнаний законом порядок діяльності державного апарату, апарату органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ і організацій у частині підготовки, складання, використання і видачі офіційних документів» [129, с. 20].

Досліджуючи це питання на дисертаційному рівні, хоча з кримінологічної позиції, Я. С. Остапенко зазначає, що надання службовому підробленню так би мовити ролі інструмента вчинення іншого кримінального правопорушення фактично усуває потребу в його самостійній криміналізації. Авторка стверджує, що службове підроблення в багатьох випадках має допоміжний характер, проте, суспільна небезпека цього правопорушення наділена ознаками самостійності,

яка знаходить свій прояв саме у сфері забезпечення інтересів служби. Більше того, авторка слушно зазначає, що роль службового підроблення може мати цілком самостійний характер, тобто не бути підґрунтям для вчинення іншого суспільно небезпечного діяння [131, с. 36].

У наукових публікація також наголошується на тому, що склад службового підроблення характеризується й додатковим об'єктом (об'єктами). Так, низка авторів стверджує, що кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності, в тому числі і службовому підробленню, притаманний додатковий факультативний об'єкт, а саме: права, свободи, честь і гідність, інші блага [197, с. 165]. М. І. Мельник та М.І. Хавронюк переконані, що факультативним додатковим об'єктом цього кримінального правопорушення може виступати права та свободи людини і громадянина, власність тощо [122, с. 1146]. Аналогічну думку висловлюють й інші вчені [74, с. 32]. Зокрема, до додаткового факультативного об'єкта службового підроблення відносять суспільні відносини у сферах забезпечення національної та громадської безпеки, життя та здоров'я особи, її честь та гідність, громадські, трудові та інші особисті права громадян, право власності тощо [132, с. 36].

У рамках дослідження об'єкта складу службового підроблення слід вказати на кілька важливих моментів. По-перше, цей елемент складу кримінального правопорушення у розрізі діяння, передбаченого ст. 366 КК України у доктрині кримінального права, попри певне різноманіття позицій, загалом визначається як суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову діяльність. По-друге, об'єкт складу службового підроблення, з огляду на чинне законодавство, виступає розмежувальною ознакою при кваліфікації діяння, адже КК містить низку статей, якими передбачено відповідальність за підробку того чи іншого документа (наприклад, виборчої документації, документів на переказ, документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців, документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів, документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів тощо). При цьому

поряд із конкретним видом документа, з огляду на побудову Особливої частини КК України, значення мають і суспільні відносини, яким діянням спричиняється шкода. По-третє, додатковим факультативним об'єктом службового підроблення може бути ціла низка суспільних відносин, фактично будь-які суспільні відносини, які можуть бути пов'язані з підробкою офіційного документа (національна безпека, громадська безпека та громадський порядок, честь та гідність особи, її життя та здоров'я, господарська діяльність, довкілля і так далі). Виняток можуть становити група кримінальних правопорушень, об'єктом яких є доволі специфічні суспільні відносини, які аж ніяк не пов'язуються зі службовим підробленням (до прикладу, статева свобода та статева недоторканість особи).

2.2. Предмет складу службового підроблення за кримінальним правом України

Предмет складу кримінального правопорушення як факультативна ознака складу кримінального правопорушення у разі прямого його визначення у диспозиції статті, як відомо, набуває обов'язковості. У положеннях ст. 366 КК України чітко встановлено, що предметом цього кримінального правопорушення є офіційний документ. Визначення цього поняття задекларовано у положеннях КК України. Міститься воно у примітці до ст. 358 КК України, де задекларовано, що під офіційним документом у цій статті та статтях 357 і 366 цього Кодексу слід розуміти документи, що містять зафіксовану на будь-яких матеріальних носіях інформацію, яка підтверджує чи посвідчує певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру, чи може бути використана як документи – докази у правозастосовчій діяльності, що складаються, видаються чи посвідчуються повноважними (компетентними) особами органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, юридичних осіб

незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, а також окремими громадянами, у тому числі самозайнятими особами, яким законом надано право у зв'язку з їх професійною чи службовою діяльністю складати, видавати чи посвідчувати певні види документів, що складені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом реквізити [99].

З огляду на наведене, можна виокремити низку ознак, якими законодавець конкретизує зміст такого документа: по-перше, такий документ містить інформацію, по-друге, інформація має бути зафіксована на будь-якому із матеріальних носіїв; по-третє, зазначена інформація: а) підтверджує чи посвідчує певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру, б) може бути використана як документи – докази у правозастосовній діяльності; по-четверте, такі документи складаються, видаються чи посвідчуються повноважними (компетентними) особами органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, юридичних осіб незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, а також окремими громадянами, у тому числі самозайнятими особами, яким законом надано право у зв'язку з їх професійною чи службовою діяльністю складати, видавати чи посвідчувати певні види документів; по-п'яте, документи складені відповідно до визначених законом форм; по-шосте, містять передбачені законом реквізити.

Попри наявність у КК трактування поняття офіційного документа, слід наголосити, що визначення його змісту і в практичній, і в теоретичній площині не є однозначним. Обумовлено це низкою суперечливих чинників.

Передусім визначення поняття «документ», яке є ключовим в аналізованому предметі складу службового підроблення, міститься і в інших нормативно-правових актах.

Так, згідно з положеннями ст. 99 КПК України, документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження.

При цьому кримінальне процесуальне законодавство до документів, за умови наявності в них відомостей, передбачених ч. 1 ст. 99 КПК, відносить:

1) матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі електронні);

2) матеріали, отримані внаслідок здійснення під час кримінального провадження заходів, передбачених чинними міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

3) складені в порядку, передбаченому цим Кодексом, протоколи процесуальних дій та додатки до них, а також носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії;

4) висновки ревізій та акти перевірок.

Положеннями ст. 1 Закону України «Про інформацію» документ визначається як матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі [162]. Натомість за іншим Законом, який теж подає зміст поняття саме офіційного документа (йдеться про Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року), офіційний документ – це документ, складений, виданий, засвідчений із дотриманням визначених законодавством норм уповноваженою особою, якій законодавством надано право у зв'язку з її професійною чи службовою діяльністю складати, видавати, засвідчувати певні види документів, що підтверджує чи посвідчує певні події, явища або факти та містить передбачені законодавством реквізити і відомості [159].

В теорії, а саме у словникових виданнях, зустрічаються різні трактування поняття «документ». Зокрема, Великий тлумачний словник сучасної української мови: «1. Діловий папір, що посвідчує певний юридичний факт, підтверджує право на що-небудь, служить доказом чого-небудь. 2. Письмове свідоцтво, що офіційно підтверджує особу. 3. Письмовий твір, грамота, рисунок

і т. ін. як свідчення про щось історичне, важливе. 4. Форматований паперовий носій даних, що його заповнюють автоматично або вручну» [11, с. 236].

У наукових працях одні автори документом визначають предмет матеріального світу, який призначений для фіксації та передавання як в часі, так і просторі відомостей (інформації) задля їх зберігання та використання [67, с. 6]. Низка інших авторів під цим поняттям пропонує розуміти записану інформацію, яка є одиницею документаційного процесу [138, с. 168].

Щодо визначення офіційного документа, то попри згадану примітку ст. 358 КК України, це поняття відображене в положеннях й інших нормативно-правових актів. Так, у п. 3.1. Наказу Міністерства закордонних справ України від 04.06.2002 р. № 113 «Про затвердження Інструкції про порядок консульської легалізації офіційних документів в Україні і за кордоном» наводиться, що офіційний документ – це письмове підтвердження фактів та подій, що мають юридичне значення, або з якими чинне законодавство пов'язує виникнення, зміну або припинення прав і обов'язків фізичних або юридичних осіб [161].

У цьому прикладі вирізняється одна з ознак, а саме з таким документом «законодавство пов'язує виникнення, зміну або припинення прав і обов'язків фізичних або юридичних осіб». Йдеться про те, що у визначенні офіційного документа в примітці до згаданої ст. 358 КК України прямо така ознака не передбачається. Звісно, її обов'язковість можна вбачати у контексті змісту інших визначених ознак, однак знову ж таки прямо вона не задекларована. Крім того, не зрозумілим такий підхід є й з огляду на зміст і ч. 1, і ч. 2 ст. 358, оскільки там чітко вказано, що такий документ «надає права або звільняє від обов'язків».

Також, як впливає із визначення офіційного документа, інформація, яка у ньому міститься, повинна мати так зване юридичне значення, з огляду на визначення підтверджувати чи посвідчувати певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру. В протилежному випадку відсутній предмет службового підроблення.

Варто пам'ятати, що, згідно зі ст. 315 Цивільного процесуального кодексу України, до фактів, що мають юридичне значення, належать: відомості щодо

родинних відносин між фізичними особами; перебування фізичної особи на утриманні; каліцтва, якщо це потрібно для призначення пенсії або одержання допомоги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням; реєстрації шлюбу, розірвання шлюбу, усиновлення; проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу; належності правовстановлюючих документів особі, прізвище, ім'я, по батькові, місце і час народження якої, що зазначені в документі, не збігаються з прізвищем, ім'ям, по батькові, місцем і часом народження цієї особи, зазначеним у свідоцтві про народження або в паспорті; народження особи в певний час у разі неможливості реєстрації органом державної реєстрації актів цивільного стану факту народження тощо.

При цьому у ч. 2 цієї статті вказується, що фактично до фактів, які мають юридичне значення, належать факти, від яких залежить виникнення, зміна або припинення особистих чи майнових прав фізичних осіб, якщо законом не визначено іншого порядку їх встановлення [199].

Є певні дискусійні моменти й щодо визначення виду документа, зокрема й офіційного, адже процес діджиталізації щонайменше призвів до широкого введення в обіг електронних (цифрових) документів. Відповідно, у межах дослідження предмета складу службового підроблення слід розглянути й це поняття.

Найперше варто згадати Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 року, у ст. 5 якого вказано, що електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа [157]. За цим Законом, обов'язковий реквізит електронного документа – це обов'язкові дані в електронному документі, без яких він не може бути підставою для його обліку і не матиме юридичної сили.

Тимчасом, згідно з Наказом Державного агентства з питань електронного урядування України «Про затвердження Вимог до форматів даних електронного документообігу в органах державної влади» від 7 вересня 2018 року № 60, електронний документ оформлюється за загальними правилами документообігу та має реквізити, аналогічні документу з паперовим

носієм інформації, з урахуванням таких особливостей: 1) створення окремих реквізитів електронного документа (електронного підпису та/або електронної печатки) здійснюється відповідно до законодавства у сферах електронного документообігу та електронних довірчих послуг; 2) для електронних документів постійного та тривалого (понад 10 років) строку зберігання обов'язковим є використання електронних підписів та/або печаток у форматі, придатному для тривалого архівного зберігання [160].

Також обов'язковим так би мовити атрибутом електронного офіційного документа є реквізит, що здійснює захисну чи засвідчувальну функцію. У багатьох випадках таку функцію виконує електронний підпис, електронна печатка тощо. Обидва зі зазначених понять задекларовані у Законі України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII «Про електронні довірчі послуги». Зокрема, у ст. 1 цього Закону (Визначення термінів) вказано, що електронний підпис – це електронні дані, які додаються підписувачем до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються ним як підпис, а електронна печатка – це електронні дані, які додаються створювачем електронної печатки до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються для визначення походження та перевірки цілісності пов'язаних електронних даних [156].

У цьому аспекті привертає увагу судова практика, оскільки в окремих випадках електронним офіційним документом визнає й автоматизовані інформаційні системи (їх підсистеми). До прикладу, в одній зі справ захисник у своїй касаційній скарзі обґрунтовував, що суди попередніх інстанцій зробили неправильний висновок щодо визнання електронного журналу пасажирського пункту пропуску АСМО «Інспектор» офіційним документом, а отже, не правильно визначили, що ця система відповідає змісту предмета складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК. Аргументуючи свою позицію, захисник у справі стверджує, що суди взагалі не врахували необхідних для такого предмета форм та реквізитів, а вони, своєю чергою, є обов'язковими для офіційного документа. При цьому суди попередніх

інстанцій лише формально послалися на Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Державної митної служби України, згідно з якою АСМО є підсистемою, що входить до складу Єдиної автоматизованої інформаційної системи Державної митної служби і призначення її – забезпечення використання електронних документів та їх копій на паперових носіях для здійснення митних процедур службовими особами митного органу. На підставі зазначеного захисник вважає, що АСМО не є офіційним документом, а належить до автоматизованих інформаційних систем [147]. Проте Верховний Суд колегією суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду таку скаргу не задовольнив, а отже, підтвердив приналежність АСМО «Інспектор» до категорії офіційних документів.

Колегія суддів аргументувала своє рішення таким: по-перше, електронний журнал пасажирського пункту пропуску АСМО «Інспектор» належить до складників автоматизованої системи митного оформлення, який призначений для реєстрації та обліку транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України у пункті пропуску з використанням смуг руху «зелений коридор», а також результатів їх митного контролю та митного оформлення, отримання оперативної інформації щодо їх місцезнаходження та часу перебування в зоні митного контролю; по-друге, електронний журнал пасажирського пропускового пункту АСМО «Інспектор» є офіційним документом, адже внесення до нього відомостей про митне оформлення транспортного засобу на виїзд з України посвідчує факт, що здатний спричинити наслідки правового характеру, оскільки порушення громадянином-нерезидентом правил ввезення таких автомобілів на територію України тягне за собою адміністративну відповідальність за порушення митних правил, передбачену Митним кодексом України [147].

Отже, варта підтримки позиція науковців, які стверджують, що предмет службового підроблення має здатність до видозмінення (трансформації) [132, с. 41]. Тобто процес діджиталізації зумовить поетапний перехід усіх сфер в електронний документообіг. І це не перспектива, це відбувається уже. Проте у

цьому аспекті не потрібно ускладнювати і так складне законодавство. Тому, до прикладу, видається зайвою пропозиція окремих авторів щодо законодавчого введення в положення КК України поняття «офіційний електронний документ» та його закріплення у примітці до ст. 358 КК України [132, с. 41]. Тут слід врахувати, що відмінність у цьому разі є лише у формі виразу такого документа, а не його змісті чи призначенні.

Отже, у законодавстві загалом щодо визначення цього поняття є певні розбіжності. Наявні вони й у теорії. Науковці щодо більшості ознак цього поняття підтримують єдину позицію, проте щодо окремих не все так однозначно.

На думку деяких дослідників, предметом складу службового підроблення є документ, під яким вони пропонують розуміти матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передача у часі та просторі. При цьому під документом як предметом цього правопорушення слід розуміти не лише ділові папери, які підтверджують факти, що мають юридичне значення, а й інші матеріальні об'єкти, наділені здатністю посвідчувати такі факти (фотографії, фотоплівки, аудіо- та відеоплівки, відтиски тощо) [122, с. 1097].

Відтак дехто з дослідників предметом службового підроблення визначають документ, а не офіційний документ. Крім того, у цьому аспекті є певна непослідовність й законодавця, оскільки назва, до прикладу, ст. 358 не повною мірою відповідає тому, що зазначено в її диспозиції. Йдеться про те, що у назві ст. 358 КК України законодавець оперує поняттям «документ», проте у диспозиції «офіційний документ». Окремі автори цілком слушно відзначають певну непослідовність у використанні законодавцем термінології. Так, М. І. Фіалка вказує на те, що законодавець поряд із терміном «документ» подекуди використовує поняття «офіційний документ». При цьому, зазначає він, ситуація сумісного співіснування цих двох термінів інколи виникає навіть в одній і тій же кримінально-правовій нормі [193, с. 375].

Мовиться про невідповідність назви ст. 358 і диспозиції, оскільки у назві вжито термін «документ», тоді як у диспозиції цієї статті – «офіційний документ».

Тут науковці вбачають проблему в тому, що поняття «документ» і «офіційний документ» співвідносяться між собою як загальне і часткове. Поняття «документ» виступає у цьому випадку як узагальнюючий термін цілої групи речей матеріального світу [193, с. 376].

Водночас у рамках дослідження цього питання О. С. Бондаренко зауважує, що іноді окреслити межу між офіційними документами і документами доволі складно. Авторка зазначає, що офіційний документ є різновидом документа, з огляду на що йому притаманні всі ознаки документів загалом. Окрім того, в деяких випадках одні й ті ж самі документи (наприклад, офіційне листування) можуть як визнаватись, так і не визнаватись офіційними. З огляду на це О. С. Бондаренко припускає, що основна характерна ознака офіційного документа, за допомогою якої можна здійснити відмежування його від документа, і, відповідно, віднести до предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України, є його роль. Таке припущення авторка робить на підставі того, що на відміну від документів, що підтверджують різного роду громадські, особисті, історичні та інші неюридичні факти, офіційні документи наділені юридичним значенням, оскільки посвідчують (підтверджують) певні юридичні факти, тобто стають підставою для надання прав та обов'язків або ж їх скасування [10, с. 115].

Своєю чергою, М. Й. Коржанський зазначає, що така ознака, як офіційність, є зайвою. Свою позицію науковець обґрунтовує тим, що неофіційних документів не існує [87, с. 593]. Проте більшість авторів таку позицію не визнають, оскільки, на їхній погляд, одні документи можуть вважатися офіційними, деякі – не офіційними, а окремі можуть трансформуватися від неофіційних до офіційних, коли набувають юридичного значення [63, с. 362].

Предметом службового підроблення, на думку І. М. Осики, є офіційні документи, складання, затвердження, підписання, видача яких входить до службової компетенції конкретної службової особи, яка діє від імені органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, а також підприємств, установ і організацій будь-якої форми власності [129, с. 20].

З позиції М. І. Мельника та М. І. Хавронюка, офіційним є документи, що складаються і видаються службовими особами від імені органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, а також підприємств, установ та організацій будь-якої форми власності, які посвідчують певні факти й події, що мають юридичне значення, складені належним чином за формою і мають необхідні реквізити (штамп, печатку, номер, дату, підпис) [122, с. 1146].

На думку інших дослідників, щоб визнати документ офіційним, а отже, предметом складу службового підроблення, слід встановити кілька умов: по-перше, до офіційного документа (предмета складу службового підроблення) належить паперовий та електронний документ, який відповідає встановленій формі та має усі необхідні реквізити; по-друге, офіційності документ набуває у зв'язку з його змістом, тобто такий документ повинен засвідчувати юридичні факти, які зумовлюють, змінюють чи припиняють правовідносини та/або засвідчують діяння, які мають юридичне значення і призводять до правових наслідків; по-третє, складання, видачу чи посвідчення такого документа здійснює або представник влади, або ж представник органів місцевого самоврядування від імені цих органів, представниками громадських організацій чи об'єднань громадян, а також представниками підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності [86, с. 55].

Науковці також звертають увагу на те, що до офіційних належать документи, які: 1) містять певну інформацію (дані, відомості, свідоцтва, показання тощо); 2) ця інформація має бути зафіксована на будь-якому матеріальному носії (наприклад, папері, магнітній, кіно-, відео або фотоплівці, дискеті, флешці тощо); 3) документ має бути складений із дотриманням визначених законом форм (довідка, наказ, протокол, постанова тощо); 4) він повинен відповідати передбаченим законом (належним) реквізитам (бланк, штамп, печатка, підпис тощо); 5) зафіксована в ньому інформація повинна мати юридично значущий характер – підтверджені чи засвідчені нею конкретні події, явища або факти спричиняють чи здатні спричинити наслідки правового характеру у вигляді виникнення (реалізації), зміни або припинення певних прав

та/або обов'язків, або така інформація може бути використана як документи – докази у правозастосовчій діяльності; б) документ має бути складений, виданий чи посвідчений повноважними (компетентними) особами органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, юридичних осіб публічного права чи приватного права, а також окремими громадянами, у тому числі самозайнятими особами, яким законом надано право у зв'язку з їхньою професійною чи службовою діяльністю складати, видавати чи посвідчувати певні види документів [93, с. 607].

Документ, який є предметом цього злочину, – це передбачена законом матеріальна форма одержання, зберігання, використання і розповсюдження інформації, яка має юридичне значення шляхом фіксації її на папері, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці, дискеті або іншому носії [74, с. 32]. На думку К. Марисюк, офіційним документом є письмовий акт, який засвідчує конкретні факти та явища, що мають юридичне значення, складений належним чином, та який має необхідні реквізити (дату, штамп, печатку, підпис уповноваженої особи тощо) [110].

Досліджуючи поняття офіційного документа, К. Миросюк робить висновок, що чи не найбільш чіткою є позиція, згідно з якою до офіційних документів належать не лише акти юридичних осіб, а й акти приватних осіб, але лише такі, що вже передані посадовим особам відповідних організацій та вже стали частиною їх діловодства [110].

Натомість Н. О. Тимошенко підтримує ідею, що офіційним документом є лише той, який видається чи посвідчується установою, органом, громадянином–підприємцем, приватним нотаріусом, аудитором чи іншою особою, яка має право у зв'язку зі своєю службовою чи професійною діяльністю видавати чи посвідчувати такі документи [181, с. 15].

Тимчасом О. С. Бондаренко вказує, що офіційний документ є різновидом документа, а тому йому властиві всі риси документів загалом, крім того, в конкретних випадках одні й ті ж самі документи, зокрема офіційне листування, можуть як визнаватись, так і не визнаватись офіційними. Проте, зазначає автор,

основна конкретизуюча ознака офіційного документа, що дає змогу відмежувати його від документа та визнати його предметом злочину, передбаченого ст. 366 КК України, – це його роль. Так, на відміну від документів, що підтверджують громадські, особисті, історичні та інші неюридичні факти, офіційні документи мають правове значення, оскільки посвідчують (підтверджують) певні юридичні факти, тобто стають підставою для надання прав та обов'язків або ж їх скасування [10, с. 115].

Загалом автори вважають, що ним є інформація, закріплена за допомогою письмових знаків в електронному вигляді або на матеріальному носії, що походить від державних органів влади або управління, юридичних, а також приватних осіб (але знаходиться в обігу державних органів влади або управління, або засвідчена посадовими особами чи нотаріусом), що підтверджує події або факти, які мають юридичне значення.

З приводу легального визначення поняття «офіційний документ» О. С. Бондаренко стверджує, що воно є достатньо обґрунтованим і змістовним. Така ситуація зумовлена тим, зазначає вона, що на відміну від останнього поняття, яке перебуває на стадії нормативного вдосконалення, поняття офіційного документа, у зв'язку з тривалим періодом існування кримінальної відповідальності за підроблення та спеціальне підроблення, є вже сформованим [10, с. 114].

Щодо визначення ознак офіційного документа, то в наукових публікаціях існують такі думки. Наприклад, О. О. Дудоров виокремлює три ознаки офіційного документа: походження від уповноваженого суб'єкта, формальна визначеність та виконання офіційним документом особливої, посвідчувальної, функції в системі документообігу [61, с. 92].

На думку низки авторів, офіційні документи завжди виглядають як інформація, зафіксована на певному матеріальному носії, а на їхній офіційний характер вказують три фактори: 1) вони мають визначені законом форму і реквізити; 2) складаються, видаються чи посвідчуються повноважними (компетентними) особами; 3) містять інформацію, яка: а) підтверджує чи

посвідчує певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру, або б) може бути використана як документи – докази у правозастосовчій діяльності [120, с. 34].

Доволі ґрунтовно це питання опрацювала О. С. Бондаренко, виокремивши шість ознак приналежності документа до категорії «офіційний». Першою ознакою називає зміст документа. Так, офіційним документом буде лише той, що містить певну інформацію, якою, відповідно до Закону України «Про інформацію», є будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях та/або відображені в електронному вигляді. Другою ознакою є форма офіційного документа (письмові, друковані, електронні). Третьою ознакою офіційного документа, яка тісно пов'язана з формою документа, є наявність певних передбачених законом реквізитів. Кожен вид документа має свій формуляр, тобто сукупність реквізитів, що розташовані у певній чітко окресленій послідовності. Четвертою і найважливішою ознакою поняття «офіційний документ» є його матеріальний носій, адже саме матеріальна природа офіційного документа є однією з найважливіших підстав для виділення його як предмета кримінального правопорушення. П'ятою ознакою «офіційного документа» є його специфічна і неоднозначна роль. Першим компонентом цієї ролі є матеріальний, який полягає в тому, що офіційний документ має підтверджувати чи посвідчувати певні події, явища, факти, що спричинили або здатні спричинити наслідки правового характеру. Останньою ознакою терміна «офіційний документ» є суб'єкт, що наділений компетенцією його складати, видавати або посвідчувати [10, с. 117–21].

Також слід наголосити, що предмет службового підроблення є специфічним. Це не просто офіційний документ, а підроблений офіційний документ. Очевидно, що попри загальні ознаки офіційного документа, предмет складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України, характеризується й низкою інших специфічних ознак. Так, досліджуючи цей аспект, деякі автори зазначають, що можна виокремити два критерії приналежності офіційного документа до категорії підроблених. Йдеться, на

їхню думку, про об'єктивні та суб'єктивні критерії підробки. Для першого критерію характерне: 1) такий документ має бути складений від імені органу або особи, яка уповноважена на його складання; 2) він повинен містити всі ознаки, притаманні офіційному документу (реквізити, форму, зміст); 3) документ має бути спрямований на виникнення юридичного факту. Щодо суб'єктивного критерію підробки, то він проявляється в суб'єктивному уявленні особи, що вчинила підробку чи яка має намір використати завідомо підроблений документ, у можливості його безпроблемного подальшого використання [135, с. 264].

Отже, щодо багатьох ознак офіційного документа науковці солідарні. Дискусії виникають лише щодо окремих із них. Так, деякі автори зауважують, що підроблення документів у сфері офіційного документообігу є суспільно небезпечними, кримінально караними діями. Натомість не будь-яке підроблення може бути кримінально караним. Наприклад, зазначення неправдивих відомостей у службових записках та надання їх керівництву чи співробітникам не має достатнього рівня суспільної небезпеки, щоб особа у цьому випадку підлягала кримінальній відповідальності [184, с. 94].

Також наголошують на можливості визнання офіційними, до прикладу, приватні документи. І. А. Клепицький переконаний, що розглядати документи, які посвідчуються юридичними особами або приватними особами (нотаріусами) в якості офіційних, враховуючи, що поняття «офіційність» виникає зі сфери державного управління і жодним чином не стосується приватноправових відносин, є недоречним [75, с. 70]. Проте, на противагу зазначеному, в деяких публікаціях простежується, що приватний документ може визнаватись офіційним у разі, якщо його складено, приміром, нотаріусом, або якщо його було передано громадянином для зберігання або використання в державне чи приватне підприємство (наприклад, довіреність, яка видана однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами) [122, с. 1146]. Поділяючи позицію останнього, інші дослідники зазначають, що офіційними документами можуть визнаватись і ті документи, що походять від, наприклад,

приватних нотаріусів, аудиторів, арбітражних керуючих, за умови їх подальшого використання у сфері державного управління [10, с. 123–124].

Своєю чергою, Н. М. Парасюк поняття документа, офіційного документа, особистого документа, приватного документа визначає бланкетно-оціночними. У законодавстві, пише вона, ці поняття, на жаль, задекларовані дещо відмінно. Як наслідок, один і той ж документ (до прикладу, паспорт) в одній із норм має характер особистого документа, а в іншій натомість – офіційного. Такий стан речей однозначно має негативний вплив на практику застосування окремих кримінально-правових норм [135, с. 264].

Досліджуючи цю проблему, І. М. Осика вказує, що «неофіційними називають документи, які були складені приватними особами або фізичною особою – суб'єктом підприємницької діяльності чи виходять від них. Такі документи набувають офіційності після їх передачі до відома, використання або у розпорядження органів влади, установ, підприємств і організацій не залежно від форми власності для вирішення конкретних питань юридичного характеру» [129, с. 20].

Розглядаючи юридичну природу окремих приватних документів, дослідники підтримують схожу позицію. Скажімо, щодо документів, які видаються медичними працівниками (в тому числі приватних медичних закладів), то автори пишуть, що, відповідно, законодавство окреслює, що саме медичний документ має юридичне значення для встановлення факту наявності в особи інфекційного захворювання, тому та інформація, яка у ньому міститься, має надзвичайно важливе значення [235, р. 1839–1843]. Як стверджує Даміан Вонсік, значення медичної документації для юридичних операцій є безперечним. Особливо автор наголошує на важливості медичної документації в контексті вивчення обставин медичних подій та зловживань – медичні або судово-медичні висновки з різних питань [218, р. 78].

Показовим тут є одне з рішень суду першої інстанції, яким винесено виправдувальний вирок особі, посилаючись на те, що видана довідка про заробітну плату не має статусу офіційного документа. Проте апеляційний суд

не погодився з таким висновком, зазначивши, що: зазначена довідка відповідає формі, затвердженій наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 27 серпня 2008 року за № 192, оскільки містить такі необхідні реквізити, як назва підприємства, його місцезнаходження, ідентифікаційний код ЄДРПОУ, інформацію про працівника підприємства, на якого видана ця довідка, відомості про нараховану йому заробітну плату, підпис керівника підприємства та відтиск печатки підприємства. Ця довідка була прийнята банком та вказувала на платоспроможність боржника, слугувала підставою для реструктуризації кредиту, тобто тягла за собою певні правові наслідки [95].

Розбіжності наявні і в теорії щодо визначення поняття «електронний документ». Як зазначають Д. Б. Сергєєва та З. М. Топорецька, до офіційних документів (за умови наявності перелічених вище ознак) можуть бути віднесені власне письмові документи, електронні документи, фото-, звуко-, відеозапис [172, с. 93].

Водночас зауважується, що електронним визнається документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Такий документ може бути створений, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму [122, с. 1097].

З цього приводу чимало дослідників слушно стверджують, що електронний документ, як і будь-який інший офіційний документ, має містити низку обов'язкових реквізитів, до яких у рамках аналізу результатів проведених судових експертиз відносять: по-перше, це ім'я файлу, яке надає йому уповноважена особа, яка його створює, або ж таке ім'я надається файлу автоматично; по-друге, це формат файлу, який залежить від програмного забезпечення або апаратного забезпечення пристрою, які використовуються у процесі створення, редагування, перевірки файлу; по-третє, розмір файлу, який визначається у визначених одиницях виміру (наприклад, кіло-, мега- чи гігабайтах); по-четверте, це час та дата створення файлу або ж його редагування [86, с. 58].

Ще одним аспектом, який має безпосереднє значення для встановлення в діяннях особи складу службового підроблення, а також правильної кваліфікації вчиненого, є з'ясування змісту таких понять, як «оригінал» документа та його «копія».

Щодо оригіналу електронного документа, то у положеннях вже згаданого Закону України «Про електронні довірчі послуги» зазначено, що оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора або підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України [157].

Також слід зазначити, що, згідно з ч. 3 ст. 99 КПК, оригіналом документа є сам документ, а оригіналом електронного документа – його відображення, якому надається таке ж значення, як документу.

При цьому, за ч. 4 згаданої статті, дублікат документа (документ, виготовлений таким самим способом, як і його оригінал), а також копії інформації, що міститься в інформаційних (автоматизованих) системах, телекомунікаційних системах, інформаційно-телекомунікаційних системах, їх невід'ємних частинах, виготовлені слідчим, прокурором із залученням спеціаліста, визнаються судом як оригінал документа.

У цьому разі видається, що у разі створення автором ідентичних за документарною інформацією та реквізитами електронних документів та документів на папері, кожен із документів є оригіналом і має однакову юридичну силу.

В теорії кримінального права також розглядається можливість визнання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, офіційним документом, а отже, її предметом службового підроблення. Так, О.С. Бондаренко у своїй дисертаційній роботі пропонує визначення «декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування». Це поняття вона окреслює як офіційний документ, що подається: особами, уповноваженими на виконання функцій

держави або місцевого самоврядування; особами, які претендують на заняття чи обрання на такі посади; особами, які звільняються з цих посад, компетентному органу, у встановлені законодавством строки, на підставі яких здійснюється моніторинг способу життя декларанта та фінансова перевірка його доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру [10, с. 11].

На цій підставі низка науковців ставить під сумнів криміналізацію декларування недостовірної інформації з огляду на наявність в КК України статей 358 та 366.

Аналізуючи положення цієї статті, К. О. Черевко робить такі висновки: по-перше, проблемним є процес кваліфікації таких діянь з огляду на те, чи є декларація різновидом офіційного документа. Хоча поняття «офіційний документ» задекларовано в примітці до ст. 358 КК України, однак воно не дає чіткої відповіді щодо того, чи охоплює воно поняття «електронна декларація»; по-друге, складним для доказування є умисел при вчиненні особою цього складу кримінального правопорушення, адже винна особа завжди може стверджувати про допущену помилку; по-третє, складним для доведення подекуди є й факт приналежності (права власності чи права користування) майна до конкретної особи; по-четверте, проблемним аспектом є й процес оцінки майна декларанта, який належним чином не регламентований [200, с. 204].

Досліджуючи це питання, О. Ф. Пасєка зазначає, що КК України, крім ст. 366², передбачає інші заходи реагування. Автор звертає увагу на те, що декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, є теж офіційним документом, а отже, внесення неправдивих відомостей у неї утворює склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 358 чи ст. 366 КК України [136]. Інші дослідники теж вказують на те, що така декларація належить до офіційного документа [1, с. 127–137; 10, с. 127; 57, с. 113–118; 121, с. 869; 136; 169].

В. В. Андрієшин пропонує розуміти під нею офіційний електронний документ, який призначений підтвердити певні юридичні факти, відповідає визначеній Національним агентством формі, подається спеціальним суб'єктом

– особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (суб'єктом декларування), містить визначені законодавством та зафіксовані за допомогою технічних засобів на офіційному веб-сайті Національного агентства з питань запобігання корупції відомості як щодо суб'єкта декларування, так і членів його сім'ї [1, с. 130].

В науково-практичних коментарях теж вказується, що декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є офіційним документом, який подається виключно в електронній формі, оскільки заповнити її і подати можливо суб'єктами декларування лише на офіційному веб-ресурсі Національного агентства з питань запобігання корупції [121, с. 869].

На думку О. С. Бондаренко, під декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, з огляду на положення ст. 366¹ КК України (нині це ст. 366²) та ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», слід розуміти офіційний документ, що має низку характерних для нього ознак: по-перше, складається і подається особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; особами–кандидатами на такі посади; особами, які звільняються з таких посад; по-друге, вона подається компетентному органу (НАЗК); по-третє, подається у встановлені законодавством строки; по-четверте, на основі такого документа здійснюється моніторинг способу життя декларанта та аналіз доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру [10, с. 11].

Д. М. Міськів, який на дисертаційному рівні дослідив особливості кримінальної відповідальності за недостовірне декларування, зазначає, що «належність чи неналежність декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, до офіційного документа має надзвичайно важливе і теоретичне, і практичне значення, позаяк визначає співвідношення норм, передбачених ст.ст. 366², 366³ КК України із іншими нормами про відповідальність за підроблення офіційних документів (ст.ст. 358, 366 КК України)» [116, с. 28].

На підставі цього дослідник підтримує позиції тих учених, які декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, розглядають як вид офіційного документа. Свою думку вчений аргументує тим, що такий документ (декларація): по-перше, містить юридично значущу інформацію; по-друге, має визначену законодавством форму (в даному випадку електронну); по-третє, має всі необхідні реквізити; по-четверте, такий документ фіксується на електронному носії інформації, тобто серверах НАЗК; по-п'яте, має відповідне значення, у тому числі як джерело доказів; по-шосте, такий документ уповноважені складати лише визначені законодавством суб'єкти [116, с. 86].

Вирішення цієї проблеми, на думку Д. М. Міськів не надто складне, адже достатньо лише доповнити Кримінальний кодекс або Закон України «Про запобігання корупції» визначенням декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, яке б описувало усі характерні ознаки, в тому числі те, що це вид офіційного документа [116, с. 86].

Як вказують окремі автори, виникає цілком логічне питання: чи є ст. 366² спеціальною щодо ст.ст. 358 та 366 КК України. Мабуть, що так, якщо дискусію щодо належності декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, вважати вирішеною. Спеціальною така норма буде з урахуванням звуження предмета кримінального правопорушення, оскільки ним буде не будь-який офіційний документ, а лише декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також обов'язкова умова для такої форми, як подання завідомо недостовірних відомостей, за якою реальна вартість майна не відповідає задекларованій на суму, яка перевищує 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб [116, с. 104].

У цьому аспекті головною проблемою є те, що ст. 366 КК України не визначає жодних мінімальних меж. Проте, і у ст. 172⁶ КУпАП, і ст. 366² КК України визначено 100-500 та 500 і більше прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Відповідно до положень ст. 11, будь-яке суспільно

небезпечне діяння повинно заподіювати істотну шкоду охоронюваним об'єктам або ж створювати хоча б загрозу її заподіяння.

Відтак ситуація постає дещо незрозумілою. Тож за якою статтею внесення неправдивих відомостей в декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, які не відповідають дійсності більше як на 100 прожиткових мінімумів для працездатних осіб (268400 грн. станом на 2023 рік), утворює склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП; якщо межа невідповідності перевищує 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб (1342000 грн. станом на 2023 рік), то діяння підпадатиме під ст. 366² КК України. Проте слід нагадати, що декларація є офіційним документом, а отже, ст.ст. 366 та 366² КК України мали б між собою співвідноситись як загальна та спеціальна норми, а тому внесення неправдивих даних в декларацію мало б підлягати кваліфікації за ст. 366, оскільки це кримінальне правопорушення з формальним складом і, відповідно, наслідку жодного не потрібно. Проте практика у цьому разі дещо протирічить. Повідомлення в декларації неправдивих даних, якщо розбіжність менша 100 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, тягне за собою дисциплінарну відповідальність, хоча всі ознаки загальної норми (ст. 366 КК) є. Тут можна припустити, що законодавець помилково оцінює склади зазначених кримінальних правопорушень або ж визнає, що ст. 366² не є спеціальною нормою щодо ст. 366 КК України.

З огляду на це в наукових публікаціях, і це цілком логічно, порушують питання про доцільність встановлення в КК України відповідальності за декларування недостовірної інформації в окремій нормі. А відтак дехто з дослідників пропонує ст. 366² КК виключити. Крім того, виключити зі ст. 172⁶ діяння, пов'язане із декларуванням недостовірної інформації, а вчинення таких діянь за наявності підстав кваліфікувати за ст. 366 КК України як службове підроблення [116, с. 105].

Отже, проблемних аспектів, пов'язаних із визначенням як поняття офіційного документа, так і його змісту є чимало. Їх вирішення належить

шукати і в теоретичній площині, так і практичній діяльності, зокрема вищих судових інстанцій.

У поодиноких наукових розвідках розглядаються не лише проблемні аспекти, а й імовірні варіанти їх усунення. Так, досліджуючи склад цього кримінального правопорушення, О. С. Бондаренко вказує, що проблеми зумовлені щонайменше двома чинниками. Перший – це недотримання правил законодавчої техніки у процесі конструювання визначення офіційного документа: неспроможність законодавця оминати тавтологію. Усунути цю проблему, на їхню думку, можна шляхом внесення змін у структуру поняття «офіційний документ». Зокрема, у примітці до ст. 358 слова «документи, що мають зафіксовану на будь-яких матеріальних носіях інформацію» замінити на «матеріальні носії інформації, зафіксовані на будь-яких джерелах». Другим чинником складнощів у правозастосуванні під час з'ясування правової природи предмета службового підроблення є недосконалість тлумачення кримінального закону. Усунути цей недолік можливо спираючись на узагальнення Верховного Суду України, постанови пленуму Верховного Суду України, а також роз'яснення Вищого спеціалізованого суду із розгляду цивільних і кримінальних справ [10, с. 116].

Щодо останнього, то цей варіант точно має бути врахований при визначенні змісту цього поняття.

Так, в Узагальненні практики розгляду кримінальних справ про злочини, склад яких передбачений ст. 366 Кримінального кодексу України (службове підроблення), яке підготовлено суддею Верховного Суду України В. Г. Жуком та головними консультантами управління вивчення та узагальнення судової практики Верховного Суду України О. С. Іщенко та А. І. Смолкіною, вказано: для того, щоб той чи інший акт був визнаний документом та мав статус офіційного, він повинен відповідати певним ознакам: 1) документ повинен містити певну інформацію (відомості, дані тощо); 2) така інформація має бути зафіксована у тій чи іншій формі (письмовій, цифровій, знаковій) і мати певні реквізити (бланк, печатку, штамп, голограму), які передбачені законом чи

іншим нормативним актом; 3) інформація повинна бути зафіксована на відповідному матеріальному носії (папері, дискеті, диску, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці тощо) з метою її зберігання, використання або розповсюдження; 4) документ має бути складений, засвідчений, виданий чи розповсюджений в інший спосіб службовою особою від імені державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та об'єднань, а також підприємств, установ чи організацій незалежно від форми власності; 5) офіційним є лише такий документ, що містить зафіксовану на будь-яких матеріальних носіях інформацію, яка підтверджує чи посвідчує певні події, явища або факти, які породили чи здатні породити наслідки правового характеру, чи може бути використана як документи – докази у правозастосовній діяльності, що складаються, видаються чи посвідчуються повноважними (компетентними) особами органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, юридичних осіб незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, а також окремими громадянами, в тому числі самозайнятими особами, яким законом надано право у зв'язку з їхньою професійною чи службовою діяльністю складати, видавати чи посвідчувати певні види документів, що складені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом реквізити [190].

Варто зазначити, що критерії встановлення ознак поняття офіційного документа як предмета кримінального правопорушення визначено у Постанові Верховного Суду України від 09 липня 2015 року 5-50кс15, де суд надав роз'яснення про те, що при встановленні ознак поняття офіційного документа як предмета кримінального правопорушення слід керуватися відповідними критеріями. Зокрема: документ має бути складено, видано чи посвідчено відповідною особою в межах її професійної чи службової компетенції за визначеною законом формою та з належними реквізитами; зафіксована в такому документі інформація повинна мати юридично значущий характер – підтвержені чи засвідчені нею конкретні події, явища або факти мають спричиняти чи бути здатними спричинити наслідки правового характеру у

вигляді виникнення (реалізації), зміни або припинення певних прав та/або обов'язків. Невідповідність документа хоча б одному з наведених критеріїв перешкоджає визнанню його офіційним [142].

У висновку Головного науково-експертного управління апарату Верховної Ради України на Проект закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо підроблення документів, печаток, штампів та бланків)» вказується, що в судовій практиці існує дві основні тенденції щодо окреслення предмета злочину, передбаченого ст. 366 КК України. Перша з них ґрунтується на тому, що законодавець у примітці до ст. 358 КК України оперує не лише поняттям «офіційний документ», а й поняттям «документ». Тому предметом службового підроблення може бути як перший, так і другий [44].

У висновку також вказується, що проблема ускладнюється ще й тим, що в диспозиції ст. 366 КК паралельно з поняттям «офіційний документ» вживається поняття «документ». У зв'язку з цим склалась неоднакова судова практика щодо визначення предмета злочину, передбаченого окресленою статтею. Зокрема, одні суди вважають, що предметом цього злочину може бути як офіційний документ, так і документ, інші – що таким предметом, виходячи зі змісту диспозиції ст. 366 Кримінального кодексу України, є лише офіційний документ [44].

Крім того, у висновку йдеться про те, що насамперед документ повинен містити певну інформацію (відомості, дані тощо); ця інформація повинна бути зафіксована в тій чи іншій формі (письмовій, цифровій, знаковій) і мати певні реквізити (бланк, печатку, штамп, голограму), які передбачені законом чи іншим нормативним актом; інформація повинна бути зафіксована на відповідному матеріальному носії (папері, дискеті, диску, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці тощо) з метою її подальшого зберігання, використання або розповсюдження; документ повинен бути складений, засвідчений, виданий чи розповсюджений в інший спосіб службовою особою від імені державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та

об'єднань, а також підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності. При цьому офіційним може вважатись лише документ, який засвідчує факти, що мають юридичне значення [44].

Крім того, слід зауважити, що науковці виокремлюють чимало критеріїв класифікації документів, зокрема й офіційних [73, с. 11]. Здебільшого така класифікація жодного значення для кваліфікації немає, проте в окремих випадках вид документу, в тому числі й офіційного, має значення для процесу оцінювання вчиненого.

Досліджуючи це питання, деякі автори вказують що на кваліфікацію впливають різновиди офіційних документів, які класифіковані за такими критеріями: 1) якщо вони регламентують діяльність службових осіб (накази, положення, посадові інструкції підприємств, установ, організацій); 2) якщо в таких документах регламентовано порядок виконання певних дій; 3) якщо фіксують вчинення корупційних чи пов'язаних із корупцією діянь (наприклад, документи бухгалтерського обліку, різного роду розпорядження, інші документи, які містять резолюцію особи, що вчинила корупційне чи пов'язане із корупцією діяння тощо) [132, с. 39].

Також, як уже згадувалось у попередньому підрозділі, попри об'єкт складу службового підроблення, значення для його розмежування зі складами інших кримінальних правопорушень має й предмет. Адже підробка документа, навіть у разі вчинення цього діяння службовою особою, автоматично не утворює складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України. Так, аналіз положень кримінального законодавства засвідчив, що Особлива частина КК України містить низку статей, що передбачають відповідальність за підробку документа. Більше того, у цих складах предметом є документ, який в принципі містить всі ознаки офіційного документа, а отже, теоретично зазначені діяння могли б підпадати під ознаки кримінального правопорушення за ст. 366 у разі вчинення його службовою особою або ж кримінального правопорушення за ст. 358 КК України, якщо будь-якою іншою, неслужбовою особою. Проте законодавець з огляду на специфіку суспільних

відносин і різновид документа дещо розпорошив відповідальність за підробку документів, подекуди, як видається, не зовсім обґрунтовано.

Зокрема, в Особливій частині КК України передбачено відповідальність за підробку таких документів, які так чи інакше відповідають ознакам офіційного документа: виборча документація, документація референдуму (ст. 158³); звіт політичної партії (ст. 159¹); підроблені гроші, державні цінні папери, що існують у паперовій формі, білети державної лотереї (ст. 199); документи на переказ та інші засоби доступу до банківських рахунків (ст. 200); документи, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців (ст. 205¹); звітність, яка подається до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ст. 220¹); фінансові документи та звітність фінансової організації (ст. 220²); документи, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів (ст. 223¹); документи на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів (ст. 318); офіційні документи (ст. 358); декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 366²); ордер (ст. 400¹); неправдиві документи, що подаються з метою ухилення від військової служби (ст. 409). З огляду на це вбачається за доцільне визначити потребу в існуванні в КК такого різноманіття складів кримінальних правопорушень, які загалом відрізняються тим, що винна особа підробляє, тобто різновидом документа, і сферою суспільних відносин, яким діянням спричиняється чи може бути спричинена шкода. Враховуючи структуру цього дослідження, частково ця проблематика буде розглянута в наступному підрозділі, а ґрунтовно – в розділі 3 дисертації. Адже для з'ясування доцільності передбачення у КК такої кількості норм необхідно визначити розмежувальні ознаки між складами цих кримінальних правопорушень, а також порівняти визначені у законі межі караності. Останнє буде одним із ключових моментів, адже доцільність існування в КК спеціальних норм має бути, зокрема, обумовлена тим, що у таких спеціальних нормах певна ключова ознака (наприклад, предмет кримінального правопорушення) або ж істотно збільшує, або ж навпаки зменшує рівень його суспільної небезпеки.

Загалом учені, які досліджували цю проблематику (як положень законодавства України, так і теоретичних напрацювань), зазначають, що предмет цього кримінального правопорушення має відповідати щонайменше двом ознакам: 1) належати до категорії документа (містити відповідну інформацію, дані; така інформація повинна бути зафіксована у відповідній формі на матеріальному носії; мати встановлені реквізити); 2) такий документ повинен бути офіційним (складений, виданий, засвідчений уповноваженою на те особою; засвідчувати певні юридичні факти; спричиняти чи бути здатними спричинити наслідки правового характеру) [179, с. 184].

Отже, предметом службового підроблення є офіційний документ. Попри законодавче закріплення цього поняття у примітці до ст. 358 КК України та визначення його ознак у цій нормі, а також порівняно достатню кількість теоретичних напрацювань з цієї проблематики, подекуди виникають труднощі в розмежуванні офіційного від будь-якого іншого різновиду документа. Встановлено, що предмет службового підроблення повинен відповідати одночасно ознакам, характерним для поняття «документ» – з одного боку, і, відповідно, містити низку специфічних ознак, які надають йому статусу офіційного. При цьому однозначно визначити приналежність документа до категорії «офіційний» не дає змогу ні положення КК України, ні теоретичні напрацювання, ні судова практика. Що стосується судової практики, то аналіз 217 вироків судів України щодо фактів вчинення службового підроблення за період 2019–2023 років засвідчив, що предмет цього кримінального правопорушення були доволі різні за своїм змістом та формою документи (наприклад, акти виконаних робіт, листок непрацездатності, заява про реєстрацію місця проживання, акт приймання будівельних робіт, податкові декларації, таблиць обліку робочого часу, заяви про державну реєстрацію, накази на відпуск матеріалів, товаротранспортні накладні, медичні довідки, ветеринарна довідка, виписки із рішення сесії тощо) (Додаток А).

Крім того, вивчення положень кримінального законодавства України засвідчило, що законодавець надто диференціював відповідальність за підробку

документів у положеннях КК України. Така надмірність норм не полегшує, а навпаки ускладнює процес правозастосування. З огляду на це, у наступних підрозділах нашого дослідження аналіз кримінально-правових норм цієї категорії проводитиметься з урахуванням вказаної проблеми.

2.3. Об'єктивна сторона складу службового підроблення за кримінальним правом України

Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення є, безумовно, найінформативнішим елементом, оскільки саме вона виражає зовнішню сторону діяння і фактично його описує.

Відомо, що ознаками цього елемента складу кримінального правопорушення є: суспільно небезпечне діяння як обов'язкова ознака будь-якого складу кримінального правопорушення, суспільно небезпечний наслідок та причинний зв'язок (якщо йдеться про кримінальні правопорушення з матеріальним складом); та низка факультативних ознак: час, місце, спосіб, обстановка, знаряддя та засоби вчинення кримінального правопорушення.

Отже, ключова ознака цього, як і будь-якого іншого кримінального правопорушення, – суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність). Водночас у ст. 366 КК України суспільно небезпечне діяння обмежується лише активними діями, адже здійснити службове підроблення бездіяльністю, з огляду на зміст цього кримінального правопорушення, не видається можливим. Об'єктивна сторона складу службового підроблення налічує кілька альтернативних дій: 1) складання завідомо неправдивих офіційних документів; 2) видача завідомо неправдивих офіційних документів; 3) внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей; 4) інше підроблення офіційних документів.

Попри те, що загалом законодавець чітко визначає перелік форм об'єктивної сторони складу службового підроблення, зміст цих форм у теорії

залишається малодослідженим й однозначним. Наведемо теоретичні напрацювання щодо розуміння змісту цього елемента складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України.

Відтак В. І. Гута зазначає, що з об'єктивної сторони службове підроблення полягає у приховуванні, видозмінненні, перекручуванні службовою особою з використанням свого службового становища істини в офіційному документі. Вчинення такого кримінального правопорушення, на її думку, можливе лише активною поведінкою службової особи [55, с. 202].

Натомість інші дослідники вказуючи на те, що кримінальне правопорушення з об'єктивної сторони характеризується виключно активною, усвідомленою та вольовою поведінкою службових осіб і виражається однією з альтернативних дій, що полягає у: а) внесенні до офіційного документа неправдивих відомостей, тобто внесенні інформації, яка повністю або частково не відповідає дійсності. В такому випадку зміст зазнає лише частина внесеної інформації, інша ж відповідає дійсності, а форма документа та його реквізити відповідають усім встановленим вимогам; б) іншому підробленні офіційного документа, яке виражається у повній чи частковій зміні або ж змісту документа, або ж окремих його реквізитів. Відмінність у цьому разі від попередньої форми об'єктивної сторони полягає не у внесенні інформації (відомостей), які не відповідають дійсності, а у її виправленні, зміні незалежно від способу (виправлення, підчищення, витравлення тощо). Тобто у цьому разі в офіційний документ неправдива інформація не вноситься, а видозмінюється раніше внесена достовірна інформація (змінюється зміст уже зафіксованої інформації); в) складанні неправдивого документа, яке полягає у виготовленні документа з неправдивою інформацією так би мовити з нуля зі збереженням усіх потрібних реквізитів і визначеної для такого різновиду документа форми; г) видачі неправдивого документа, тобто будь-якого способу його надання на користь іншої фізичної чи юридичної особи (передача, пересилання тощо) [132, с. 43].

Хоча деякі автори вказують на можливість підробки документів бездіяльністю, аргументуючи свою позицію тим, що замовчування факту, який

потрібно було вказати складаючи документ, є способом формування неправдивих відомостей. У такому разі, на думку дослідників, умисне незазначення в офіційному документі відомостей, які слід було обов'язково зазначити, є різновидом інтелектуального підроблення.

Справді, у доктрині кримінального права дискусійним є питання щодо можливості вчинити службове підроблення бездіяльністю. Проблема полягає у тому, що службова особа, яка не вказує в офіційному документі відомості, які зобов'язана була вказати, теж фактично складає документ, який не відповідає дійсності. Однак тут належить розуміти, що зміст поняття складання офіційного документа, внесення неправдивих відомостей передбачає саме вчинення активних дій.

Проте інші автори наводять контраргументи такій позиції. Так, Н. М. Парасюк зазначає, що замовчування за своїм характером – бездіяльність, яка означає умисно не сказати про щось. При цьому підроблення документів якраз вчиняється не таким способом, а за допомогою складання документа. У цьому випадку необхідні для його змісту факти просто умисно не відображаються. Відповідно, на думку авторки, виготовлення підробленого документа за допомогою повної бездіяльності є неможливим, оскільки документ є матеріальним предметом. Відповідно, якщо особа була лише пасивним суб'єктом, то її дії або незлочинні, або підпадають під ознаки іншого складу кримінального правопорушення [135, с. 265–266].

Відповідно, враховуючи зміст цієї статті КК України, форми об'єктивної сторони аналізованого кримінального правопорушення свідчать про те, що вчинити його можна виключно активними діями.

Відтак аналізу в межах цього підрозділу підлягатимуть теоретичні напрацювання вчених щодо цього елемента складу службового підроблення, а також узагальнення судової практики у цій частині.

В цілому в узагальненні практики розгляду кримінальних справ про злочини, склад яких передбачено ст. 366 Кримінального кодексу України (службове підроблення), яке підготовлено суддею Верховного Суду України

В. Г. Жуком та головним консультантом управління вивчення та узагальнення судової практики Верховного Суду України О. С. Іщенко та А. І. Смолкіною, зазначається, що «законодавчо передбачуваний перелік форм службового підроблення не є вичерпним і тлумачиться судовою практикою як повна або часткова зміна змісту документа чи його реквізитів, однак не за рахунок внесення до нього неправдивих відомостей, а шляхом їх виправлень, підчищень, дописок, витравлювань чи використання інших подібних способів. При цьому інше підроблення документів є своєрідним антиподом внесення до документа неправдивих відомостей, оскільки неправдиві відомості у цьому випадку до документа не вносяться, а виправляються або знищуються відомості, що вже є у документі та відповідають дійсності» [153].

Варто зазначити, що в теорії низка вчених розглядають співвідношення понять «підроблення» та «фальсифікація». Так, В. І. Опанасенко робить такі висновки: 1) поняття «фальсифікація», як і похідне від нього поняття «фальсифіковані», має нормативний характер; 2) поняття, які є похідними від «фальсифікація», у положеннях КК України прямо не визначені; 3) поняття «фальсифікація» в деяких статтях КК України позначається за допомогою інших понять, таких як: «виготовлення», «внесення змін», «створення», «внесення завідомо недостовірних відомостей», «внесення завідомо неповних відомостей»; 4) з урахуванням змісту низки кримінально-правових норм поняття «фальсифікація», «підроблення», «підробка» охоплює не лише виготовлення/створення чи навпаки видозмінення предмета фальсифікації, а й дії, пов'язані з подальшим використанням підробленого документа; 5) зміст окремих норм таких понять, як «фальсифікація», «підроблення», «підробка» відокремлює від поняття «використання» сфальсифікованого документа [126, с. 170].

З цього приводу дехто з авторів припускає, що використання вказаних синонімів в Особливій частині КК є невиправданим, оскільки окремо взяте поняття не має настільки відмінного змістовного навантаження, щоб говорити про доцільність їх паралельного існування. Існуюча ситуація, вказують вони, лише зумовлює плутанину, складнощі при тлумаченні кримінально-правових

норм та їх змісту. Саме тому, на їхню думку, зі синонімічного ряду «підроблення» – «підробка» – «фальсифікація» – «підлог» слід вибрати єдине поняття, яке б максимально охоплювало за змістом та характером вчинюване діяння [184, с. 64–65].

Зокрема, В. І. Опанасенко під кримінально караною фальсифікацією розуміє суспільно небезпечне, протиправне створення предмета, який має низку відмінностей у формі чи/та змістом від справжнього предмета, або внесення змін у справжній предмет для наділення його новими якостями, вчинені з метою надання фальсифікованому предмету ознак справжнього, а також збут (використання) такого предмета [126, с. 173].

Грунтовно досліджуючи цю проблему, С. С. Тучков робить висновок, що найбільш вдалим для використання у КК є термін «підроблення». Такий висновок дослідник обґрунтовує так: по-перше, саме це поняття максимально повно описує дію, яка характеризується спотворенням істини будь-якого предмета. Відповідно, у синонімічному ланцюгу це поняття є ключовим, домінуючим, а тому найбільш чітко, визначає зміст, який характерний для усіх синонімічних понять, воно є ключем для визначення основних спільних ознак; по-друге, таке твердження дасть змогу уникнути багатозначності як поняття «підробка», так і «фальсифікація»; по-третє, використання у законодавстві поняття «підлог» взагалі може зумовити плутанину у правоохоронній та правозастосовчій практиці. В останньому випадку подекуди «підлог» спільнокореневе із «підложити», «використати»; по-четверте, запропоноване бачення, крім того, сприятиме недопущенню використання іншомовних слів, йдеться про фальсифікацію, підлог; по-п'яте, визначення в законодавстві єдиного поняття сприятиме якості закону, його однозначному тлумаченню і застосуванню, а це, своєю чергою, покращить діяльність правоохоронних та судових органів; по-шосте, така позиція дасть змогу досягти правила: «одне поняття – один термін» [184, с. 65].

У наукових публікаціях під складанням неправдивих документів пропонують розуміти внесення до документів, які мають відповідну зовнішню

форму, оформлені як справжні документи, що проте містять відомості, які не відповідають дійсності повністю або частково (наприклад, запис у дійсний бланк, який має відтиск печатки і підпис, неправдивих відомостей про фактичне використання матеріалів чи виконання робіт) [122, с. 1146–1147]. Подібно визначають зміст цього діяння й інші науковці. Натомість інші автори складання трактують як повне виготовлення документа, що містить інформацію, яка повністю або хоча б частково не відповідає дійсності [93, с. 609].

На думку інших, складання завідомо неправдивих офіційних документів полягає у внесенні до документів, які оформлено зовні правильно, відомостей, що не відповідають дійсності повністю або частково. Складання передбачає створення документа, оформленого начебто коректно, відповідно до всіх вимог і правил [171, с. 115].

Деякі дослідники слушно вказують на те, що особливості предметів, як і відмінності у змісті окремих ознак форм кримінально протиправного діяння, яке визначено у ст. 358 КК України, настільки істотні. Більше того, на їхню думку, складання є лише однією з форм підроблення документів. Саме тому ними не вбачається істотних відмінностей у «складанні завідомо підроблених офіційних документів» і «підробленні офіційних документів», особливо з урахуванням предмета кримінального правопорушення чи спеціальної мети протиправного діяння. Крім того, не слід шукати розмежування й в об'єктивній стороні, в тому числі і способах вчинення, а віднайти підстави для розмежування, можливо, у суб'єкті діянь, передбачених ст. 358 КК України, оскільки саме складання утворює собою діяння, яке вчиняється не будь-ким, а лише уповноваженою на це особою [5, с. 36].

Своєю чергою, в юридичній енциклопедії підроблення визначається як дії, що полягають у виготовленні несправжніх (фальсифікованих) документів, грошей, печаток тощо з метою видати їх за справжні, або внесенні у справжні предмети фальсифікуючих змін [204, с. 550].

О. О. Дудоров під підробленням документів вбачає процес повного виготовлення документа, який має ознаки фальсифікації, так і часткове

спотворення (видозмінення) змісту справжнього документа. При цьому під виготовленням підроблених штамтів, бланків або печаток пропонує вважати як повне виготовлення сфальсифікованих форм-кліше і бланків, так і внесення змін у справжні штампи, печатки або бланки, що спотворює належний зміст їх реквізитів [123, с. 895].

У наукових публікаціях розрізняють два види такого підроблення – інтелектуальне та матеріальне підроблення. Досліджуючи це питання, до прикладу, дослідники в галузі криміналістики відзначають, що інтелектуальне підроблення матиме місце у разі виготовлення документа, який повністю відповідає формі, в якому наявні всі необхідні реквізити, однак при цьому містить інформацію, яка не відповідає дійсності. При цьому матеріальне підроблення (повне або часткове) розглядають як неправомірне внесення змін у документ в частині його форми, реквізитів тощо [89, с. 256]. Інші вчені матеріальне підроблення конкретизують як виготовлення документа, в якому безпідставно один чи кілька реквізитів замінюються на інші (несправжні) або у разі, коли справжній зміст документа змінюється за допомогою дописки, підчистки, виправлення тощо [174, с. 25].

У цьому аспекті, проаналізувавши матеріали кримінальних проваджень, Н. В. Копча зауважує, що зазвичай службове підроблення вчиняється саме за допомогою інтелектуального підроблення. І частка цього способу складає практично 70% [86, с. 75]. Звісно, такий аналіз меншою мірою має значення для кримінально-правової характеристики службового підроблення, оскільки спосіб ні на кваліфікацію, ні на покарання у цьому випадку не впливає, однак має неабияке значення для процесу розслідування, доведення винуватості особи, а також попередження інших кримінальних правопорушень.

У науково-практичних коментарях до КК України вказуються, що видача неправдивих документів «полягає у наданні або випуску службовою особою документів, зміст яких повністю або частково не відповідає дійсності і які були складені цією ж або іншою службовою особою» [122, с. 1147]. Інші під видачею

розуміють надання (передачу, вручення) його фізичним або юридичним особам або випуск в обіг такого документа [93, с. 608].

Під внесенням до офіційних документів неправдивих відомостей окремі дослідники пропонують розуміти внесення у дійсний офіційний документ даних, що не відповідають дійсності повністю або частково [122, с. 1147]. Схоже розмірковують й інші дослідники [93, с. 608].

На думку Д. Б. Сергєєвої та З. М. Топорецької, внесення до документів неправдивих відомостей полягає у внесенні до офіційного документа інформації, яка повністю або частково не відповідає дійсності. Однак такий документ, пишуть вони, повинен містити всі необхідні реквізити і відповідати усім визначеним вимогам. Зміну змісту документа при цьому вони визначають як інтелектуальне підроблення, яке може бути вчинено лише службовою особою, яка має відповідні повноваження на складання офіційних документів або ж на внесення до них певних відомостей. Конкретизуючи цю форму об'єктивної сторони, авторки вказують, що службова особа, складаючи офіційний документ, відповідно, вносить до нього неправдиві відомості або ж змінює окремі відомості в справжньому документі (наприклад, внесення неправдивих відомостей до різного роду реєстрів, бухгалтерської звітності тощо) [172, с. 95].

З цього приводу варто навести дані практики розгляду судами України справ цієї категорії. Так, у Постанові Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 25 квітня 2013 року (справа № 5-10кс13) зазначено, що шкода охоронюваним законом інтересам заподіюється, як правило, не самим по собі підробленням офіційних документів, а внаслідок використання їх [43].

Під підробленням документа пропонують розуміти як повне виготовлення сфальсифікованого документа, так і часткову фальсифікацію змісту справжнього документа. В останньому випадку (так звана підробка) перекручення істини відбувається шляхом внесення у документ неправдивих відомостей (виправлення, внесення фіктивних записів, знищення частини тексту, витравлення, підчистка,

змивання, підроблення підпису, переклеювання фотографії, проставлення на документі відбитків підробленої печатки тощо) [122, с. 1105].

Судова практика засвідчує, що заповнення службовою особою частини бланку документа відомостями, внесення яких входить до її службових обов'язків, та зловживання цією ж особою довірою службової особи, якій надано право підписувати такі документи та завіряти їх печаткою, визнано одним із способів підроблення офіційних документів [43].

В інших джерелах підроблення офіційного документа визначається як створення офіційного документа із внесенням у нього відомостей, що не відповідають дійсності; внесення у документ, який за формою справжній, неправдивих відомостей; внесення змін до тексту документа, які викривляють зміст фактів, що мають юридичну силу та посвідчуються документами [93, с. 539].

У цьому випадку має місце інтелектуальне підроблення документа, коли зміни вносяться в текст (зміст) документа, при цьому за своєю формою документ не відрізняється від справжнього, оскільки містить необхідні реквізити (дату, номер, підпис, печатку тощо). Таке підроблення, на відміну від матеріального, складніше виявити, оскільки видимих ознак недостовірності документа немає [172, с. 95].

Як зазначає Н. М. Парасюк, повне підроблення офіційного документа полягає у виготовленні документа, який, попри відповідність встановленим вимогам до його форми, виду матеріального носія інформації, наявних реквізитів, містить інформацію, яка не відповідає дійсності (неправдиву інформацію) [134, с. 185].

На думку вчених, повне підроблення документа матиме місце: 1) якщо документ складений неуповноваженим суб'єктом органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації чи неуповноваженою самозайнятою особою; 2) якщо в особи, що склала такий документ, відсутні правові підстави для внесення у нього відомостей, які у ньому фіксуються; 3) коли документ виготовляється на підробленому бланку

(бланку, який не відповідає вимогам щодо форми, змісту, реквізитів тощо) або на справжньому бланку, однак зміст інформації неправдивий [134, с. 185].

Часткове підроблення документа визначається в літературі як видозмінення справжнього документа. Водночас таке видозмінення може здійснюватися різноманітними способами, такими як: виправлень, закреслення, часткового чи повного знищення тексту, підчистки, підробки підпису, проставлення на документі підробленої печатки тощо [134, с. 185].

С. С. Тучков, вказує, що, визначаючи підроблення як поняття, слід врахувати низку обставин, зокрема те, що: процес підроблення є предметним кримінальним правопорушенням; виражається виключно активними діями винної особи; пов'язаний із цілеспрямованою та усвідомленою діяльністю. З огляду на це, науковець визначає «підроблення» як цілеспрямовану усвідомлену дію особи, яка спрямована на створення нового предмета, який за своїми властивостями (ознаками) є аналогом справжнього або ж видозмінення дійсного (справжнього) предмета задля надання йому інших ознак або якостей з використанням знарядь матеріального світу [184, с. 150–151].

Своєю чергою, С. С. Тучков виокремлює такі ознаки підробки: а) є матеріальним предметом; б) наділена схожими ознаками – є аналогом підробки; в) має відмінності щодо окремих ознак справжнього предмета [184, с. 50].

Таким чином, на думку окремих авторів, підроблення складається з двох форм – виготовлення та перероблення. З урахуванням чинного законодавства, а також поглядів науковців щодо визначення підроблення у доктрині кримінального права, деякі автори під виготовленням пропонують розуміти повне підроблення будь-якої речі, а конкретніше – створення підробки так би мовити «з нуля». А перероблення, на їхню думку, полягає у внесенні змін до справжнього предмета задля надання їй нових якостей [184, с. 51].

А. В. Савченко і О. В. Кришевич зауважують, що при визначенні (тлумаченні) змісту поняття «підроблення документів», що використовується у диспозиції ч. 1 ст. 366 КК України, слід врахувати, що воно не тотожне за змістом із поняттям «підроблення документа», яке використовується

законодавцем у ч.ч. 1 та 2 ст. 358 КК України «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів», яка є загальною для ст. 366 КК України. Через неоднозначність розуміння понять у змісті аналізованих норм – ст.ст. 358 та 366 КК України – правники зупиняються на виявлених розбіжностях, пов'язавши їх з особливостями різних предметів кримінального правопорушення і метою вчинення кримінально протиправних діянь [171, с. 116].

Щодо четвертої форми об'єктивної сторони складу цього кримінального правопорушення, то у науці кримінального права інше підроблення документів окремими дослідниками визначається як повна або часткова зміна його змісту, форми чи реквізитів, але не за рахунок внесення до нього неправдивих відомостей, а шляхом їх виправлення, підчищення, дописок, витравлення, зміни буквених чи цифрових позначень тощо [93, с. 608].

Під іншим підробленням документів пропонується також розуміти випадки, за яких винна особа повністю або частково змінює зміст документа. Крім того, така форма об'єктивної сторони матиме місце у разі повної чи часткової зміни реквізитів документа. Проте тут робиться певне уточнення: такі зміни повинні відбуватися не у результаті внесення до нього неправдивих відомостей, а за допомогою їх виправлень, витравлювань, підчищення, дописок або ж іншими схожими способами. У цьому разі, інше підроблення є так би мовити антиподом щодо такої форми об'єктивної сторони, як внесення до документа неправдивих відомостей. Обґрунтовується така позиція тим, що інше підроблення за своїм змістом не передбачає внесення у документ неправдивих відомостей, а відбувається виправлення або знищення тих відомостей, які вже містяться у документі і які відповідають дійсності. Йдеться саме про матеріальне підроблення документів, тобто зміну їх початкової форми.

До прикладу: 1) заміна частини документа (наприклад, вклеювання іншої фотокартки, видалення чи додавання сторінок, заміна планів, схем, креслень

тощо); 2) видалення частини тексту за допомогою підчищення, змивання, витравлювання; 3) дописування (наприклад, внесення нових записів додруковування тексту, домальовування тощо) [172, с. 95].

Проте науковцями цілком слушно акцентується на тому, що доцільність такого конструювання службового підроблення є спірною, оскільки сама технічна сторона підроблення на кваліфікацію не впливає. У цьому разі важливо встановити, щоб таке діяння відповідало загальній концепції фальсифікації, тобто намагання надати завідомо неправдивій інформації статусу юридично значущої. Відповідно, вказівка у диспозиції ч. 1 ст. 366 КК України на «інше підроблення офіційних документів» є зайвою і лише вимагає додаткових зусиль правозастосувача на встановлення його ознак [134 с. 186].

У цьому контексті інтерес становить судова практика. Аналіз результатів узагальнення судово-слідчої практики дає підстави стверджувати, що, кваліфікуючи вчинення службового підроблення, найчастіше суди та органи досудового розслідування при формулюванні обвинувачень у вироків зазначають, що службове підроблення було вчинено у таких формах: 1) шляхом складання – у 96 випадках із 217, що становить 44,2%; 2) шляхом видачі – у 92 випадках із 217, що становить 42,4%; 3) шляхом внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей – у 146 випадках із 217, що становить 67,3%; 4) шляхом іншого підроблення – в 1 випадку із 217, що становить 0,46 %. Однак, проаналізувавши безпосередньо кожен із 217 вироків, що містяться в ЄДРСР, було встановлено, що суди, кваліфікуючи дії обвинуваченого в службовому підробленні, доволі часто зазначають, що має місце відразу декілька альтернативних способів при підробленні службовою особою офіційного документа, тобто ці способи поєднані між собою.

На підставі узагальнення встановлено, що в 16 випадках із 217 дії обвинуваченого було кваліфіковано як службове підроблення, вчинене тільки способом складання (7,37%), в 11 випадках – тільки способом видачі (5,01%), в 93 випадках – тільки способом внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей (42,86%), в 43 випадках мало місце складання та

видача (19,82%), у 15 – складання та внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей (6,91%), у 22 випадках – складання, видача та внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей (10,14%), у 16 випадках – видача та внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей (7,37%) (Додаток А).

У межах дослідження об'єктивної сторони складу службового підроблення потребує з'ясування момент закінчення цього кримінального правопорушення та перспективи удосконалення регламентації відповідальності за таке діяння.

Науковці одностайні у тому, що діяння, передбачене ч. 1 ст. 366 КК України, є кримінальним правопорушенням із формальним складом, яке слід вважати закінченим із моменту вчинення будь-якої зі зазначених у диспозиції дії [93, с. 608]. Як вказують деякі автори, службове підроблення характеризується формальним складом, і з моменту підроблення документа вважається закінченим кримінальним правопорушенням, незалежно від настання наслідків у вигляді матеріальних збитків і факту використання підробленого документа [55, с. 202].

Схоже розмірковує й К. Г. Биков. На його думку, законодавча конструкція службового підроблення (ст. 366 КК України) сформульована як кримінальне правопорушення із формальним складом. Об'єктивна сторона цього кримінально протиправного діяння характеризується вчиненням будь-якої із визначених диспозицією статті альтернативних діянь, вчинення яких фактично і визначає момент закінчення цього кримінального правопорушення. Водночас інші ознаки, наприклад, мотив та мета такого кримінально-протиправного діяння, знаходяться поза межами складу цього правопорушення і на кваліфікацію жодним чином не впливають. Відповідно, якщо вчинення службового підроблення характеризується такою метою, як одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб або метою одержання неправомірної вигоди, таке діяння слід кваліфікувати як інше корупційне кримінальне правопорушення [7, с. 143].

Проте діяння, що передбачене ч. 2 цієї статті, належить до матеріальних кримінальних правопорушень, оскільки обов'язковою ознакою визначає настання тяжких наслідків.

Використання підроблених офіційних документів, як уже вказувалося, не є конструктивною ознакою службового підроблення. Тому визначення (встановлення) причинного зв'язку між службовим підробленням і тяжкими наслідками залежить від того, ким саме (іншою особою чи особою, що здійснила підробку), в якому значенні, з якою метою використовуються ці документи [55, с. 202].

Науковці, зокрема, зауважують, що тяжкі наслідки повинні мати безпосередній причинно-наслідковий зв'язок із фактом підроблення документа, а не бути фактом вчинення інших кримінальних правопорушень, у яких підроблений документ використовувався лише як засіб для вчинення кримінального правопорушення або ж для приховування уже раніше вчиненого правопорушення [93, с. 609].

Така позиція підкріплена й судовою практикою. Так, у Постанові Верховного Суду України від 19 грудня 2011 року за № 5-18кс11 вказано, що у ч. 2 ст. 366 КК України сформульовано матеріальний склад кримінального правопорушення, при вчиненні якого службове підроблення заподіює тяжкі наслідки. Для інкримінування особі спричинення (заподіяння) її діями певних наслідків необхідна наявність прямого, безпосереднього, а не опосередкованого, причинного зв'язку між її діями і певними наслідками [163].

З цього приводу вдамося до доктрини кримінального права. Досліджуючи цю проблематику, науковці звертають увагу на те, що суспільно небезпечне діяння у сфері службової діяльності завжди обумовлене службовим становищем особи, яка його вчиняє. При цьому таке службове становище винна особа: 1) використовує для вчинення кримінального правопорушення в межах наданих їй повноважень; 2) теж використовує для вчинення кримінального правопорушення, проте виходить за межі наданих їй повноважень; 3) не використовує, тобто не виконує чи неналежно виконує покладені на неї

обов'язки. Крім того, попри зазначене, особа, яка вчиняє кримінальне правопорушення у сфері службової діяльності, завжди діє всупереч інтересам служби, тобто таке діяння є незаконним, таким, що не відповідає цілям і завданням, які належать до компетенції того чи іншого апарату органу і, відповідно, для виконання яких службові особи такого апарату наділені владними чи іншими повноваженнями. При цьому наголошується, що така ознака є загальною для об'єктивної сторони будь-якого службового кримінального правопорушення [74, с. 31].

Також у наукових працях простежуються й інші пропозиції щодо удосконалення регламентації відповідальності за службове підроблення. Так, деякі вчені вказують на доцільність удосконалення кримінально-правової норми про службове підроблення, а саме про доцільність доповнення диспозиції цієї статті такими діями, як «використання завідомо підробленого офіційного документа» [3, с. 704].

Проте інші не погоджуються з такою позицією, стверджуючи, що видача документа є нічим іншим як спеціальним різновидом його використання. Видача характеризує діяльність службових осіб чи інших спеціальних суб'єктів, які уповноважені на складання та поширення офіційної документації. Таке припущення автори аргументують тим, що видача завідомо підробленого документа не є виразом кримінально протиправної поведінки у сфері підроблення, оскільки воно вчиняється на іншому етапі документообігу. Крім того, цей процес проявляється у поширенні, пред'явленні чи поданні завідомо підробленого офіційного документа, а мета вчинення таких дій – протиправне набуття прав чи навпаки – протиправне звільнення від обов'язків. З огляду на це, видачу завідомо підробленого офіційного документа розглядають як різновид використання з урахуванням того, що здійснюється воно службовою особою, в межах наданих їй повноважень, і, як наслідок офіційного документообігу, вводиться фальсифікований документ [61, с. 98].

Видача неправдивих документів, на думку науковців, полягає у наданні фізичним або юридичним особам документа, в якому зміст повністю або

частково не відповідає дійсності, який складений або службовою особою, яка його видала, або іншою службовою особою. При цьому зазначається, що видача підробленого офіційного документа ймовірна й у разі його складання приватною особою. Проте наголошується на одному важливому аспекті: такий документ обов'язково в подальшому має бути засвідчений службовою особою і виданий цією службовою особою фізичним чи юридичним особам від імені тієї установи, організації, представником якої є ця службова особа. У цьому разі, зазначають дослідники, виготовлення документа (його інтелектуальне підроблення) є фактично способом підготовки до видачі такого документа. Обґрунтовують таке припущення тим, що службове підроблення зазвичай має на меті не просто внесення неправдивих відомостей чи складання в цілому підробленого документа, а подальше використання такого документа в своїх інтересах чи інтересах третіх осіб. Саме на цій підставі процес виготовлення підробленого офіційного документа тісно пов'язаний з його видачею для подальшого використання, і в цьому разі службове підроблення є так би мовити підготовчим етапом вчинення іншого кримінального правопорушення [172, с. 95].

Дехто з науковців стверджують, що дії службової особи, яка використовує підроблений нею документ, оскільки такої форми об'єктивної сторони не передбачено у ст. 366, слід кваліфікувати за ч. 4 ст. 358 КК України [172, с. 98]. І така думка видається слушною.

Як зазначає В. С. Щирська, здійснивши криміналізацію підроблення документів, без передбачення відповідальності за їх використання, законодавець вважав, що саме підроблення створює небезпеку використання цього підробленого документа. Відповідно, наслідком підробки може бути використання підробленого документа. При цьому, на її думку, у санкції статті, що передбачає відповідальність за підробку документа, вже враховано й подальше його використання. З огляду на це, В. С. Щирська вважає, що підроблення є ознакою формального складу кримінального правопорушення, а наслідок у виді використання підробленого документа винесено законодавцем за межі складу цього правопорушення. Підсумовуючи, пише вона, підробка

документів є закінченим кримінальним правопорушенням з моменту безпосередньо створення такого неправдивого документа, а самого факту створення небезпеки потенційним використанням такого документа вже достатньо для криміналізації підроблення [202, с. 151].

Під використанням завідомо підроблених документів Н. М. Парасюк розуміє надання таких документів підприємству, установі чи організації незалежно від їх організаційної форми та форми власності з метою набуття відповідних прав або звільнення від будь-яких обов'язків, а також пред'явлення таких документів з тією самою метою службовим особам чи особам, які виконують професійні обов'язки [135, с. 267].

На підставі викладеного слід розглянути кілька важливих моментів. По-перше, зміст форм об'єктивної сторони складу службового підроблення не знайшов свого законодавчого визначення, а отже, прерогатива у цьому аспекті належить теорії кримінального права. По-друге, наявність низки форм цього елемента складу кримінального правопорушення створює більше проблем, ніж приносить користі, адже подекуди їхній зміст збігається. Відповідно, вирішення цього проблемного аспекту можливе за допомогою використання узагальнюючого поняття «підроблення», а як особа здійснила його (повністю, частково змінила інформацію, внесла її, склала завідомо підроблений документ, підробила окремий його реквізит тощо) значення не матиме. По-третє, визначення службового підроблення кримінальним правопорушенням із формальним складом загалом видається виправданим, однак відсутність будь-яких інших конкретизуючих ознак, які б однозначно свідчили про наявність в діях особи достатнього рівня суспільної небезпеки, не передбачено. Йдеться про те, що межа між кримінально протиправним підробленням і не кримінально протиправним доволі умовна і залежить від суб'єктивного сприйняття вчиненого особою, яка здійснює кримінальне провадження за цим фактом. Шлях до вирішення цієї проблеми слід шукати, як варіант, у ознаках суб'єктивної сторони цього складу (наприклад, спеціальній меті). По-четверте, видається доречним, з огляду на пропозицію щодо використання у ст. 366 КК України узагальненого поняття «підроблення»,

передбачити кримінальну відповідальність за невнесення службовою особою, як в принципі і іншою особою, відомостей, які вона зобов'язана була внести. Адже така бездіяльність теж фактично призводить до створення чи існування офіційного документа, зміст якого не відповідає дійсності. По-п'яте, дослідження об'єктивної сторони службового підроблення, як і об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 358 КК України, свідчить про певну непослідовність законодавця. Йдеться про таку форму, як використання, адже такої форми у ст. 366 КК України не передбачено, а ототожнювати використання із видачею, як це роблять окремі автори, є не виправданим, оскільки видача – це лише один із способів його використання. З огляду на це використання службовою особою завідомо підробленого офіційного документа утворюватиме склад кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 358. Відповідно, за такої ситуації факт того, що діяння вчинено службовою особою, а також що воно вчинене у сфері службової діяльності, нівелюється, а це взагалі може ставити під сумнів доцільність існування в КК України ст. 366 КК України. Адже за її відсутності діяння цілком логічно кваліфікуватимуться за ст. 358, а факт вчинення цього діяння службовою особою, який дійсно підвищує рівень суспільної небезпеки, можна передбачити як кваліфікуючу ознаку. По-шосте, дослідження об'єктивної сторони складів кримінальних правопорушень, пов'язаних із підробкою того чи іншого документа, свідчить про їх змістовну подібність, а це аж ніяк не сприяє такій їх диференціації. Обстоюючи таке припущення, вчені наголошують на тому, що дослідження форм об'єктивної сторони складів кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 366², 366³ КК України, засвідчує, що подання суб'єктом декларації завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, фактично ідентичне за змістом із такою формою об'єктивної сторони службового підроблення, як внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей [116, с. 152]. Це, своєю чергою, є підґрунтям до перегляду закріпленої на сьогодні диференціації підроблення в КК України.

2.4. Суб'єкт складу службового підроблення за кримінальним правом України

Серед усіх способів протидії кримінальним правопорушенням вагоме місце посідає детальний аналіз особи правопорушника. Це пояснюється тим, що з-поміж живих істот лише людина може бути суб'єктом кримінального правопорушення, а відтак лише вона є реалізатором втілення задумів щодо вчинення конкретної неправомірної поведінки.

Крім того, склад кримінального правопорушення є системною єдністю об'єктивних і суб'єктивних ознак. Результати дослідження особи винного, а також внутрішньої сторони неправомірного діяння дає змогу виокремити основоположні уявлення про суб'єкт забороненого діяння, його ознаки, а також стан його психічного бачення вчинюваного [49, с. 98].

Наукова розвідка суб'єкта складу кожного кримінального правопорушення, незважаючи, в якому саме Розділі КК України його розміщено, має свого роду підтримку у вигляді законодавчого закріплення цього феномена безпосередньо в кримінальному законі (ст. 18 КК України). Крім того, враховуючи непоодинокі випадки різного тлумачення змісту та ознак окремих різновидів спеціального суб'єкта, досліджуване кримінальне правопорушення також містить законодавче визначення потенційного правопорушника. Йдеться про те, що поняття службової особи, як одного з видів спеціального суб'єкта кримінального правопорушення, закріплено в ст. 18 та ст. 364 КК України.

Відповідно, вважається за доцільне одразу розкрити законодавче тлумачення досліджуваного явища. Отже, дотримуючись такого метода наукового пізнання, як «дедукція» (метод переходу від знання загальних закономірностей до окремого його прояву), варто розпочати з аналізу загального суб'єкта кримінального правопорушення. Згідно з положеннями ст. 18 КК України, такою особою визнається фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого, відповідно до Кримінального

кодексу, може наставати кримінальна відповідальність. Із наведеного випливає необхідність існування таких ознак правопорушника:

1) така особа є фізичною особою – індивідуальний суб'єкт права, тобто людина як індивідуум, яка має права та обов'язки відповідно до закону;

2) вона повинна бути осудною, тобто на момент вчинення кримінального правопорушення мати змогу усвідомлювати свої дії або бездіяльність та має змогу керувати ними;

3) вчинити кримінальне правопорушення у віці, з якого настає кримінальна відповідальність (ч. 1).

У цій же статті (ч. 2) закріплюється таке явище, як спеціальний суб'єкт складу кримінального правопорушення. Загальновідомим серед науковців кримінального права є факт, що спеціальний суб'єкт складу кримінального правопорушення, окрім ознак загального суб'єкта, наділений ще додатковою – вчинення кримінального правопорушення, суб'єктом якого є лише певна особа. Така особливість спеціального суб'єкта була зумовлена необхідністю законодавця чітко передбачити в КК України суспільно небезпечні діяння, вчинення яких притаманне не кожній особі, а лише окремим суб'єктам. Відповідно до кримінально-правових приписів, особи, наділені такою «особливістю», визначаються або безпосередньо у змісті конкретної статті, що закріплює кримінальну відповідальність, або ж це стає очевидним прямо з положень складів кримінального правопорушення чи закріплено в інших правових нормах.

Враховуючи те, що поняття та ознаки загального суб'єкта складу кримінального правопорушення мають свій законодавчий вираз, а також однаковість позицій учених-кримінологів, вважається зайвим проведення додаткового дослідження у цьому напрямі. Однак особливий науковий інтерес становить спеціальний суб'єкт суспільно небезпечного діяння, склад якого закріплений у ст. 366 КК України. З уваги на те, що предметом цього дослідження є положення виключно окресленої статті, зосередимося саме на визначенні поняття службової особи та її ознак як суб'єкта складу цього неправомірного діяння.

Однак перед розглядом ознак, що надають винній особі статусу службової особи, а відтак й спеціального суб'єкта складу кримінального правопорушення, варто акцентувати на ще одній характерній рисі суб'єктів службового підроблення. Йдеться про те, що на набуття «статусу» службової особи впливає вік правопорушника. Відповідно до ч. 1 ст. 18 КК України, кримінальній відповідальності підлягають особи, які вчинили кримінальне правопорушення у відповідному віці. Крім того, ч. 1 ст. 22 КК України вказує, що досягнення на момент вчинення кримінального правопорушення шістнадцятирічного віку дає винному статус «загального суб'єкта». Натомість ч. 2 вказаної статті наводить вже чіткий перелік правопорушень, за вчинення яких особа буде нести кримінальну відповідальність у віці з чотирнадцяти до шістнадцяти років. У такому разі правопорушник матиме статус «спеціального суб'єкта». Останнє не лише підтверджує суспільну небезпеку вчиненого, а й суворість відповідальності.

Відповідно до тематики дослідження, суб'єкт правопорушення, передбачений у ст. 366 КК України, набуває статусу «спеціального» не лише через додаткові ознаки, а й через «достатній» вік правопорушника. Йдеться, зокрема, не про потребу досягнення шістнадцятирічного віку для усвідомлення рівня суспільної небезпеки скоєного, а навпаки – про спроможність адекватного використання особою наділених владних можливостей, усвідомлення важливості здійснення функцій органів державного управління, місцевого самоврядування тощо.

Крім того, у разі відсутності зазначення віку безпосередньо у нормативно-правовому акті, на це вказують вимоги для кандидатів на відповідну посаду. До прикладу: посада прокурора передбачає необхідність наявності вищої юридичної освіти та додатково щонайменше 2-ох років практичного досвіду в галузі права. Враховуючи особливості здобуття вищої освіти в Україні, такій особі має бути принаймні 22 роки. Відповідність кандидата окресленим вимогам необхідна і для посад інших правоохоронних органів, зокрема Служби Безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Національної поліції України тощо.

Виконання таких приписів робить неможливим існування випадків недосягнення потенційних суб'єктів службового підроблення, принаймні 20-річного віку. Окреслене доводить, що у вказаному складі кримінального правопорушення вік мав би також розглядатися як необхідна ознака набуття правопорушником статусу спеціального суб'єкта.

Наступною ознакою дослідження є осудність суб'єкта кримінального правопорушення. Усвідомлення того, що винний вчиняє суспільно небезпечне діяння, є необхідною умовою застосування ст. 366 КК України. У змісті диспозиції ч. 1 чітко вказано, що суспільно небезпечне діяння вчиняється стосовно завідомо неправдивих офіційних документів або завідомо неправдивих відомостей. Тобто таке кримінально каране діяння може бути вчинене лише з прямим умислом. І хоча це вже ознака суб'єктивної сторони, що розглядатиметься в наступному структурному підрозділі дослідження, однак питання осудності особи вимагає з'ясування психічного стану особи, за якого винний під час вчинення неправомірного діяння міг усвідомлювати свої дії або бездіяльність і керувати ними.

Прискіплива увага до цього феномена пояснюється передбаченням у розглядуваному складі кримінального правопорушення професійної (чи спеціальної) осудності. Йдеться про те, що спеціальний суб'єкт неправомірного діяння, що закріплено у ст. 366 КК України, вимагає визначення не лише вольових та інтелектуальних ознак правопорушника, а і його можливості усвідомлювати аспекти своєї поведінки, враховуючи службові обов'язки, що покладені на нього.

Словом, кримінальній відповідальності буде підлягати лише та службова особа, яка усвідомлює фактичну сторону чи юридичне значення своїх дій. Натомість у разі недостатнього необхідного рівня підготовленості, компетентності, інтелектуального розвитку тощо застосувати заходи державного примусу кримінально-правового характеру буде неможливо. Відповідно, важливим залишається факт доведення, що суб'єкт службового підроблення здатний усвідомлювати правове значення підробленого ним офіційного документа.

Варто також наголосити, що діючий кримінальний закон визначає службову особу як спеціального суб'єкта в окремих правопорушеннях, однак із певними властивостями. Очевидно, службова особа здатна вчинити майже кожне протиправне діяння, хіба що не буде наділена чітко визначеними (специфічними) особливостями, що притаманні конкретним індивідуумам (наприклад, особа, від якої потерпілий був залежним, пов'язана родинними зв'язками, професією, видом діяльності, характером роботи тощо). Проте у разі вчинення кримінального правопорушення загальним суб'єктом притаманний службовій особі статус не впливатиме на кваліфікацію неправомірного діяння і не матиме будь-якого кримінально-правового значення. З цього можна зробити висновок, що виключно в окремих складах кримінальних правопорушень займана посада і передбачені повноваження будуть вирішальним фактором визнання особи суб'єктом неправомірного діяння.

Водночас варто вказати, що, незважаючи на закріплення поняття «службова особа» в кримінальному законі, законодавець і тут не є послідовним. Йдеться про подвійне трактування розглядуваного феномена у різних кримінально-правових нормах. Зокрема, у ст. 18 Загальної частини та примітки до ст. 364 Особливої частини КК України надається роз'яснення, що саме необхідно розуміти під поняттям службової особи. На перший погляд, передбачення окремих змістів вказаних статей наводять на думку про різний правовий статус таких осіб. Однак про це йтиметься трохи згодом.

Визначення спеціального суб'єкта кримінального правопорушення (у редакції КК України від 2001 року) містилося у ст. 18, а у примітці до ст. 364 – поняття службової особи. Однак Законом України від 11.06.2009 за № 1508-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» положення ст. 18 доповнено частинами третьою та четвертою щодо визнання переліку службових осіб.

Такі зміни були обумовлені необхідністю увідповіднити вітчизняне законодавство вимогам міжнародних нормативно-правових актів та міжнародним стандартам протидії корупційним правопорушенням. Проте вже

на наступний рік вказаний закон втратив чинність, а через неповні півроку статтю 18 КК України виклали в новій редакції, вкотре зазначивши частини третю та четверту щодо чергового визнання переліку службових осіб.

Очевидно, внесені, скасовані, а потім знову внесені зміни не мали суттєвих відмінностей ані в концептуальному значенні, ані щодо переліку посад, повноважень чи статусу потенційних правопорушників. Окреслені нововведення лише дезорганізували працівників правоохоронних та судових органів, а також спричинили неабияке жваве обговорення серед представників наукового світу.

Беручи до уваги зазначене та враховуючи діючу редакцію ст. 366 КК України, суб'єктом якої є службова особа, доцільно вказати законодавче тлумачення розглядуваного суб'єкта. Отже, відповідно до ст. 18 КК України:

– ч. 3. Службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом;

– ч. 4. Службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи

міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

Ст. 364 КК України у свої примітці також визначає поняття службової особи, однак з уточненням, що це стосується виключно статей 364, 368, 368⁵ та 369 цього Кодексу, і це є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Для цілей статей 364, 368, 368⁵, 369 цього Кодексу до державних та комунальних підприємств прирівнюються юридичні особи, у статутному фонді яких, відповідно, державна чи комунальна частка перевищує 50 відсотків або становить величину, що забезпечує державі чи територіальній громаді право вирішального впливу на господарську діяльність такого підприємства.

Службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), а також іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші

особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

Одразу варто вказати, що положення ст.ст. 18 та 364 КК України фактично є ідентичними за винятком зазначення і розгорнутого опису додаткового різновиду службової особи, що обіймає на державних чи комунальних підприємствах посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконує такі функції за спеціальним повноваженням. Якщо це є єдиною відмінністю між обома приписами, то вважається за доцільне у примітці до ст. 364 КК України не дублювати зміст ч. 3 та ч. 4 ст. 18 КК України, а вказати, що: «Службовими особами у статтях 364, 368, 368⁵, 369 цього Кодексу (окрім службових осіб, зазначених у ч. 3 та ч. 4 ст. 18) є особи, що обіймають на державних чи комунальних підприємствах посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням». Пункт 2 примітки залишити без змін.

У зв'язку з тим, що положення вказаної примітки не поширюються на ст. 366 КК України, вважаємо зайвими додаткові пояснення чи обґрунтування щодо доцільності чи недоречності законодавчого закріплення діючого змісту примітки до ст. 364 КК України.

Хоча кримінальний закон і наводить поняття службової особи, однак не дає чіткого переліку органів, працівником яких така особа може бути. Очевидно, що логіка законодавця пояснюється неможливістю надати вичерпний і незмінний список таких місць праці у зв'язку з постійним розвитком діяльності органів публічної влади та їх реформуванням. Для з'ясування цього питання варто скористатися статистичними даними Єдиного державного реєстру судових рішень. Так, проаналізувавши судові вироки за 2019–2023 роки було встановлено, що суб'єктами службового підроблення були особи, які на момент вчинення злочину займали передбачені посади (Додаток А).

Зазначене представляє широкий спектр потенційних посад, під час перебування на яких у випадку вчинення службового підроблення особа буде вважатися спеціальним суб'єктом за ст. 366 КК України. Крім того, статистичні дані засвідчують найпоширеніші органи працевлаштування службових осіб, що були визнані винними у службовому підробленні. Окремий інтерес становить факт, що, відповідно до вироків, майже половина суб'єктів розглядуваного неправомірного діяння не є службовими особами органів державної влади чи місцевого самоврядування, а представниками сектору реалізації господарської діяльності. Варто також додати, що найчисленнішою службою, на посадах якої працівники вчинили службове підроблення, є підрозділи Національної поліції України.

Оглядовий екскурс діючого законодавства вказує, що попри законодавче визначення спеціального суб'єкта ст. 366 КК України, існують деякі розбіжності щодо одностайного розуміння інституцій здійснення їхньої трудової діяльності. Вважаємо, що причинами цього є відсутність чіткого переліку посад та органів, де надані особі повноваження є достатніми для вчинення службового підроблення. Крім того, положення, які розкривають зміст поняття «службова особа», у різних нормативно-правових приписах не є тотожними. Це підтверджують численні роз'яснення Міністерства юстиції, що містять тлумачення розглядуваного феномена (наприклад, лист Міністерства юстиції України від 03.11.2006 за № 22-48-548 «Щодо роз'яснення понять «службова особа» та «посадова особа», Лист Міністерства юстиції України від 18.10.2013 за № 610-0-2-13/7.2 «Щодо тлумачення понять «службова особа» і «посадова особа», що використовуються в чинному законодавстві України»). Попри це, Постанова Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26.04.2002 за №5 містить своє поняття, що охоплює адміністративно-господарські й організаційно-розпорядчі обов'язки.

Вчені розглядають ймовірність вирішення цієї проблеми декількома способами. Найпоширенішими з них є розгорнуте тлумачення цього поняття в приписах Закону України «Про державну службу», де попри визначення

«державного службовця» навести і таке поняття, як «службова особа» з зазначенням відмінних ознак їхнього розмежування. Уваги варта також позиція науковців щодо прийняття окремого законодавчого акта, який би об'єднував усі можливі форми набуття статусу службової особи.

Очевидно, що кожна із перелічених пропозицій має раціональне зерно свого існування, оскільки володіє певним спектром позитивного вирішення проблеми. Однак найбільш доречним варіантом вважається передбачення в нормативно-правових актах, які є основою для здійснення службовими особами своїх повноважень, такого статусу.

Відповідно, слід підсумувати, що остаточного зразка визначення поняття «службова особа» та переліку органів, де такі особи працевлаштовані в розумінні складу неправомірного діяння, зазначеного у ст. 366 КК України, поки не існує. Окреслені у цьому підрозділі наукового дослідження проблемні аспекти лише підсилюють складність розуміння змісту цього феномена, що потребує більш детального аналізу.

2.5. Суб'єктивна сторона складу службового підроблення за кримінальним правом України

Відповідно до Конституції України (ст. 62), особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду [85]. Вина як ознака суб'єктивної сторони наділена важливим значенням у процесі доказування, адже основний закон держави також передбачає й презумпцію невинуватості, а саме: ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину, а всі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь.

Цей припис є законодавчим закріпленням вимоги міжнародної спільноти та відповідності вітчизняних норм права міжнародним стандартам. Відтак принцип презумпції невинуватості закріплений у положеннях:

– Загальної декларації прав людини: «кожна людина, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинною доти, поки її винність не буде встановлена в законному порядку шляхом прилюдного судового розгляду, при якому їй забезпечують усі можливості для захисту» (ч. 1 ст. 11);

– Міжнародного пакту про громадянські і політичні права: «кожен обвинувачений в кримінальному злочині має право вважатися невинним, поки винність його не буде доведена згідно з законом (п. 2 ст. 14);

– Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод: «кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку» (п. 2 ст. 6) [155].

Основна мета норм Конституції України, як основного закону держави, та норм міжнародного права, яким має відповідати вітчизняне законодавство, полягає не лише у засвідченні важливості розглядуваного питання, а найперше у встановленні вини як підстави застосування кримінальної відповідальності до правопорушника. Відповідно, ця вимога відображена й у приписах КК України. Зокрема, ч. 2 ст. 2 кримінального закону містить дублювання такої вимоги, а підставою кримінальної відповідальності визначається вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення.

З огляду на використання положень законодавства та приписів судових рішень, доцільно також навести й позицію теоретиків права. Отже, аналізуючи принципи кримінального права, А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін. вказували, що визначення особи винною потребує не лише доведення того, що діяння було вчинене безпосередньо нею, а й результатом її свідомості та волі [91, с. 11]. Далі автори продовжують, що таким чином відповідальність особи за свої вчинки ґрунтується не лише на тому, що вона спричинила своїми діями суспільно небезпечний результат, а й на тому, що всі діяння попередньо пройшли через її свідомість і волю у зіставленні з різними аспектами навколишньої дійсності й стали виразом її суб'єктивних намірів, бажань та інтересів.

Суб'єктивні наміри особи виражаються в суб'єктивній стороні складу кримінального правопорушення. Відповідно до теорії кримінального права, суб'єктивна сторона будь-якого кримінально караного діяння виражає його внутрішню сторону і передбачає низку ознак, а саме: одну обов'язкову – наявність вини, а також три факультативні – мету, мотив та емоційний стан. Крім того, в кримінальному праві України закріплено принцип суб'єктивного ставлення в вину, що визначає можливість притягнення особи до кримінальної відповідальності виключно за ті суспільно небезпечні діяння (з формальним складом) та наслідки (з матеріальним складом), до яких доведено винне її ставлення як у формі умислу, так і необережності [182, с. 111].

Словом, суб'єктивна сторона виступає віддзеркаленням об'єктивної сторони суспільно небезпечного діяння, що фактично спонукає особу до вчинення кримінального правопорушення. П. Л. Фріс додає, що інтелектуальна ознака вини полягає не лише в усвідомленні винним суспільно небезпечного характеру діяння (враховуючи й такі ознаки, як час, місце, обстановку, спосіб, знаряддя та засоби вчинення кримінально караного вчинку), а й розуміння об'єкта кримінального правопорушення [196, с. 125].

Перед тим, як перейти до аналізу суб'єктивної сторони предмета дисертаційної роботи – кримінального правопорушення у вигляді службового підроблення, варто розглянути погляди теоретиків права щодо загального розуміння елементів суб'єктивної сторони будь-якого суспільно небезпечного діяння. Отже, видається за доцільне розпочати з обов'язкової ознаки – вини.

Виявлення в діяннях особи вини та її форми має важливе значення не тільки з огляду на з'ясування наявності у неправомірній поведінці особи всіх ознак складу службового підроблення, а й кожного правопорушення, передбаченого в КК України. Це впливає з факту, коли відсутність вини засвідчує неможливість визнання діяння суспільно небезпечним через нестачу необхідних елементів, що формують склад кримінального правопорушення. Крім того, встановлення вини вимагає також з'ясування її форми. Це необхідно для чіткого розмежування одного складу кримінального правопорушення від

іншого, тобто чи кримінально каране діяння було вчинено умисно, чи з необережності. Від цього залежить не лише визначення ступеня тяжкості вчиненого діяння, а й застосування виду та розміру покарання, а найперше – встановлення відсутності чи наявності в неправомірній поведінці складу кримінального правопорушення. Йдеться про випадки неможливості вчинення окремих кримінальних правопорушень в необережній формі вини, що розглядаються у вітчизняному законодавстві не кримінально караними.

Варто наголосити, що з-поміж усіх ознак суб'єктивної сторони законодавчо визначеною є лише вина. Однак відсутність нормативного закріплення решти ознак не позбавило змоги детального їх дослідження у теоретичній площині.

Отже, як уже зазначалося, неодмінною ознакою суб'єктивної сторони складу будь-якого кримінально караного діяння є вина, окреслення якої містять приписи ст. 23 КК України [180, 100]. Зокрема, кримінальний закон визначає, що вина – це психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої цим Кодексом, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності. Беручи за основу цей припис, теоретики права вивели три елементи вини: зміст, форму та ступінь вини.

Про зміст вини вже попередньо згадувалося, адже він наділений такою особливістю, як законодавче закріплення. Водночас, хоча з тексту положення й не зрозуміло всієї структури такого явища, однак його зазначення у кримінальному законі надає вині соціальної сутності. Йдеться про те, що цей феномен полягає у негативному та байдужому ставленні особи до ustalених у суспільстві традицій та цінностей, що вимагають застосування до винного репресивного кримінально-правового механізму. Саме тому диспозиція Особливої частини КК України вказує на заборонене діяння, а санкція – на вид і розмір покарання.

Якщо ж зміст вини передбачено в конкретній нормі Особливої частини, то форму вини законодавець розмістив у Загальній частині КК України. Йдеться про те, що вияв психічного ставлення винного до його вчинків та їх

наслідків розміщено у ст. 24 КК України (форма вини умисна) та ст. 25 КК України (необережна форма вини). Саме у цих нормах законодавець передбачив різновиди сукупності окремих ознак свідомості і волі правопорушника, що вчиняє кримінально каране діяння.

Наведене підтверджує важливість з'ясування конкретної форми вини кожного випадку вчинення кримінально караного діяння.

Аналізуючи питання об'єктивної сторони підроблення документів, що передбачене ст. 366 КК України, варто наголосити, що ця кримінально-правова норма конструктивно сформована у такий спосіб, що настання суспільно небезпечних наслідків передбачає факультативний характер і суспільно небезпечне діяння належить до групи кримінальних правопорушень із формальним складом. Необхідність зазначення цього пояснюється обґрунтованою позицією серед науковців, що воля суб'єкта в кримінальних правопорушеннях із формальним складом спрямована безпосередньо на саме діяння [106, с. 9]. Тобто, враховуючи особливість конструкції складу кримінального правопорушення службового підроблення, вольовий момент умислу винного фокусується не на суспільно небезпечних наслідках, а виключно на суспільно небезпечному діянні. У формальних складах настання наслідків не є їхньою обов'язковою ознакою.

Відтак можна стверджувати, що досліджуване явище можливо вчинити лише з прямим умислом. О. М. Нестеренко з цього приводу зазначав, що непрямий умисел не реальний у кримінально караних діяннях, де сама протиправна поведінка (дія чи бездіяльність) формує закінчений склад кримінального правопорушення [124, с. 136]. Далі автор особливо наголошував, на тих кримінальних правопорушеннях, де об'єктивна сторона не передбачає настання шкоди.

Осягнувши позицію доктрини кримінального права щодо сприйняття змісту умисної вини, вважається за необхідне розкрити питання усвідомлення явища умислу в межах складання, видачі службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо

неправдивих відомостей, іншого підроблення офіційних документів. Склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України, вказує на те, що особа, реалізуючи будь-які діяння, що пов'язані з унесенням в документи завідомо неправдивих відомостей, повинна усвідомлювати суспільно небезпечний характер такої активності. Крім того, неправдиві відомості стосуються інформації, що міститься в документі, і мають підтверджувати чи посвідчувати певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру.

Йдеться про ті випадки, коли службова особа вносить недостовірну інформацію щодо предметів, подій та явищ в документ, який за законом така категорія осіб має право складати, видавати чи посвідчувати. Факт бажання вчинити такі діяння, а саме внесення недостовірної інформації, сприймається, як вольовий момент умислу.

Подібну думку обстоює й судова практика. Зокрема, Верховний Суд України своєю Постановою від 30 січня 2020 року за № 371/1486/15-к5.2.1 визнав правильним встановлену судом першої інстанції відсутність такого елемента складу кримінального правопорушення, як суб'єктивна сторона, а саме внаслідок відсутності прямого умислу в діяннях особи на вчинення інкримінованого кримінального правопорушення [143].

Визначивши обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони службового підроблення, необхідно вказати й на факультативні ознаки складу цього кримінального правопорушення. Йдеться про такі елементи, як мету та мотив кримінального правопорушення. Водночас необхідно наголосити на такій особливості законодавчої конструкції складу службового підроблення, як відсутність обов'язковості наявності явищ мотиву і мети. Тобто окреслені ознаки за своєю суттю, хоча й можуть бути різними, проте на кваліфікацію не впливають.

Враховуючи необов'язковий характер цих факультативних ознак, буде зайвим детальний опис їхнього змісту. Обмежимося лише загальною і водночас беззаперечною позицією представників наукового світу. Отже, в доктрині кримінального права прийнято вважати метою кінцевий результат кримінально

протиправного діяння винного, а мотивом – те, що спонукало правопорушника до вчинення таких суспільно небезпечних діянь. Очевидним залишається факт, що діючи умисно, службова особа в кожній ситуації, складаючи, видаючи завідомо неправдиві офіційні документи, або вносячи до них завідомо неправдиві відомості, чи вчиняючи інше підроблення офіційних документів, намагається досягти чіткого результату, тобто мети неправомірної поведінки. Спонукуванням до цього виступає мотив.

Однак, відповідно до конструкції складу кримінального правопорушення ст. 366 КК України, кримінально-правового значення набуває лише вольовий момент прямого умислу винної особи – бажання вчинити неправомірне діяння. Мотивами може бути користь, інша особиста зацікавленість, яка містить такі суспільно патологічні спонукування, як кар'єризм, протекціонізм, бажання прикрасити справжнє становище, отримати підтримку у вирішенні певного питання, приховати власну некомпетентність тощо [130, с. 204]. Безумовно, під час вчинення службового підроблення службова особа може керуватись не лише мотивами індивідуальних інтересів, а й спонукуваннями, що належать до різних виробничих, колективних інтересів будь-якого підприємства, установи, організації. І хоча встановлення такого факту не матиме жодного впливу на кваліфікацію суспільно небезпечного діяння, проте може бути враховане, наприклад, під час призначення покарання.

Досліджуючи питання суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України, варто зазначити, що, попри те, що службове підроблення характеризується умисною формою вини, ставлення службової особи до наслідків може бути як умисним, так і необережним. Тобто правопорушник, незважаючи на форми службового підроблення, усвідомлює, що його діяння є незаконними (завідомо неправдиві офіційні документи / завідомо неправдиві відомості). Тимчасом службова особа припускає, що його неправомірні діяння спричиняють чи здатні спричинити настання наслідків правового характеру (ч. 1 ст. 366 КК) або настання тяжких наслідків (ч. 2 ст. 366 КК). Також можливе лише передбачення настання

зазначених наслідків, однак винний легковажно розраховує на їх відведення, або ж взагалі не припускає їх настання, хоча мав би і міг їх передбачити. Зазначене вкотре засвідчує потребу акцентування законодавцем на формальному складі кримінального правопорушення службового підроблення і на обов'язковій умові – особа завжди усвідомлює протиправність вчинюваних дій або хоча б припускає це.

Відтак висновуємо, що проблемних аспектів щодо встановлення суб'єктивної сторони складу службового підроблення небагато, оскільки за своєю кримінально-правовою природою це суспільно небезпечне діяння може бути реалізованим лише виключно з умисною формою вини, а мета і мотив кримінально-правового значення не мають.

Висновки до другого розділу

Дослідження елементів складу службового підроблення, а також їх ознак дає підстави зробити певні висновки.

1. Безпосереднім об'єктом складу кримінального правопорушення виступають суспільні відносини у сфері службової діяльності в частині належного забезпечення складання та обігу службової або іншої документації. Додатковим факультативним об'єктом цього кримінального правопорушення можуть бути фактично будь-які інші суспільні відносини чи соціальні блага, вплив на які може мати підроблений офіційний документ, за винятком специфічних суспільних відносин, які жодним чином з обігом документів не пов'язані. Потерпілий у складі цього кримінального правопорушення значення ні для кваліфікації, ні для призначення покарання немає.

2. Об'єкт, як і предмет складу службового підроблення, виступає однією з розмежувальних ознак складу цього кримінального правопорушення зі складами, які теж пов'язані з підробленням певних видів документів.

3. Встановлено, що, вчиняючи службове підроблення, службова особа спричиняє шкоду чи створює загрозу її спричинення авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій не меншу, ніж суспільним відносинам у сфері службової діяльності, що викликає певні сумніви щодо доцільності передбачення відповідальності за підроблення, вчинене службовою особою, в окремій нормі.

4. Попри те, що законодавець безпосередньо в законі визначив поняття офіційного документа, який є предметом службового підроблення, а також його характерні ознаки, практика правоохоронних та судових органів свідчить про наявність низки проблем у з'ясуванні змісту того чи іншого документа.

5. Дослідження предметів складів інших кримінальних правопорушень вказує на їх відповідність за своїм змістом та ознаками поняттю офіційного документа, тобто вони є його різновидами. Відтак диференціація відповідальності за підроблення документа у стількох кримінально-правових нормах крізь призму їх об'єктивних ознак є малоефективною, що, своєю чергою, вказує на потребу ґрунтовного дослідження розмежувальних ознак цих складів, а також меж їх караності для встановлення потреби у передбаченні в положеннях КК такої кількості схожих за своїм характером і змістом статей.

6. Обґрунтовано доцільність використання в положеннях кримінального законодавства узагальненого терміна «підроблення» на противагу існуючим чотирьом формам об'єктивної сторони чинної редакції ст. 366 КК України. Це дасть змогу усунути низку проблем при з'ясуванні їх змісту, а також кваліфікації вчиненого.

7. Визначено, що підроблення за своїм змістом може охоплювати і випадки невнесення службовою особою відомостей до офіційного документа за умови, що така особа ці відомості зобов'язана була внести.

8. Попри визначення у складі службового підроблення чотирьох форм об'єктивної сторони, законодавець необґрунтовано не передбачив такої форми, як використання завідомо підробленого документа. Кваліфікація дій службової особи за таких обставин, за відповідною частиною ст. 358 КК України, вказує

на порушення системності кримінального законодавства, а отже, вимагає відповідного нормативного коригування.

9. Виявлено, що у складі кримінального правопорушення службового підроблення вік винної особи також розглядається як необхідна ознака набуття правопорушником статусу спеціального суб'єкта.

10. Доведено, що кримінальній відповідальності за службове підроблення буде підлягати лише та службова особа, яка усвідомлює фактичну сторону чи юридичне значення своїх дій, тобто правове значення підробленого нею офіційного документа.

11. Для усунення протиріч щодо розуміння не лише змісту поняття «службова особа», а й інституцій здійснення їхньої трудової діяльності, аргументована необхідність передбачення такого статусу в нормативно-правових актах, які є основою для здійснення службовими особами таких повноважень.

12. Службова особа, реалізуючи будь-які діяння, що пов'язані з внесенням в документи завідомо неправдивих відомостей, повинна усвідомлювати суспільно небезпечний характер такої активності. Водночас факт бажання вчинити такі діяння (внесення недостовірної інформації) є вольовим моментом умислу.

13. Мотив і мета як факультативні ознаки складу цього кримінального правопорушення за своєю суттю, хоча й можуть бути різноманітними, однак на кваліфікацію не впливають.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ПОКАРАННЯ ЗА СЛУЖБОВЕ ПІДРОБЛЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

3.1. Особливості кваліфікації службового підроблення за кримінальним правом України

Відповідно до ст. 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Ці положення Конституції поширюються на всіх, без винятку, службових осіб, незалежно від того, чи є вони представниками законодавчої, виконавчої або судової влади, виконують свої службові обов'язки у державному апараті, в органах місцевого самоврядування або на окремих підприємствах, в установах та організаціях. Не має також значення службове становище особи (ранг, чин, звання, кваліфікаційний клас), відомча чи галузева належність органу, сфера його діяльності, характер та обсяг повноважень або форма власності, на підставі якої створені та функціонують підприємства, установи і організації. Виконання службовими особами своїх службових обов'язків на підставі, в межах і в порядку, передбачених Конституцією, законами та іншими нормативними актами, забезпечує нормальну діяльність державного апарату, а також апарату управління підприємств, установ і організацій.

З огляду на це належне забезпечення службової діяльності, а також відповідний контроль та наявність у законодавстві ефективних інструментів реагування на порушення у цій сфері (в тому числі кримінально-правових) є одними з пріоритетних завдань держави. Відповідно, з урахуванням предмета дослідження, важливе значення має правильна оцінка підроблення офіційного документа з позиції кримінального закону, адже, як зазначалось у попередньому розділі, така оцінка не завжди є однозначною.

Нормативні приписи про застосування кримінальної відповідальності за вчинення службового підроблення не є новелою чинного законодавства, адже норми, які регламентують відповідальність за вчинення цього діяння службовою особою, пройшли доволі тривалий етап становлення та постійного видозмінення. Власне у цьому контексті Кримінальний кодекс України протягом останніх років зазнав значних змін. Відтак є підстави стверджувати про необхідність ґрунтовного переосмислення концепції відповідальності службових осіб у разі вчинення ними службових підроблень, перегляду усталених підходів до розв'язання питань кваліфікації, установлення меж відповідальності за їх вчинення тощо. Крім того, положення другого розділу цієї роботи вказують й на інший аспект. Йдеться про наявність у КК України низки норм, які фактично за своїм змістом, якщо не ідентичні, то доволі схожі зі службовим підробленням, і відмінність зазвичай полягає у різновиді документа, що підробляється, сфери суспільних відносин, на які посягає винна особа вчиняючи зазначені дії, або ж суб'єкта складу кримінального правопорушення. Відповідно, як уже йшлося, подекуди законодавець у регламентації відповідальності за підробку документів не послідовний, і факт внесення в офіційний документ неправдивих відомостей чи інший спосіб підроблення, вчинений навіть службовою особою, не завжди утворюватиме склад службового підроблення. Це, своєю чергою, зумовлює потребу ґрунтовного дослідження проблем кваліфікації суспільно небезпечних діянь, пов'язаних із підробкою документів.

Передусім варто зазначити, що для правильної кримінально-правової оцінки вчиненого необхідно встановити ті ознаки, які властиві складу конкретного діяння, що дає змогу відмежувати його від усіх інших. Лише тоді можна дійти єдиної сукупності ознак, яка, з одного боку, характеризуватиме саме це кримінальне правопорушення, а з іншого – відрізнятиме це кримінальне правопорушення від усіх інших.

Загалом кримінально-правова кваліфікація суспільно небезпечних діянь становить зміст і сутність вивчення фактично всіх інститутів теорії

кримінального права, а також необхідний результат розслідування суспільно небезпечних діянь. З'ясування поняття складу кримінального правопорушення, дослідження ознак реально вчинених дій (бездіяльності) та їхніх наслідків, встановлення форми вини особи, аналіз форм та видів співучасті у кримінальному правопорушенні покликані забезпечити кваліфікацію вчиненого особою діяння. Своєю чергою, результати процесу кримінально-правової кваліфікації фактично стають основою процесуальних рішень щодо притягнення до кримінальної відповідальності, призначення покарання, застосування амністії, вирішення питань погашення судимості тощо [101, с. 5].

Однак судова практика та юридична статистика свідчать про те, що значна кількість судових вироків скасовується через помилки саме в кваліфікації кримінальних правопорушень. Трапляються навіть випадки, коли апеляційний суд не погоджується з кваліфікацією у вирокі суду першої інстанції, а касаційний суд, своєю чергою, відмінює рішення апеляційного суду і вказує на інший варіант кваліфікації діяння. У цьому разі три судові інстанції мають чотири, а то й більше, рішень щодо кваліфікації одного і того ж діяння [101, с. 6].

Кримінально-правова кваліфікація є визначальною у здійсненні кримінального провадження, однією з основних етапів (стадій) застосування кримінально-правової норми, а відтак – базовим поняттям у кримінально-правовій літературі та слідчо-судовій практиці. Кримінальний кодекс України 2001 року не містить визначень понять «кримінально-правова кваліфікація», «кваліфікація злочину», хоча в низці випадків послуговується терміном «кваліфікація» (наприклад, ч. 2 ст. 9, ч. 3 ст. 29, ч. 2 ст. 33, ст. 35, ч. 3 ст. 66, ч. 4 ст. 67 КК України). Водночас, як вказують дослідники, фактично весь цей нормативно-правовий акт спрямований на вирішення питань кваліфікації діяння, що вчинила особа, і призначення їй покарання [191].

При цьому слід врахувати, що в Україні триває робота над проєктом нового Кримінального кодексу України. Робоча група з питань розвитку кримінального права в основному завершила обговорення та оновлення Загальної та Особливої частин нового Кодексу. Текст проєкту нового

Кримінального кодексу України опубліковано станом на 14 жовтня 2023 року. У тексті проєкту вже міститься розділ 2.10. «Кримінально-правова кваліфікація», в котрому, зокрема, стаття 2.10.1. окреслює поняття кримінально-правової кваліфікації. В частині 1 цієї статті зазначено, що кримінально-правовою кваліфікацією (далі – кваліфікація) є визначення статті (її частини, пункту) цього Кодексу, що передбачає вчинене діяння та визначає його як кримінальне правопорушення (включаючи статті, які передбачають ознаки, що змінюють ступінь тяжкості злочину, наявність готування до злочину або замаху на злочин, вид співучасника та форму співучасті) або як діяння, що не є кримінальним правопорушенням. У частині 2 зазначено, що кожне кримінальне правопорушення або діяння, що не є кримінальним правопорушенням, підлягає самостійній кваліфікації [100].

Варто зауважити, що поняття «кваліфікація злочину» є вужчим, порівняно з поняттям «кримінально-правова кваліфікація», оскільки кримінально-правова кваліфікація стосується не лише злочинів, а й проступків чи діянь, які лише ззовні подібні на суспільно небезпечні діяння, проте такими не є.

У слідчій, судовій практиці, а також у науці кримінального права питання кваліфікації є надзвичайно важливим, оскільки правильна юридична оцінка вчиненого особою діяння та її поведінки після вчинення кримінального правопорушення є необхідною умовою досягнення законності під час відправлення правосуддя у зв'язку зі здійсненням кримінального провадження. Помилка у кваліфікації може спричинити необґрунтоване засудження особи або необґрунтоване її виправдання, або застосування до винного норми КК, яка не містить усіх кримінально-правових ознак учиненого діяння.

Неухильне дотримання принципів кримінально-правової кваліфікації, виконання її правил, вироблених теорією кримінального права та апробованих на практиці, забезпечують правильні результати відповідної правозастосовної діяльності. Поняттю правильної кваліфікації протиставлене поняття неправильної кваліфікації, яка є наслідком неповного, неправильного чи необ'єктивного встановлення всіх фактичних обставин вчиненого діяння.

Неправильна кримінально-правова кваліфікація становить порівняно поширене явище. Про її наявність і масштаби свідчать насамперед випадки змін кваліфікації під час кримінального провадження та зумовлені цим процесуальні рішення (закриття кримінальних проваджень під час досудового розслідування, направлення справ для проведення додаткового розслідування, скасування вироків та внесення змін до них за результатами апеляційного та касаційного розгляду) [119, с. 363].

Допущення помилок у кваліфікації у більшості випадків перешкоджає встановленню правильної оцінки характеру і ступеня суспільної небезпеки посягання, призначенню справедливого покарання, яке б відповідало тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, визначенню підслідності та підсудності категорії проваджень, а також вирішенню інших важливих питань, як-от безпідставне застосування чи, навпаки, незастосування інших правових обмежень щодо особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (призначення більш суворого чи більш м'якого виду режиму відбування покарання, можливості застосування амністії чи умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, неправильне обчислення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, строків погашення судимості), внаслідок чого не реалізується принцип соціальної справедливості, порушується принцип недопустимості подвійного інкримінування [108, с. 190; 108, с. 236–237].

Кваліфікація кримінального правопорушення полягає у встановленні і юридичному закріпленні точної відповідності між фактичними ознаками вчиненого діяння й ознаками складу кримінального правопорушення, що передбачені однією чи декількома кримінально-правовими нормами, тому вона є чи не найскладнішим завданням правоохоронних органів.

На цьому акцентує Д. Ю. Кондратов, зазначаючи, що жодна інша правозастосовна діяльність не вимагає врахування такої кількості конкретних обставин вчинення суспільно небезпечного діяння, такого досконалого знання законодавства, що передбачає відповідальність за його вчинення, а також слідчо-прокурорської та судової практики [84, с. 54]. Таке міркування,

безумовно, є виправданим, враховуючи те, що від правильного застосування тієї чи іншої кримінально-правової норми залежить увесь подальший процес, зокрема: питання підслідності, підсудності, можливості звільнення від кримінальної відповідальності, призначення виду і розміру покарання, звільнення від покарання чи його відбування. А тому можна стверджувати, що успіх розслідування та справедливого розгляду кримінального провадження найперше залежить від правильної кваліфікації, яка є важливою передумовою для призначення покарання.

Кваліфікація кримінального правопорушення припускає встановлення відповідності ознак вчиненого діяння не загальному складу кримінального правопорушення, а конкретному, тобто сукупності видових ознак такого кримінального правопорушення. Тому кваліфікація кримінального правопорушення означає підведення суспільно небезпечного діяння під норму чинного кримінального закону, який передбачає ознаки вчиненого кримінального правопорушення в якомога конкретнішій формі. Такою нормою є норма Особливої частини кримінального законодавства. Кваліфікувати діяння – означає встановити відповідність цього діяння складу кримінального правопорушення, передбаченого одною зі статей [68, с. 113].

Основи кримінально-правової кваліфікації розроблено також у працях вітчизняних учених, таких як: П. П. Андрушка, Ф. Г. Бурчака, О. М. Джужі, М. Й. Коржанського, В. В. Кузнецова, О. К. Маріна, Т. М. Марітчака, М. І. Панова, А. В. Савченка, В. Я. Тація, М. І. Хавронюка та ін.

Концептуальні положення та висновки щодо цієї проблематики містять праці В. О. Навроцького й авторів, що входять до його наукової школи, а також праці О. О. Дудорова та Є. О. Письменського [101, с. 8].

Відтак найбільш репрезентативними для оцінки якості кваліфікації службового підроблення є показники слідчої та судової практики. Тому, досліджуючи проблеми, пов'язані із застосуванням кримінального законодавства про службове підроблення, було проаналізовано слідчу і судову практику впродовж 2019–2023 (включно) років.

Отримані результати дають підставу вважати, що інколи при застосуванні цієї кримінально-правової норми правозастосувачами допускається низка істотних помилок, зумовлених насамперед труднощами, пов'язаними із кваліфікацією та відмежуванням службового підроблення від суміжних кримінальних правопорушень, зокрема найчастіше із кримінальним правопорушенням, передбаченим ст. 358 «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів» КК України. Зокрема до помилки в кваліфікації, як слушно зазначає М. Й. Коржанський, призводить «неврахування чи неправильна оцінка якоїсь однієї, іноді незначної, обставини чи ознаки кримінального правопорушення» [87, с. 3].

Загалом кваліфікація дій суб'єктів, які вчиняють службове підроблення, нині потребує комплексу чітких роз'яснень та уточнень. Аналіз судових рішень свідчить про відсутність узгодженої правової позиції стосовно цього питання, що проявляється у помилках під час кваліфікації однотипних кримінальних правопорушень, суперечить принципу єдності судової практики, зумовлює випадки притягнення до подвійної відповідальності.

В доктрині кримінального права зазначається, що під час кваліфікації службового підроблення доволі часто виникає потреба у його відмежуванні від суміжних складів. Такі ситуації виникають, коли різні склади кримінальних правопорушень характеризуються, з одного боку, низкою загальних для них об'єктивних і суб'єктивних ознак (тотожних чи істотно схожих), з іншого – ознаками, якими вони відрізняються між собою [170, с. 142].

Положення Особливої частини КК України, як і положення розділу другого цього дослідження, дали змогу визначити, що окремі спільні ознаки, зокрема й об'єктивної сторони, зі службовим підробленням мають такі кримінальні правопорушення за КК України: 1) ст. 158³ «Фальсифікація, підроблення, викрадення, пошкодження або знищення виборчої документації, документації референдуму, викрадення, пошкодження, приховування, знищення печатки виборчої комісії, комісії референдуму, виборчої скриньки, списку виборців чи учасників референдуму» (в частині фальсифікації та

підроблення); 2) ст. 159¹ «Порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації чи агітації референдуму» (в частині внесення недостовірних відомостей у звіт політичної партії); 3) ст. 199 «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут піддроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів»; 4) ст. 200 «Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення»; 5) ст. 205¹ «Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців»; 6) ст. 206² «Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації» (в частині використання піддроблених документів); 7) ст. 220¹ «Порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності» (в частині внесення завідомо неправдивих відомостей до звітності); 8) ст. 220² «Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи» (в частині внесення завідомо неповних або недостовірних відомостей у звітність фінансової установи); 9) ст. 222 «Шахрайство з фінансовими ресурсами» (фактично йдеться про використання завідомо піддроблених документів); 10) ст. 223¹ «Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів»; 11) ст. 233 «Незаконна приватизація державного, комунального майна» (в частині використання піддроблених приватизаційних документів); 12) ст. 318 «Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут піддроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів»; 13) ст. 319 «Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин»; 14) ст. 358 «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання піддроблених

документів, печаток, штампів»; 15) ст. 366² «Декларування недостовірної інформації»; 16) ст. 384 «Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу»; 17) ст. 400¹ «Представництво в суді без повноважень» (неправдиве повідомлення суду про повноваження представляти особу, і що цікаво – умисне *невнесення* адвокатом до ордера відомостей щодо обмежень повноважень, встановлених договором про надання правничої допомоги); 18) ст. 409 «Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом». Наведені кримінальні правопорушення відрізняються в більшості випадків головно предметом посягання.

Аналіз приписів КК свідчить, що таке кримінальне правопорушення, як службове підроблення має значну кількість суміжних складів та відрізняється від них лише деякими ознаками. Очевидно, що із 18 суміжних кримінальних правопорушень найбільше спільних ознак службове підроблення має із кримінальним правопорушенням, передбаченим ст. 358 КК України. Тому найперше для правильної кваліфікації кримінальних правопорушень, розмежовуючи ст. 358 і ст. 366 КК України, варто зауважити, що ст. 358 КК «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів» передбачає відповідальність загального суб'єкта за дії, які полягають у: а) підробленні посвідчення чи іншого документа; б) збуті підробленого документа; в) виготовленні підроблених печаток, штампів чи бланків підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, а так само інших офіційних печаток, штампів чи бланків; г) збуті підроблених печаток, штампів чи бланків. При цьому суб'єкт цього кримінального правопорушення загальний – фізична, осудна особа, яка досягла 16-річного віку. Кримінальне правопорушення, передбачене ст. 366 КК – службове підроблення, за об'єктивними ознаками передбачає такі самі дії, як і ч. 1 ст. 358 КК, однак вчинені службовою особою, тобто спеціальним суб'єктом. Отож можна констатувати, що внесення в офіційні документи, які не є предметом службової діяльності особи, завідомо неправдивих відомостей, виготовлення таких документів (документів, підроблення яких доступне

будь-якому громадянину) без використання службового становища тягне за наявності інших необхідних ознак відповідальність за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 або ч. 2 ст. 358 КК України. Якщо ж такі дії вчиняє службова особа, то відповідальність наставатиме за ст. 366 КК України. Тобто у цьому разі самого факту наявності у винної особи цього спеціального статусу – службова особа – недостатньо, адже у разі, до прикладу, внесення нею неправдивих відомостей в офіційний документ, який вона не уповноважена складати чи вносити відомості в який, не утворюватиме складу службового підроблення. Хоча це не впливає безпосередньо із положень ст. 366 КК України, адже вони не містять характерного словосполучення «службовою особою із використанням свого службового становища», однак це впливає зі змісту безпосереднього об'єкта складу цього правопорушення, позаяк в іншому випадку такі дії опиняться поза сферою службової діяльності. Крім того, як уже зазначалось, склалася дещо парадоксальна ситуація в частині відповідальності за використання завідомо підробленого офіційного документа, оскільки такої форми об'єктивної сторони у складі службового підроблення не передбачено, а отже, за наявності усіх ознак використання службовою особою завідомо підробленого документа, в тому числі у сфері її службової діяльності, кваліфікуватиметься за відповідною частиною ст. 358 КК України. Наголошуємо, видача завідомо підробленого офіційного документа і його використання – не тотожні дії, співвідносяться вони між собою як частина і ціле. Відповідно, така ситуація певною мірою нівелює потребу в окремій регламентації відповідальності за службове підроблення.

Звісно, тут можна звернути увагу й на інший аспект: при розмежуванні цих складів кримінальних правопорушень має місце конкуренція загальної та спеціальної норм. І пріоритет при кваліфікації подібних діянь матиме ст. 366 КК, яка у цій конкуренції є спеціальною нормою. Проте зазначене ставить щонайменше під сумнів доцільність такого розмежування.

Щодо розмежування службового підроблення з іншими складами кримінальних правопорушень, то слід врахувати те, якими саме ознаками вони

відрізняються один від одного. Отож при розмежуванні службового підроблення та кримінального правопорушення, передбаченого частинами 2 та 4 ст. 158³ КК України, врахувати належить те, що вони відрізняються в основному предметом кримінального правопорушення та об'єктом посягання. Предметом у цьому разі виступає виборча документація та документація референдуму, а об'єктом – суспільні відносини щодо встановленого законом порядку виготовлення, зберігання та використання виборчих документів та документів референдуму. Найбільш проблемним у цьому аспекті видається те, що фальсифікація виборчої документації, яка відповідає всім ознакам, притаманним офіційному документу, вчинена службовою особою, не утворюватиме складу службового підроблення, оскільки в ч. 4 ст. 158³ КК України передбачено відповідальність за вчинення таких дій службовою особою з використанням службового становища. З огляду на цілком можливою є кваліфікація вказаних дій за ст. 358 КК України, звісно, з урахуванням потреби у корегуванні санкцій цієї статті.

Натомість у ч. 1 та ч. 3 ст. 159¹ КК України предметом виступає звіт політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, а також фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду політичної партії, місцевої організації політичної партії, кандидата, а об'єктом – суспільні відносини щодо встановленого порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації чи агітації референдуму. Ситуація певним чином аналогічна, такий звіт політичної партії є різновидом офіційного документа, підроблення якого і так криміналізоване загальною нормою, передбаченою ст. 358 КК України. Відповідно, ст. 159¹ у цій частині теж є сумнівною.

У ст. 199 КК України предметом є гроші, державні цінні папери, що існують у паперовій формі, білети державної лотереї, марки акцизного податку чи голографічні захисні елементи», а об'єктом – суспільні відносини щодо встановленого порядку випуску та обігу готівкових грошей, білетів державної лотереї і голографічних захисних елементів, фондовий ринок у частині

встановленого порядку виготовлення та обігу державних цінних паперів, система оподаткування. А в ч. 1 та ч. 2 ст. 200 КК України предметом є документи на переказ, платіжні картки та інші засоби доступу до банківських рахунків, електронні гроші, обладнання для їх виготовлення, об'єктом – суспільні відносини щодо встановленого порядку виготовлення, використання та обігу документів на переказ, платіжних карток та інших засобів доступу до банківських рахунків, який забезпечує нормальне функціонування банківської системи України. У цьому випадку є підстави дискутувати про те, чи належить предмет складу цього кримінального правопорушення до категорії офіційних документів. З одного боку, ознаки офіційного документа, визначені у примітці до ст. 358 КК України, наявні, з іншого – специфіка таких документів насправді доволі вагома, в тому числі для окремої кримінально-правової регламентації.

А от, як видається, достатніх підстав для окремої криміналізації інших правопорушень у сфері господарської діяльності, пов'язаних із піддробкою документів, немає. Так, у ч. 1 та ч. 2 ст. 205¹ КК України предметом є документи, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців, а об'єктом – суспільні відносини щодо встановленого законодавством порядку здійснення підприємницької діяльності. В частинах 1, 2 та 3 ст. 206² КК України предметом є майно підприємства, установи, організації, у тому числі частки, акції, паї, а об'єктом – суспільні відносини щодо встановленого порядку здійснення господарської діяльності, свобода підприємницької діяльності. Натомість за ч. 3 ст. 220¹ КК України предметом є звітність, яка подається до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, об'єктом – суспільні відносини щодо порядку формування звітності. В ч. 1 ст. 220² КК України предметом є документи, реєстри бухгалтерського обліку, звітність фінансової установи, а об'єктом – суспільні відносини у сфері виконання всіма суб'єктами господарювання чи іншими фінансовими установами законодавчо передбачених зобов'язань фінансового характеру. В ч. 1 та ч. 2 ст. 222 КК України предметом є інформація, а об'єктом – суспільні відносини, які виникають у сфері надання суб'єктам господарювання та іншим

особам фінансових ресурсів і податкових пільг. У ч. 1 ст. 223¹ КК України предметом є документи, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів, а об'єктом – суспільні відносини у сфері обігу цінних паперів. І, нарешті, в ч. 1 та ч. 2 ст. 233 КК України предметом є приватизаційні документи, об'єктом – суспільні відносини у сфері приватизації. Тут ідеться саме про офіційні документи, документи, які перебувають в обігу у сфері господарської діяльності. При цьому лише окремі їх види, відповідно, підробка інших офіційних документів у цій сфері утворюватиме або склад службового підроблення, або склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 358 КК України. Цілком логічно виникає питання: чи є зазначені види документів настільки унікальними, щоб їх підроблення заслуговувало на окрему кримінально-правову оцінку? Навряд.

У ч. 1 та ч. 2 ст. 318 КК України предметом є документи на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів, об'єктом – встановлений з метою охорони здоров'я населення порядок видачі та використання документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів. А в ч. 1 та ч. 2 ст. 319 КК України предметом є рецепт на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин, об'єкт аналогічний, що й у ст. 318.

Щодо інших статей, із інших розділів Особливої частини КК України, ситуація теж доволі дискусійна. Так, у ч. 1 та ч. 2 ст. 366² КК України предметом є декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції». Навряд, чи викличе заперечення позиція, що така декларація є офіційним електронним документом. І, відповідно, положення цієї статті, як уже йшлося в попередньому розділі, є доволі суперечливими, адже межа настання кримінальної відповідальності – 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Відповідно, менша сума утворює склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП. Проте це взагалі не логічно з огляду на те, що за відсутності вказаної мінімальної суми діяння мало б

кваліфікуватись за ст. 366 КК України як службове підроблення, в якій жодних додаткових ознак (розміру, мотиву, мети) не визначено. Відповідно, з урахуванням наявності в КК України ст. 366 виникають істотні заперечення криміналізації декларування недостовірної інформації.

У рамках аналізу складів кримінальних правопорушень, суміжних із службовим, і не тільки підробленням, слід звернути увагу ще на ч. 1 та ч. 2 ст. 384 КК України, предметом яких є показання свідка, потерпілого, висновок експерта, спеціаліста; докази та звіт оцінювача про оцінку майна, а також переклад, зроблений перекладачем, а об'єктом – суспільні відносини щодо правосуддя в частині забезпечення процесуального порядку отримання доказів у провадженні. В ч. 1 та ч. 2 ст. 400¹ КК України предметом є повідомлення суду про повноваження представляти іншу особу в суді та ордер адвоката з відомостями щодо обмежень повноважень, встановлених договором про надання правничої допомоги. Врешті, в частинах 1, 3 та 4 ст. 409 КК України предметом є документи, які особа може використати для ухилення від військової служби, а об'єктом – суспільні відносини встановленого порядку проходження військової служби, які загалом теж містять всі ознаки або службового підроблення, або діяння, передбаченого ст. 358 КК України.

Проаналізувавши ознаки складів кримінальних правопорушень, можна зробити висновок, що в усіх випадках відрізняються вони між собою лише окремими ознаками, і зазвичай основною розмежувальною ознакою є предмет. Ураховуючи також, що зазначені статті Кримінального кодексу розміщені у різних розділах Особливої частини, різними є й об'єкти посягання. Хоча доцільність такого поділу викликає певне нерозуміння. Адже підробляючи офіційний документ, особа завжди посягатиме щонайменше на авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. І, відповідно, оцінювати важливість ієрархії суспільних відносин, яким спричиняється чи створюється загроза спричинення шкоди, є вельми суб'єктивним.

Відтак можна констатувати, що завдання кримінального законодавства, які задекларовані у ст. 1 КК України, мають реалізуватись максимально ефективно, а це, своєю чергою, вимагає належного, якісного, доступного для розуміння і однозначного для застосування законодавства. Вказана сукупність кримінально-правових норм, які передбачають відповідальність за підроблення документів, навіть із урахуванням специфіки предмета та об'єкта їх складів, реалізації таких завдань однозначно не сприяють.

Вагоме значення для встановлення певних тенденцій, аргументів за чи проти у межах цього дослідження мають показники судової та правоохоронної практики з цієї категорії справ.

Здійснюючи досудове розслідування та розглядаючи кримінальні провадження зазначеної категорії, суди мають керуватися положеннями КК України і КПК України, а також враховувати роз'яснення, наведені у відповідних постановках Пленуму Верховного Суду України. Судова практика є сукупністю правових положень, вироблених судовою владою. У вузькому сенсі – це сукупність рішень судів щодо справ певної категорії. Для розуміння змісту правових норм, особливостей їх реалізації, а також виявлення ймовірних прогалин чи суперечностей, що можуть у них міститись, особливо важливим постає дослідження рішень судів. На основі наведених аргументів, користуючись методом сходження від конкретного до загального, нами проаналізовано низку судових рішень (від вироків місцевих судів до правових позицій Верховного Суду України та положень Європейського Суду з прав людини) для забезпечення різносторонньої характеристики та узагальнення практики щодо службового підроблення, а також аналізу коректності кримінально-правової кваліфікації цих кримінальних правопорушень.

Проаналізувавши судову практику, яка міститься в ЄДРСР за 2019–2023 роки, встановлено, що за вказаний період у Єдиному реєстрі судових рішень міститься 217 судових вироків за вчинення службового підроблення. Подекуди (в 31 вироку із 217, що становить 14,3%) таке кримінальне правопорушення, як службове підроблення, було вчинено в сукупності з

іншими кримінальними правопорушеннями, а саме із кримінальними правопорушеннями, склад яких передбачено ст. 358 КК – підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (10 випадків), ст. 191 КК – привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (6 випадків), ст. 364¹ КК – зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (4 випадки), ст. 190 КК – шахрайство (3 випадки), ст. 212 КК – ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів (2 випадки), а також із злочинами, склад яких передбачено ст. 222 КК України – шахрайство з фінансовими ресурсами (1 випадок), ст. 309 КК – незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (1 випадок), ст. 362 КК – несанкціоновані дії з інформацією, яка обробляється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї (1 випадок), ст. 367 КК – службова недбалість (1 випадок), ст. 369² – зловживання впливом (1 випадок) (додаток А).

Вивчення судової практики за 2019–2023 роки засвідчило, що при винесенні вироків у справах про службове підроблення судами достатньою мірою досліджуються всі ознаки складу кримінального правопорушення, також враховується те, що це кримінальне правопорушення належить до кримінальних правопорушень із формальним складом, незалежно від того, чи були спричинені будь-які наслідки і чи був використаний підроблений документ.

Натомість трапляються випадки, коли суди не враховують окремі обставини, що мають значення для правильної кваліфікації. До прикладу, підроблення декількох офіційних документів із значним розривом в часі кваліфікують як одне кримінальне правопорушення. Так, Сколівським районним судом Львівської області засуджено старшу медичну сестру за

вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України. В мотивувальній частині вироку зазначено, що обвинувачена у липні 2017 року, точної дати не встановлено, будучи службовою особою, виконуючи обов'язки старшої медичної сестри «Сколівська ЦРЛ», шляхом внесення неправдивої інформації та завірення документа своїм особистим підписом підробила офіційний документ «Табель обліку робочого часу за липень 2017 року хірургічного відділення КЗ СРР «Сколівська ЦРЛ», а саме внесла неправдиву інформацію про те, що гр. О. знаходилася на робочому місці та працювала на посаді медичної сестри хірургічного відділення КЗ СРР «Сколівська ЦРЛ» 17, 20, 23, 26, та 29 липня 2017 року, хоча у вказаний період, згідно з базою даних «Відомості про осіб, які перетнули державний кордон України» Головного центру спеціальної інформації Держприкордонслужби України, гр. О. знаходилась за межами Державного кордону України та не могла виконувати своїх функціональних обов'язків медичної сестри хірургічного відділення КЗ СРР «Сколівська ЦРЛ». Аналогічні дії вона вчинила й у серпні 2017 року, підробивши офіційний документ «Табель обліку робочого часу за серпень 2017 року».

У резолютивній частині суд вказує: «...визнати винною у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 366 КК України...», при цьому зазначаючи факт вчинення декількох кримінальних правопорушень, однак призначає покарання їй лише за одне кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 366 КК України [35].

В іншому вироку Сторожинецьким районним судом Чернівецької області засуджено особу за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, однак у мотивувальній частині при формулюванні обвинувачення суд зазначає, що особа, перебуваючи на посаді майстра лісу, підробляє в різний період часу різні документи (бланк товарно-транспортної накладної та специфікацію-накладну на відпуск лісоматеріалів необроблених до товарно-транспортної накладної), а також, коли формулює обвинувачення, зазначає в ньому, що обвинувачений підробив документ «повторно», але призначає покарання та засуджує особу лише за один злочин [40].

Вироком Перемишлянського районного суду Львівської області особу визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, і призначено йому покарання у виді штрафу у розмірі 850 грн. з позбавленням на 1 рік займатися діяльністю, пов'язаною з ідентифікацією домашніх тварин (контролем за реалізацією приватної великої рогатої худоби). Однак у мотивувальній частині вироку судом зазначено, що обвинувачений впродовж лютого 2017 року – лютого 2019 року, перебуваючи на посаді ветеринарного фельдшера Брюховецької дільниці Перемишлянської районної державної лікарні ветеринарної медицини, підробив 162 офіційні документи[28].

Аналогічні помилки в кваліфікації допущенні й в інших судових вироках [33; 36; 37; 31; 38; 34].

Ще приклад. Старосамбірським районним судом Львівської області особу визнано винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, та призначено йому покарання у виді штрафу у розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків в підприємствах, установах і організаціях всіх форм власності на строк 1 (один) рік. Натомість, обґрунтовуючи винесення вироку та формулюючи обвинувачення, суд в мотивувальній частині зазначає: «...**діючи повторно, за попередньою змовою** із посадовими особами Бачинського лісництва «Старосамбірське дочірнє лісгосподарське підприємство «Галсільліс», наприкінці травня на початку червня 2021 року, перебуваючи на своєму робочому місці ..., вніс в офіційний документ «Перелікова відомість дерев, призначених в рубку» завідомо неправдиві відомості...» [39]. В цьому вироку суд зазначає, що має місце вчинення кількох окремих кримінальних правопорушень та що злочин вчинено групою осіб за попередньою змовою, але кваліфікує це діяння без посилання на ч. 2 ст. 28 КК України (виходячи зі загальних правил кваліфікації кримінальних правопорушень, якщо кримінальне

правопорушення вчинено групою, а в диспозиції статті Особливої частини КК не передбачене вчинення кримінального правопорушення групою осіб, то вчинене кваліфікується з посиланням на відповідну частину ст. 28 КК України) та не кваліфікує сукупність кримінальних правопорушень, хоч сам про це й зазначає, з порушенням ч. 2 ст. 33 КК України, в якій вказано, що при сукупності кримінальних правопорушень кожне з них підлягає кваліфікації за відповідною статтею або частиною статті Особливої частини КК. Водночас Печерський районний суд міста Києва правильно кваліфікує аналогічні діяння, посилаючись на відповідну ст. 28 КК України, зазначаючи що обвинувачений обвинувачується у внесенні до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, за попередньою змовою групою осіб, тобто у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 28 ч. 1 ст. 366 КК України [29], таку ж кваліфікацію діям обвинуваченого дає Конотопський міськрайонний суд Сумської області [22] та Сихівський районний суд м. Львова [32].

Враховуючи те, що об'єктивною стороною цього кримінального правопорушення є вчинення суспільно небезпечного діяння, а суб'єктами злочину є лише службові особи, і наявність зв'язку між вчиненим діянням і посадою, яку вони обіймали або ж службовою діяльністю, яку вони здійснювали, є обов'язковим, трапляються випадки, коли особа виходить за межі своїх повноважень, видає (таким чином фактично складає завідомо недостовірний документ) документ, при цьому не будучи наділеним правом його видавати, і її дії судом помилково кваліфіковано як вчинення службового підроблення.

До прикладу, вироком Золочівського районного суду Львівської області помилково було засуджено начальника Золочівської районної державної лікарні ветеринарної медицини за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України [20]. У вирокі зазначено, що він, працюючи на посаді начальника Золочівської районної державної лікарні ветеринарної медицини, будучи службовою особою, оскільки відповідно до посадової інструкції наділений організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими функціями, **будучи неуповноваженим** на ідентифікацію і реєстрацію великої рогатої

худоби, всупереч вимогам наказу міністерства аграрної політики України від 17.09.2003 р. № 342 «Про запровадження ідентифікації і реєстрації великої рогатої худоби», діючи умисно, перебуваючи у приміщенні службового кабінету, з метою підвищення статистичних показників щодо ідентифікації та реєстрації великої рогатої худоби на території обслуговування вчинив службове підроблення, а саме особисто вніс завідомо неправдиві відомості до офіційного документа – реєстраційної картки великої рогатої худоби, зазначивши у вказаному документі про наявність неіснуючої тварини на господарстві жительки с. Поляни Золочівського району Львівської області. В подальшому у цьому документі **підробив підпис від імені іншої особи та від імені особи, яка уповноважена на складання реєстраційної картки великої рогатої худоби**, після чого, зазначивши свою посаду, прізвище та ініціали, підписав вказаний офіційний документ, скріпив печаткою установи та видав вищевказаний офіційний документ з метою подальшого одержання паспорта на вищезазначену неіснуючу тварину.

Враховуючи інформацію, викладену в мотивувальній частині вироку, начальник Золочівської районної державної лікарні ветеринарної медицини виходить за межі своїх повноважень, будучи неуповноваженим на ідентифікацію і реєстрацію великої рогатої худоби, видає (таким чином підробляє) реєстраційну картку великої рогатої худоби, при цьому не будучи наділеним правом її видавати, і його дії судом помилково кваліфіковано як вчинення службового підроблення, але мали би бути кваліфіковані за ч. 1 ст. 358 КК України.

Іншим прикладом допущення помилок у кваліфікації є вирок Житомирського районного суду Житомирської області [19]. Згідно з вироком, особа перебувала у службовому відрядженні на посаді позаштатного бухгалтера у військовій частині, перебуваючи у приміщенні фінансово-економічної служби військової частини, умисно вносила до офіційних документів «зведених відомостей сум для зарахування на картрахунки» завідомо неправдиві відомості шляхом підміни у графі «№ рахунку» номерів

карткових рахунків на власний номер рахунку, а також обвинувачена вносила до вказаних офіційних документів завідомо неправдиві відомості шляхом підробки у них підписів від імені інших осіб у графі «Керівник організації» та у графі «Головний бухгалтер», тобто не маючи повноважень видавати та підписувати цей документ.

В іншому випадку [23] директор ТОВ, достовірно знаючи, що маркшейдер Буківського родовища габро-лабрадориту Малинського району Житомирської області був звільнений зі займаної ним посади через закінчення терміну дії договору, поставив власноручно підпис у Книзі маркшейдерських вказівок від імені звільненої особи, не маючи повноважень видавати та підписувати цей документ. Судом такі дії помилково кваліфіковано як вчинення службового підроблення.

Також у судовій практиці є випадок, коли органом досудового розслідування та судом порушено вимоги ч. 1 ст. 29 КК України, в якій зазначено, що виконавець (співвиконавець) підлягає кримінальній відповідальності за статтею Особливої частини КК, яка передбачає вчинене ним кримінальне правопорушення, та помилково кваліфікують діяння виконавця з посиланням на ч. 2 ст. 27 КК України та ч. 1 ст. 366 КК України. При цьому кваліфікація діяння мало б обмежуватись лише ч. 1 ст. 366 КК України [41].

Нерідко підроблення документів службовими особами здійснювалося з метою заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем. Дії таких осіб суди правильно кваліфікували за сукупністю ст. 191 та ст. 366 КК. До прикладу: Миколаївський районний суд Одеської області засудив О. за ч. 1 ст. 366, ч. 2 ст. 191 КК України до обмеження волі строком на один рік із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на два роки. О., будучи головним бухгалтером Миколаївської селищної ради, тобто службовою особою, в період зі січня по червень 2021 року, достовірно знаючи, що її батько та співмешканець у Миколаївській селищній раді ніколи

не працювали та будь-яких трудових обов'язків на користь установи не здійснювали, на робочому комп'ютері умисно внесла до Зведеної відомості сум для зарахування на картрахунки за період зі січня по червень 2021 року завідомо неправдиві відомості, в результаті чого заволоділа грошовими коштами Миколаївської селищної ради у сумі 178910,09 гривень, якими розпорядилась на власний розсуд [25].

Як свідчить судова практика, значний відсоток осіб, обвинувачених у вчиненні службового підроблення, визнавали свою вину у період досудового розслідування, про що свідчить велика кількість укладених угод про визнання винуватості (в 115 вироків із 217, що містяться в ЄДРСР, що становить 53%), оскільки для укладення угоди про визнання винуватості обов'язковим є беззастережне визнання підозрюваним чи обвинуваченим своєї винуватості у вчиненні кримінального правопорушення, про що свідчать вимоги ст. 472 КПК України. Можливість укладення угод на стадії досудового розслідування підготовчого судового засідання – це відповідність міжнародним рекомендаціям щодо використання засобів усунення зволікань у здійсненні кримінального правосуддя. Практика Європейського суду з прав людини також вказує на доцільність укладення угод, адже це стає інструментом економії державних і приватних ресурсів.

Аналіз судових вироків, винесених у період з 2019 по 2023 рік засвідчив, що в основному суди таки вирішують справи про службове підроблення з додержанням вимог закону, виправляючи помилки, допущені органами досудового розслідування.

Так, за законом, виконавцем злочину, відповідальність за який передбачена ст. 366 КК, може бути лише службова особа. Крім того, відповідальність за ст. 366 КК настає лише за умови, що кримінально-протиправні дії службової особи були зумовлені її службовим становищем або пов'язані з її владними повноваженнями. Якщо такого зв'язку не встановлено, дії винного за наявності на те підстав можуть кваліфікуватися за статтями КК,

що передбачають відповідальність за кримінальні правопорушення проти особи, власності, громадського порядку тощо.

Щодо виправдувальних вироків, то за зазначений період серед вироків, наявних в ЄДРСР, є 18 виправдувальних вироків за ст. 366 КК України (Додаток Б, №№ 55, 73, 88, 97, 105, 111, 114, 127, 131, 141, 154, 167, 169, 175, 189, 207, 210, 217). В основному вони виносилися судами у разі недоведеності вини обвинувачених у вчиненні інкримінованих їм кримінальних правопорушень та у зв'язку з відсутністю в діях особи складу кримінального правопорушення.

Неякісний закон і широке його тлумачення може призвести до порушення принципу законності, а також права на справедливий суд та заборону покарання без закону, передбачених ст. 6, 7 Конвенції з прав людини. Статтею 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод гарантується дотримання принципу *nullum crimen sine lege* (немає злочину – немає покарання). Відомо, що передусім ідеться про передбачуваність кримінального закону. Передбачуваність, своєю чергою, зумовлює заборону різнотлумачення.

Варто вказати й на те, що всі сумніви (зокрема під час з'ясування змісту норм) слід тлумачити на користь обвинуваченого. Це не лише вимога кримінального процесуального законодавства, а й положення, закріплене Конституцією України. Слід пам'ятати й про вимогу щодо доступності й передбачуваності кримінального закону. Ця теза відображена й в низці рішень Європейського суду з прав людини.

Не можна забувати, що схожа проблема вже була предметом розгляду Європейського суду з прав людини. Так, у п. 51 рішення ЄСПЛ (справа «Щокін проти України») визначено вимогу до якості закону, який має бути «доступним для зацікавлених осіб, чітким та передбачуваним у своєму застосуванні», а в п. 100 рішення у справі «Лійвік проти Естонії» зауважено, що «...широке тлумачення може, в принципі, зробити будь-яке порушення закону кримінальним злочином...». Тобто закон має бути прописаний настільки чітко, щоб людина вичерпно розуміла, за яке саме діяння може наступити відповідальність і якого виду.

Попри те, що поняття офіційного документа знайшло своє відображення безпосередньо в положеннях КК України, його зміст не є однозначним, оскільки окремі ознаки ні законодавчо, ні теоретично не з'ясовані. Із законодавчої дефініції офіційного документа (примітка до ст. 358 КК) простежуються ознаки, які свідчать про те, що документ належить саме до офіційних документів. Саме тому з'явилися на світ низка роз'яснень судової практики щодо визначення змісту предмета складу цього кримінального правопорушення, і узагальнення судової практики відіграє важливу роль в кваліфікації кримінальних правопорушень, в тому числі й службового підроблення, при встановленні розмежувальних ознак із іншими кримінальними правопорушеннями.

У процесі аналізу 217 судових вироків встановлено, що предметом службового підроблення були такі документи:

акти: акти виконаних робіт (30 випадків і 217); акти про надання санаторно-курортного лікування; наряди-акти на виконання робіт; акт ліквідації режимно-секретного органу; акт відбору зразків охолодженої рибної продукції та висновки експерта; акт приймання-передачі товару на відповідальне зберігання; акт приймання-передачі транспортних засобів; акт списання товарно-матеріальних цінностей; акт щодо опису виявлених у процесі інспекційного відвідування порушень; акт освідчення лісосіки проміжного користування; акт інвентаризації товарів на складі; акт про проведення профілактичного щеплення птиці; акт про проведення протиепізоотичних заходів;

табелі: табель обліку робочого часу (24); табель тижневого навантаження (3); графіки службового навантаження стрілецької роти;

заяви: заява про реєстрацію місця проживання; заява про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця; заява про отримання будівельної ліцензії та відомості про виробничо-технічну базу; заява-анкета для виготовлення паспорта; заява про державну реєстрацію прав та їх обтяжень щодо земельної ділянки; заява від імені іншої особи про припинення розгляду зазначеного звернення; заяви від імені інших громадян; електронна заява про

державну реєстрацію прав та їх обтяжень; лист (заявка) на начальника служби приміських пасажирських перевезень про виділення фінансування; заяви про приєднання; інформована згода та оцінка стану здоров'я особи або дитини одним із батьків або іншим законним представником дитини на проведення щеплення або туберкуліно діагностики;

звіти: звітний баланс запасів корисних копалин; звіти про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, надбавки, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування; звіт про оцінку майна; податкова звітність ТОВ;

накладні: товарно-транспортна накладна (5); специфікація-накладна на відпуск лісоматеріалів; накладна до договору на поставку спортивного інвентаря; податкові накладні; видаткова накладна (8); накладна (2);

протоколи: протокол засідання державної кваліфікаційної комісії з присвоєння кваліфікації за професією (2); протокол засідання комісії; протокол районної комісії з питань призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам; протокол допиту (4); протоколи пред'явлення особи для впізнання за фотознімками; протокол; протокол сесії сільської ради (2); протокол про адміністративне правопорушення (8); протокол засідання районної комісії з питань фінансування розвитку виноградарства, садівництва і хмелярства, а також висновок; протокол слідчого експерименту; протокол при начальникові виробничого підрозділу Центру регіональних перевезень пасажирів;

постанови: постанова про преміювання членів комісії; постанова про виплату одноразової грошової винагороди активним членам дільничної виборчої комісії та особам, які залучаються до роботи у комісії; постанова про адміністративне правопорушення (7); постанова військово-лікарської комісії;

рішення: рішення сільської ради (3); рішення сесії (5); рішення сільської ради про укладення договору оренди землі; рішення про державну реєстрацію земельної ділянки сільськогосподарського призначення та бланк державного

акта на право приватної власності на земельну ділянку; рішення виконавчого комітету (2);

довідки: медичні довідки про присутність на прийомі у лікаря; медична довідка; ветеринарна довідка (3); довідка (6); довідка про перебування на амбулаторному лікуванні (2); довідка про працевлаштування; довідка військово-лікарської комісії (3); довідка про відсутність заборгованості з платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи;

декларації: податкові декларації з податку на додану вартість; митна декларація (3); податкова декларація (7); вантажно-митні декларації;

договори: договір про сумісну обробку земельної ділянки; договір оренди; угода про розірвання договору оренди земельної ділянки; договір купівлі-продажу; договір зберігання; договори оренди земельної ділянки; договір суборенди транспортних засобів; договори поставки (3);

висновки: висновок щодо результатів медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції; висновки про погодження технічної документації щодо оформлення Державного акта на право власності на земельну ділянку; висновок за заявою про втрату паспорта; лікарські заключення про перебування на лікуванні;

інші документи: листок непрацездатності (5); листок лікарських призначень (2); реєстраційна картка великої рогатої худоби (3); медична картка стаціонарного хворого (2); наказ на відпуск матеріалів; зведені відомості сум для зарахування на карткові рахунки; інженерний ордер (2); документація із землеустрою щодо встановлення (відновлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) для ведення товарного сільськогосподарського виробництва; платіжні доручення; ветеринарне свідоцтво (3); ветеринарно-санітарні паспорти на тварин; виписка із рішення сесії; відомості про факти здійснення перевірки місця проживання/перебування внутрішньо переміщених осіб; журнал реєстрації амбулаторних пацієнтів; транспортні документи; будівельний

паспорт; посвідчення тракториста-машиніста; сертифікати відповідності; витяги з протоколів засідання комісії з перевірки знань; зворотній талон до направлення на роботу; алфавітна картка призовника; рахунок-фактура; пояснення; паспорт на електромагнітне обладнання; проектно-кошторисна документація; довіреності (2); електронний журнал пасажирського пункту пропуску; витяг з наказу; прибутковий касовий ордер; розрахунковий документ платіжне доручення (2); рапорт про необхідність виконання робіт; листок реєстрації; нумераційна відомість дерев, призначених для вибіркової санітарної рубки (2); тимчасове посвідчення військовозобов'язаного; членська книжка садівника; будівельний паспорт на забудову присадибної ділянки; зведена відомість сум для зарахування на картрахунки та список осіб (2); наказ про призначення на посаду керівника гуртків; виписка із медичної карти стаціонарного хворого (Додаток А).

З огляду на зазначене вбачається, що суди при встановленні ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України, загалом дотримуються ознак, визначених для поняття «офіційний документ» у примітці до ст. 358 КК України. Проте у своїх вироках необхідної уваги щодо обґрунтування належності того чи іншого документа до категорії офіційного не приділяють.

У рамках кримінально-правової кваліфікації органи досудового розслідування та суду у своїй практичній діяльності повинні послуговуватися КК України, ККС ВС, які мають важливе значення для кваліфікації діянь, як-от службове підроблення. І саме на основі положень, які в них містяться, варто ухвалювати процесуальні рішення у кримінальних провадженнях, пов'язаних із підробленням документів.

Тимчасом у судовій практиці простежуються вирoki, в яких суди у тлумаченні змісту поняття «офіційний документ» виходять за традиційні рамки. До прикладу, суд першої інстанції дійшов висновку про необхідність виправдання обвинуваченого у пред'явленому обвинуваченні у зв'язку з відсутністю в його діях складу правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України. Ухвалюючи таке рішення, місцевий суд виходив із того, що рапорти, у

підробленні яких обвинувачувався виправданий, не є офіційними документами, оскільки вони не відповідають його ознакам, а саме не є документами, складеними за визначеною законом формою, а відтак не можуть бути предметом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК. Апеляційний суд погодився з висновками суду першої інстанції про відсутність у діях особи складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України. Проте ККС ВС висловив свою позицію щодо цього судового провадження та зазначив, що рапорт командира дорожньо-патрульної служби, в якому зафіксовано порушення водіями Правил дорожнього руху, що становило основу протоколу про адміністративне правопорушення, скерованого до суду для прийняття рішення, є офіційним документом і предметом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України [148].

В іншому випадку сільський голова дав вказівку секретареві ради, яка перебувала в його підпорядкуванні, виготовити протокол засідання та рішення виконавчого комітету ради. Зокрема, у тексті документів наказав внести дані з завідомо неправдивою інформацією. При цьому, секретарю було достовірно відомо, що таке засідання виконавчого комітету ради не відбувалося та вказане питання на ньому не обговорювалось. Згодом секретар ради, не будучи обізнаною про злочинний умисел сільського голови, перебуваючи у приміщенні ради, за допомогою комп'ютерної техніки виготовила протокол засідання виконавчого комітету ради «Про усунення порушень законодавства», куди внесла відповідний текст за вимогою сільського голови та передала йому проекти документів. Сільський голова, достовірно знаючи, що відомості зазначені в протоколі засідання виконавчого комітету, є недостовірними, підписав вказані документи, скріпивши їх відтиском печатки ради, таким чином склав і видав завідомо неправдиві офіційні документи. Вироком місцевого та апеляційного суду сільського голову було визнано винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України.

У касаційній скарзі засуджений, посилаючись на неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність та істотні

порушення вимог кримінального процесуального закону, просить скасувати судові рішення і закрити кримінальне провадження. Стверджує, що протокол та рішення засідання виконавчого комітету ради не є офіційними документами, він їх не складав і не видавав. ККС ВС вирок апеляційного суду щодо сільського голови залишив без зміни та зазначив, що протокол та рішення засідання виконавчого комітету сільської ради є офіційними документами, а тому їх підроблення слід кваліфікувати за ст. 366 КК України [144].

Ще в одному випадку засуджений у касаційній скарзі посилається на істотне порушення кримінально-процесуального закону та неправильне застосування кримінального закону, вказуючи, що суд першої інстанції зазначив про складання завідомо неправдивих офіційних документів та внесення до них завідомо неправдивих відомостей, а надаючи юридичну оцінку його діям, суд кваліфікував їх за ч. 1 ст. 366 КК України як внесення службовою особою до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей. Вважає, що бланк акта державного виконавця не має ознак офіційного документа, просив суд скасувати вирок, а провадження у кримінальній справі закрити за відсутністю в його діях складу злочину. Проте ККС ВС в своїй ухвалі зазначив, що акт державного виконавця щодо перевірки майнового стану боржника, на підставі якого складено постанову про повернення виконавчого документа стягувачу у виконавчому провадженні, є офіційним документом, а тому підроблення цього документа державним виконавцем слід кваліфікувати за ст. 366 КК України [192].

З аналізу судових вироків простежується, що різного роду декларації (податкові декларації, митні декларації, вантажно-митні декларації) є предметом досліджуваного кримінального правопорушення. Натомість подання недостовірної інформації суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є самостійним кримінальним правопорушенням, передбаченим ст. 366² КК України. Згідно зі Законом України «Про запобігання корупції», особи, зазначені у пункті 1, підпунктах «а» і «в» пункту 2 частини першої статті 3

цього Закону, зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному вебсайті Національного агентства декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік [158]. Усі ці особи, відповідно до ст. 18 КК України, є службовими особами. Тому з'являється ще один проблемний аспект, пов'язаний зі співвідношенням поняття офіційного документа із декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або функцій місцевого самоврядування. Відтак, як зазначає Д. М. Міськів, подання вказаними особами завідомо недостовірних відомостей у декларації охоплюється ст. 366 КК України в частині внесення службовою особою до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, а отже, зазначена стаття утворює конкуренцію зі ст. 366² КК України [116, с. 168–169]. Відповідно, у межах цього дослідження вже неодноразово наголошувалось на тому, що існування такої статті невиправдане. Вказані кримінальні правопорушення нічим, окрім як предмета посягання, не відрізняються, і внесення неправдивих відомостей до декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не становлять більшої суспільної небезпеки, ніж внесення неправдивих відомостей до інших видів декларацій (митної, податкової тощо), та не заподіюють більшої шкоди, ніж підроблення цих різновидів декларацій.

На підставі зазначеного варто визнати недоцільним окрему регламентацію відповідальності за недостовірне декларування і, відповідно, ст. 366² має підлягати виключенню, відтак діяння щодо внесення завідомо недостовірних відомостей до декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, повністю охоплюються диспозицією «службове підроблення».

Загальновідомо, що однією з ознак будь-якого кримінального правопорушення є наявність суспільної небезпечності.

Існує думка, що підвищення суспільної небезпечності такого злочину, як службове підроблення, зумовлене особливостями спеціального суб'єкта кримінального правопорушення – службової особи, службове становище якої

передбачає виконання організаційно-розпорядчих та адміністративно правових функцій, наявність необхідних для їх виконання державно-владного права та повноваження, а також підвищену відповідальність перед суспільством за свої дії чи бездіяльність, а з іншого – ширші можливості для порушення цих самих прав і свобод аж до найтяжчих форм, порівняно з особою, котра не має відповідного службового становища.

Аналізуючи досліджуваний злочин, виникає питання, чи у будь-якому випадку службове підроблення становить суспільну небезпеку (заподіює істотну шкоду або ж створює загрозу її заподіяння), чи лише якщо в результаті підроблення заподіяно певну шкоду окремій особі, підприємству, установі, організації, державі тощо?

Відомо, що службове підроблення вважається закінченим кримінальним правопорушенням з моменту вчинення однієї з чотирьох альтернативних дій, тобто є кримінальним правопорушенням з формальним складом. Однак із урахуванням положень ч. 2 ст. 11 КК України діяння, в тому числі службове підроблення, мало б набувати ознак кримінального правопорушення лише якщо цим підробленням заподіяно істотну шкоду чи створено загрозу її заподіяння. Однак в цьому разі наявність чи відсутність такої обставини завжди буде оціночним, що аж ніяк не сприяє судовій та правоохоронній практиці.

Тут очевидно, що склад підроблення будь-якого документа повинен характеризуватись ознакою, яка б однозначно свідчила про достатній рівень суспільної небезпеки такого діяння. Звісно, є щонайменше кілька варіантів вирішення вказаної проблеми: по-перше, можна визначити наслідок як обов'язкову ознаку складу цього кримінального правопорушення; по-друге, спеціальну мету чи мотив. Перший варіант у цьому разі теж є надто дискусійним, адже критерії визначення межі, яку, до прикладу, чітко встановить законодавець, будуть доволі умовними. Окрім того, слід враховувати, що заподіяна шкода в результаті підроблення не завжди може мати матеріальний вираз, однак містити достатній рівень суспільної небезпеки. З огляду на це, другий варіант більш слушний. Йдеться про те, що підроблення

документа без мети подальшого його використання (наприклад, демонстрація навиків щодо виготовлення документа, який особа не має права складати) не містить тої небезпеки, яка би свідчила про склад саме кримінального правопорушення. При цьому варто пам'ятати, що й доповнення положень ст. 366 додатковою ознакою суб'єктивної сторони «з метою подальшого його використання» теж відносно вирішить проблему, адже підроблення документа і подальше його використання, якщо це жарт, теж нівелює суспільну його небезпеку. Отже, мета має бути ще більше конкретизована. Очевидною є й ще одна проблема, на нашу думку, істотна. Законодавець не вбачає за доцільне конкретизувати, що саме спонукало особу до підроблення документа, чи визначати той бажаний результат, який винна особа хоче через підроблення досягти. Крім того, підроблення документа, в тому числі його подальше використання, зазвичай є способом вчинення іншого суспільно небезпечного діяння, і саме це вказує на наявність у факті підроблення достатнього рівня суспільної небезпеки. Інакше логіка дещо втрачається. Підробка документа, зокрема й офіційного, для подальшого вчинення дисциплінарного чи адміністративного правопорушення навряд чи містить достатній рівень суспільної небезпеки. До прикладу, особа підробляє документ або використовує завідомо підроблений документ з метою вчинення адміністративно караного шахрайства (ст. 51 КУпАП). Виходить, що спосіб вчинення адміністративного правопорушення є кримінально караним. Така ж ситуація може мати місце й із дисциплінарним правопорушенням: наприклад, особа підробила довідку про донорство крові чи її компонентів і пред'явила її з метою отримання додаткового вихідного дня згідно з Законом України «Про донорство крові та її компонентів». У цьому разі спосіб фактичного прогулу є кримінально караним, однак навряд чи правоохоронні органи, і в подальшому суд, визнає таке діяння саме кримінальним правопорушенням.

Відтак вбачається за доцільне мету такого діяння визначити так: *«для вчинення іншого суспільно небезпечного діяння»*. Відповідно, у разі, якщо

підробка документа передує вчиненню іншого (не суспільно небезпечного діяння), відповідальність за неї має наставати згідно з КУпАП.

Крім того, як зазначалось раніше, певні труднощі є й щодо визначення суб'єкта складу службового підроблення. Адже попри законодавче закріплення поняття «службова особа», законодавець це зробив двічі, тому судова та правоохоронна практика не завжди однозначна щодо цього.

Аналіз судової практики свідчить про те, що проблеми з розглядом службових підроблень все ж наявні в судовій системі України, зокрема щодо кваліфікації та визначення суб'єкта та предмета цього кримінального правопорушення. З аналізу практики розгляду справ про кримінальні правопорушення, склад яких передбачено ст. 366 КК, за 2019–2023 роки простежується, що суди не завжди чітко вказують, за яким критерієм особу визнано службовою, в окремих випадках у процесуальних документах відтворюється положення п. 1 примітки до ст. 364 КК, особливо така ситуація має місце при розгляді справ про вчинення службового підроблення.

Наразі питання кваліфікації службового підроблення є актуальним і дискусійним. Відповідальність за вчинення цього кримінального правопорушення повинна мати деталізований та логічний характер, тому потребує всебічного, неупередженого аналізу.

У рамках вивчення проблем кримінально-правової кваліфікації досліджуваного кримінального правопорушення можна підсумувати та виокремити три основні проблеми, з яким стикаються і науковці, і практики: перша пов'язана зі встановленням ознак офіційного документа як предмета кримінального правопорушення (чи містить він усі необхідні ознаки для визнання його офіційним); друга проблема полягає у визначенні змісту суб'єкта у службовому підробленні (встановлення, чи документ було підроблено службовою особою, чи іншою особою, яка не є суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України) і третя – пов'язана з наявністю в положеннях КК України низки статей у різних розділах Особливої частини, які передбачають відповідальність за підроблення офіційного

документа (його різновиду), що видається не завжди обґрунтованим і викликає лише труднощі при кваліфікації діяння.

Кримінально-правова кваліфікація є основним етапом застосування кримінально-правової норми, оскільки правильна юридична оцінка вчиненого особою діяння є необхідною умовою для досягнення законності при відправленні правосуддя. Неправильна кваліфікація вчиненого може зумовити необґрунтоване засудження особи або необґрунтоване її виправдання, чи застосування до особи норми КК, яка не містить всіх кримінально-правових ознак вчиненого діяння тощо. Відповідно, з огляду на низку теоретичних та практичних проблем притягнення винної особи до відповідальності, слід скоригувати положення кримінального законодавства, і, що головне, за допомогою його спрощення, а не чергового ускладнення. Важливим аспектом у тут постає розгляд доцільності, як видається, надмірної диференціації відповідальності за таке діяння. Вирішення вказаних проблем, зокрема, залежатиме від аналізу меж караності визначених діянь, адже логіка доповнення положень КК спеціальною нормою має місце тоді, коли те чи інше діяння характеризується значно вищим рівнем суспільної небезпеки, а отже, покарання за нього суворіше, або ж навпаки – значно нижчим рівнем і покарання, відповідно, м'якше.

3.2. Особливості покарання за службове підроблення та перспективи його удосконалення

Призначення покарання – це діяльність суду з вибору виду та розміру покарання за вчинене особою кримінальне правопорушення. Від цього залежить досягнення мети покарання, ефективність функціонування всієї системи кримінальної юстиції, дотримання фундаментальних прав людини. Важливість існування загальних засад призначення покарання зумовлюється тим, що така діяльність судді є багатогранною та поєднує в собі врахування імперативних законодавчих вимог та суб'єктивну оцінку обставин суспільно небезпечного діяння особи, яка його вчинила. За її результатами визначається

конкретний вид та розмір покарання, у якому кримінальна відповідальність безпосередньо знаходить форму своєї реалізації [107, с. 162].

Для належного дослідження ефективності застосування норми щодо службового підроблення істотне значення має якраз аналіз судової практики, адже саме у вироках фактично реалізується кримінально-правова норма, саме правоохоронна і судова практики дають змогу не на теоретичному, а на практичному рівні встановити усі проблемні аспекти регламентації кримінальної відповідальності за те чи інше діяння в положеннях КК України. З огляду на це зацентруємо на прикладних аспектах відповідальності винних осіб за вчинення службового підроблення [179, с. 182].

Загалом аналіз судової практики засвідчив, що показники винесених вироків по областях за період часу з 2019 року по 2023 рік (включно) були такими: Вінницька – 7, Волинська – 19, Дніпропетровська – 15, Донецька – 1, Житомирська – 6, Закарпатська – 6, Запорізька – 2, Івано-Франківська – 4, Київська – 29, Кіровоградська – 1, Луганська – 0, Львівська – 32, Миколаївська – 5, Одеська – 7, Полтавська – 8, Рівненська – 5, Сумська – 10, Тернопільська – 12, Харківська – 7, Херсонська – 0, Хмельницька – 9, Черкаська – 9, Чернівецька – 15, Чернігівська – 8. Відомості з тимчасово окупованих територій АР Крим відсутні у ЄДРСР; стосовно Донецької та Луганської областей не відповідають реальним цифрам, оскільки наявні вироків лише зі судів, підконтрольних території нашої держави. Враховуючи те, що, відповідно до ст. 32 КПК України «Територіальна підсудність», кримінальне провадження здійснює суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено кримінальне правопорушення, то простежується, що кримінальних правопорушень, пов'язаних із перевищенням влади або службових повноважень, більше вчиняється в східних, південних та північних регіонах України, а менше – в західних та центральних.

Згідно з даними Офісу Генерального прокурора України, в 2019 році було обліковано 20069 кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Із них 5534 кримінальних правопорушень за ст. 366 КК України, що становить 27,57 %

з-поміж усіх облікованих кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. У 2572 кримінальних правопорушеннях особам оголошено повідомлення про підозру, у 62 – досудове розслідування було зупинено відповідно до ст. 280 КПК України (3 – у зв'язку з захворюванням підозрюваного, 58 – місцезнаходження підозрюваного невідомо, 1 – у зв'язку з виконанням процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва).

Кримінальні правопорушення, за якими провадження передано до суду, становлять 2138, із них 31 направлено з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності. В 196 випадках вони були вчинені особами, які раніше вчиняли кримінальні правопорушення, у 130 випадках вчинено групою осіб, 1052 провадження було закрито, у тому числі 931 кримінальне провадження за ч. 1 пп. 1, 2, 4, 6 ст. 284 КПК України (встановлена відсутність події кримінального правопорушення; встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення; набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою; за тим самим обвинуваченням існує вирок, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження за тим самим обвинуваченням). Кримінальні правопорушення, за якими на кінець звітного періоду рішення не прийнято (про закінчення або зупинення), становили 3182.

У 2020 році було обліковано 18996 кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Із них 6257 кримінальних правопорушень, передбачених ст. 366 КК України, що становить 32,94 % серед усіх облікованих кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. У 3628 випадках кримінальних правопорушень особам оголошено повідомлення про підозру, у 58 – досудове розслідування було зупинено відповідно до ст. 280 КПК України (1– у зв'язку зі захворюванням підозрюваного, 55 – місцезнаходження підозрюваного було невідомо, 2 – у зв'язку з виконанням процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва).

Кримінальні правопорушення, за якими провадження передано до суду, – 3005, із них 2997 з обвинувальним актом, 8 направлено з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності. У 2 випадках кримінальні провадження скеровані до суду з клопотанням про закриття за п. 3-1 ч. 1 ст. 284 КПК України (не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, через закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, крім випадків вчинення особливо тяжкого злочину проти життя чи здоров'я особи або злочину, за який, згідно зі законом, може бути призначене покарання у виді довічного позбавлення волі).

У 82 випадках кримінальні правопорушення були вчинені особами, які раніше вчиняли кримінальні правопорушення, в 423 випадках вчинено групою осіб.

Далі 1188 проваджень було закрито, зокрема 931 кримінальне провадження за ч. 1 пп. 1,2,4,6,9-1 ст. 284 КПК України (встановлена відсутність події кримінального правопорушення; встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення; набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою; за тим самим обвинуваченням існує вирок, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження за тим самим обвинуваченням; існує не скасована постанова слідчого, дізнавача, прокурора про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9 ч. 1 ст. 284 КПК України, у кримінальному провадженні щодо того самого діяння, що розслідувалося з дотриманням вимог щодо підслідності), 4 – за п. 10, абзацом 14 ч. 1 ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України (після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи. Слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження також у разі, коли строк досудового розслідування закінчився та жодній особі не було повідомлено про підозру).

Кримінальні правопорушення, за якими на кінець звітного періоду рішення не прийнято (про закінчення або зупинення), становили 3188.

У 2021 році обліковано 18330 кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Із них 5746 кримінальних правопорушень за ст. 366 КК України, що становить 31,35 % з-поміж усіх облікованих кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. У 3169 випадків особам оголошено повідомлення про підозру, у 24 – досудове розслідування було зупинено відповідно до ст. 280 КПК України (2 – у зв'язку з захворюванням підозрюваного, 18 – місцезнаходження підозрюваного було невідоме, 4 – у зв'язку з виконанням процесуальних дій в межах міжнародного співробітництва).

Кримінальні правопорушення, за якими провадження направлені до суду, – 2806, із них 2780 з обвинувальним актом, 26 направлено з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності.

У 173 випадках вони були вчинені особами, які раніше вчиняли кримінальні правопорушення, в 502 – вчинено групою осіб.

Закрито було 1328 проваджень, зокрема 1260 – за ч. 1 пп. 1, 2, 4, 6, 9-1 ст. 284 КПК України (встановлена відсутність події кримінального правопорушення; встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення; набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою; за тим самим обвинуваченням існує вирок, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження за тим самим обвинуваченням; існує нескасована постанова слідчого, дізнавача, прокурора про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9 частини 1 ст. 284 КПК України, у кримінальному провадженні щодо того самого діяння, що розслідувалося з дотриманням вимог щодо підслідності), 67 – за п. 10, абзацом 14 ч. 1 ст. 284 КПК України (після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, крім випадку повідомлення особі

про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи. Слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження також якщо строк досудового розслідування закінчився та жодній особі не було повідомлено про підозру).

Кримінальні правопорушення, у яких на кінець звітного періоду рішення не прийнято (про закінчення або зупинення), становили 2848.

У 2022 році обліковано 11617 кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Із них 3667 кримінальних правопорушень за ст. 366 КК України, що становить 31,57 % з-поміж усіх облікованих кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. У 2158 випадках кримінальних правопорушеннях особам оголошено повідомлення про підозру, у 125 – досудове розслідування було зупинено відповідно до ст. 280 КПК України (122 – місцезнаходження підозрюваного було невідоме, 3 – у зв'язку з виконанням процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва).

Кримінальні правопорушення, за якими провадження направлені до суду, – 1575 (усі з обвинувальним актом).

У 101 випадку вони були вчинені особами, які раніше вчиняли кримінальні правопорушення, у 142 – вчинено групою осіб.

Закрито було 563 провадження, зокрема 560 – за ч. 1 пп. 1,2,4,6,9-1 ст. 284 КПК України (встановлена відсутність події кримінального правопорушення; встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення; набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою; за тим самим обвинуваченням існує вирок, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження за тим самим обвинуваченням; існує нескасована постанова слідчого, дізнавача, прокурора про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9 частини 1 ст. 284 КПК України, у кримінальному провадженні щодо того самого діяння,

що розслідувалося з дотриманням вимог щодо підслідності), 2 – за п. 10, абзацом 14 ч. 1 ст. 284 КПК України (після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи. Слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження також якщо строк досудового розслідування закінчився та жодній особі не було повідомлено про підозру).

Кримінальні правопорушення, у яких на кінець звітного періоду рішення не прийнято (про закінчення або зупинення), становили 1873.

І, нарешті, в 2023 році обліковано 14820 кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Із них 4335 кримінальних правопорушень за ст. 366 КК України, що становить 29,25 % з-поміж усіх облікованих кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. У 2431 випадку кримінальних правопорушень особам оголошено повідомлення про підозру, у 138 – досудове розслідування було зупинено відповідно до ст.ст. 280, 615 КПК України (128 – місцезнаходження підозрюваного невідомо, 3 – у зв'язку з виконанням процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва).

Кримінальні правопорушення, за якими провадження направлені до суду, – 1861, із них 1858 – з обвинувальним актом, 3 – з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності.

У 45 випадках вони були вчинені особами, які раніше вчиняли кримінальні правопорушення, в 261 – вчинено групою осіб.

Закрито було 660 кримінальних проваджень, зокрема 656 кримінальних проваджень за ч. 1 пп. 1,2,4-1,6,9-1 ст. 284 КПК України (встановлена відсутність події кримінального правопорушення; встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення; втратив чинність закон, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння; за тим самим обвинуваченням існує вирок, що набрав законної сили, або постановлена

ухвала суду про закриття кримінального провадження за тим самим обвинуваченням; існує нескасована постанова слідчого, дізнавача, прокурора про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9 частини 1 ст. 284 КПК України, у кримінальному провадженні щодо того самого діяння, що розслідувалося з дотриманням вимог щодо підслідності), 2 – за п. 10, абзацом 14 ч. 1 ст. 284 КПК України (після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи. Слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження якщо строк досудового розслідування закінчився та жодній особі не було повідомлено про підозру), а також 1 кримінальне провадження було закрито за абзацами 1, 2 п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК України.

Кримінальні правопорушення, щодо яких на кінець звітного періоду рішення не прийнято (про закінчення або зупинення), становило 2332.

Враховуючи статистичні дані, простежується тенденція до зростання кількості кримінальних правопорушень в аналізованій сфері. До основних причин виникнення такої тенденції можна віднести: а) недосконалість законодавства; б) високий рівень латентності цих кримінальних правопорушень; в) обмежену ефективність доступних засобів виявлення, розслідування, запобігання; г) недостатній рівень спеціальних знань у правоохоронців, які забезпечують виявлення і розслідуванням відповідної категорії справ та ін. [109,с. 271].

Відповідно до інформації, яка міститься в Єдиному звіті про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, за 2019 рік кількість осіб, яким повідомлено про підозру, – 454, кількість осіб, стосовно яких кримінальні провадження закрито за реабілітуючих підстав, – 4, виявлено осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, – 366, до яких застосовано запобіжний захід «тримання під вартою» – 1.

Характеристика виявлених осіб, які на час вчинення кримінального правопорушення вирізнялися показниками, зокрема за:

1) віком (18–28 років – 28, 29–39 років – 103, 40–54 років – 144, 55–59 років – 46, 60 і більше – 45, жінок – 122);

2) освітою (повна вища і базова вища – 296, професійно-технічна – 53, повна загальна середня та базова загальна середня – 17);

3) громадянством (громадяни України – 365, громадяни СНД – 1, особи без громадянства – 1);

4) зайнятістю (працездатні, які не працюють і не навчаються – 10; безробітні, які не працюють і не навчаються – 5; депутати сільських, селищних, міських, районних рад – 1; державні службовці – 19, з них категорії Б – 6, категорії В – 9; посадові особи місцевого самоврядування: 1–7 категорії за законом № 4050-VI – 4, усього – 26, 4 категорії – 12, 5–7 категорії – 14; посадові та службові особи: райдержадміністрацій – 1, облдержадміністрацій – 3; працівники правоохоронних органів: всього – 14, Національної поліції – 9, державної пенітенціарної служби – 1, державної прикордонної служби – 2, митної служби – 1, посадових та службових осіб інших органів державної влади – 3; військовослужбовці – всього 7, офіцери – 3, служби за контрактом – 3, начальники – 1);

5) повторним учиненням (всього – 58, у т.ч. у складі організованої групи або злочинної організації – 7, у складі групи з міжрегіональними зв'язками – 3, особою, яка раніше вчиняла злочини – 10).

Відповідно до інформації, яка міститься в Єдиному звіті про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, за 2020 рік кількість осіб, яким повідомлено про підозру, – 652, кількість осіб, стосовно яких кримінальні провадження закрито за реабілітуючих підстав, – 5, кількість осіб, стосовно яких здійснено спеціальне досудове розслідування, – 1, виявлено осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, – 433.

Характеристика виявлених осіб, які на час вчинення кримінального правопорушення вирізнялися показниками, зокрема за:

1) віком (18–28 років – 39, 29–39 років – 107, 40–54 років – 179, 55–59 років – 50, 60 і більше – 58, жінок – 132);

2) освітою на (вища і фахова передвища – 340, професійна (професійно-технічна) – 55, базова середня та профільна середня – 38);

3) громадянством (громадяни України – 431, іноземні громадяни – 2);

4) зайнятістю (працевдатні, які не працюють і не навчаються, – 9, безробітні, які не працюють і не навчаються, – 2; депутати сільських, селищних, міських, районних рад – 5; державні службовці – 20, з них категорії Б – 3, категорії В – 12; 1–7 категорії за законом №4050-VI – 5; посадові особи місцевого самоврядування: усього – 34, 3 категорії – 1; 4 категорії – 21, 5–7 категорії – 12; посадові та службові особи: райдержадміністрацій – 1, облдержадміністрацій – 1, нотаріуси – 1; працівники правоохоронних органів: всього – 22, Національної поліції – 11, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства – 3; державної кримінально-виконавчої служби – 1, державної прикордонної служби – 1, митної служби – 2; посадових та службових осіб інших органів державної влади – 15; військовослужбовці: всього – 6, офіцери – 3, прапорщики – 1; служби за контрактом – 2, начальники – 2, учасники АТО – 5);

5) повторним учиненням (всього – 72, у т.ч. у складі організованої групи або злочинної організації – 14, у складі групи з міжрегіональними зв'язками – 1, особою, яка раніше вчиняла злочини, – 16, у т.ч. в яких судимість не знята і не погашена – 2).

Відповідно до інформації, яка міститься в Єдиному звіті про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, за 2021 рік кількість осіб, яким повідомлено про підозру, – 646, кількість осіб, стосовно яких кримінальні провадження закрито за реабілітуючих підстав, – 1, виявлено осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, – 512, до яких застосовано запобіжний захід тримання під вартою – 3.

Характеристика виявлених осіб, які на час вчинення кримінального правопорушення вирізнялися показниками, зокрема за:

1) віком (18–28 років – 23, 29–39 років – 158, 40–54 років – 200, 55–59 років – 64, 60 і більше – 67, жінок – 140);

2) освітою (вища і фахова передвища – 410, професійна (професійно-технічна) – 52, базова середня та профільна середня – 50);

3) громадянством (громадяни України – 509, іноземні громадяни – 3);

4) зайнятістю (працевдатні, які не працюють і не навчаються, – 24, безробітні, які не працюють і не навчаються, – 3; депутати сільських, селищних, міських, районних рад – 3; державні службовці – 29, з них категорії Б – 7, категорії В – 15; 1–7 категорії за законом № 4050-VI – 7; посадові особи місцевого самоврядування: усього – 37, 4 категорії – 19, 5–7 категорії – 18; посадові та службові особи: райдержадміністрацій – 8, облдержадміністрацій – 3; працівники правоохоронних органів: всього – 39, Національної поліції – 13, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства – 3; державної кримінально-виконавчої служби – 1, державної прикордонної служби – 3, митної служби – 4, посадових та службових осіб інших органів державної влади – 17; військовослужбовці: всього – 8, офіцери – 4, учасники АТО – 3);

5) повторним учиненням (всього – 113, у т.ч. у складі організованої групи або злочинної організації – 46, у складі групи з міжрегіональними зв'язками – 6, особою, яка раніше вчиняла кримінальні правопорушення, – 26).

Відповідно до інформації, яка міститься в Єдиному звіті про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, за 2022 рік кількість осіб, яких повідомлено про підозру, – 355, виявлено осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, – 244, до яких застосовано запобіжний захід тримання під вартою – 4.

Характеристика виявлених осіб, які на час вчинення кримінального правопорушення вирізнялися показниками, зокрема за:

1) віком (18–28 років – 21, 29–39 років – 70, 40–54 років – 88, 55–59 років – 27, 60 і більше – 38, жінок – 63);

2) освітою (вища і фахова передвища – 198, професійна (професійно-технічна) – 26, базова середня та профільна середня – 20);

3) громадянством (громадяни України – 244);

4) зайнятістю (учні та студенти закладів вищої освіти – 7; державні службовці – 17, з них категорії Б – 9, категорії В – 5; 1–7 категорії за законом № 4050-VI – 3; посадові особи місцевого самоврядування: усього – 13, 3 категорії – 1, 4 категорії – 7, 5–7 категорії – 5; посадові та службові особи: райдержадміністрацій – 7, облдержадміністрацій – 3; працівники правоохоронних органів: всього – 18, Національної поліції – 8, державної прикордонної служби – 1, митної служби – 5, посадових та службових осіб інших органів державної влади – 11; військовослужбовці: всього – 2, учасники АТО – 1;

5) повторним учиненням (всього – 46, у т.ч. у складі організованої групи або злочинної організації – 7, особою, яка раніше вчиняла кримінальні правопорушення, – 10, судимість не знята і не погашена – 3).

Відповідно до інформації, яка міститься в Єдиному звіті про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, за 2023 рік кількість осіб, яких повідомлено про підозру, – 483, стосовно 5 осіб здійснюється спеціальне досудове розслідування, щодо 1 особи закрито кримінальне провадження за наявності реабілітуючих підстав. Виявлено осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, – 347, до яких застосовано запобіжний захід тримання під вартою – 4.

Характеристика виявлених осіб, які на час вчинення кримінального правопорушення вирізнялися показниками, зокрема за:

1) віком (18–28 років – 28, 29–39 років – 84, 40–54 років – 138, 55–59 років – 40, 60 і більше – 57, жінок – 91);

2) освітою (вища і фахова передвища – 288, професійна (професійно-технічна) – 29, базова середня та профільна середня – 30);

3) громадянством (громадяни України – 345, іноземні громадяни – 2);

4) зайнятістю (працездатні, які не працюють і не навчаються, – 12, безробітні – 2; депутати сільських, селищних, міських, районних рад – 3, державні службовці – 11, з них категорії Б – 2, категорії В – 5; 1–7 категорії за законом № 4050-VI – 4; посадові особи місцевого самоврядування: усього – 35, 3 категорії – 1, 4 категорії – 13, 5–7 категорії – 21; посадові та службові особи: райдержадміністрацій – 4, облдержадміністрацій – 1, судді – 1, нотаріуси – 1;

працівники правоохоронних органів: всього – 30, Національної поліції – 16, державної кримінально-виконавчої служби – 3, митної служби – 6, посадових та службових осіб інших органів державної влади – 9; військовослужбовці: всього – 7, офіцерський склад – 5, військової служби за контрактом – 3);

5) повторним учиненням (всього – 90, у т.ч. у складі організованої групи або злочинної організації – 25, з них з міжрегіональними зв'язками – 4, особою, яка раніше вчиняла кримінальні правопорушення, – 11).

З огляду на приписи ч. 2 ст. 50 КК України, покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень і засудженими, й іншими особами.

За частиною 1 ст. 65 КК України суд призначає покарання: 1) у межах, установлених у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення, за винятком випадків, передбачених частиною другою статті 53 цього Кодексу; 2) відповідно до положень Загальної частини цього Кодексу; 3) враховуючи ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання.

Покарання, що застосовується за вчинення службового підроблення, відповідає загальним параметрам, закладеним у цей інститут кримінального права. Треба усвідомлювати, що цілі покарання визначають напрями розвитку всього комплексу наук кримінального циклу, становлять основу прогресивних методологічних розробок у сфері кримінально-правового впливу на осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, і, зрештою, відображають соціально-психологічне ставлення суспільства до засудженого і застосованого до нього покарання як міри реагування держави на вчинене кримінальне правопорушення.

Призначаючи покарання обвинуваченому в службовому підробленні, суди завжди повинні опиратися на встановлену ст. 50 КК України мету – кара, виправлення і запобігання вчиненню винним нових кримінальних правопорушень. Такі принципи засновані на вимогах виваженості та справедливості, з урахуванням позиції Європейського суду з прав людини,

відповідно до якої покарання як втручання держави в приватне життя особи повинно спрямовуватись на досягнення справедливого балансу між загальними інтересами суспільства та потребою захисту основоположних прав особи, – воно має бути законним (несвавільним) та пропорційним (не становити надмірного тягара для особи) (справи «Бакланов проти Росії» від 09.06.2005 р.; «Фрізен проти Росії» від 24.03.2005 р.).

Крім того, у справі «Ізмайлов проти Росії» (п. 38 рішення від 16 жовтня 2008 р.) Європейський Суд встановив, що для того, щоб втручання вважалось пропорційним, воно має відповідати тяжкості правопорушення і не становити особистий і надмірний тягар для особи.

Професор В. К. Гришук стверджує, що кара здійснюється завжди, коли застосовується покарання, та зауважує, що важливо, щоб вона відповідала принципу справедливості [53, с. 129]. Однак не всі фахівці погоджуються з необхідністю визнавати кару такою метою, пропонуючи, зокрема, визначити її так: «покарання має на меті виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами» [47, с. 196]. Утім, як слушно зазначає В. А. Ломако, кара повинна бути метою покарання, що не применшує її як його суттєвої властивості (ознаки) [97, с. 356–367]. Іноді заперечують і таку мету покарання, як виправлення засудженого, наголошуючи, що у КК мають бути закріплені тільки ті цілі, які можуть бути досягнуті його засобами, і стосовно покарання – це поновлення соціальної справедливості і запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень; мета виправлення засудженого може бути досягнута лише під час виконання покарання, а тому повинна мати відображення у кримінально-виконавчому законі, а не в КК; крім того, існують види покарань, в яких виправлення як процесу взагалі немає (штраф, конфіскація майна, позбавлення спеціального, військового чи спеціального звання, рангу, чину, позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю). [76, с. 183–184].

Призначення покарання визначає форму реалізації кримінальної відповідальності в кожному конкретному випадку з огляду на суспільну небезпечність і характер кримінального правопорушення, обставини справи, особу винного, а також обставини, що пом'якшують або обтяжують покарання, тощо.

Вирішення цих питань належить до дискреційних повноважень суду, що розглядає кримінальне провадження по суті, який і повинен з урахуванням усіх перелічених вище обставин визначити вид і розмір покарання та ухвалити рішення [141].

Аналіз вивчених вироків, що містяться в Єдиному реєстрі судових рішень (Додаток Б), винесених судами України в період із 2019 року по 2023 рік у справах щодо службового підроблення, дає змогу зробити висновки стосовно призначення покарання за досліджуване кримінальне правопорушення. Отож трапляються випадки, коли судді за вироком визнають особу винною у вчиненні службового підроблення, але кримінальне покарання їй не призначають, а потім цим же вироком звільняють таку особу від кримінальної відповідальності. Так, Черкаський апеляційний суд вироком від 23 серпня 2023 року [42] скасовує виправдовуваний вирок Звенигородського районного суду Черкаської області від 04 жовтня 2022 року стосовно обвинуваченої та визнає її винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 191 та ч. 1 ст. 366 КК України. На підставі ст. 49, ч. 5 ст. 74 КК України звільняє обвинувачену від покарання за ч. 1 ст. 366 КК України у зв'язку із закінченням строків давності, при цьому покарання їй не призначає. За ч. 3 ст. 191 КК України призначає покарання у виді 3 років позбавлення волі з позбавленням права обіймати керівні посади в органах державної влади на строк три роки.

Відповідно до вимог та роз'яснень, викладених у постановах Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання» та від 23 грудня 2005 р. № 12 «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності», особа може бути звільнена тільки від

покарання, тобто вона повинна бути визнана за вироком суду винною у вчиненні конкретного кримінального правопорушення, потім їй необхідно призначити кримінальне покарання за цим законом і лише після цього необхідно вирішувати питання про звільнення засудженої особи від призначеного покарання (за наявності для цього законних підстав).

Винятком з цього правила є випадки, коли суд не вправі перейти до більш м'якого виду покарання через те, що санкцією закону, за яким засуджується особа, передбачені лише такі кримінальні покарання, які з огляду на її вік чи стан не можуть бути до неї застосовані. За наявності таких підстав суд повинен постановити обвинувальний вирок і все одно звільнити засудженого від покарання.

У судовій практиці були випадки неправильного застосування судом кримінального закону при призначенні засудженому покарання. Так, Глибоцький районний Чернівецької області 17 травня 2023 року ухвалив вирок [16], яким затвердив угоду про визнання винуватості від 17.05.2023 року, укладену між обвинуваченим, за участі захисника, та прокурором Глибоцького відділу Чернівецької окружної прокуратури. Цим вироком обвинуваченого визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, і призначено йому покарання із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 1000 (однієї тисячі) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 17000 (сімнадцять тисяч) гривень 00 копійок, в дохід держави, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарчих функцій строком на 1 (один) рік.

Аналогічна ситуація має місце у вироку Нетішинського міського суду Хмельницької області від 15 лютого 2023 року [27], яким затверджено угоду про визнання винуватості від 17.02.2023 року, укладену між обвинуваченим за участі захисника та прокурором відділу Хмельницької обласної прокуратури. Цим вироком обвинувачену визнано винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, і призначено їй

покарання із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 1000 (однієї тисячі) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 17 000 (сімнадцять тисяч) гривень 00 копійок, в дохід держави, з позбавленням права здійснювати діяльність, пов'язану з роботою з документами щодо вакцинації від COVID-19, строком на 1 (один) рік.

Відповідно до ч. 1 ст. 69 КК України, за вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, суд з підстав, передбачених цією частиною, може призначити основне покарання у виді штрафу, розмір якого не більше ніж на чверть нижчий від найнижчої межі, встановленої в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу. В ч. 1 ст. 366 КК України передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто суд вправі застосувати ч. 1 ст. 69 КК України, але розмір штрафу не може бути меншим ніж 1500 н.м.д.г. (три четверті від 2000 н.м.д.г.). Але суд неправильно застосовує норму кримінального закону при призначенні засудженому покарання та призначає його в розмірі, що становить дві чверті від найнижчої межі штрафу, встановленого в санкції ч. 1 ст. 366 КК України.

З метою посилення боротьби зі службовими злочинами законодавець передбачив застосування додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю як обов'язкове у санкціях і ч. 1, і ч. 2 ст. 366 КК. Це означає, що суди, відповідно до вимог ст. 65 КК, зобов'язані застосовувати таке покарання. На підставах, передбачених у частині першій ст. 69 КК України, суд може не призначати додаткового покарання, що передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу як обов'язкове, за винятком випадків призначення покарання за вчинення злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Враховуючи, те що санкція ч. 1 та ч. 2 ст. 366 КК України перевищує

три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22.11.2018 року), то призначення основного покарання у виді штрафу чи обмеження волі в ч. 1 ст. 366 КК та у виді позбавлення волі у ч. 2 ст. 366 КК без призначення додаткового обов'язкового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю є неможливим. Така ситуація ймовірна лише якщо службове підроблення було вчинено до набрання чинності вказаних змін у КК України.

Ця позиція підтверджується Кримінальним касаційним судом, який у своїй постанові констатував допущення судами неправильного застосування закону України про кримінальну відповідальність та невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого. Норма ч. 2 ст. 69 КК є застосовною, якщо дотримані умови, передбачені ч. 1 ст. 69 КК. Проте сама диспозиція ч. 2 ст. 69 КК містить виняток щодо її застосування, а саме – її положення не поширюються на випадки призначення покарання за вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад 3 000 НМДГ [149]. Оскільки штраф у розмірі понад 3 000 НМДГ визначено як одне з основних покарань у санкції ч. 1 ст. 366 КК, то положення ч. 2 ст. 69 КК застосовувати при призначенні покарання не можна, що деколи залишається поза увагою судів.

З аналізу судових вироків встановлено, що не всі суди дотримуються цих вимог закону. Так, вирок Калуського районного суду Івано-Франківської області від 16 жовтня 2023 р. Л. засуджено за ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 366 КК України із застосуванням ст. 69 КК України з покаранням у виді штрафу у розмірі 1500 (однієї тисячі п'ятсот) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 25500,00 (двадцять п'ять тисяч п'ятсот) гривень, без позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю [21].

У цьому випадку має місце неправильне застосування кримінального закону під час призначення покарання за службове підроблення, оскільки додаткове

покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю судом за вчинення службового підроблення не призначено.

Згідно з роз'ясненнями, наведеними у п. 17 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання», рішення про позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю має бути чітко сформульоване в резолютивній частині вироку, аби не виникло жодних сумнівів під час його виконання.

Інколи суди надмірно конкретизують ці заборони. Так, вироком Нетішинського міського суду Хмельницької області у вчиненні кримінального правопорушення визнано виконуючу обов'язки головної медичної сестри і засуджено за ч. 1 ст. 366 КК України та призначено їй покарання із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 1000 (однієї тисячі) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 17 000 (сімнадцять тисяч) гривень 00 копійок, в дохід держави, з позбавленням права здійснювати діяльність, пов'язану з роботою з документами щодо вакцинації від COVID-19, строком на 1 (один) рік.

Вироком Підгаєцького районного суду Тернопільської області головного бухгалтера Підгаєцького районного комунального спеціалізованого лісогосподарського підприємства «Підгайціагроліс» засуджено за ч. 1 ст. 366 КК України і призначено їй покарання у виді штрафу в розмірі 2000 (двох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, із позбавленням права обіймати посаду бухгалтера ПРКСЛП «Підгайціагроліс» строком на 1 (один) рік [30]. В цьому вироку взагалі не виконується мета покарання, оскільки обвинувачена зможе в подальшому працювати на аналогічній посаді із такими ж функціональними обов'язками на іншому підприємстві, або на цьому ж підприємстві у разі зміни його, наприклад, організаційної структури. Необхідно також враховувати, що основна мета застосування санкцій – не лише покарати порушника, а й позбавити його можливості у подальшому порушувати приписи законодавства, тобто запобігання

вчиненню нових злочинів. Досягти цього можна саме шляхом позбавлення особи, хоча б на деякий час, права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.

Вироком Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області [18] завідувача Броницької дільничної лікарні ветеринарної медицини засуджено за ч. 1 ст. 366 КК України і призначено йому покарання у виді штрафу в розмірі двох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, із позбавлення права обіймати посади, пов'язані з видаванням документів, що підтверджують ветеринарно-санітарний стан тварин, форми яких визначені «Правилами заповнення, зберігання, списання ветеринарних документів та вимог до їх обліку», затверджених наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 01.08.2014 № 288, строком на 1 рік. У цьому вироку теж не виконується мета покарання, оскільки зміна посадової інструкції завідувача Броницької дільничної лікарні ветеринарної медицини та виключення звітти повноважень щодо видання документів, які підтверджують ветеринарно-санітарний стан тварин, дозволить засудженій особі в подальшому продовжити працювати на займаній посаді.

Призначення наведених видів додаткових покарань не передбачено законом. За ст. 55 КК, допускається лише позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Призначаючи засудженому додаткове покарання, суди звужують сферу його застосування, оскільки таке його формулювання не позбавляє засудженого права обіймати посади, пов'язані з виконанням контрольних функцій в інших сферах діяльності. Як зазначає Верховний Суд, якщо в санкції статті Особливої частини КК визначено характер посади або вид (рід) діяльності, то формулювання покарання у вироку має точно відповідати змісту цієї санкції. Якщо покарання в санкції зазначене в загальній формі (наведене у формулюванні, що використовується у ст. 55 КК), суд повинен конкретизувати правову заборону й точно зазначити (описати, окреслити) у вироку характер та коло тих посад або вид (рід) цієї діяльності, права обіймати які чи займатися якою він позбавляє засудженого. При цьому

покарання має формулюватися таким чином, щоб засуджений не мав права обіймати зазначені у вирокі посади або займатися забороненою діяльністю в будь-якій галузі (сфері), а також був позбавлений можливості обіймати такі посади або займатися такою діяльністю, які за змістом (характером) і обсягом повноважень є аналогічними тим, з якими було пов'язане вчинення кримінального правопорушення [150].

Аналіз судових вироків (за ст. 366 КК України, вчинених до моменту внесення змін в санкцію статті щодо збільшення покарання у виді штрафу) свідчить про типові помилки, що допускають суди при призначенні додаткових покарань. Так, іноді, не призначаючи додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, суд не посилається на ст. 69 КК і не наводить у мотивувальній частині вироку відповідних пом'якшуючих обставин.

Наприклад, Дніпровський районний суд м. Дніпродзержинська Дніпропетровської області розглянув справу щодо обвинувачення оперуповноваженого сектору кримінальної поліції Верхньодніпровського ВП Жовтоводського ВП ГУНП у Дніпропетровській області за ч. 1 ст. 366 КК і призначив покарання у виді штрафу на користь держави в розмірі 2000 (двох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) грн. [17]. При цьому не призначає додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю та не посилається на ст. 69 КК.

Рішення про позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю має бути чітко сформульоване в резолютивній частині вироку, щоб не виникло жодних сумнівів під час виконання останнього та щоб, відповідно до положень ст. 43 Конституції України, не допускалось довільне обмеження права кожного на працю.

Водночас та обставина, що засуджений на час постановлення рішення суду уже не займав посади, перебуваючи на якій він вчинив службове підроблення, не є підставою для незастосування додаткового покарання.

Приблизно така ж позиція підтримана колегією суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду [141].

Іноді застосування ст. 69 КК та звільнення від покарання із застосуванням ст. 75 КК взагалі не вмотивоване і не відповідає тяжкості вчиненого кримінального правопорушення.

Так, вироком Вінницького районного суду Вінницької області від 12 травня 2021 року дії секретаря Некрасовської сільської ради Вінницького району Вінницької області було кваліфіковано за ч. 2 ст. 366 КК України. Секретар 05.01.2018 видала завідомо неправдиві документи, передавши з державної власності 16 земельних ділянок по 2 га кожна для ведення особистого сільського господарства зі земель державної власності сільськогосподарського призначення загальною площею 32 га на території Людавської сільської ради Жмеринського району Вінницької області загальною вартістю 3 млн. 46 тис. 400 грн. громадянам, які не були про це обізнані та не здійснювали волевиявлення щодо набуття у власність вказаних земельних ділянок, в результаті чого державі завдано шкоди на суму 3046400 грн., тобто спричинено тяжкі наслідки [15].

У цьому випадку судом без зазначення передбачених законом підстав застосовано ст. 69 КК як до основного, так і додаткового покарання, а також ст. 75 КК без наведення законних підстав для її застосування.

Відповідно до ч. 1 ст. 75 КК, засуджені особи можуть звільнитися від відбування основного покарання з випробуванням. Призначені при цьому додаткові покарання, відповідно до ст. 77 КК, виконуються самостійно.

Згідно з роз'ясненнями, наведеними у п. 9 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання», суд при постановленні вироку у цьому випадку повинен вказати в резолютивній частині вироку, що особа звільняється від відбування лише основного покарання.

У деяких випадках суди допускають порушення цих вимог закону та роз'яснень зазначеної Постанови. До прикладу, вироком Октябрського

районного суду м. Полтави Ч. засуджено за ч. 1 ст. 366 КК на два роки обмеження волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані зі здійсненням на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форм власності організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій строком на один рік; за ч. 3 ст. 358 КК – на один рік обмеження волі. Згідно зі ст. 70 КК, за сукупністю кримінальних правопорушень призначено покарання у виді двох років обмеження волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані зі здійсненням на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форм власності організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, строком на один рік. На підставі ст. 75 КК Ч. звільнено від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком на один рік [154].

Тимчасом суд не вказав у вирокі, що засуджений звільняється від відбування тільки основного покарання. Відтак суд безпідставно звільнив засудженого від відбування покарання, яке передбачене ст. 77 КК.

Аналіз судової практики розгляду цих справ також свідчить, що іноді суди допускають істотні порушення вимог процесуального і матеріального права, але за відсутності апеляцій учасників процесу, касаційних скарг або касаційних подань прокурорів вирокі судів залишаються без змін.

У рамках аналізу вироків за 2019–2023 роки встановлено, що призначення покарання у виді обмеження волі за ч. 1 ст. 366 КК України судами майже не застосовується, незважаючи на підвищену суспільну небезпеку цього кримінального правопорушення та наявність у низці випадків за сукупністю зі ст. 366 КК тяжких або особливо тяжких злочинів. Обмеження волі застосовується в 11 випадках із 217 (Додаток Б, №№ 9, 98, 121, 138, 156, 162, 164, 187, 188, 190, 209), що становить 5%, включаючи шість призначень покарання у виді обмеження волі на підставі укладення угоди про визнання винуватості. В семи випадках особу було звільнено від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК України, в одному – звільнено від відбування покарання на підставі Закону України «Про амністію у 2016 році», в одному випадку на підставі ст. 49 КК України звільнено від кримінальної

відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності, в одному випадку на підставі ст. 58 КК України замість призначеного покарання у виді обмеження волі на строк 1 (один) рік призначено покарання у виді службових обмежень для військовослужбовців на строк 1 (один) рік із відрахуванням зі суми грошового забезпечення 10 відсотків у дохід держави, та в одному вирокі призначено реальне покарання у виді обмеження волі (але покарання за службове підроблення було призначено за сукупністю із ч. 2 ст. 191 КК України).

У 12 вироків із 217 кримінальні провадження передавалися органом досудового розслідування до суду за ч. 2 ст. 366 КК України (Додаток Б, №№ 17, 81, 113, 118, 120, 142, 148, 149, 151, 159, 173, 194). Санкцією цієї частини статті передбачено основне покарання у виді позбавлення волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Що стосується призначення судами покарання у виді позбавлення волі, то за ч. 2 ст. 366 КК України воно було призначено у 9 випадках. З них у 7 випадках особу було звільнено від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК України, в одному випадку звільнено від відбування покарання на підставі Закону України «Про амністію у 2016 році» та в одному вирокі призначено реальне покарання у виді позбавлення волі строком на два роки із застосуванням ст. 69 КК України. Найцікавіше, що це покарання теж було призначено на підставі укладеної угоди про визнання винуватості.

В одному випадку судом було винесено виправдовуваний вирок, в інших двох було укладено угоду про визнання винуватості та призначено покарання із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу.

З аналізу судової практики простежується тенденція використання інституту угод у кримінальних провадженнях щодо службового підроблення, що, своєю чергою, дає змогу економити ресурси органів досудового розслідування, прокуратури та суду задля ефективнішої боротьби з кримінальними правопорушеннями у сфері службової діяльності, зокрема з підробленням офіційних документів службовими особами. Адже завдяки

ефективній роботі системи кримінальної юстиції вчинення таких кримінальних правопорушень, як службові підроблення, не залишатимуться без державного реагування. Угоди є дієвим інструментом засудження фігурантів, а також відшкодування завданої шкоди.

Для зменшення покарання сторони часто зазначали про щире каяття та визнання вини, адже ці пом'якшувальні обставини автоматично виникають при підписанні угоди. Як пом'якшувальна обставина у більшості вироків із угодами про визнання винуватості також наводиться активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення. З-поміж інших пом'якшувальних обставин та обставин, що характеризують особу, суд враховує: наявність на утриманні неповнолітніх дітей, батьків похилого віку, інвалідність, позитивну характеристику за місцем проживання та роботи.

Варта уваги практика Верховного суду щодо вчинення службового підроблення працівниками органів досудового розслідування, зокрема слідчий обвинувачувався у тому, що він без погодження з прокурором склав повідомлення про підозру та вручив особі пам'ятку про права та обов'язки підозрюваного. Після цього не вніс відповідні відомості до ЄРДР та склав протокол допиту підозрюваного. Надалі слідчий провів слідчий експеримент за участю цієї особи як підозрюваної, про що склав та підписав відповідний протокол. Окрім того, слідчий зібрав характеризуючі матеріали та без реального виконання вимог статей 103, 104, 290 КПК надав особі для підпису протокол надання доступу до матеріалів кримінального провадження та розписку про отримання копій обвинувального акта та реєстру матеріалів досудового розслідування, які остання підписала. Орган досудового розслідування кваліфікував дії слідчого за ч. 1 ст. 366 КК як службове підроблення офіційного документа (протоколу слідчого експерименту), тобто складання службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів та внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей. Місцевий суд визнав слідчого невинуватим та виправдав за ч. 1 ст. 366 КК на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК у зв'язку з недоведеністю, що в його діянні є склад кримінального

правопорушення. Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок. Кримінальним касаційним судом залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтовуючи своє рішення, ККС зазначив: оскільки, відповідно до обвинувального акта, слідчий обвинувачувався у вчиненні двох самостійних дій – складання неправдивого офіційного документа та одночасно внесення до офіційного, тобто до справжнього документа, неправдивих відомостей, суди попередніх інстанцій дійшли правильного висновку про те, що пред'явлене обвинувачення є неконкретним, позаяк кожна з інкримінованих обвинуваченому дій є альтернативною та взаємовиключною. Дослідивши в судовому засіданні надані прокурором докази, зокрема сам протокол слідчого експерименту, суд першої інстанції, з висновками якого погодився й апеляційний суд, правильно встановив, що вказаний документ не є офіційним, оскільки він не відповідає ознакам, визначеним у примітці ст. 358 КК, а саме не є документом, складеним за визначеною законом формою та не містить усіх належних реквізитів, тому що всупереч вимогам ст. 104 КПК у ньому відсутні дата та час проведення слідчої дії, а також дані й підписи учасників, що брали у ній участь. З огляду на невідповідність протоколу слідчого експерименту ознакам офіційного документа, що, своєю чергою, перешкоджає визнанню його офіційним, суд дійшов обґрунтованого висновку про відсутність обов'язкової ознаки злочину, у вчиненні якого обвинувачувався слідчий, а саме його предмета. Твердження сторони обвинувачення про те, що протокол слідчого експерименту породжує юридичні наслідки для особи з моменту його підписання останнім, оскільки міг бути використаний як доказ у кримінальному провадженні, належно перевірялись апеляційним судом та обґрунтовано визнані безпідставними. Апеляційний суд, погоджуючись із висновком місцевого суду, слушно зазначив, що складання та використання протоколу слідчого експерименту не спричинило та не могло спричинити жодних наслідків правового характеру. З урахуванням того, що хід і результати проведення слідчої дії – слідчого експерименту – неналежно процесуально оформлено, оскільки протокол слідчого експерименту складено з порушенням

вимог ст. 104 КПК (у ньому відсутні дата та час проведення цієї слідчої дії, а також дані й підписи учасників, що брали у ній участь), тобто він не відповідає критеріям допустимого доказу, а відтак його використання в кримінальному провадженні є сумнівним [145].

Натомість в іншому випадку позиція ККС ВС дещо відрізняється від першого прикладу. Засуджений за службове підроблення (ч. 1 ст. 366 КК України) та його захисник звернулися до Верховного Суду з касаційними скаргами, в яких просили, зокрема, про скасування рішень та закриття кримінального провадження у зв'язку з відсутністю в діях особи складу зазначеного кримінального правопорушення, а також відсутністю події злочину.

Згідно з вироком місцевого суду, залишеним без зміни апеляційним судом: слідчий поліції склав та підписав постанову про закриття кримінального провадження, до якої умисно вніс завідомо неправдиві відомості. ККС ВС залишив без змін судові рішення з огляду на те, що суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, характеризується наявністю прямого умислу у винної особи, тобто суб'єкт має чітко усвідомлювати, що він вносить до офіційних документів завідомо неправдиві відомості, вчиняє інше підроблення документів або складає та видає завідомо неправдиві документи і бажає так робити. Об'єктивна сторона службового підроблення полягає в перекрученні істини в офіційному документі, вчиненому службовою особою з використанням свого службового становища. Відповідно до вимог ст. 91 КПК України, подію злочину слід розуміти як елемент об'єктивної сторони складу злочину, що відбувся у певний час, у певному місці та певним способом. Внесення до документів неправдивих відомостей означає включення до офіційного документа інформації, яка повністю або частково не відповідає дійсності. Як установили суди, правоохоронець, будучи службовою особою, за заявою потерпілої здійснював досудове розслідування у кримінальному провадженні за фактом викрадення її мобільного телефону. Це кримінальне провадження перебувало у провадженні слідчого понад чотири місяці. У результаті він склав та підписав постанову про закриття кримінального

провадження, до якої вніс відомості про те, що до відділу поліції надійшла заява потерпілої з проханням закрити це провадження, оскільки вона знайшла в куртці мобільний телефон, який випав через дірку в кишені та був у розрядженому стані, а написання заяви було передчасним, і що претензій ні до кого вона не має. Слідчий зробив відмітку у ЄРДР про закриття кримінального провадження та направив потерпілій відповідне повідомлення. Водночас процесуальний керівник у кримінальному провадженні за фактом крадіжки мобільного телефону, з'ясовуючи законність прийнятого слідчим рішення, з телефонної розмови з потерпілою дізнався, що вона не писала заяви про те, що знайшла свій телефон. Крім того, як встановив місцевий суд, потерпіла жодного разу після звернення зі заявою про вчинення злочину до відділу поліції не приходила та офіційно письмових звернень, у тому числі й поштою, не направляла. Водночас місцевий суд звернув увагу на те, що слідчий жодного разу не викликав заявниці. Внесення правоохоронцем недостовірної інформації в постанову про закриття провадження в сукупності з обставинами кримінального провадження, а також із характером та послідовністю вчинених ним дій вказують на те, що він як службова особа мав прямий умисел на внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей. Касаційний суд дійшов висновку, що кваліфікація дій слідчого за ч. 1 ст. 366 КК України є правильною [146].

У рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Олександр Волков проти України» (Oleksandr Volkov v. Ukraine, заява № 21722/11, пункт 170) вказано, що формулювання національного законодавства має бути достатньо передбачуваним, щоб дати особам адекватну вказівку щодо обставин та умов, за яких державні органи мають право вдатися до заходів, що вплинуть на їхні конвенційні права (див. рішення від 24 квітня 2008 року у справі «С.Г. та інші проти Болгарії» (S.G. and Others v. Bulgaria), заява № 1365/07, п. 39).

Тимчасом дотримання вимоги ясності і недвозначності норм, які встановлюють кримінальну відповідальність, є особливо важливим з огляду на специфіку кримінального закону та наслідки притягнення до кримінальної

відповідальності, адже притягнення до такого виду юридичної відповідальності пов'язане з можливими істотними обмеженнями прав і свобод людини [166].

Також вимогою верховенства права є дотримання принципу юридичної визначеності, що обумовлює однакове застосування норми права, недопущення можливостей для її довільного трактування. Юридична визначеність норми права є ключовою умовою забезпечення кожному ефективного судового захисту незалежним судом.

Конституційний Суд України у Рішенні від 20 червня 2019 року № 6-р/2019 акцентував на тому, що «юридичну визначеність необхідно розуміти через такі її складові: чіткість, зрозумілість, однозначність норм права»; «...законодавець повинен прагнути до чіткості та зрозумілості у викладенні норм права. Кожна особа відповідно до конкретних обставин має орієнтуватися в тому, яка саме норма права застосовується у певному випадку, та мати чітке розуміння щодо настання конкретних правових наслідків у відповідних правовідносинах з огляду на розумну та передбачувану стабільність норм права».

Однак з аналізу судових вироків встановлено наявність фактів неоднакового застосування кримінально-правової норми за фактом вчинення службового підроблення та встановлено два випадки перекваліфікації висуненого органом досудового розслідування обвинувачення на стадії судового розгляду, зокрема Вінницьким міським судом Вінницької області [14] та Могилів-Подільським міськрайонним судом Вінницької області [26]. У цих випадках суд виходить за межі висунутого обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, в частині зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення, мотивуючи це тим, що це покращує становище особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження.

Так, Могилів-Подільським міськрайонним судом Вінницької області засуджено інспектора сектору реагування патрульної поліції Могилів-Подільського районного відділу поліції ГУНП у Вінницькій області за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 367 КК України, за таких обставин: 31.12.2021 інспектор СРПП Могилів-Подільського РВП ГУНП у Вінницькій

області, під час виконання службових обов'язків та здійснення патрулювання громадських місць м. Могилів-Подільський, в порушення абз. 1, 2 п. 1 розділу II Наказу МВС України № 1179 від 09.11.2016 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських», пп. 1, 2 ч. 1 ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію», п. 2 ч. 3 ст. 1 Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», ст. 7 КУпАП, неналежно виконав свої службові обов'язки через несумлінне ставлення до них. Зокрема, перебуваючи на території автостанції, належним чином не пересвідчився в особі правопорушниці, яка представилась уродженкою м. Могилів-Подільський, та виніс постанову про притягнення її до адміністративної відповідальності за ч. 2 ст. 44-3 КУпАП у виді штрафу в розмірі 170 гривень за перебування в приміщенні автостанції без засобів індивідуального захисту, що закривають ніс та рот. Згідно ж з інформацією, наданою Державною прикордонною службою України, особа, яку було притягнуто до адміністративної відповідальності, в цей час перебувала за кордоном [26].

Суд прийшов до висновку про недотримання стороною обвинувачення стандарту підтвердження доведеності винуватості у вчиненні службового підроблення, зокрема не було доведено, що він, використовуючи свої службові повноваження, діючи умисно, в особистих інтересах, з метою покращення результатів своєї роботи, штучного нарощування показників з виявлення та припинення адміністративних правопорушень, для підвищення власного авторитету в системі правоохоронних органів, виніс завідомо неправдиву постанову про адміністративне правопорушення стосовно іншої особи. Зазначені обставини не підкріплені доказами, а є лише припущенням сторони обвинувачення, що потягло за собою необґрунтоване обвинувачення в умисному злочині, передбаченому ч. 1 ст. 366 КК України.

Своє рішення суд мотивує тим, що кримінальні правопорушення, передбачені ч. 1 ст. 366 КК України та ч. 1 ст. 367 КК України, є однорідними, оскільки належать до так званих спеціальних видів службових злочинів, вчинення яких також обумовлено службовим становищем суб'єкта, є

нетяжкими злочинами та за їх вчинення передбачено однакові види кримінальної відповідальності, при цьому службова недбалість є необережним злочином, який відтак є менш суспільно небезпечним, ніж службове підроблення, яке характеризується лише умисною формою вини. Крім того, кримінальним та кримінальним процесуальним законодавством для осіб, які вчиняють необережні правопорушення, законодавцем передбачено низку позитивних нюансів, зокрема таких, як звільнення особи від кримінальної відповідальності (Розділ IX КК України). З огляду на викладене суд вважає, що така перекваліфікація в судовому порядку можлива, позаяк однозначно покращує становище особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження [26].

Натомість у подібних випадках іншими судами особи визнавалися винними у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України (Додаток А, №№ 100, 103, 108, 117, 138, 180, 197, 198, 204, 216), а в інших ситуаціях таких осіб взагалі було виправдано (Додаток А, №№ 88, 97, 105, 141, 154, 189), але завжди такі діяння були кваліфіковані за статтею 366 КК України. До прикладу, будучи службовою особою, дільничний офіцер поліції сектору дільничних офіцерів поліції відділу превенції Запорізького РУП ГУНП в Запорізькій області, в період з 26 листопада 2021 року до 17 години 00 хвилин 29 листопада 2021 року (точний час у процесі досудового розслідування не встановлено), перебуваючи у невстановленому досудовим розслідуванням місці на території міста Запоріжжя, маючи при собі заздалегідь отриманий для виконання своїх функціональних обов'язків бланк офіційного документа – бланк постанови у справі про адміністративне правопорушення, діючи умисно, усвідомлюючи суспільно небезпечний характер своїх дій, передбачаючи суспільно небезпечні наслідки та бажаючи їх настання, з метою створення штучних показників у своїй службовій діяльності, вніс до нього заздалегідь недостовірні відомості щодо виявлення та припинення ним адміністративних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 175-1 та ч. 1 ст. 178 КУпАП, а саме відомості щодо складу адміністративних правопорушень, дати, часу, місця та особи, яка їх вчинила, достовірно знаючи, що

остання вказані адміністративні правопорушення не вчиняла, у вказані дату та час в зазначеному місці не перебувала [24].

Не можна оминати важливе питання щодо меж караності службового підроблення та інших кримінальних правопорушень, пов'язаних із підробкою документів, про які йшлося у попередньому розділі. Бо, вочевидь, про ефективність кримінально-правової охорони можна говорити лише при домірності покарання. Крім того, це або підтвердить або спростує наявність такої значної кількості кримінально-правових норм, які істотно схожі між собою.

Дослідження кримінальної відповідальності за службове підроблення не вважатиметься повним, якщо не розглянути особливості караності та призначення покарання за вчинення аналізованого посягання. Питання конструювання кримінально-правових санкцій завжди становило інтерес у кримінально-правовій теорії, оскільки «це не лише абстрактні логічні конструкції, певні нормативні положення, це насамперед долі пересічних людей» [128, с. 1].

У санкції кримінально-правової норми описані можливі заходи впливу, які можуть бути застосовані щодо особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Відтак санкція є своєрідним гарантом законності. Санкція, за твердженням Т. А. Денисової, є обов'язковим складником статті або частини статті Особливої частини КК України, який містить модель виду й обсягу покарання, адекватного суспільній небезпечності злочинного діяння. Вона, розкриваючи правовий аспект кримінального покарання, вказує на його вид та обсяг та виконує роль моделі кримінального покарання, передбаченого за вчинене кримінальне правопорушення [58, с. 135].

Проте санкція статті Особливої частини КК України не розкриває повною мірою суспільну небезпечність кримінального правопорушення, незважаючи на те, що вона найбільш повно надає оцінку законодавцем його тяжкості, оскільки ступінь суспільної небезпечності кримінального правопорушення полягає у сукупності об'єктивних та суб'єктивних ознак, встановлення яких можливе лише призначенням за обвинувальним вироком покарання. А тому покарання є основною формою реалізації кримінальної відповідальності. Воно нерозривно

пов'язане зі санкцією кримінально-правової норми та виступає реальним заходом впливу щодо особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння [104, с. 53].

Санкція кримінально-правової норми обов'язково має бути адекватною та справедливою, тобто її величина має перебувати в прямій залежності від реальної суспільної небезпечності того діяння, яке описується в диспозиції, й узгоджуватися з іншими санкціями, а також бути сумірною з рівнем соціальної значущості тих чи інших благ і свобод, які втрачає або в яких обмежується засуджений [58, с. 135]. У п. 4 Рішення КСУ від 2 листопада 2004 р. також із цього приводу є певні застереження: «Окремим виявом справедливості є питання відповідності покарання вчиненому злочину... Справедливе застосування норм права – передусім недискримінаційний підхід, неупередженість. Це означає не тільки те, що передбачений законом склад злочину та рамки покарання відповідатимуть один одному, а й те, що покарання має перебувати у справедливому співвідношенні із тяжкістю та обставинами скоєного і особою винного. Адекватність покарання ступеню тяжкості злочину впливає з принципу правової держави, із суті конституційних прав та свобод людини і громадянина, зокрема права на свободу, які не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України» [167].

З аналізу санкцій ст. 366 КК України, а також з урахуванням положень ст. 12 КК України, можна встановити, що службове підроблення є нетяжким злочином (ч. 1 та ч. 2 ст. 366 КК України). Законодавець щодо осіб, які вчинили службове підроблення, встановлює такі види покарань, як штраф або обмеження волі з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю (ч. 1 ст. 366 КК України), позбавлення волі з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю зі штрафом (ч. 2 ст. 366 КК України).

Санкція ч. 1 аналізованої статті передбачає альтернативні покарання (штраф, обмеження волі) із додатковим обов'язковим видом покарання – позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю. Натомість санкція ч. 2 передбачає один вид основного покарання (позбавлення

волі) та два обов'язкові додаткові покарання (позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, а також штраф).

Щодо санкції суміжних зі службовим підробленням кримінальних правопорушень, які є подібними за характером діянь і ступенем суспільної небезпеки, слід вказати такі протиправні діяння за КК України:

до кримінальних проступків належать: ч. 1 та ч. 3 ст. 159¹; ч. 1 ст. 319; ч.ч. 1, 2, 4 ст. 358; ч. 1 ст. 384; ч. 1 ст. 400¹;

до нетяжких злочинів належать: ч. 4 ст. 159¹; ч. 1 та ч. 2 ст. 200; ч. 1 та ч. 2 ст. 205¹; ч. 1 та ч. 2 ст. 206²; ч. 3 ст. 220¹; ч. 1 ст. 220²; ч. 1 та ч. 2 ст. 222; ч. 1 ст. 223¹; ч. 1 ст. 233; ч. 1 та ч. 2 ст. 318; ч. 2 ст. 319; ч. 3 ст. 358; ч. 1 та ч. 2 ст. 366²; ч. 2 ст. 384; ч. 2 ст. 400¹; ч. 1 ст. 409;

до тяжких злочинів віднесено: ч.ч. 2, 4 ст. 158³; ч. 1 та ч. 2 ст. 199; ч. 3 ст. 206²; ч. 3 та ч. 4 ст. 409;

до особливо тяжких: ч. 3 ст. 199; ч. 2 ст. 233.

Отож зауважимо, що в більшості випадків подібні за змістом кримінальні правопорушення належать до нетяжких злочинів. І лише за наявності відповідних кваліфікуючих ознак окремі з них так би мовити переростають у категорію тяжких чи особливо тяжких злочинів. Винятком із цього правила є ст. 199 КК України, і це логічно.

Варто вказати, що у попередній редакції ст. 366 КК України до внесених змін від 22 листопада 2018 року санкція цієї статті була менш суворою (штраф до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років). Важливо також розглянути, які види та розміри покарань за службове підроблення передбачені у проєкті КК України станом на 14 жовтня 2023 р. Зокрема, у проєкті у ст. 7.8.4 встановлено кримінальну відповідальність за підроблення офіційного документа, його видання, збут чи використання. Такі дії належать до злочинів 1 ступеня. Відповідно, до положень ч. 3 ст. 3.2.5, за злочини 1 ступеня встановлюються санкції у виді штрафу у розмірі від 100 до 500

розрахункових одиниць або ув'язнення на строк від 3 місяців до 2 років. У ст. 1.4.2. зазначено, що розрахункова одиниця, яка застосовується для визначення розмірів предмета або засобу кримінального правопорушення, а також спричиненої ним майнової шкоди і розміру штрафу та грошового стягнення, дорівнює 200 гривням. Як бачимо, порівняно з чинною нормою, санкція у проєкті КК України видозмінена.

Також слід зацентувати, що в проєкті КК усунуто протиріччя щодо підроблення офіційного документа будь-яким суб'єктом (чинна редакція ст. 358 КК України) чи службовою особою (чинна редакція ст. 366 КК України), і таке підроблення незалежно від того, ким воно здійснене, кваліфікуватиметься як злочин.

Такий підхід видається правильним, оскільки, проаналізувавши щонайменше санкції ст. 366 КК України та 358 КК України, визначено, що істотно вони не відрізняються одна від іншої. Що стосується основного складу кримінального правопорушення, передбаченого в ч. 1 ст. 358 КК України, то санкція цієї частини статті передбачає покарання у виді штрафу до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до шести місяців, або обмеження волі на строк до двох років. У ч. 2 ст. 358 КК України санкція передбачає покарання у виді штрафу до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк від трьох до шести місяців, або обмеження волі на строк до трьох років. Вбачається, що законодавець із незрозумілих причин зменшив розмір штрафу в санкції ч. 2 ст. 358 КК України, натомість збільшив строк покарання у виді обмеження волі. Тому незрозуміло, чи діяння, передбачене ч. 2 ст. 358 КК України, є привілейованим чи таким, що становить підвищену суспільну небезпеку щодо діянь, зазначених в диспозиції ч. 1 ст. 358 КК України. Стосовно основного складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, то діяння, зазначені в ній, караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Відповідно, таке покарання, як обмеження волі на строк до трьох років є як у ч. 1 та ч. 2 ст. 358 КК України, так і в ч. 1 ст. 366 КК України. Відрізняються вони лише тим, що в ч. 1 ст. 366 КК України санкцією передбачено покарання у виді штрафу в більшому розмірі, а також застосування такого покарання, як позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Порівнюючи санкції кваліфікованих складів цих кримінальних правопорушень, простежується, що діяння, передбачене ч. 3 ст. 358 КК України, караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, а діяння, передбачені ч. 2 ст. 366 КК України, – позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, зі штрафом від двохсот п'ятдесяти до семисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Як бачимо, і в першому, і в другому випадку розмір максимальної межі найсуворішого покарання, передбаченого в санкціях, однаковий та не може перевищувати 5 років позбавлення волі. Проте кваліфікуючі ознаки цих кримінальних правопорушень відрізняються одна від одної. Тому виникає логічне запитання, чому в одному випадку заподіяння тяжких наслідків утворює кваліфікований склад злочину (в ч. 2 ст. 366 КК), а у іншому (ст. 358 КК) не утворює. І навпаки, вчинення повторно або за попередньою змовою групою осіб утворює кваліфікований склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 358 КК України, а у випадку зі ст. 366 КК України кваліфікованого складу не утворює.

За окреслених обставин вчинення службового підроблення групою осіб за попередньою змовою буде кваліфікуватися за ч. 2 ст. 28, ч. 1 ст. 366 КК України, а підробка за попередньою змовою групою осіб (які не є службовими особами) офіційного документа – за ч. 3 ст. 358 КК України. І як наслідок, в першому випадку, виходячи зі санкції статті, суд може призначити менше покарання, ніж у другому випадку. Таким чином, маємо приклад, коли вчинення службового

підроблення групою осіб за попередньою змовою є привілейованою нормою щодо аналогічних діянь, вчинених неслужбовими особами.

Подібна ситуація існує також стосовно санкцій інших складів кримінальних правопорушень, окрім ст. 199 КК. З огляду на це вбачається, що декларування в КК України декількох подібних за змістом кримінальних правопорушень не є виправданим, оскільки це ускладнює правозастосування та, як наслідок, призводить до неправильної кримінально-правової оцінки діянь та призначення несправедливих покарань [178, с. 191].

Отже, зазначене вкотре засвідчує недоцільність надмірної диференціації відповідальності за підробку документів. Однак зауважимо, що автори проєкту нового КК України такої позиції не дотримуються, адже в актуальному варіанті цього проєкту надалі міститься значна кількість таких кримінально-правових норм.

Так, проаналізувавши проєкт нового Кримінального кодексу, стало очевидним, що науковці пропонують усунути протиріччя щодо підроблення офіційного документа службовою особою, натомість пропонують надалі виокремлювати спеціальні склади злочинів, які відрізняються від основного злочину, передбаченого ст. 7.8.4, предметом посягання. Зокрема: ст. 4.10.11. – фальшування виборчої документації, документації референдуму (злочин 3 ступеня); ст. 5.1.8. – підроблення медичної продукції та поводження з нею (злочин 3 ступеня); ст. 6.3.5. – підроблення грошей (злочин 5 ступеня); ст. 6.3.7. – підроблення цінного папера (злочин 3 ступеня); ст. 6.3.9. – викрадення платіжного засобу або інструмента чи його підроблення (злочин 3 ступеня); ст. 6.3.23. – поводження з підробленими марками акцизного податку (проступок); ст. 6.4.9. – дії у разі неплатоспроможності (злочин 1 ступеня); ст. 7.2.9. – підготовка до терористичної діяльності (злочин 5 ступеня); ст. 7.8.8. – порушення вимог щодо маркування зброї чи вибухової речовини (злочин 1 ступеня); ст. 8.2.4. – перешкоджання встановленню факту та обставин вчинення кримінального правопорушення (злочин 1 ступеня); ст. 8.2.17. – незаконні діяння щодо доказів (злочин 1 ступеня).

Серед зазначених 11 складів – 1 проступок, 4 злочини 1 ступеня (за які передбачено покарання у виді штрафу у розмірі від 100 до 500 розрахункових одиниць або ув'язнення на строк від 3 місяців до 2 років), 4 злочини 3 ступеня (за які передбачено покарання у виді штрафу у розмірі від 1000 до 2000 розрахункових одиниць або ув'язнення на строк від 3 до 4 років), 2 злочини 5 ступеня (за які передбачено покарання у виді ув'язнення на строк від 6 до 8 років).

Відтак вбачається недоречним вирізнення такої великої кількості окремих злочинів у проєкті КК України, адже, до прикладу, підроблення виборчої документації (ст. 4.10.11), медичної продукції (ст. 5.1.8), цінного папера (ст. 6.3.7), платіжного засобу (ст. 6.3.9), марок акцизного податку (ст. 6.3.23), підробка документів, що відображають фінансову чи господарську діяльність (ст. 6.4.9), підробка маркування зброї чи вибухової речовини (ст. 7.8.8), доказів у кримінальному провадженні (ст. 8.2.4) та доказів у цивільному, господарському, адміністративному провадженні чи провадженні у справі про адміністративне правопорушення (ст. 8.2.17) загалом за правильної редакції могло б охоплюватися однією статтею – 7.8.4. Тому видається недоцільним проєктувати в новому КК аж 12 складів кримінальних правопорушень, пов'язаних із підробленням документів. Відповідно, доречно обмежитися 3 складами злочинів, а саме 7.8.4 як загальної норми (1 ступінь), та спеціальних 6.3.5 (3 ступінь) та 7.2.9 (5 ступінь).

На завершення зазначимо, що, згідно зі ст. 414 КПК України, невідповідним ступеневі тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого визнається таке покарання, яке, хоч і не виходить за межі, встановлені відповідною статтею (частиною статті) закону України про кримінальну відповідальність, але за своїм видом чи розміром є явно несправедливим через м'якість або через суворість.

Термін «явно несправедливе покарання» означає не будь-яку можливу відмінність в оцінці виду та розміру покарання, а відмінність у такій оцінці принципового характеру. Це положення вказує на істотну диспропорцію, неадекватність між визначеним судом, хоча й у межах відповідної санкції

статті, видом та розміром покарання та тим видом і розміром покарання, яке б мало бути призначене, враховуючи обставини, які підлягають доказуванню, зокрема ті, що повинні братися до уваги при призначенні покарання.

На підставі проведеного дослідження пропонується низка законодавчих змін, зокрема:

1. Статті 205¹, 220², 222, 223¹, 318, 319, 366 та 366-2, 384 КК України **виключити**.

2. Частину другу статті 158³ КК виключити. З назви статті 158³ КК виключити слова «фальсифікація, підроблення», з частини третьої виключити слова «передбачені частиною другою».

3. Частину першу статті 159¹ КК України виключити. З диспозиції частини 2 виключити слова «передбачені частиною першою».

4. З частини першої статті 200 КК України виключити словосполучення «документів на переказ».

5. Частину третю ст. 220¹ КК України виключити.

6. З частини першої статті 233 КК України виключити слова «використання підроблених приватизаційних документів».

7. З частини першої статті 409 КК України виключити слова «підроблення документів».

8. Складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів кваліфікувати за відповідною частиною ст. 358 КК України у разі вчинення цією особою вказаних дій з метою використання його підроблювачем чи будь-якою іншою особою для вчинення іншого суспільно небезпечного діяння.

9. За підроблення офіційного документа з метою вчинення іншого протиправного (не суспільно небезпечного діяння) передбачити відповідальність в Кодексі України про адміністративні правопорушення.

10. статтю 358 КК України викласти в такій редакції:

1. Підроблення будь-яким способом офіційного документа або видача завідомо підробленого офіційного документа з метою використання його будь-якою особою для вчинення іншого суспільно небезпечного діяння, а так само невнесення особою в офіційний документ відомостей, які вона зобов'язана була внести, з тією самою метою -

караються штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, що заподіяло значну шкоду державі, підприємству, установі, організації чи іншій особі, -

караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Використання завідомо підробленого документа або його збут з метою вчинення іншого суспільно небезпечного діяння -

караються штрафом від чотирьох до шести тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від одного до трьох років

4. Діяння, передбачене частинами першою або третьою цієї статті, вчинене повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою із використанням свого службового становища -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

5. Діяння, передбачене частинами першою або третьою цієї статті, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років.

Висновки до третього розділу

У рамках аналізу кримінально-правової кваліфікації складу службового підроблення виокремлено три основні проблеми, які виникають і в науковців, і у практиків. Перша проблема пов'язана зі встановленням ознак офіційного документа як предмета кримінального правопорушення, а також виду та сфери обігу такого документа, адже це безпосередньо впливає на кваліфікацію діяння. Друга проблема – це визначення змісту суб'єкта у службовому підробленні, встановлення того, чи документ було підроблено службовою особою, чи іншою особою, яка не є суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України. Крім того, для кваліфікації має значення, чи використовувала службова особа при підробленні офіційного документа надані їй службові повноваження. Третя проблема пов'язана зі значною кількістю норм КК України, які фактично дублюють положення ст. 366 КК.

Щодо останнього, то проведене дослідження дало змогу виокремити щонайменше 18 кримінальних правопорушень, склад яких схожий на склад службового підроблення. Попри те, що належність предмета окремих із них до категорії офіційного документа є дискусійним (наприклад, ст.ст. 199, 200 та ін.) загалом вони відповідають усім ознакам, визначеним у примітці ст. 358 КК України. Зазначене дає підстави стверджувати про надмірну, подекуди невинуватну, диференціацію відповідальності за підробку документів.

Аналіз судової практики засвідчив наявність низки проблем у кваліфікації службового підроблення: 1) неврахування судами в окремих випадках значного розриву у часі між фактами підробки офіційних документів і, відповідно, неврахування при кваліфікації кількох тотожних діянь такої кваліфікуючої ознаки, як повторність; 2) кваліфікація діянь винної особи за ознаками складу службового підроблення й у випадках, коли службова особа вчиняє зазначені дії не у межах своїх повноважень, а виходить за них; 3) кваліфікація при співучасті у службовому підробленні з посиланням на ч. 2 ст. 27 КК (дій виконавця), що суперечить положенням ст. 29 КК України; 4) постановлення судами першої

інстанції обвинувальних вироків за службове підроблення у випадках, коли документ не містить всіх ознак офіційного документа, або ж притягнення до відповідальності осіб, які не відповідають усім ознакам службової особи;

5) неврахування в окремих випадках при постановленні обвинувального вироку положень ч. 2 ст. 11 КК України щодо малозначності діяння.

З аналізу судової практики встановлено, що призначення реального відбування покарання за результатами розгляду справ зазначеної категорії місцевими судами майже не застосовується, незважаючи на підвищену суспільну небезпеку злочинів цієї категорії, та наявність у низці випадків за сукупністю зі ст. 366 КК інших кримінальних правопорушень.

Також дослідження постановлених судами першої інстанції вироків щодо службового підроблення засвідчило, що іноді суди допускають істотні порушення вимог процесуального і матеріального права, але за відсутності апеляцій учасників процесу, касаційних скарг або касаційних подань прокурорів незаконні постанови і вирокі місцевих судів залишаються без змін (наприклад, призначення винному покарання нижче нижчої межі в порушення вимог ст. 69 КК України; неправильне застосування кримінального закону щодо призначення додаткових видів покарання за службове підроблення, застосування інституту примирення тощо).

Вказані проблеми, які виникають при застосуванні норми про службове підроблення, обумовлені у першу чергу недосконалою її законодавчою конструкцією, а також неналежною регламентацією її окремих положень, що свідчить про необхідність її удосконалення.

На підставі аналізу складу службового підроблення, а також низки теоретичних та прикладних проблем застосування положень ст. 366 КК України, у процесі кваліфікації та призначення покарання запропоновано низку змін до положень Кримінального кодексу України.

ВИСНОВКИ

Дисертаційна робота містить теоретичний аналіз та пропозиції сучасних способів вирішення наукових питань кримінально-правового закріплення положень службового підроблення як кримінального правопорушення. Враховуючи результати здійсненої наукової розвідки щодо з'ясування теоретичних і практичних факторів існування та подолання передбачених проблем, узагальнено основні висновки.

1. Відповідно до аналізу даних Офісу Генерального прокурора України, встановлено такі особливості розглядуваної групи неправомірних діянь: 1) динаміка вчинення кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, характеризується тенденцією до зниження майже вдвічі, якщо за відлік визначити 24 лютого 2022 року; 2) динаміка вчинення службового підроблення до та після повномасштабного нападу російської федерації на Україну вказує, що кількість кримінальних правопорушень зменшилася на понад 60%; 3) службове підроблення становить третину з-поміж загальної кількості вчинених кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

2. Виявлено, крім службового підроблення, й інші можливі форми та способи вчинення окремих кримінальних правопорушень (ст.ст. 158, 200, 205-1, 223-1, 318, 358, 361, 409 КК України), де зовнішнім виразом об'єктивної сторони складу кримінально караного діяння є «підроблення», а предметом – «документ», матеріальний вираз якого містить інформацію, яка має правове значення.

3. Доведено, що деякі аспекти протидії службовому підробленню потребують наукового аналізу у системному зв'язку з іншими злочинними проявами у сфері службової діяльності, а також із корупційними посяганнями, оскільки правова суть цих неправомірних діянь є подібною. Відповідно, усталені правові звичаї і традиції українського кримінального закону щодо протидії цим незаконним проявам є також спільними.

4. Доведено, що вітчизняному кримінальному законодавству властива ознака історичної тривалості нормативно-правового закріплення положення складу правопорушення службового підроблення (з XVI століття такі приписи містили Литовські Статути 1529, 1568 та 1588 рр., Звід законів Гетьманщини «Права, за якими судиться малоросійський народ», КК УРСР 1922, 1927, 1960 рр. та діючий КК України 2001 року). Вказане засвідчує послідовність етапів становлення новітнього варіанту передбачення кримінальної відповідальності за службове підроблення.

5. Обґрунтовано, що з-поміж держав Європейського Союзу ефективність здійснення наукової розвідки кримінального законодавства належить Республіці Польща, з огляду на схожість умов та ознак формування кримінально-правових приписів, а також сучасний економічний стан обох держав.

6. Аналіз кримінального законодавства Республіки Польща засвідчив доцільність використання іноземного досвіду в частині: 1) нормативного передбачення в тексті статті за службове підроблення додаткових потенційних спеціальних суб'єктів кримінального правопорушення, а саме – осіб, що уповноважені видавати документ; 2) визнання службового підроблення корупційним кримінальним правопорушенням у випадку прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою; 3) передбачення в КК України окремого Розділу Особливої частини – «Кримінальні правопорушень проти достовірності документів», який об'єднував би усі кримінальні правопорушення, предметом яких є офіційний документ.

7. Дослідження об'єкта складу службового підроблення дало змогу встановити окремі його особливості, серед яких найважливішими є такі: 1) у доктрині кримінального права, незважаючи на різноманіття наукових позицій, цей елемент визнається як суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову діяльність; 2) об'єкт складу службового підроблення виступає розмежувальною ознакою при кваліфікації діянь, закріплених у низці статей, якими передбачено відповідальність за підробку того чи іншого документа;

3) додатковим факультативним об'єктом службового підроблення можуть бути будь-які суспільні відносини, пов'язані із підробкою офіційного документа.

8. Аналіз положень кримінального законодавства України засвідчив надмірне диференціювання відповідальності за підробку документів в положеннях КК України, що призводить до ускладнення процесу правозастосування.

9. З'ясовано, що предметом службового підроблення є офіційний документ, який, незважаючи на законодавче закріплення його поняття у кримінальному законі, викликає на практиці труднощі у розмежуванні офіційного від будь-якого іншого різновиду документа. Складність такого процесу впливає з вимоги відповідності такого документа одночасно ознакам, характерним для поняття «документ», та специфічним ознакам, які надають йому статусу офіційного.

10. Проаналізувавши 217 вироків, що містяться в ЄДРСР, встановлено, що підроблення службовою особою офіційного документа часто вчиняється відразу декількома альтернативними способами. Зокрема, в 16 випадках дії обвинуваченого було кваліфіковано як службове підроблення, вчинене тільки способом складання (7,37%), в 11 випадках – тільки способом видачі (5,01%), в 93 випадках – тільки способом внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей (42,86%), у 43 випадках мало місце складання та видача (19,82%), в 15 – складання та внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей (6,91%), у 22 випадках – складання, видача та внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей (10,14%), у 16 випадках – видача та внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей (7,37%).

11. Доведена непотрібність законодавчого передбачення низки форм об'єктивного складу розглядуваного правопорушення, позаяк їх зміст переплітається. Натомість доцільно використовувати єдине узагальнююче поняття – «підроблення».

12. Аналіз ознак об'єктивної сторони правопорушення дав змогу встановити, що шляхом бездіяльності вчинити окреслене суспільно небезпечне діяння можливо. Невнесення службовою особою відомостей, які вона зобов'язана була внести, фактично теж призводить до створення чи існування офіційного документа, зміст якого не відповідає дійсності.

13. Обґрунтовано, що спеціальний суб'єкт складу службового підроблення, крім ознак загального суб'єкта, наділений ще й додатковими. Йдеться не лише про вчинення кримінального правопорушення, суб'єктом якого є лише певна особа (службова особа), а й про її вік. Для набуття «статусу» службової особи важливу роль відіграє «достатній» вік правопорушника.

14. З'ясовано, що, хоча кримінальний закон й окреслює поняття службової особи, однак не дає чіткого переліку органів, працівником яких така особа може бути. Зазначене ускладнює встановлення, чи особа наділена статусом службової особи. Зокрема, аналізуючи судові вироки за 2019–2023 роки, встановлено понад 100 різновидів займаних суб'єктами службового підроблення посад.

15. Доведено, що з метою усунення протиріч щодо однакового розуміння поняття «службова особа», доцільно передбачати наявність статусу службової особи в нормативно-правових актах, які є основою для функціонування підприємства, установи чи організації, де така особа провадить свою трудову діяльність.

16. Встановлено, що суб'єктивна сторона суспільно небезпечного діяння, окресленого у ст. 366 КК України, характеризується умисною формою вини. Факультативні ознаки, хоча для кваліфікації цього неправомірного діяння й значення не мають, але водночас можуть бути враховані під час призначення покарання.

17. Аналіз Особливої частини КК України дав змогу виявити 18 суміжних кримінальних правопорушень, що відрізняються від службового підроблення лише певними ознаками, серед яких найбільше спільних ознак притаманно ст. 358 КК України.

18. На основі дослідження судової практики, яка міститься в ЄДРСР за 2019–2023 роки, виявлено 217 судових вироків за вчинення службового підроблення, з-поміж яких 31 вирок (14,3%) передбачає його вчинення в сукупності з іншими кримінальними правопорушеннями.

19. Наукова розвідка 217 судових вироків сприяла визначенню різновидів офіційних документів, що становлять предмет службового підроблення, а саме: акти, таблиці, заяви, звіти, накладні, протоколи, постанови, рішення, довідки, декларації, договори, висновки, інші документи (36 позицій).

20. Доведено доцільність виключення ст. 366-2 у зв'язку з тим, що діяння щодо внесення завідомо недостовірних відомостей до декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, повністю охоплюються диспозицією службового підроблення.

21. Окреслено три основні проблеми кримінально-правової кваліфікації досліджуваного кримінального правопорушення: 1) з'ясування всіх необхідних ознак документа для визнання його офіційним, а відтак предметом кримінального правопорушення; 2) встановлення факту, що документ було підроблено службовою особою, а не іншою особою, яка не є суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК України; 3) наявність низки статей у різних розділах Особливої частини КК України, які передбачають відповідальність за підроблення офіційного документа (його різновиду), що ускладнює кваліфікацію діяння.

22. За допомогою аналізу практики застосування положень ст. 366 КК України з 2019 по 2023 роки виявлено певні особливості призначення покарання за досліджуване кримінальне правопорушення, з-поміж яких найважливішими є такі: 1) призначення покарання у виді обмеження волі за ч. 1 ст. 366 КК України судами майже не застосовується (11 випадків); 2) у семи випадках особу було звільнено від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК України; 3) в одному випадку особу звільнено від відбування покарання на підставі Закону України «Про амністію у 2016 році»; 4) в одному випадку на підставі ст. 49 КК України особу звільнено від кримінальної

відповідальності у зв'язку зі закінченням строків давності; 5) в одному випадку на підставі ст. 58 КК України особі замість призначеного покарання у виді обмеження волі на строк 1 (один) рік призначено покарання у виді службових обмежень для військовослужбовців на строк 1 (один) рік з відрахуванням із суми грошового забезпечення 10 відсотків у дохід держави; 6) за одним вироком призначено реальне покарання у виді обмеження волі (покарання призначено за сукупністю з ч. 2 ст. 191 КК України); 7) у дев'яти випадках призначено покарання у виді позбавлення волі (за ч. 2 ст. 366 КК України), серед яких в семи випадках особу було звільнено від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК України, в одному випадку звільнено від відбування покарання на підставі Закону України «Про амністію у 2016 році», за одним вироком призначено реальне покарання у виді позбавлення волі строком на два роки із застосуванням ст. 69 КК України, у двох випадках призначено покарання із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу.

23.3 урахуванням одержаних результатів запропоновано внести такі зміни до кримінального законодавства України:

1. Статті 205¹, 220², 222, 223¹, 318, 319, 366 та 366-2, 384 КК України **виключити**.

2. Частину другу статті 158³ КК виключити. З назви статті 158³ КК виключити слова «фальсифікація, підроблення», з частини третьої виключити слова «передбачені частиною другою».

3. Частину першу статті 159¹ КК України виключити. З диспозиції частини 2 виключити слова «передбачені частиною першою».

4. Із частини першої статті 200 КК України виключити словосполучення «документів на переказ».

5. Частину третю ст. 220¹ КК України виключити.

6. Із частини першої статті 233 КК України виключити слова «використання підроблених приватизаційних документів».

7. Із частини першої статті 409 КК України виключити слова «підроблення документів».

8. Складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів кваліфікувати за відповідною частиною ст. 358 КК України у разі вчинення цією особою вказаних дій з метою використання його підроблювачем чи будь-якою іншою особою для вчинення іншого суспільно небезпечного діяння.

9. За підроблення офіційного документа з метою вчинення іншого протиправного (не суспільно небезпечного діяння) передбачити відповідальність в Кодексі України про адміністративні правопорушення.

10. статтю 358 КК України викласти в такій редакції:

1. Підроблення будь-яким способом офіційного документа або видача завідомо підробленого офіційного документа з метою використання його будь-якою особою для вчинення іншого суспільно небезпечного діяння, а так само невнесення особою в офіційний документ відомостей, які вона зобов'язана була внести, з тією самою метою -

караються штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, що заподіяло значну шкоду державі, підприємству, установі, організації чи іншій особі, -

караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Використання завідомо підробленого документа або його збут з метою вчинення іншого суспільно небезпечного діяння -

караються штрафом від чотирьох до шести тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від одного до трьох років

4. Діяння, передбачене частинами першою або третьою цієї статті, вчинене повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою із використанням свого службового становища -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

5. Діяння, передбачене частинами першою або третьою цієї статті, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієшин В. В. Кримінально-правова кваліфікація декларування недостовірної інформації (ст. 366¹ КК України). *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2018. № 2 (11). С. 127–137.
2. Андрушко П. П., Стирижевка А. А. Злочини у сфері службової діяльності : кримінально-правова характеристика : навчальний посібник. Київ : Юрисконсульт, 2006. 344 с.
3. Андрушко П. П. Реформа українського антикорупційного законодавства у світлі міжнародно-правових зобов'язань України. Київ : Атіка, 2012. 332 с.
4. Андрущенко Л. В. Сутність явища «корупція» та причини її існування в Україні. *Право і суспільство*. 2016. № 3(1). С. 148–153.
5. Безпалько С. Об'єктивні ознаки підроблення документів, печаток, штампів і бланків, збут та використання підроблених предметів. *Закон і життя*. 2013. № 1. С. 33–36 URL: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2013/1/08.pdf>
6. Безрутченко В. С. Історичний шлях виникнення корупції, різноманітність поглядів на проблему визначення дефініції цього явища. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/bozk/18text/g18_32.htm
7. Биков К. Г. Щодо характеристики об'єктивних ознак службових зловживань, що порушують порядок обігу офіційних документів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2017. Вип. 23. С. 140–144.
8. Біблія / пер. І. Огієнка. URL: <http://www.my-bible.info/biblio/ukrainskaya-bibliya/index.html>
9. Боднар В. Є. Протидія злочинам у сфері службової діяльності в органах внутрішніх справ: історично-правовий аспект. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 3. С. 120–132.
10. Бондаренко О. С. Предмет злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг : дис. ...

канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2016. 290 с.

11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2001. 1440 с.
12. Верховний Суд України роз'яснив, що означає презумпція невинуватості. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/196863_vs-rozyasniv-shcho-oznacha-prezumptsya-nevinuvatost-u-spravakh-pro-porushennya-pdr
13. Вибірково-показова боротьба з корупцією нікого не переконує, – єпископ РКЦ Петру Порошенку. *RISU* : Інтернет-сайт релігійно-інформаційної служби України. URL: http://risu.org.ua/ua/index/all_news/state/church_state_relations/60216
14. Вирок Вінницького міського суду Вінницької області від 14 квітня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110228603>
15. Вирок Вінницького районного суду Вінницької області від 12 травня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96836241>
16. Вирок Глибоцького районного суду Чернівецької області від 17 травня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110903198>
17. Вирок Дніпровського районного суду м. Дніпродзержинська Дніпропетровської області від 8 червня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97480199>
18. Вирок Дрогобицького районного суду Львівської області від 2 липня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98066883>
19. Вирок Житомирського районного суду Житомирської області від 10 грудня 2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86253623>
20. Вирок Золочівського районного суду Львівської області від 14 травня 2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81777077>
21. Вирок Калуського районного суду Івано-Франківської області від 16 жовтня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114193663>
22. Вирок Конотопського міськрайонного суду Сумської області від 19 березня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95764875>

23. Вирок Коростишівського районного суду Житомирської області від 6 серпня 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90833550>
24. Вирок Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 22 листопада 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115181179>
25. Вирок Миколаївського районного суду Одеської області від 15 серпня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112821707>
26. Вирок Могилів-Подільського міськрайонного суду Вінницької області від 23 червня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111727552>
27. Вирок Нетішинського міського суду Хмельницької області від 15 лютого 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108989693>
28. Вирок Перемишлянського районного суду Львівської області від 24 вересня 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91961398>
29. Вирок Печерського районного суду м. Києва від 20 травня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97224677>
30. Вирок Підгаєцького районного суду Тернопільської області від 27 лютого 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109214364>
31. Вирок Самбірського міськрайонного суду Львівської області від 6 березня 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88063501>
32. Вирок Сихівського районного суду м. Львова від 17 травня 2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81799229>
33. Вирок Сколівського районного суду Львівської області від 16 жовтня 2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84972915>
34. Вирок Сколівського районного суду Львівської області від 16 липня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98375760>
35. Вирок Сколівського районного суду Львівської області від 24 червня 2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82632873>
36. Вирок Сколівського районного суду Львівської області від 26 жовтня 2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85256952>

37. Вирок Сколівського районного суду Львівської області від 7 листопада 2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85530813>
38. Вирок Сколівського районного суду Львівської області від 9 листопада 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92720449>
39. Вирок Старосамбірського районного суду Львівської області від 28 липня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105476220>
40. Вирок Сторожинецького районного суду від 3 жовтня 2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84772977>
41. Вирок Сторожинецького районного суду Чернівецької області від 28 лютого 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87915254>
42. Вирок Черкаського апеляційного суду від 23 серпня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112981119>
43. Висновки Верховного Суду України, викладені в рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 400-12 КПК України 1960 року, за I півріччя 2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0008700-13#Text>
44. Висновок Головного науково-експертного управління на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України» (щодо підроблення документів, печаток, штампів та бланків) від 18 червня 2010 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=37461
45. Волошенко А. В. Корупція: історичні витoki та сучасні прояви. *Актуальні проблеми економіки* : науковий економічний журнал. 2015. № 3 (165). С. 8–16.
46. Вплив війни на злочинність в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3536394-vpliv-vijni-na-zlocinnist-v-ukraini.html>
47. Габлей Н. Г. Поняття та мета покарання. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2012. Вип. 2. С. 190–197.
48. Газдайка-Василишин І. Б. Некорисливі злочини проти власності : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 212 с.

49. Гацелюк В. О. Реалізація принципів кримінального права України: проблеми та перспективи. Луганськ : РІО ЛАВД, 2003. 152 с.
50. Горбачевський В. Я. Кримінальне право України: теоретичний курс та практикум : навчальний посібник / за заг. ред. В. Я. Горбачевського. Київ : Атіка, 2005. 378 с.
51. Грабовий В. Кількісні показники норм юридичної відповідальності за злочини проти власності в КК УСРР 1922 р. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. № 4. С. 9–13.
52. Грищук В. К. Кримінальне право України. Загальна частина : наавчальний посібник для студентів юрид. фак. вищ. навч. закл. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2006. 568 с.
53. Грищук В. К. Філософсько-правова парадигма відповідальності людини : монографія. Львів ; Люблін ; Хмельницький : Хмельницький університет управління і права, 2015. 639 с.
54. Грозовський І. М. Козацьке право. *Право України*. 1997. № 6. С. 76–80.
55. Гута В. І. Ключові аспекти кримінальної відповідальності за підроблення документів у сфері публічних закупівель. *Scientific collection «INTERCONF»*. 2021. № 47. С. 200–204.
56. Дамірлі Мехман А. О. Предметна сфера історико-правового пізнання: традиції й оновлення (епістемологічний аналіз) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2005. 32 с.
57. Дем'янчук Ю. В. Порівняльний аналіз протидії корупції в країнах Європейського Союзу. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського*. 2014. Т. 27 (66). № 3. С. 113–118.
58. Денисова Т. А. Кримінальне покарання та функції його призначення і виконання за законодавством України : навчальний посібник. Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2004. 152 с.
59. Дзюба Ю. П. Кримінальна відповідальність за викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх

- пошкодження (аналіз складу злочину) : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2008, 226 с.
60. Доляновська І. М. Кримінальна відповідальність за експлуатацію дітей (аналіз складу злочину) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2008. 18 с.
61. Дудоров О. О. Проблеми кримінальної відповідальності за підроблення документа. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2011. № 3. С. 90–103.
62. Дудоров О. О. Проблеми кримінально-правової охорони системи оподаткування : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 34 с.
63. Дудоров О. О., Мельник М. І., Хавронюк М. І. Злочини у сфері підприємництва : навчальний посібник / за ред. М. І. Хавронюка. Київ : Атіка, 2001. 608 с.
64. Економічні злочини: попередження і боротьба з ними : міжвідомчий науковий збірник / А. І. Комарова, М. О. Потебенко, В. П. Пустовойтенко, В. І. Радченко, М. Я. Азаров, Ю. П. Соловков, Д. М. Притика, О. В. Задорожний, Т. В. Мотренко, Ю. О. Смирнов, С. Р. Станік, М. В. Корнієнко, М. І. Ануфрієв, В. І. Литвиненко, Я. Ю. Кондратьєв, С. В. Ківалов, О. А. Устенко та ін. Київ, 2001. Т. 25. 820 с.
65. Задоя К. П. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2009. 16 с.
66. Закони Дванадцяти таблиць. *Історія держави і права зарубіжних країн*. URL: https://pidruchniki.com/2008021558620/pravo/zakoni_xii_tablits
67. Запотоцький А. П. Документи як процесуальні джерела доказів у кримінальному судочинстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Київський нац. ун-т. внутр. справ. Київ, 2009. 18 с.
68. Захарченко О. В. Кваліфікація злочину як основний елемент інституту підслідності. *Право і безпека*. 2003. № 2'4. С. 113116–.

69. Зелінський А. Ф., Куц В. М. Об'єкт злочину і структура Особливої частини Кримінального кодексу. *Вісник Університету внутрішніх справ*. Харків, 1997. Вип. 2. С. 148–154.
70. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг : науково-практичний коментар до розділу XVII Особливої частини Кримінального кодексу України / за заг. ред. В. І. Шакуна. Київ : Алерта, 2012. 160 с.
71. Іващенко В. Міжнародні та національні питання кримінальної відповідальності за фальшивомонетництво. *Вісник Академії управління МВС*. 2007. № 1. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VAUMVS/2007-01.pdf
72. Ільєнок Т. В. Історико-правові витоки корупції. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2012. № 3. С. 51–56.
73. Іщенко В. М. Протоколи слідчих і судових дій та інші документи як джерела доказів у кримінальному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2001. 191 с.
74. Карпенко М. І., Москаленко О. М. Кримінальна відповідальність за службове підроблення, передбачене ст. 366 Кримінального кодексу України. *Юридична наука*. 2012. № 9. С. 28–38.
75. Клепицький І. А. Документ як предмет підробки у кримінальному праві. *Держава і право*. 1998. № 5. С. 68–75.
76. Коваленко В. В. Профілактика економічної злочинності в Україні: концептуальні засади, організаційно-правові основи, проблеми управління : монографія. Харків, 2004. 420 с.
77. Коваленко В. П. Зловживання владою працівниками правоохоронних органів : монографія. Київ : Атіка, 2012. 204 с.
78. Ковальов К. М. Визначення давності виготовлення документа: історичний аспект і сучасні тенденції. *Криміналістичний вісник*. 2021. № 1 (35). С. 19–35.

- 79.Ковтун О. А. Історія становлення законодавства щодо кримінальної відповідальності в Україні за вимагання (1845–2001 рр.). *Питання боротьби зі злочинністю*. 2018. Вип. 35. С. 192–207.
- 80.Командно-адміністративна система. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0>
- 81.Комуністичний рух в Україні. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/882170.html>
- 82.Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text
- 83.Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції 2003 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
- 84.Кондратов Д. Ю. Відмежування втягнення неповнолітнього у злочинну діяльність (ст. 304 КК України) від суміжних складів злочинів. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2014. № 6. С. 53–62.
- 85.Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
- 86.Копча Н. В. Використання спеціальних знань під час розслідування службового підроблення: теорія та практика : монографія. Одеса : Юридика, 2023. 244 с.
- 87.Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів : навчальний посібник. 2-ге вид. Київ : Атіка, 2002. 640 с.
- 88.Коржанський М. Й. Кримінальне право і законодавство України. Частина Загальна : курс лекцій / за ред. М. Й. Коржанського. Київ : Атіка, 2001. 432 с.

- 89.Криміналістика : підручник / В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін.; за заг. ред. В. В. Пясковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 752 с.
- 90.Кримінальне право (Особлива частина) : підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Т. 2. Луганськ : Елтон-2, 2012. 704 с.
- 91.Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
- 92.Кримінальне право України. Загальна частина : підручник для юридичних вузів і факультетів / за ред. М. І. Бажанова та ін. Харків : Право, 1997. 368 с.
93. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 768 с.
94. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015. 680 с.
95. Кримінальне провадження № 11-кп/773/154/17: Вирок Апеляційного суду Волинської області від 14 червня 2017 року / Єдиний державний реєстр судових рішень.
- 96.Кримінальний кодекс України : Закон України від 28 грудня 1960 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2001-05>.
97. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. Київ : Ін Юре, 2003. 1196 с.
- 98.Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2001-05>
99. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print> (дата звернення: 23.03.2021).

100. Кримінальний кодекс України. Контрольний текст проекту (станом на 14 жовтня 2023 року). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/10/15/kontrolnyj-tekst-proyektu-kk-14-10-2023.pdf> (дата звернення 02.12.2023).
101. Кримінально-правова кваліфікація : навчальний посібник / В. І. Антипов, В. В. Антипов. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 120 с.
102. Кримінологія: Загальна та Особлива частини : підручник / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В. В. Голіни. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2009. 288 с.
103. Крип'якевич І. П. Історія України. *Пам'ятки історичної думки України*. Львів : Світ, 1990. 520 с.
104. Лаба С. В. Особливості призначення покарання за пропаганду комуністичного та нацистського тоталітарних режимів. *Європейські перспективи*. 2023. № 1. С. 153–157.
105. Лепісевич П. М., Терлюк І. Я. Козацька держава і право : навчальний посібник з історії держави і права України. Львів : Край, 2005. 136 с.
106. Ломако В. А., Борисов В. І., Касинюк В. І., Кривоченко Л. М. Суб'єктивна сторона злочину: методичний посібник. Харків : Укр. держ. юрид. академія, 1993. 36 с.
107. Луцький Т. М. Кримінальна відповідальність за необережне заподіяння смерті іншій особі : дис. ... д-ра філософії за спеціальністю 081 «Право» / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2021. 385 с.
108. Луцький Т. М. Кримінальна відповідальність за необережне заподіяння смерті в Україні: теорія та практика : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 544 с.
109. Луцький Т. М., Пасєка О. Ф. Окремі проблемні аспекти кримінальної відповідальності та покарання за правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів),

автоматизованих систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.
Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 1. С. 270–275.

110. Марисюк К. До питання про поняття офіційних документів за статтею 366 Кримінального кодексу України. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. Спецвипуск № 1*. URL: <http://univer.km.ua/visnyk/345.pdf>
111. Мельник М. Помилкова криміналізація: види, причини та наслідки. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 5. С. 88–99.
112. Мельник М. І. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : вид. 3-тє, перероб. та допов. / за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. Київ : Юридична думка. 2004. 352 с.
113. Меморандум між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством внутрішніх справ Чорногорії про співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892_010#Text
114. Меморандум про співробітництво між Генеральною прокуратурою України та Прокуратурою Республіки Гватемала в боротьбі з транснаціональною злочинністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320_005#Text
115. Михайленко Д. Г. Поняття об'єкта злочинів у сфері службової діяльності. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4138/13.%20Mychailenko%20D.%20Poniattia%20obekt%20zloch.pdf?sequence=1>
116. Міськів Д. М. Відповідальність за декларування недостовірної інформації у кримінальному праві України : дис. ... д-ра філософії : 12.00.08 / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2021. 291 с.
117. Молдован В. В., Мелащенко В. Ф. Конституційне право : навчальний посібник. Київ, 1996. С. 12.

118. Московське князівство і московське царство. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%B2_%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D1%97
119. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 704 с.
120. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Кваліфікація злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» (галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право», другий (магістерський) освітній рівень) для студентів V курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції / В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. М. Киричко та ін. Харків : Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, 2016. 75 с.
121. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 1064 с.
122. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., перероб. та допов. Київ : Видавничий дім «Дакор», 2018. 1360 с.
123. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ : Каннон, А.С.К., 2001. 1104 с.
124. Нестеренко О. М. Умисна форма поведінки особи як обов'язкова ознака складу злочину ст. 205-1 КК України. *Держава і злочинність. Нові виклики в епоху постмодерну* : зб. тез доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті віцепрезидента Кримінологічної асоціації України, професора О. М. Литвака (м. Харків, 23 квітня 2020 р.) / МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінол. асоц. України. Харків : ХНУВС, 2020. С. 135–137.

125. Омельченко С. Корупція з точки зору різних культур світу. *Підприємництво, господарство і право*. 2000. № 3. С. 54–57.
126. Опанасенко В. І. Фальсифікація як прояв злочинної поведінки за кримінальним правом України. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 4. С. 166–174.
127. Організація судових та правоохоронних органів : підручник / за ред. І. Є. Марочкина, Н. В. Сібільової. Харків : Одиссей, 2007. 528 с.
128. Орловська Н. А. Проблемні питання побудови кримінально-правових санкцій в контексті впливу на неповнолітніх правопорушників. *Часопис Академії адвокатури*. 2010. № 9. С. 7–17.
129. Осика І. М. Розслідування підроблення документів та їх використання у сфері підприємництва : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2006. 254 с.
130. Остапенко Я. С. Розвиток кримінального законодавства, що передбачає відповідальність за службове підроблення: історико-правовий аналіз (І століття до н. е. – початок ХХ століття). *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2015. № 3 (11). С. 199–208.
131. Остапенко Я. С. Службове підроблення : кримінологічна характеристика та запобігання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2017. 19 с.
132. Остапенко Я. С. Службове підроблення : кримінологічна характеристика та запобігання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2017. 245 с.
133. Панов М. Чезаре Беккарія і його славнозвісний трактат «Про злочини та покарання» (до 250-річчя опублікування). *Право України*. 2014. № 9. С. 226–244.
134. Парасюк Н. М. Підроблення як форма злочинного діяння (проблеми кримінально-правового регулювання). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 6. С. 183–187. URL: http://lsej.org.ua/6_2015/53.pdf

135. Парасюк Н. М. Юридичний аналіз підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів за Кримінальним кодексом України. *Університетські наукові записки*. 2008. № 3. С. 262–268.
136. Пасека О. Ф. Теоретичні та прикладні проблеми кримінально-правової протидії корупційним проявам. *Проблеми вдосконалення діяльності правоохоронних органів щодо виявлення, попередження та припинення корупційних проявів* : матеріали постійно діючого науково-практичного семінару (м. Львів, 25 травня 2018 р.). С. 165–169. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/nauk_konf/25_05_2018.pdf
137. Пащенко О. О. Соціальна обумовленість кримінально-правових норм: проблеми міждисциплінарних зв'язків. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків* : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9–10 жовтня 2014 р.). Харків, 2014. С. 150–154.
138. Піддубна Л. П. Документ та його основні характеристики: сутність поняття, властивості, атрибути. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Управління»*. 2012. № 1. С. 165–172.
139. Порівняльне правознавство: підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / В. Д. Ткаченко, С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов ; за ред. В. Д. Ткаченка. Харків : Право, 2003. 274 с.
140. Посполітак А. І. Щодо об'єкта корупційних злочинів в органах внутрішніх справ. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/5_2012/24.pdf.
141. Постанова Верховного Суду від 21 червня 2022 року у справі № 171/869/21 (провадження № 51-838км22) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104886096>
142. Постанова Верховного Суду України від 9 липня 2015 року № 5-50кц15. URL: <https://oda.court.gov.ua/sud1590/pravovipozicii/su/5-50ks15>

143. Постанова ВСУ № 371/1486/15-к від 30 січня 2020 р. URL:
<https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/87424158>
144. Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 20 квітня 2023 року у справі № 287/203/19 URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/110395938>
145. Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 26 жовтня 2023 року у справі № 608/1733/20 URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/114581900>
146. Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 4 червня 2020 року у справі № 742/318/18 URL:
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/89733004>
147. Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС України від 3 листопада 2022 року у справі № 715/758/20. URL:
<http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=107251729&red=1000034f2647aef95df9d6e093c285548f1c73&d=5>
148. Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16 лютого 2023 року у справі № 760/14696/15-к URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109211505>
149. Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 3 жовтня 2023 року у справі № 233/250/22 URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113985493>
150. Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 2 лютого 2022 року у справі № 344/16025/18 URL:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/102999869>
151. «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. / відпов. ред. та автор передм. Ю. С. Шемшученко. Київ : Книга, 1997. 547 с.
152. Правда Ярославичів. URL:
https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Правда_Ярославичів
153. Практика розгляду кримінальних справ про злочини, склад яких передбачено ст. 366 Кримінального кодексу України (службове

підроблення). Узагальнення підготовлено суддею Верховного Суду України В. Г. Жуком та головним консультантом управління, вивчення та узагальнення судової практики Верховного Суду України О. С. Іщенко та А. І. Смолкіною. *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 1. С. 31–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvsu_2010_1_11

154. Практика розгляду кримінальних справ про злочини, склад яких передбачено ст. 366 Кримінального кодексу України (службове підроблення). URL: [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/7C28988CDB121DF0C2257B7C00497A22](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/7C28988CDB121DF0C2257B7C00497A22)
155. Презумпція невинуватості. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BC%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96
156. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19/print> (дата звернення: 21.09.2023).
157. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15/print> (дата звернення: 23.04.2021).
158. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#n49>
159. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 6 грудня 2019 року № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831> (дата звернення: 23.03.2021).

160. Про затвердження Вимог до форматів даних електронного документообігу в органах державної влади : Наказ Державного агентства з питань електронного урядування України від 7 вересня 2018 року № 60. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1309-18/print> (дата звернення: 23.04.2021).
161. Про затвердження Інструкції про порядок консульської легалізації офіційних документів в Україні і за кордоном : Наказ Міністерства закордонних справ України від 04 червня 2002 року № 113. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0535-02#Text> (дата звернення: 30.03.2021).
162. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 24.03.2021).
163. Про практику застосування судами окремих норм матеріального права щодо кваліфікації ухилення від сплати податку, вчиненого шляхом службового підроблення : Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 12 лютого 2013 року № 223-286/0/4-13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0286740-13#Text>
164. Псковська судна грамота. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%B0
165. Радіонов І. І. Кримінальна відповідальність за бандитизм : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2004. 19 с.
166. Рішення Конституційного Суду України від 26 лютого 2019 року № 1-p/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-19#Text>
167. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу

України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 2 листопада 2004 року. Справа № 1-33/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text>

168. Ромців О. І. Особливості подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності: дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів : НУ «Львівська політехніка», 2016, 226 с.
169. Рубан К. П. Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 9 грудня 2016 р.). URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/512>
170. Рубцов В. В. Кримінальна відповідальність за порушення, допущені в ході експертної діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 243 с.
171. Савченко А. В., Кришевич О. В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг. Науково-практичний коментар до розділу XVII Особливої частини Кримінального кодексу України / за заг. ред. В. І. Шакуна. Київ : Алеута, 2012. 160 с.
172. Сергеева Д. Б., Топорецька З. М. Криміналістична характеристика службового підроблення. *Вісник кримінального судочинства*. 2019. № 3. С. 90–99.
173. Сисоєв Д. О. Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми: кримінально-правова характеристика : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2015. 268 с.
174. Смаль І. В. Методика розслідування підроблення проїзних квитків : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Донецький юридичний інститут Луганського державного університету внутрішніх справ. Донецьк, 2007. 267 с.

175. Соборне укладення 1649 р. URL: https://stud.com.ua/43680/istoriya/soborne_ukladennya_1649#google_vignette
176. Статут Великого князівства Литовського 1588 року. URL: http://litopys.org.ua/statut2/st1566_07.htm
177. Степанюк М. В. Досвід Республіки Польща у сфері кримінально-правової протидії службовому підробленню. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія юридична*. Випуск 35/2022. С. 502–507. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10408787>
178. Степанюк М. В. Окремі проблемні аспекти визначення об'єктивної сторони складу службового підроблення за кримінальним правом України. *Теорія і практика протидії злочинності у сучасних умовах* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 3 листопада 2023 року). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 188–192.
179. Степанюк М. В. Проблемні аспекти об'єкта та предмета складу службового підроблення в законодавстві України. *Право і суспільство*. 2021. № 1. С. 179–188.
180. Степанюк М. В. Характеристика суб'єкта службового підроблення: на основі аналізу правоохоронної практики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. Випуск 80. Ч. 2. 2023. С. 98–102. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.2.14>
181. Тимошенко Н. О. Кримінально-правова характеристика підроблення документів, печаток та бланків, їх збуту та використання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Академія адвокатури України. Київ, 2009. 19 с.
182. Третьяков Д. А. Кримінальна відповідальність за пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Національна академія прокуратури України. Київ, 2016. 262 с.
183. Трубников В. М. Поняття об'єкта злочину з нових позицій. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна: Серія «Право»*. 2009. № 6. С. 14–18.

184. Тучков С. С. Підроблення як спосіб вчинення злочину: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Запоріжжя, 2005. 217 с.
185. Угода між Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Міністерством громадської безпеки Китайської Народної Республіки про співробітництво з прикордонних питань. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/334289___334354
186. Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в сфері боротьби з організованою злочинністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_049#Text
187. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про співробітництво у сфері боротьби з організованою злочинністю, тероризмом та іншими злочинами середньої тяжкості, тяжкими та особливо тяжкими злочинами. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU10245?an=2>
188. Угода між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством внутрішніх справ Грузії про співробітництво в сфері боротьби зі злочинністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_109#Text
189. Угода між Урядом України і Урядом Угорської Республіки про взаємодію в боротьбі з організованою злочинністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348_066#Text
190. Узагальнення практики розгляду кримінальних справ про злочини, склад яких передбачений ст. 366 Кримінального кодексу України (службове підроблення). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n_002700-09#Text
191. Ус О. В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації : лекції. Харків : Право, 2018. 368 с. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13956/1/Lekcii_2018.pdf

192. Ухвала колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 6 квітня 2023 року у справі № 2704/8549/2012 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110428084>
193. Фіалка М. І. Документ чи офіційний документ : проблеми використання термінологічного апарату в кримінальному законодавстві. *Кримінальне право в умовах глобалізації суспільних процесів: традиції та новації* : матеріали Міжнародної науково-практичного круглого столу, присвяченого пам'яті професора В. В. Сташиса (м. Харків, 15 травня 2020 р.). Харків : Право, 2020. С. 375–378.
194. Франчук В. В. Кримінально-правові засоби охорони економіки України : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 244 с.
195. Франчук В. В., Корецька-Шукевіч Д. Д. Правопорушення, пов'язані з корупцією: адміністративно-правові засади протидії : монографія. Варшава : Księgarnia internetowa Difin ; ЛьвДУВС, 2021. 183 с.
196. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Атіка, 2004. 488 с.
197. Харлов О. О. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері службової діяльності. *Міжнародний юридичний вісник* : збірник наукових праць Національного університету Державної податкової служби України. 2016. Вип. 2(4). С. 163–168.
198. Хто для Вас «внутрішні вороги»? URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/05/15/7402235/>
199. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/print> (дата звернення: 24.03.2021).
200. Черевко К. О. Е-декларування в Україні: основні питання. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції* : збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків,

- 31 березня 2017 р.) / МВС України ; Харківський національний університет внутрішніх справ ; Кримінологічна асоціація України. Харків : ХНУВС, 2017. С. 203–204.
201. Шевчук В. В., Охман О. В. Об'єкт злочину за кримінальним правом України. *Університетські наукові записки*. 2006. № 2 (18). С. 234–239.
202. Щирська В. С. Кримінально-правова кваліфікація підроблення за сукупністю злочинів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4. Ч. 1. С. 150–154.
203. Юридична енциклопедія : в 6 т. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. Т. 3 : К–М. 792 с.
204. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Українська енциклопедія, 1998. Т. 4 : Н–П. 2002. 720 с.
205. Як війна Росії проти України вплинула на польську економіку. URL: <https://novapolshcha.pl/article/yak-viina-rosiyi-proti-ukrayini-vplinula-na-polsku-ekonomiku/>
206. Ясінь І. М. Родовий та безпосередній об'єкти складу незаконного збагачення (ст. 368² КК України). *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2013. Вип. 3. С. 369–379.
207. Яциніна М. М. Об'єкт зловживання владою, службовим становищем або повноваженнями за КК України. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2016. Вип. 62. С. 184–191.
208. Bill of Rights England (Біль про права). URL: <https://www.history.com/topics/british-history/english-bill-of-rights67>
209. Włachut J. Dokument jako przedmiot ochrony prawnokarnej. Warszawa, 2011. S. 13–17.
210. Wojarski T. (red.). Kodeks karny. Komentarz. Warszawa, 2016.
211. Brottsbalk (Кримінальний кодекс Швеції). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700

212. Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Кримінальний кодекс Австрії). URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002296>
213. Code Civil des Français (Цивільний кодекс Франції). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A6%D0%B8%D0%B2%D1%96%D0%B%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81_%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97
214. Code Penal (Кримінальний кодекс Франції). URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070719>
215. Codice Penale (Кримінальний кодекс Італійської Республіки). URL: https://www.imolin.org/imolin/amlid/data/ita/document/penal_code.html
216. Czesław Kłak. Odpowiedzialność karna za nadużycie władzy (art. 231 k.k.) a ochrona prawa do dobrej administracji. *Prawo i Więź*. 2020. № 3 (33) jesień. S. 110–140.
217. Dąbrowski Bartosz, 70 proc. przestępstw korupcyjnych to kłamstwa urzędników. Ale wciąż strach to zgłosić. URL: <https://www.tokfm.pl/Tokfm/7,103454,23049194,70-proc-przestepstw-korupcyjnych-to-klamstwa-urzednikow-ale.html>
218. Damian Wąsik. Poświadczenie przez lekarza nieprawdy w dokumentacji medycznej (art. 271 § 1 k.k.) – wybrane zagadnienia praktyczne. *Przedsiębiorstwo i Prawo*. 2018;1:78–93.
219. Deutsches Strafgesetzbuch (Кримінальний кодекс Німеччини). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_24.html
220. Falenta Paweł Piotr. Uprawnienia operacyjne Policji o charakterze inwigilacyjnym. Wydawnictwo Adam Marszałek, 2020. S. 321.
221. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej od 2 kwietnia 1997 r.: tekst ogłoszono w Dz.U. 1997. NR 78 poz. 483.

222. Mielnik Hubert. Przepięstwo nadużycia i beczynności władzy w prawie karnym II Rzeczypospolitej. *Rocznik Samorządowy*. 2017 (6). S. 148–160.
223. Ponad 630 zarzutów dla lekarki za poświadczanie nieprawdy. Przyczyna? Bezprawne uzyskanie 160 tysięcy złotych z narodowego funduszu zdrowia. URL: <https://lubuska.policja.gov.pl/go/serwis-informacyjny/aktualnosci/28608,ponad-630-zarzutow-dla-lekarki-za-poswiadczenie-nieprawdy-przyczyna-bezprawne-uz.html>
224. Postanowienie Sądu Najwyższego z 19 marca 2003 r., sygn. III KKN 207/01, Lex nr 78408.
225. Postanowienie Sądu Najwyższego z 29 listopada 2006 r., sygn. I KZP 27/06, OSNKW z 2006 r., nr 12, poz. 110.
226. Postanowienie SN z 27 września 2013 r., II K 229/13, LEX nr 1380932.
227. Przepięstwa przeciwko wiarygodności dokumentów (270–277). Poświadczanie nieprawdy. URL: <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przepiestwa-przeciwko-15/63644,Poswiadczenie-nieprawdy-art-271.html>
228. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. Kodeks karny (Dz.U. 1932 nr 60 poz. 571 z późn. zm.).
229. Słupińska M. Poświadczanie nieprawdy (art. 271 § 1 KK) – jak się bronić – strona internetowa. URL: <https://slupinska.eu/blog/poswiadczenie-nieprawdy-art-271-kk-jak-sie-bronic/>
230. Ustawa z dnia 07 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Nr 88 poz. 553).
231. Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny (Dz. U. nr 13 poz. 94).
232. Wilk Leszek. Pojęcie «nierzetelność» w odniesieniu do dokumentów w prawie karnym. *Palestra*. 2013. № 3–4. S. 128–134.
233. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2002 r., IV KK 295/98.
234. Wyrok Sądu Rejonowego Warszawy–Mokotowa w dniu 22 grudnia 2016 roku w sprawie o sygn. VIII K 602/13.

235. Yuriy Baulin, Borys Rohozhyn, Inna Vyshnevskaya. Legal regulation of professional obligations of physicians in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. 2019;9:1839–1843.
236. Ziębaczewski M. Poświadczenie nieprawdy w dokumencie czy zaświadczeniu – art. 271 kodeksu karnego – strona internetowa. URL: <https://prawo-karne-adwokat.com.pl/poswiadczenie-nieprawdy-dokumencie-zaswiadczeniu-pismie>
237. Zoll A. Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz. T. II. Warszawa, 2008.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Аналіз судової практики щодо форм об'єктивної сторони,
предмета та суб'єкта службового підроблення та проведеної кваліфікації**

№	Посилання на ЄДРСР	Спосіб підроблення	Предмет кримінального правопорушення	Суб'єкт	Кваліфікація
1	https://reestr.court.gov.ua/Review/79841603	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акти виконаних робіт	директор Товариства з обмеженою відповідальністю «ВЕЛБУДР ЕМ»	сукупність ч. 2 ст. 364-1, ч. 1 ст. 366 КК України
2	https://reestr.court.gov.ua/Review/80058936	складання та видача	листок непрацездатності	лікар	
3	https://reestr.court.gov.ua/Review/80640099	видача	листок непрацездатності	лікар	
4	https://reestr.court.gov.ua/Review/81229519	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акти про надання санаторно-курортного лікування	головна медична сестра	
5	https://reestr.court.gov.ua/Review/81211022	складання та внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	заява про реєстрацію місця проживання	секретар сільської ради	
6	https://reestr.court.gov.ua/Review/81246216	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	реєстраційна картка великої рогатої худоби	завідувач дільничної лікарні ветеринарної медицини	Сукупність ч. 1 ст. 366, ч. 4 ст. 358 КК України
7	https://reestr.court.gov.ua/Review/81674519	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	медичні довідки про присутність на прийомі у лікаря	лікар	

8	https://reestr.court.gov.ua/Review/81676875	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акти виконаних робіт	директор КЗ «Криворізький дитячий будинок-інтернат»	
9	https://reestr.court.gov.ua/Review/81777077	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	реєстраційна картка великої рогатої худоби	начальник лікарні ветеринарної медицини	
10	https://reestr.court.gov.ua/Review/81720261	інше підроблення	акт приймання будівельних робіт	інженер технічного нагляду	
11	https://reestr.court.gov.ua/Review/81799229	складання, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт здачі-прийняття робіт (надання послуг)	начальник відділу транспортної логістики та директор приватного підприємства	сукупність ч. 2 ст. 28, ч. 1 ст. 366, ч. 4 ст. 358 КК України
12	https://reestr.court.gov.ua/Review/81837432	складання	акти приймання-передачі наданих послуг	директор ТОВ	
13	https://reestr.court.gov.ua/Review/82038676	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	податкові декларації з податку на додану вартість	директор ТОВ	
14	https://reestr.court.gov.ua/Review/82386591	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	протокол засідання державної кваліфікаційної комісії з присвоєння кваліфікації за професією	викладач	
15	https://reestr.court.gov.ua/Review/82543774	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	протокол засідання державної кваліфікаційної комісії з присвоєння кваліфікації за професією	майстер виробничого навчання	
16	https://reestr.court.gov.ua/Review/82632873	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку робочого часу	старша медична сестра	

17	https://reestr.court.gov.ua/Review/82624554	видача	акт приймання виконаних підрядних робіт	директор комунальної організації	
18	https://reestr.court.gov.ua/Review/82891051	видача	протокол засідання комісії та постанова про преміювання членів комісії	голова дільничної виборчої комісії	
19	https://reestr.court.gov.ua/Review/82981354	складання, видача	довідка про те, що працює водієм	<i>підбури</i> в директора СТОВ	сукупність ч. 4 ст. 27 - ч. 1 ст. 366, ч. 4 ст. 358 КК України
20	https://reestr.court.gov.ua/Review/83211045	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі використаного робочого часу	завідувач дошкільного навчального закладу	
21	https://reestr.court.gov.ua/Review/83336741	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі тижневого навантаження	заступник директора школи з навчально-виховної роботи	
22	https://reestr.court.gov.ua/Review/84599573	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку використання робочого часу	завідувач дошкільного навчального закладу	
23	https://reestr.court.gov.ua/Review/83594682	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт приймання виконаних будівельних робіт, довідка про вартість виконаних будівельних робіт	директор ТОВ	
24	https://reestr.court.gov.ua/Review/83721195	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт виконання ремонтних робіт	майстер з ремонту теплових мереж; головний теплотехнік; старший майстер	
25	https://reestr.court.gov.ua/Review/85232056	складання, видача	заява про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця	державний реєстратор відділу з питань державної реєстрації	

				речових прав на нерухоме майно	
26	https://reyestr.court.gov.ua/Review/84772977	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	наказ на відпуск матеріалів; товаро-транспортна накладна; специфікація-накладна на відпуск лісоматеріалів	майстер лісу	
27	https://reyestr.court.gov.ua/Review/84972915	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку робочого часу	старша медична сестра	
28	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85103319	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	листок непрацездатності	лікар хірург-травматолог	
29	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85166096	складання, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі тижневого навантаження	заступник директора з навчально-виховної роботи	
30	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85256952	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку робочого часу	старша медична сестра	
31	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85243710	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	накладна до договору на поставку спортивного інвентарю	начальник відділу матеріально-технічного забезпечення	
32	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85535766	складання, видача	медична довідка	лікар	
33	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85530813	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку робочого часу	старша медична сестра	
34	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85525063	складання, видача	акти приймання виконаних будівельних робіт	фізична особа – підприємець	

35	https://reestr.court.gov.ua/Review/85732986	складання , видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акти приймання виконаних будівельних робіт	Директор ТзОВ	сукупність ч. 1 ст. 190, ч. 1 ст. 366 КК України
36	https://reestr.court.gov.ua/Review/86253623	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	зведені відомості сум для зарахування на карткові рахунки	бухгалтер	сукупність ч. 1 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК України
37	https://reestr.court.gov.ua/Review/86369829	складання, видача	постанова про виплату одноразової грошової винагороди активним членам дільничної виборчої комісії та особам, які залучаються до роботи у комісії	голова дільничної виборчої комісії	
38	https://reestr.court.gov.ua/Review/86452363	складання	довідка щодо наявності у підприємства працівників відповідної кваліфікації, які мають необхідні знання та досвід для надання послуг	директор приватного підприємства	
39	https://reestr.court.gov.ua/Review/86453699	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі виходу на роботу працівників	діловод	
40	https://reestr.court.gov.ua/Review/86560757	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	інженерний ордер	інженер	
41	https://reestr.court.gov.ua/Review/86554865	видача	документація із землеустрою щодо встановлення (відновлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) для ведення	заступник голови міської ради	

			товарного сільськогосподарського виробництва		
42	https://reyestr.court.gov.ua/Review/86759534	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	три лікарські заключення про перебування на лікуванні	лікар	сукупність ч. 1 ст. 366, ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 358 КК України
43	https://reyestr.court.gov.ua/Review/87268382	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт, щодо опису виявлених у ході інспекційного відвідування порушень	головний державний інспектор з питань додержання законодавства про працю	
44	https://reyestr.court.gov.ua/Review/87105969	складання, видача	акт приймання виконаних будівельних робіт	директор ТОВ	
45	https://reyestr.court.gov.ua/Review/87504723	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	митна декларація	директор ТОВ	
46	https://reyestr.court.gov.ua/Review/87489572	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	платіжні доручення	директор ТОВ	
47	https://reyestr.court.gov.ua/Review/87791330	складання, видача	податкові накладні, податкові декларації	директор ТОВ, старший адміністратор ТОВ, директор ТОВ	
48	https://reyestr.court.gov.ua/Review/87915254	складання, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку робочого часу	Завгосп гімназії	
49	https://reyestr.court.gov.ua/Review/88063501	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	ветеринарна довідка	завідувач протиепізоотичним відділом лікарні ветеринарної медицини	

50	https://reyestr.court.gov.ua/Review/88557313	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	податкова звітність тов	директор ТОВ	сукупність ч. 1 ст. 366 КК України та ч. 2 ст. 222 КК України
51	https://reyestr.court.gov.ua/Review/88262915	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	видаткова накладна	заступник селищного голови	
52	https://reyestr.court.gov.ua/Review/88340751	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	ветеринарні довідки та ветеринарне свідоцтво	завідувач дільниці ветеринарної медицини	
53	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89114973	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт виконання робіт	директор ПП	сукупність ч. 1 ст. 366, ч. 1 ст. 364-1 КК України
54	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89280537	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	актів приймання виконаних будівельних робіт	інженер технічного нагляду (ФОП)	
55	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89328830	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	виписка із рішення сесії	сільський голова	
56	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89473382	складання, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку робочого часу	старша медична сестра	
57	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89507550	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	відомості про факти здійснення перевірки місця проживання/перебування внутрішньо переміщених осіб, протокол районної комісії з питань призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам	головний спеціаліст по контролю за призначенням та виплатою пенсій відділу контролю та соціальних інспекторів Управління праці та соціального захисту населення	

58	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89583208	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	листок тимчасової непрацездатності, журнал реєстрації амбулаторних пацієнтів	лікар	
59	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89609644	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	транспортні документи	менеджер ТОВ	
60	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89586783	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт приймання виконаних будівельних робіт	директор комунального закладу	
61	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89644520	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку використання робочого часу	начальник котельні ТОВ	
62	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89668266	складання	договір про сумісну обробку земельної ділянки	директор комунального закладу	
63	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89782168	видача	наряди-акти на виконання робіт	лісничий	
64	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89938471	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку робочого часу	начальник відділення поштового зв'язку	
65	https://reyestr.court.gov.ua/Review/90833550	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	звітний баланс запасів корисних копалин	директор виробничо-комерційного підприємства	
66	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89980357	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	заява про отримання будівельної ліцензії та відомості про виробничо-технічну базу	директор ТОВ	

67	https://reyestr.court.gov.ua/Review/90702764	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	інженерний ордер	інженер із обслуговування повітряних суден	
68	https://reyestr.court.gov.ua/Review/90484578	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	будівельний паспорт	головний інженер	
69	https://reyestr.court.gov.ua/Review/90574752	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табель обліку робочого часу	старша медична сестра	
70	https://reyestr.court.gov.ua/Review/90639253	складання , видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табель тижневого навантаження	заступник директора з навчально-виховної роботи	
71	https://reyestr.court.gov.ua/Review/90864180	складання	посвідчення тракториста-машиніста	провідний фахівець відділу реєстрації сільськогосподарської техніки	
72	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91161825	складання , видача	сертифікати відповідності	директор ТОВ	
73	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91239102	складання , видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	витяги з протоколів засідання комісії з перевірки знань	директор ТОВ	
74	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91321067	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт приймання–передачі виконаних робіт	лісничий	
75	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91410466	складання	рішення сільської ради	сільський голова	

76	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91427355	складання, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	договір оренди та акт приймання передачі майна	начальник комунального підприємства	
77	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91590857	видача	табелі обліку використання робочого часу	Начальник гаража	сукупність ч. 1 ст. 366, ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 366 КК України
78	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91961398	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	реєстраційні картки великої рогатої худоби та відомості щодо переміщення тварин у фермерське господарство	Ветеринарний фельдшер	
79	https://reyestr.court.gov.ua/Review/92002140	складання	постанова про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення	інспектор патрульної поліції	
80	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91912238	складання, видача	угода про розірвання договору оренди земельної ділянки	директор ТОВ	
81	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91993618	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	податкові декларації з плати за землю	головний бухгалтер ТОВ	
82	https://reyestr.court.gov.ua/Review/92043867	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	видаткова накладна про отримання за договором поставки продуктів харчування від постачальника	начальник складу взводу забезпечення групи матеріального забезпечення військової частини	
83	https://reyestr.court.gov.ua/Review/92125941	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт приймання передачі виконаних робіт	лісничий	

84	https://reestr.court.gov.ua/Review/92125951	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт приймання передачі виконаних робіт	лісничий	
85	https://reestr.court.gov.ua/Review/92242107	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	заява-анкета для виготовлення паспорта	головний спеціаліст РВ УДМС	сукупність ч. 1 ст. 366, ч. 1 ст. 362 КК України
86	https://reestr.court.gov.ua/Review/92393155	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт освідчення лісосіки проміжного користування	помічник лісничого	
87	https://reestr.court.gov.ua/Review/92720449	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку робочого часу	завідувач фізіотерапевтичного відділення ЦРЛ	
88	https://reestr.court.gov.ua/Review/92824320	складання, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	протокол допиту потерпілої	слідчий слідчого відділення	
89	https://reestr.court.gov.ua/Review/92923276	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	зворотній талон до направлення на роботу	голова СФГ	
90	https://reestr.court.gov.ua/Review/92957828	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	заява про державну реєстрацію прав та їх обтяжень щодо земельної ділянки	Реєстратор відділу державної реєстрації сільської ради	
91	https://reestr.court.gov.ua/Review/92949444	складання, видача	довідка про працівників відповідної кваліфікації, які будуть залучені до виконання робіт	ФОП	

92	https://reestr.court.gov.ua/Review/92978885	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	довідка	директор комунального підприємства	
93	https://reestr.court.gov.ua/Review/93184662	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт приймання виконаних будівельних робіт	директор ТОВ	сукупність ч. 1 ст. 364-1, ч. 1 ст. 366 КК України
94	https://reestr.court.gov.ua/Review/93312335	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	алфавітна картка призовника	Військовий комісар	
95	https://reestr.court.gov.ua/Review/93405507	складання, видача	протокол	голова дільничної виборчої комісії	
96	https://reestr.court.gov.ua/Review/93646462	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт приймання виконаних будівельних робіт та довідки про вартість виконаних будівельних робіт	директор ТОВ	
97	https://reestr.court.gov.ua/Review/93671783	складання	заява від імені іншої особи про припинення розгляду зазначеного звернення	дільничний офіцер поліції сектору превенції	
98	https://reestr.court.gov.ua/Review/94022783	складання, видача	висновок щодо результатів медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції	лікар-нарколог	
99	https://reestr.court.gov.ua/Review/94159861	складання, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	протокол сесії сільської ради про результати поіменного голосування та рішення сесії	сільський голова, секретар сільської ради та землевпорядкування	

100	https://reyestr.court.gov.ua/Review/94180590	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	протокол про адміністративне правопорушення	інспектор з ювенальної превенції сектору превенції	
101	https://reyestr.court.gov.ua/Review/94371850	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт приймання виконаних будівельних робіт	директор ТОВ	
102	https://reyestr.court.gov.ua/Review/94653608	складання, видача	договір купівлі-продажу, накладна, товарно-транспортна накладна, рахунок-фактура	співзасновник ТОВ	
103	https://reyestr.court.gov.ua/Review/94666870	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	протокол про адміністративне правопорушення	старший інспектор з ювенальної превенції сектору превенції	
104	https://reyestr.court.gov.ua/Review/94683242	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акти приймання виконаних будівельних робіт	директор ТОВ	
105	https://reyestr.court.gov.ua/Review/94873114	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	пояснення (2010 рік)	дільничний інспектор міліції	
106	https://reyestr.court.gov.ua/Review/95196831	видача	паспорт на електромагнітне обладнання	директор ТОВ	
107	https://reyestr.court.gov.ua/Review/95426412	складання, видача	електрона товарно-транспортна накладну	майстер лісу	
108	https://reyestr.court.gov.ua/Review/95527085	складання	протокол допиту свідка	оперуповно важений сектору кримінальної поліції	
109	https://reyestr.court.gov.ua/Review/95764875	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт інвентаризації товарів на складі та видаткова накладна	Завідувач складу ТОВ	

110	https://reestr.court.gov.ua/Review/96574599	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	проектно-кошторисна документація	директор ТОВ	сукупність ч. 1 ст. 366, ч. 1 ст. 190 КК України
111	https://reestr.court.gov.ua/Review/96466859	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	видаткова накладна	Заступник селищного голови	
112	https://reestr.court.gov.ua/Review/96772814	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	ветеринарне свідоцтво та ветеринарно-санітарні паспорти на тварин	лікар ветеринарної медицини	
113	https://reestr.court.gov.ua/Review/96836241	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	довіреності	секретар сільської ради	
114	https://reestr.court.gov.ua/Review/96891718	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	підбурювання до підроблення медичної картки стаціонарного хворого та листка непрацездатності	голова РДА	сукупність ч. 4 ст. 27 - ч. 1 ст. 366, ч. 4 ст. 358, ч. 1 ст. 190 КК України
115	https://reestr.court.gov.ua/Review/97050095	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку робочого часу	голова правління ОСББ	
116	https://reestr.court.gov.ua/Review/97224677	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	договір поставки цукру, договір зберігання	директор ТОВ	Сукупність ч.1 ст. 358, ч. 2 ст. 28 ч. 1 ст. 366, ч. 2 ст. 28 ч. 1 ст. 222 КК України
117	https://reestr.court.gov.ua/Review/97480199	складання, видача,	протокол допиту свідка	Оперуповно важений сектору кримінальної поліції	
118	https://reestr.court.gov.ua/Review/98018471	складання	звіти про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового	директор ПП	

			забезпечення, допомоги, надбавки, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування		
119	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98066883	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	ветеринарні довідки	завідувач дільничної лікарні ветеринарної медицини	
120	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98150102	складання, видача	протокол засідання районної комісії з питань фінансування розвитку виноградарства, садівництва і хмелярства, а також висновок	начальник відділу РДА	
121	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98370138	видача	рішення сільської ради про укладення договору оренди землі	сільський голова	
122	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98328019	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	податкові декларації з плати за землю	директор структурного відокремленого підрозділу ПАТ	сукупність ч. 1 ст. 366, ч. 1 ст. 212 КК України
123	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98375760	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку робочого часу працівників	керівник ДНЗ	
124	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98778945	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	шість актів приймання виконаних будівельних робіт та довідки про вартість виконаних будівельних робіт	ФОП	

125	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98927197	складання, видача	заяви від імені інших громадян	староста села	
126	https://reyestr.court.gov.ua/Review/99883868	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	звіт про оцінку майна	директор ТОВ	
127	https://reyestr.court.gov.ua/Review/99013846	складання, видача	висновки про погодження технічної документації щодо оформлення державного акта на право власності на земельну ділянку	начальник відділу Держкомзему	
128	https://reyestr.court.gov.ua/Review/99332727	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	довідка про перебування на амбулаторному лікуванні	завідувач ФАП	
129	https://reyestr.court.gov.ua/Review/99423937	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	електронний журнал пасажирського пункту пропуску	державний інспектор відділу митного оформлення	
130	https://reyestr.court.gov.ua/Review/99499716	складання, видача	рішення сесії	голова сільської ради	
131	https://reyestr.court.gov.ua/Review/99829054	складання	довідка про працевлаштування	начальник відділу кадрів	
132	https://reyestr.court.gov.ua/Review/100342321	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт ліквідації режимно-секретного органу	член ліквідаційної комісії	
133	https://reyestr.court.gov.ua/Review/100417003	складання, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт відбору зразків охолодженої рибної продукції та висновки експерта	директор міжрайонної державної лабораторії Державної служби України з питань	

				безпе́чності харчових продуктів та захисту споживачів	
134	https://reyestr.court.gov.ua/Review/100655716	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	графіки службового навантаження стрілецької роти	командир стрілецької роти військової частини	
135	https://reyestr.court.gov.ua/Review/101039306	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	накладна	начальник сховища роти матеріального забезпечення	
136	https://reyestr.court.gov.ua/Review/101115192	складання, видача	довідка про вартість виконаних будівельних робіт та акт приймання виконаних будівельних робіт	директор ТОВ	
137	https://reyestr.court.gov.ua/Review/101260586	складання	рішення сільської ради	голова сільської ради	
138	https://reyestr.court.gov.ua/Review/101378992	складання, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	протокол про адміністративне правопорушення	старший інспектор прикордонної служби	
139	https://reyestr.court.gov.ua/Review/101775248	складання, видача	витяг з наказу	директор Центру підготовки іноземних громадян ТОВ	
140	https://reyestr.court.gov.ua/Review/101889851	видача	26 прибуткових касових ордерів	головний бухгалтер ТОВ	
141	https://reyestr.court.gov.ua/Review/102524316	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	протокол про адміністративне правопорушення	поліцейський патрульної поліції	

142	https://reyestr.court.gov.ua/Review/102574075	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	товарно-транспортні накладні	директор ДП	
143	https://reyestr.court.gov.ua/Review/102687639	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку робочого часу	заступник директора ЗОШ	
144	https://reyestr.court.gov.ua/Review/103405163	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	податкова декларація підприємства з податку на додану вартість	директор ТОВ	
145	https://reyestr.court.gov.ua/Review/103368578	складання	розрахунковий документ платіжне доручення	директор ТОВ	
146	https://reyestr.court.gov.ua/Review/103895317	складання, видача	електронна заява про державну реєстрацію прав та їх обтяжень	державний реєстратор прав на нерухоме майно	
147	https://reyestr.court.gov.ua/Review/103914784	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку робочого часу	старший майстер дільниці	
148	https://reyestr.court.gov.ua/Review/103957100	складання, видача	рішення про державну реєстрацію земельної ділянки сільськогосподарського призначення та бланк державного акта на право приватної власності на земельну ділянку	державний кадастровий реєстратор	сукупність ч. 2 ст. 366, ч. 2 ст. 28 ч. 2 ст. 366, ч. 2 ст. 367 КК України
149	https://reyestr.court.gov.ua/Review/104451651	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	електронний розрахунковий документ – платіжне доручення	начальник служби приміських пасажирських перевезень	

150	https://reyestr.court.gov.ua/Review/104530576	складання, видача	акті приймання виконаних будівельних робіт	директор ПП	
151	https://reyestr.court.gov.ua/Review/104739940	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	рапорт про необхідність виконання робіт, протокол при начальникові виробничого підрозділу центру регіональних перевезень пасажирів, лист (заявка) на начальника служби приміських пасажирських перевезень про виділення фінансування	головний інженер	
152	https://reyestr.court.gov.ua/Review/104997517	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	листок реєстрації	начальник районного сектору філії Державної установи «Центр пробації»	
153	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105453365	складання, видача	акт приймання виконаних будівельних робіт	керівник ПП	
154	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105121633	складання, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	протоколу слідчого експерименту	слідчий слідчого відділення	
155	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105168033	складання, видача	довідка	начальник відділу кадрів	
156	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105471345	складання	довідка про працевлаштування	начальник відділу кадрів	
157	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105476220	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	нумераційна відомість дерев, призначених для вибіркової санітарної рубки	головний лісничий	

158	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105455096	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	видаткова накладна	заступник селищного голови	
159	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105548992	складання, видача	рішення виконавчого комітету	сільський голова	
160	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105707084	складання, видача	протокол засідання та рішення виконавчого комітету сільської ради	сільський голова	
161	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105831601	складання, видача	довідка про перебування на амбулаторному лікуванні	завідувач ФАП	
162	https://reyestr.court.gov.ua/Review/106151773	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	нумераційна відомість дерев, призначених для вибіркової санітарної рубки	лісничий	
163	https://reyestr.court.gov.ua/Review/106301623	складання, видача	протокол сесії сільської ради та рішення сесії	сільський голова	
164	https://reyestr.court.gov.ua/Review/106702144	складання, видача	тимчасове посвідчення військовозобов'язаного	інспектор відділення військового обліку та бронювання сержантів і солдатів запасу	
165	https://reyestr.court.gov.ua/Review/106730676#	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку робочого часу	директор ЗОШ	
166	https://reyestr.court.gov.ua/Review/106871780	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт приймання виконаних будівельних робіт	директор ПП	сукупність ч. 4 ст. 358 та ч. 1 ст. 366 КК України,
167	https://reyestr.court.gov.ua/Review/107114413	видача	акт приймання виконаних будівельних робіт	ФОП	

168	https://reyestr.court.gov.ua/Review/107092765	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт приймання-передачі товару на відповідальне зберігання, видаткова накладна	директор ТОВ	
169	https://reyestr.court.gov.ua/Review/107228111	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	листок лікарських призначень	медична сестра	
170	https://reyestr.court.gov.ua/Review/107549386	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	протоколу про адміністративне правопорушення	дільничний офіцер поліції	
171	https://reyestr.court.gov.ua/Review/107411538	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	попередня митна декларація в електронному вигляді	директор ТОВ	Сукупність ч.1 ст.366, ч.4 ст.358 КК України
172	https://reyestr.court.gov.ua/Review/107820108	складання, видача	рішення міської ради	голова міської ради	
173	https://reyestr.court.gov.ua/Review/108069227	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	вантажно-митні декларації	директор дочірнього підприємства	
174	https://reyestr.court.gov.ua/Review/108745670	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	висновок за заявою про втрату паспорта	спеціаліст міграційної служби	
175	https://reyestr.court.gov.ua/Review/109206332	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	членська книжку садівника	голова правління Садового Товариства	
176	https://reyestr.court.gov.ua/Review/108798169	складання, видача	рішення сесії сільської ради	сільський голова	
177	https://reyestr.court.gov.ua/Review/109708318	складання	договори оренди земельної ділянки	сільський голова	

178	https://reyestr.court.gov.ua/Review/108989693	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	інформована згода та оцінка стану здоров'я особи або дитини одним з батьків або іншим законним представником дитини на проведення щеплення або туберкуліно діагностики	В.о. головної медичної сестри	
179	https://reyestr.court.gov.ua/Review/109214364	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	товарно-транспортна накладна	головний бухгалтер	
180	https://reyestr.court.gov.ua/Review/109634005	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	протоколи проведення слідчих дій на виконання доручення слідчого без їх реального проведення (протокол допиту свідка та чотири протоколи пред'явлення особи для впізнання за фотознімками)	оперуповно важений сектору кримінальної поліції	
181	https://reyestr.court.gov.ua/Review/109714430	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	довідка військово-лікарської комісії	голова ВЛК	
182	https://reyestr.court.gov.ua/Review/109925377	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	митна декларація	директор ТОВ	Сукупність ч. 1 ст. 364-1, ч. 1 ст. 366 КК України
183	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110047206	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт приймання виконаних будівельних робіт	майстер будівельних та монтажних робіт ТОВ	
184	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110228603	складання	постанова по справі про адміністративне правопорушення	інспектор сектору реагування патрульної поліції	

185	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110244904	складання, видача	видаткові накладні та податкова декларація з податку на прибуток	фінансовий директор ТОВ	
186	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110628217	складання, видача	будівельний паспорт (у двох примірниках) на забудову присадибної ділянки	головний спеціаліст відділу з питань цивільного захисту населення	
187	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110691409	складання, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт про проведення профілактичного щеплення птиці	провідний лікар-епізотолог дільничної лікарні ветеринарної медицини	
188	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110780778	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку використання робочого часу	директор районного будинку культури	
189	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110902343	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	два протоколи про адміністративне правопорушення	начальник СРПП	
190	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110905968	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	зведена відомість сум для зарахування на картрахунки та список осіб	головний бухгалтер	Сукупність ч. 1 ст. 366, ч. 2 ст. 191 КК України
191	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110903198	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акти приймання виконаних будівельних робіт	ФОП	
192	https://reyestr.court.gov.ua/Review/111164386	складання, видача	довіреність	сільський голова	
193	https://reyestr.court.gov.ua/Review/111357937	складання, видача	довідка військово-лікарської комісії	голова ВЛК	
194	https://reyestr.court.gov.ua/Review/111795172	складання, видача	договір суборенди транспортних засобів та акт	головний бухгалтер ТОВ	

			приймання-передачі транспортних засобів		
195	https://reyestr.court.gov.ua/Review/111727552	складання	постанова про притягнення до адміністративної відповідальності	інспектор сектору реагування патрульної поліції	
196	https://reyestr.court.gov.ua/Review/111966068	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	податкова декларація з податку на прибуток	Фінансовий директор ПП	сукупність ч. 1 ст. 366, ч.1 ст. 309 КК України
197	https://reyestr.court.gov.ua/Review/112257827	складання, видача	постанови по справах про адміністративні правопорушення (в кількості 4 шт.)	Дільничний офіцер поліції сектору превенції відділення поліції	
198	https://reyestr.court.gov.ua/Review/112516680	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	постанови по справі про адміністративне правопорушення	помічник чергового чергової частини сектору поліцейської діяльності	сукупність ч. 1 ст. 366, чч. 1, 3 ст. 362 КК України
199	https://reyestr.court.gov.ua/Review/112740777	складання, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт списання товарно-матеріальних цінностей	майстер шляховий	
200	https://reyestr.court.gov.ua/Review/112762504	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	заяви про приєднання	завідувач сектору роздрібногo бізнесу	сукупність ч.1 ст. 366, ч. 1 ст. 362, ч. 2 ст. 191 КК України
201	https://reyestr.court.gov.ua/Review/112821707	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	зведена відомість сум для зарахування на картрахунки	Головний бухгалтер сільської ради	сукупність ч.1 ст. 366, ч.2 ст. 191 КК України
202	https://reyestr.court.gov.ua/Review/112870148	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	ветеринарні свідоцтва	начальник районного управління Головного управління Держпродспоживслужби	сукупність ч. 1 ст. 366, ч. 2 ст. 369-2 КК України

203	https://reyestr.court.gov.ua/Review/112981119	складання, видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	табелі обліку робочого часу та наказ про призначення на посаду керівника гуртків	директор районного Будинку піонерів	сукупність ч. 3 ст. 191, ч.1 ст. 366 КК України
204	https://reyestr.court.gov.ua/Review/113062988	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	протокол про вчинення адміністративного правопорушення	інспектор відділення поліції	
205	https://reyestr.court.gov.ua/Review/113235389	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	договори поставки	директор ТОВ	
206	https://reyestr.court.gov.ua/Review/113640994	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	видаткова накладна	начальник відділу освіти	сукупність ч. 4 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК України
207	https://reyestr.court.gov.ua/Review/114744719	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	податкові декларації	директор ТОВ та головний бухгалтер ТОВ	сукупність ч. 2 ст. 212, ч. 1 ст. 366 КК України
208	https://reyestr.court.gov.ua/Review/113940597	складання, видача	довідка про відсутність заборгованості з платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи	директор ТОВ	сукупність ч. 1 ст. 366, ч.4 ст. 358 КК України
209	https://reyestr.court.gov.ua/Review/113971661	видача	рішення сільської ради	староста села	
210	https://reyestr.court.gov.ua/Review/114480087	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	протокол про адміністративне правопорушення та постанова про накладення адміністративного стягнення	начальник відділу контролю за використанням та охороною земель	
211	https://reyestr.court.gov.ua/Review/114193663	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	акт про проведення протиепізоотичних заходів	ветеринарний фельдшер	

212	https://reestr.court.gov.ua/Review/114348501	складання, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	медична карта стаціонарного хворого» та «виписка із медичної карти стаціонарного хворого»	завідувач відділення для лікування хворих	
213	https://reestr.court.gov.ua/Review/114558422	складання, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	договори поставки	директор ТОВ	сукупність ч. 1 ст. 366, ч. 5 ст. 27 ч. 1 ст. 358, ч. 4 ст. 358 КК України
214	https://reestr.court.gov.ua/Review/114843047	складання, видача	табелі обліку робочого часу	секретар-друкарка	
215	https://reestr.court.gov.ua/Review/114986022	видача, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	довідка військово-лікарської комісії та постанова військово-лікарської комісії	голова ВЛК	
216	https://reestr.court.gov.ua/Review/115181179	складання, видача	постанова по справі про адміністративне правопорушення	старший дільничний інспектор поліції	
217	https://reestr.court.gov.ua/Review/115287049	внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей	листок лікарських призначень медичної картки стаціонарного хворого	медична сестра терапевтичного відділення	

Аналіз вироків в ЄДРСР за ст. 366 КК України

№ з/п	Область України	Частина статті	Посилання в ЄДРСР	Призначене покарання	Примітка
1	Дніпропетровська	ч. 2 ст. 364-1, ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/79841603	<p>за ч. 2 ст. 364-1 КК України у виді штрафу в розмірі п'ятисот неоподаткованих мінімумів доходів громадян, тобто у сумі 8500 гривень, з позбавленням права обіймати посади в установах, організаціях, підприємствах незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих функцій на строк один рік;</p> <p>за ч. 1 ст. 366 КК України у виді штрафу в розмірі двохсот п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян, тобто у сумі 4250 гривень, з позбавленням права обіймати посади в установах, організаціях, підприємствах незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих функцій на строк один рік.</p>	Угода про визнання винуватості

				<p>На підставі ч. 1 ст. 70 КК України за сукупністю злочинів шляхом часткового складання покарань призначити ОСОБА_3 остаточне покарання у виді штрафу в розмірі сімсот сорок неоподаткованих мінімумів доходів громадян, тобто в сумі 12580 гривень, з позбавленням права обіймати посади в установах, організаціях, підприємствах незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих функцій, на строк один рік та один місяць.</p>	
2	Сумська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/80058936	<p>штрафу у розмірі 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 850 грн, із застосуванням ч. 2 ст. 69 КК України, без позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю.</p>	<p>Угода про визнання винуватості</p> <p>+</p> <p>ч. 2 ст. 69 КК України</p>
3	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/80640099	<p>у виді штрафу в розмірі 200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 3400 (три тисячі чотириста) гривень 00 копійок.</p>	<p>Звільнити від відбування покарання, призначеного цим вироком на підставі п. «в» ст. 1 Закону України «Про амністію у 2016 р.».</p>

4	Львівська	ч. 2 ст. 28, ч 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/81229519	штрафу у розмірі 100 (сто) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 1700 (одна тисяча сімсот) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій в юридичних особах приватного права строком на 1 (один) рік.	Угода про визнання винуватості
5	Волинська	ч.1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/81211022	штрафу в розмірі 80 (вісімдесяти) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 1360 (одна тисяча триста шістьдесят) гривень 00 копійок з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій строком на 1 (один) рік.	Угода про визнання винуватості
6	Львівська	ч.1 ст. 366, ч.4 ст.358 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/81246216	За ч.1 ст. 366 КК України у виді штрафу в розмірі 200 (двісті) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 3400,00 (три тисячі чотириста) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими функціями, строком на 1 рік.	

				<p>за ч.4 ст. 358 КК України у виді штрафу в розмірі 50 (п'ятдесяти) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 850,00 (вісімсот п'ятдесят) гривень.</p> <p>Призначити остаточне покарання відповідно до ч. 1 ст. 70 КК України за сукупністю вищезазначених кримінальних правопорушень шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, у виді штрафу в розмірі 200 (двісті) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 3400,00 (три тисячі чотириста) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з організаційно- розпорядчими та адміністративно- господарськими функціями, строком на 1 рік.</p>	
7	Сумська	ч.1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/81674519	штрафу у розмірі 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 850 гривень, із застосуванням ч. 2 ст. 69 КК України без призначення додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю.	Угода про визнання винуватості + ч. 2 ст. 69 КК України

8	Дніпро-петровська	ч.1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/81676875	штрафу в розмірі 250 (двохсот п'ятдесяти) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень без позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.	Угода про визнання винуватості + ч. 2 ст. 69 КК України
9	Львівська	ч.1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/81777077	2 (двох) років обмеження волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими функціями, на строк 2 (два) роки. Звільнити від відбування призначених за цим вироком основного та додаткового покарань на підставі пункту «в» статті 1 Закону України «Про амністію у 2016 році».	Звільнити від відбування покарання, призначеного цим вироком на підставі п. «в» ст. 1 Закону України «Про амністію у 2016 р.».
10	Чернівецька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/81720261	у виді штрафу в сумі 200 (двісті) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що складає 3400 (три тисячі чотириста) гривень, без позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.	Угода про визнання винуватості + ч. 2 ст. 69 КК України
11	Львівська	ч. 4 ст. 358, ч. 2 ст. 28, ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/81799229	- за ч. 4 ст. 358 КК України – штраф в розмірі 40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – 680 грн.;	Угода про визнання винуватості

				<p>- за ч. 2 ст. 28, ч. 1 ст. 366 КК України – штраф в розмірі 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – 3400 грн. з позбавлення права обіймати посади, пов’язані з організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими функціями, на строк один рік.</p> <p>На підставі ст. 70 КК України, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, остаточно визначити покарання – штраф 3400 грн. з позбавлення права обіймати посади, пов’язані з організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими функціями, на строк один рік.</p>	
12	Черкаська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/81837432	штрафу у розмірі 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить в сумі 1700 грн. з позбавленням права займатися діяльністю, пов’язаною з організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими функціями, строком на 1 рік.	
13	Волинська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/82038676	у виді штрафу в розмірі 250 (двісті п’ятдесят) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі	Угода про визнання винуватості

				двісті п'ятдесят) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на один рік.	
14	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://revestr.court.gov.ua/Review/82386591	у виді штрафу 30 (тридцять) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 510 (п'ятсот десять) грн., з позбавленням права займатися діяльністю з виконання організаційно-розпорядчих функцій в складі державної кваліфікаційної комісії, строком на 3 роки.	Угода про визнання винуватості
15	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://revestr.court.gov.ua/Review/82543774	у виді штрафу 30 (тридцять) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 510 (п'ятсот десять) грн., з позбавленням права займатися діяльністю з виконання організаційно-розпорядчих функцій в складі державної кваліфікаційної комісії, строком на 3 роки.	Угода про визнання винуватості
16	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://revestr.court.gov.ua/Review/82632873	у виді штрафу у розмірі сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 1 700 (одна тисяча сімсот) грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків, строком на 1 (один) рік.	Звільнити від відбування покарання, призначеного цим вироком на підставі п. «в» ст. 1 Закону України «Про амністію у 2016 р.».

				<p>Звільнити засуджену від призначеного покарання у виді штрафу у розмірі сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 1 700 (одна тисяча сімсот) грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків, строком на 1 (один) рік, на підставі пункту «в» частини 1 ст. 1 Закону України «Про амністію у 2016 році».</p>	
17	Івано-Франківська	ч. 2 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/82624554	<p>позбавлення волі строком на 2 (два) роки з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських і організаційно-розпорядчих функцій на підприємствах, установах та організаціях всіх форм власності, строком на 1 (один) рік, зі сплатою штрафу в розмірі 250 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4 250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень.</p> <p>Звільнити ОСОБА_4 від призначеного покарання на підставі п. «в» ст. 1 Закону України «Про амністію у 2016 році».</p>	Звільнити від відбування покарання, призначеного цим вироком на підставі п. «в» ст. 1 Закону України «Про амністію у 2016 р.».

18	Волинська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/82891051	штрафу в розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 850 (вісімсот п'ятдесят) гривень із позбавленням права обіймати посади з виконання організаційно-розпорядчих функцій у виборчих комісіях, на 1 (один) рік.	
19	Львівська	ч. 4 ст. 27- ч. 1 ст. 366, ч. 4 ст. 358 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/82981354	<p>- за ч. 4 ст. 27- ч. 1 ст. 366 КК України та призначити покарання – штраф в розмірі 1700 (однієї тисячі сімсот) гривень з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з здійсненням владних повноважень, організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків, строком на один рік;</p> <p>- за ч. 4 ст. 358 КК України та призначити покарання – штраф в розмірі 680 гривень.</p> <p>На підставі ст. 70 КК України шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим покаранням остаточне покарання ОСОБА_4 визначити штраф в розмірі 1700 (однієї тисячі сімсот) гривень з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з здійсненням владних повноважень, організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків, строком на один рік.</p>	

20	Закарпатська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/83211045	штрафу у розмірі 200 неоподатковуваних мінімумів, що становить 3 400 грн.	Угода про визнання винуватості
21	Чернівецька	ч.1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/83336741	штрафу в розмірі 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 3400 гривень, та призначити додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати посаду заступника директора із навчально-виховної роботи Горішньошерівецької ЗОШ I-III ступенів строком на один рік.	Угода про визнання винуватості
22	Чернівецька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/84599573	штрафу в розмірі 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а саме 850 (вісімсот п'ятдесят) гривень в дохід держави з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно господарських функцій, строком на 1 (один) рік	Угода про визнання винуватості
23	Миколаївська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/83594682	штрафу у розмірі 250 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що складає 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень.	Угода про визнання винуватості
24	Миколаївська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/83721195	штрафу в розмірі 200 (двохсот) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 3400 (три тисячі чотириста) гривень (всім трьом суб'єктам).	Угода про визнання винуватості

25	Чернівецька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85232056	Із застосуванням вимог ст. 69 КК України, у виді штрафу у розмірі 850 (вісімсот п'ятдесят) гривень, без застосування додаткової міри покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.	
26	Чернівецька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/84772977	штрафу в розмірі 200 (двісті) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 3400 (три тисячі чотириста) гривень із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій з матеріальною відповідальністю, строком на 3 (три) роки.	Угода про визнання винуватості
27	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/84972915	штрафу у розмірі сто неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 1700 (одна тисяча сімсот) грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків, строком на 1 (один) рік.	
28	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85103319	Штрафу в розмірі 200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 3400 (три тисячі чотириста) гривень із позбавленням права обіймати посади,	Звільнити від відбування покарання, призначеного цим вироком

				пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій у закладах охорони здоров'я, строком на 1 рік. Звільнити від відбування основного і додаткового покарання, призначеного цим вироком, на підставі п. «в» ст. 1 Закону України «Про амністію у 2016 р.».	на підставі п. «в» ст. 1 Закону України «Про амністію у 2016 р.»
29	Чернівецька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85166096	штрафу в розмірі 200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 3400 гривень, із позбавленням права обіймати посаду заступника директора із навчально-виховної роботи Костижівської ОЗЗСО I-III ступенів терміном на один рік.	Угода про визнання винуватості
30	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85256952	Штрафу в розмірі 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 3400 (три тисячі чотириста) гривень із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків, строком на 1 (один) рік.	
31	Одеська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85243710	штрафу у розмірі 200 (двісті) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а саме 3 400 (три тисячі чотириста) гривень з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, строком на 1 (один) рік.	Угода про визнання винуватості

32	Хмельницька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85535766	Із застосуванням ч. 2 ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 250 неоподаткованих мінімумів доходів громадян в сумі 4250 грн. без позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю.	Угода про визнання винуватості + ч. 2 ст. 69 КК України
33	Львівська	ч.1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85530813	із застосуванням ч. 2 ст. 69 КК України, призначити їй покарання у виді штрафу у розмірі сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 1700 (одна тисяча сімсот) грн., без позбавлення права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків, на певний строк.	ч. 2 ст. 69 КК України
34	Тернопільська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85525063	Із застосуванням ч. 2 ст. 69 Кримінального кодексу України у виді штрафу в розмірі 250 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4 250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень, без позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю.	ч. 2 ст. 69 КК України
35	Львівська	ч. 1 ст. 190, ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/85732986	За ч. 1 ст. 190 КК України та призначити покарання у виді штрафу у розмірі п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян (850 грн.);	Угода про визнання винуватості

				<p>За ч. 1 ст. 366 КК України та призначити покарання у виді штрафу у розмірі двісті неоподаткованих мінімумів доходів громадян (3400 грн.) з позбавленням права обіймати посади та займатись діяльністю, пов'язаними з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, на строк один рік.</p> <p>На підставі ч. 1 і 3 ст. 70 КК України призначити остаточне покарання за сукупністю злочинів, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, у виді штрафу у розмірі двісті неоподаткованих мінімумів доходів громадян (3 400 грн.) з позбавленням права обіймати посади та займатись діяльністю, пов'язаними з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, на строк один рік.</p>	
36	Житомирська	ч. 1 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/86253623	<p>за ч. 1 ст. 191 КК України у виді штрафу у розмірі 50 (п'ятдесяти) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 850 (вісімсот п'ятдесят) грн.;</p>	Угода про визнання винуватості

				<p>- за ч. 1 ст. 366КК України у виді штрафу у розмірі 250 (двохсот п'ятдесяти) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) грн.</p> <p>На підставі ч. 1 ст. 70 КК України, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, остаточно призначити ОСОБА_4 покарання у виді штрафу у розмірі 250 (двохсот п'ятдесяти) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) грн.</p>	
37	Волинська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/86369829	штрафу в розмірі 60 неоподаткованих мінімумів доходів громадян 1020 (одна тисяча двадцять) гривень.	Угода про визнання винуватості
38	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/86452363	у виді штрафу у розмірі 150 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, тобто 2550 (дві тисячі п'ятсот п'ятдесят) гривень, із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих функцій на підприємствах, установах і організаціях усіх форм власності, на строк 1 (один) рік.	
39	Сумська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/86453699	у виді штрафу у розмірі 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а саме 1700	

				(одна тисяча сімсот) гривень з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на один рік.	
40	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/86560757	у виді штрафу в розмірі 100 (ста) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 1 700 грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з технічним обслуговуванням повітряних суден.	
41	Чернівецька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/86554865	штрафу в розмірі 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 850 грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, строком на один рік.	
42	Рівненська	ч. 1 ст. 366, ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 358 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/86759534	за ч. 1 ст. 366 КК України покарання у виді штрафу розміром п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 850 (вісімсот п'ятдесят) гривень, із застосуванням ч. 2 ст. 69 КК України без призначення додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю;	Угода про визнання винуватості + ч.2 ст. 69 КК України

				<p>за ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 358 КК України, покарання у виді штрафу розміром тридцять неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 510 (п'ятсот десять) гривень.</p> <p>На підставі ч. 1 ст. 70 КК України шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим за сукупністю злочинів призначити остаточне покарання до відбування у виді штрафу розміром 50 (п'ятдесят) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 850 (вісімсот п'ятдесят) гривень.</p>	
43	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/87268382	штрафу в розмірі 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 850 (вісімсот п'ятдесят) грн., з позбавленням права обіймати посади в установах, організаціях, підприємствах незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, пов'язані з виконанням адміністративно-господарчих функцій, на строк 1 (один) рік.	Угода про визнання винуватості
44	Тернопільська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/87105969	Із застосуванням ч. 2 ст. 69 КК України у виді штрафу у розмірі 250 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4250 гривень,	Угода про визнання винуватості + ч.2 ст. 69 КК України

				без позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.	
45	Закарпатська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/87504723	штрафу в розмірі 250 (двохсот п'ятдесяти) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4 тисячі 250 грн.	Угода про визнання винуватості
46	Житомирська	ч.1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/87489572	штрафу в розмірі двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що складає 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень з позбавленням права обіймати керівні посади у сільськогосподарських підприємствах строком на 2 (два) роки.	Угода про визнання винуватості
47	Київська	ч. 3 ст. 27, ч. 3 ст. 28, ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/87791330	ОСОБА_3 визнати винуватим у пред'явленому обвинуваченні за ст. 27 ч. 3, 28 ч. 3, 366 ч. 1 КК України та призначити йому покарання у виді штрафу в розмірі 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян в сумі 3400 грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з організаційно-розпорядчими обов'язками, строком на один рік. ОСОБА_4 визнати винуватою у пред'явленому обвинуваченні за ст. 28 ч. 3, 366 ч. 1 КК України та призначити їй покарання із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 100	ТРИ СУБЪЕКТИ !

				<p>неоподатковуваних мінімумів доходів громадян в сумі 1700 грн., без позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.</p> <p>ОСОБА_5 визнати винуватим у пред'явленому обвинуваченні за ст. 28 ч. 3, 366 ч. 1 КК України та призначити йому покарання із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян в сумі 1700 грн., без позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.</p>	
48	Чернівецька	ч. 2 ст. 27, ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/87915254	<p>Штраф в розмірі 100 (ста) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 1700 (одна тисяча сімсот) гривень.</p> <p>Позбавити обіймати посади у сфері освіти строком на 1 (один) рік.</p>	Угода про визнання винуватості
49	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/88063501	<p>штрафу у розмірі двісті п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) грн., з позбавленням права обіймати посаду завідувача протиепізоотичним відділом Самбірської районної державної лікарні ветеринарної медицини строком на 1 (один) рік.</p>	Угода про визнання винуватості

50	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України та ч. 2 ст. 222 КК України	https://revestr.court.gov.ua/Review/88557313	<p>за ч. 1 ст. 366 КК України у виді штрафу в розмірі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 3 400 (три тисячі чотириста) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій строком на один рік;</p> <p>- ч. 2 ст. 222 КК України у виді штрафу в розмірі чотирьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 68 000 (шістдесят вісім тисяч) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій строком на два роки.</p> <p>На підставі ч. 1 ст. 70 КК України, за сукупністю злочинів, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, остаточно призначити покарання у виді штрафу в розмірі чотирьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 68 000 (шістдесят вісім тисяч) гривень, із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням</p>	Звільнити від відбування покарання, призначеного цим вироком на підставі п. «в» ст. 1 Закону України «Про амністію у 2016 р.»
----	----------	---	---	--	---

				<p>організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на два роки.</p> <p>Звільнити від відбування призначених покарань у виді штрафу в розмірі чотирьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 68 000 (шістдесят вісім тисяч) гривень, із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на два роки на підставі п. «в» ст. 1 Закону України «Про амністію у 2016 році».</p>	
51	Чернігівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/88262915	у виді двохсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 3400 (три тисячі чотириста) грн., із позбавленням права обіймати керівні посади, пов'язані із здійсненням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на один рік.	
52	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/88340751	штрафу в розмірі 250 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) грн. з позбавленням права обіймати посаду завідувача Вільшаницької	Угода про визнання винуватості

				<p>державної дільниці ветеринарної медицини Самбірської районної державної лікарні ветеринарної медицини лікаря ветеринарної медицини по хворобах молодняка та неплідності у тварин, строком на 1 (один) рік.</p>	
53	Волинська	ч. 1 ст. 366, ч. 1 ст. 364-1 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89114973	<p>за ч. 1 ст. 364-1 КК України у виді штрафу у розмірі 200 (двісті) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 3400 (три тисячі чотириста) гривень, з позбавленням права обіймати посади керівника в підприємствах, установах, організаціях будь-якої форми власності строком на 1 (один) рік 2 (два) місяці;</p> <p>за ч. 1 ст. 366 КК України у виді штрафу у розмірі 100 (ста) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 1700 (одна тисяча сімсот) гривень, з позбавленням права обіймати посади керівника в підприємствах, установах, організаціях будь-якої форми власності строком на 1 (один) рік.</p> <p>На підставі ч. 1 ст. 70 КК України за сукупністю злочинів шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим визначити</p>	Угода про визнання винуватості

				ОСОБА_4 остаточне покарання у виді штрафу у розмірі 200 (двісті) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 3400 (три тисячі чотириста) гривень, з позбавленням права обіймати посади керівника в підприємствах, установах, організаціях будь-якої форми власності строком на 1 (один) рік 2 (два) місяці.	
54	Сумська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89280537	штраф у розмірі 250 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян в сумі 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень. Додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на підставі ст. 69 КК України не призначати.	Угода про визнання винуватості + ст. 69 КК України
55	Рівненська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89328830	виправдати у зв'язку з недоведеністю в його діянні складу кримінального правопорушення	ВИПРАВДАНО
56	Тернопільська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89473382	Штраф в розмірі тридцяти неоподаткованих мінімуми доходів громадян, що в гривневому еквіваленті становить 510 грн. Згідно ч. 2 ст. 69 КК України не призначати додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади, пов'язані з медичною діяльністю.	ч. 2 ст. 69 КК України

57	Харківська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89507550	із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 50 (п'ятдесяти) неоподаткованих мінімумів доходів громадян у сумі 850 (вісімсот п'ятдесят) грн. без позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю	Угода про визнання винуватості + ст. 69 КК України
58	Хмельницька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89583208	із застосуванням ч. 1 ст. 69 КК України, у виді штрафу в розмірі 200 (двохсот) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 3400 (три тисячі чотириста) грн., без призначення додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.	Угода про визнання винуватості + ч. 1 ст. 69 КК України
59	Дніпропетровська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89609644	штрафу у розмірі 250 (двісті п'ятдесят) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, на строк 3(три)роки.	
60	Дніпропетровська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89586783	з урахуванням ч. 2 ст. 69 КК України та призначити йому узгоджене сторонами угоди покарання у виді штрафу на користь держави в розмірі 250 (двохсот п'ятдесяти) неоподаткованих	Угода про визнання винуватості + ч.2 ст. 69 КК України

				мінімумів доходів громадян, що становить 4250 грн. (чотири тисячі двісті п'ятдесят гривень) без позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.	
61	Черкаська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89644520	у виді штрафу у розмірі 100 (ста) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що буде становити 1700 (одна тисяча сімсот) гривень, з позбавленням права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, строком на 1 рік.	
62	Дніпропетровська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89668266	штрафу у розмірі тридцяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян в дохід держави, що на день постановлення вироку становить 510 (п'ятсот десять) гривень.	Угода про визнання винуватості
63	Тернопільська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89782168	штрафу у розмірі 80 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 1360 гривень (одну тисячу триста шістдесят гривень) із застосуванням ч. 2 ст. 69 КК України, без позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.	Угода про визнання винуватості + ч.2 ст. 69 КК України
64	Одеська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89938471	штрафу в розмірі п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 850 грн., з позбавленням права	Угода про визнання винуватості

				обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на 1 рік	
65	Житомирська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/90833550	штраф у виді двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а саме у розмірі 4250 гривень.	Угода про визнання винуватості
66	Дніпропетровська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/89980357	штрафу в дохід держави в розмірі 250-ти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4250 грн., із позбавленням права обіймати певну посаду чи займатися певною діяльністю, на строк до трьох років.	
67	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/90702764	із застосуванням ч. 2 ст. 69 КК України, у виді штрафу в розмірі двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) грн. без позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю.	ч. 2 ст. 69 КК України
68	Сумська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/90484578	штрафу в розмірі 125 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – 2125 грн. з позбавленням права обіймати посади, пов'язані із виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій на підприємствах, чия діяльність пов'язана із обслуговуванням газорозподільної системи, на строк 1 (один) рік.	Угода про визнання винуватості

69	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/90574752	штрафу у розмірі сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 1 700 (одна тисяча сімсот) грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків, строком на 1 (один) рік.	
70	Чернівецька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/90639253	Штрафу у розмірі 250 (двісті п'ятдесят) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень, з позбавленням права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, строком на 1 рік. На підставі ст. 49, ч. 5 ст. 74 КК України звільнити від покарання у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.	На підставі ст. 49, ч. 5 ст. 74 КК України звільнити від покарання у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.
71	Одеська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/90864180	штрафу в розмірі 200 (двохсот) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що складає 3400 (три тисячі чотириста) грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з прийманням теоретичних і практичних іспитів для отримання	

				спеціального права та з видачею документів, що підтверджують спеціальне право, на строк два роки.	
72	Харківська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91161825	Штрафу у розмірі двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто у сумі 4 250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на 1 рік.	Угода про визнання винуватості
73	Запорізька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91239102	виправдати у зв'язку з відсутністю у його діях складу кримінального правопорушення	
74	Волинська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91321067	із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 250 (двісті п'ятдесят) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень, без позбавлення права обіймати посади, пов'язані із виконанням організаційно-розпорядчих функцій на підприємствах державної форми власності.	Угода про визнання винуватості + ч.2 ст. 69 КК України
75	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91410466	у виді штрафу на користь держави в розмірі двісті п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4 250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень, з позбавленням права	Угода про визнання винуватості

				обіймати посади, пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, на строк один рік.	
76	Одеська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91427355	штрафу в розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що складає 1700 грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з організаційно-розпорядчими функціями, строком на 1 рік.	Угода про визнання винуватості
77	Волинська	ч. 1 ст. 366, ч.5 ст. 27, ч.1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91590857	за ч. 1 ст. 366 у виді штрафу в розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що складає 1700 (одна тисяча сімсот) гривень, з позбавленням права обіймати посади в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, на строк 1 рік; за ч. 5 ст. 27ч. 1 ст. 366 у виді штрафу в розмірі ста двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що складає 2040 (дві тисячі сорок) гривень, з позбавленням права обіймати посади в органах державної	Угода про визнання винуватості

				<p>влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, на строк 1 рік;</p> <p>На підставі ч. 1 ст. 70 КК України, за сукупністю злочинів, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, визначити остаточне покарання у виді штрафу в розмірі ста двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що складає 2040 (дві тисячі сорок) гривень, з позбавленням права обіймати посади в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, на строк 1 рік.</p>	
78	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91961398	штрафу у розмірі 850 грн. з позбавленням на 1 рік права займатися діяльністю, пов'язаною з ідентифікацією домашніх тварин (контролем за реалізацією приватної великої рогатої худоби).	

79	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/92002140	штраф в розмірі 100 (ста) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 1 700 (одна тисяча сімсот) гривень	Угода про визнання винуватості
80	Рівненська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91912238	покарання у виді 150 (сто п'ятдесят) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян штрафу в дохід держави, тобто 2550 (дві тисячі п'ятсот п'ятдесят) гривень.	Угода про визнання винуватості
81	Вінницька	ч. 2 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/91993618	2 (двох) років позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських функцій, строком 1 (один) рік та зі штрафом у розмірі 250 (двохсот п'ятдесяти) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень. Згідно з частиною першою статті 75 Кримінального кодексу України звільнити від відбування основного покарання у виді позбавлення волі з випробуванням з іспитовим строком 1 (один) рік.	
82	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/92043867	штрафу в розмірі двохсот п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані із виконанням	Угода про визнання винуватості

				адміністративно-господарських функцій, пов'язаних із прийняттям, зберіганням та розпорядженням матеріальними цінностями, строком на один рік.	
83	Волинська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/92125941	призначити покарання із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 250 (двісті п'ятдесят) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень.	Угода про визнання винуватості + ч. 2 ст. 69 КК України
84	Волинська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/92125951	покарання із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 250 (двісті п'ятдесят) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень.	Угода про визнання винуватості + ч. 2 ст. 69 КК України
85	Тернопільська	ч. 1 ст. 366, ч.1 ст. 362 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/92242107	- за ч. 1 ст. 366 КК України (в редакції статті 366 зі змінами, внесеними згідно із Законами № 1508-VI від 11.06.2009 - зміни втратили чинність на підставі Закону № 2808-VI від 21.12.2010; в редакції Закону № 3207-VI від 07.04.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 222-VII від 18.04.2013, № 1261-VII від 13.05.2014) – штраф в розмірі двісті п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить	Угода про визнання винуватості

				<p>4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень, з позбавленням права обіймати посади в органах Державної міграційної служби України строком на три роки;</p> <p>- за ч. 1 ст. 362 КК України (в редакції статті 362 Закону № 2289-IV від 23.12.2004; із змінами, внесеними згідно із Законами № 770-VIII від 10.11.2015,) – штраф в розмірі однієї тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 17000 (сімнадцять тисяч) гривень.</p> <p>На підставі ч. 1 ст. 70 КК України за сукупністю злочинів, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, остаточно визначити покарання у виді штрафу в розмірі однієї тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 17000 (сімнадцять тисяч) гривень з позбавленням права обіймати посади в органах Державної міграційної служби України строком на три роки.</p>	
86	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/92393155	штрафу у розмірі 60 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 1020 (одна тисяча двадцять) гривень, без	

				позбавлення права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків.	
87	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reestr.court.gov.ua/Review/92720449	із застосуванням ч. 2 ст. 69 КК України, призначити їй покарання у виді штрафу у розмірі, визначеному станом на дату вчинення кримінальних правопорушень, – сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 1 700 (одна тисяча сімсот) грн., без позбавлення права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків, на певний строк.	
88	Дніпропетровська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reestr.court.gov.ua/Review/92824320	виправдати у зв'язку з недоведеністю в його діянні складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України.	
89	Полтавська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reestr.court.gov.ua/Review/92923276	штрафу в розмірі 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто 510 гривень з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, строком на 1 рік.	Угода про визнання винуватості
90	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reestr.court.gov.ua/Review/92957828	штрафу в розмірі 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить	Угода про визнання винуватості

				3400 (три тисячі чотириста) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій в органах державної влади чи місцевого самоврядування на 1 рік.	
91	Дніпро-петровська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/92949444	штрафу у розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 850 (вісімсот п'ятдесят) грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, на строк один рік.	
92	Донецька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/92978885	у виді штрафу в розмірі 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто у розмірі 3400 грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, строком на 1 рік.	Угода про визнання винуватості
93	Дніпро-петровська	ч. 1 ст. 364-1, ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/93184662	- за ч. 1 ст. 364-1 КК України у виді штрафу в розмірі 400 (чотирьохсот) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 6800 (шість тисяч вісімсот) гривень, з позбавленням його права обіймати посади в установах, організаціях, підприємствах незалежно від форми власності та організаційно-правової	

				<p>форми, пов'язані з виконанням адміністративно-господарчих та організаційно-розпорядчих функцій, строком на 1 (один) рік;</p> <p>- за ч. 1 ст. 366 КК України, у виді штрафу в розмірі 250 (двісті п'ятдесят) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 4250 гривень, з позбавленням його права обіймати посади в установах, організаціях, підприємствах незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, пов'язані з виконанням адміністративно-господарчих та організаційно-розпорядчих функцій строком на 1 (один) рік 6 (шість) місяців.</p> <p>На підставі ч. 1 ст. 70, ч. 3 ст. 72 КК України, за сукупністю злочинів, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, визначити остаточне покарання у виді штрафу в розмірі 400 (чотирьохсот) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 6800 (шість тисяч вісімсот) гривень, з позбавленням його права обіймати посади в установах, організаціях,</p>	
--	--	--	--	---	--

				підприємствах незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, пов'язані з виконанням адміністративно-господарчих та організаційно-розпорядчих функцій, строком на 1 (один) рік 6 (шість) місяців.	
94	Вінницька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/93312335	штрафу в розмірі двохсот п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 грн. (чотири тисячі двісті п'ятдесят гривень), на підставі ч. 2 ст. 69 КК України, без позбавлення права обіймати посади або займатись діяльністю, пов'язаною з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків у державних органах.	Угода про визнання винуватості + ч. 2 ст. 69 КК України
95	Волинська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/93405507	штрафу у розмірі 150 (сто п'ятдесят) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 2550 (дві тисячі п'ятсот п'ятдесят) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на 1 рік.	Угода про визнання винуватості
96	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/93646462	штрафу в розмірі 200 неоподатковуваних доходів громадян, що становить 3400 грн., з позбавленням права	Угода про визнання винуватості

				обіймати певні посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на 1 рік.	
97	Черкаська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/93671783	визнати невинним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України за недоведеністю в його діях скоєності кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України.	
98	Волинська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/94022783	у виді обмеження волі на строк 1 (один) рік з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій у закладах охорони здоров'я, строком на один рік. На підставі ст. 75 КК України звільнити від відбування основного покарання у виді обмеження волі з випробуванням, якщо він протягом іспитового строку, тривалістю 1 (один) рік, не вчинить нового кримінального правопорушення і виконає покладені на нього обов'язки.	Угода про визнання винуватості
99	Полтавська	ч. 2 ст. 27, ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/94159861	ОСОБА_5 визнати винуватим у пред'явленому обвинуваченні за ч. 2 ст. 27, ч. 1 ст. 366 КК України і призначити покарання у виді	

				<p>штрафу у розмірі 200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян у сумі 3400 (три тисячі чотириста гривень) з позбавленням права обіймати посаду сільського, селищного, міського голови на строк 1 (один) рік.</p> <p>ОСОБА_6 визнати винуватою у пред'явленому обвинуваченні за ч. 2 ст. 27, ч. 1 ст. 366 КК України і призначити покарання у виді штрафу у розмірі 200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян у сумі 3400 (три тисячі чотириста гривень) з позбавленням права обіймати посаду секретаря сільської, селищної, міської ради на строк 1 (один) рік.</p> <p>ОСОБА_7 визнати винуватою у пред'явленому обвинуваченні за ч. 2 ст. 27, ч. 1 ст. 366 КК України і призначити покарання у виді штрафу у розмірі 200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян у сумі 3400 (три тисячі чотириста гривень) з позбавленням права обіймати посаду землевпорядника сільської, селищної, міської ради на строк 1 (один) рік.</p>	
--	--	--	--	--	--

100	Волинська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/94180590	покарання із застосуванням ч. 2 ст. 69 КК України у виді штрафу у розмірі 250 (двохсот п'ятдесяти) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень, без позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю.	ч. 2 ст. 69 КК України
101	Тернопільська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/94371850	штрафу в розмірі двохсот п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень.	
102	Хмельницька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/94653608	з застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу розміром двохсот п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 грн. (чотири тисячі двісті п'ятдесят гривень), без позбавлення права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій на підприємствах державної форми власності.	Угода про визнання винуватості + ч.2 ст. 69 КК України
103	Волинська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/94666870	штрафу в розмірі 250 (двісті п'ятдесят) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень, з позбавленням права обіймати посади в правоохоронних органах на строк 1 (один) рік.	

104	Львівська	ч. 1 ст. 364-1, ч.1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/94683242	<p>За ч.1 ст. 364-1 КК України призначити покарання у виді штрафу в розмірі 1000 (однієї тисячі) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 17 000 грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на 1 рік.</p> <p>за ч. 1 ст. 366 КК України та призначити покарання у виді штрафу в розмірі 2000 (двох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34 000 грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій строком на 1 рік.</p> <p>На підставі ст. 70 КК України, за сукупністю кримінальних правопорушень, шляхом поглинення менш суворо покарання більш суворим, остаточно призначити покарання у виді штрафу в розмірі 2000 (двох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34 000 грн., з позбавленням права</p>	
-----	-----------	--	---	---	--

				обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на 1 рік.	
105	Волинська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/94873114	визнати невинуватим у пред'явленому йому обвинуваченні за частиною першою статті 366 Кримінального кодексу України та виправдати у зв'язку із недоведеністю вчинення ним цього кримінального правопорушення.	
106	Дніпро-петровська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/95196831	штрафу у розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати керівні посади в підприємствах, установах чи організаціях на строк 1 (один) рік.	
107	Чернігівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/95426412	штрафу в розмірі 2000 (дві тисячі) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати посади на підприємствах, установах, організаціях усіх форм власності, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на 1 рік.	Угода про визнання винуватості

108	Чернігівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/95527085	штрафу у розмірі 50 (п'ятдесяти) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 850 гривень, з позбавленням права обіймати посади в правоохоронних органах України строком на 1 (один) рік.	Угода про визнання винуватості
109	Сумська	ч.2 ст.28, ч.1 ст.366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/95764875	штрафу в розмірі 200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 3400 грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків, строком на 1 рік.	Угода про визнання винуватості
110	Івано-Франківська	ч. 1 ст. 366, ч. 1 ст. 190 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/96574599	за ч. 1 ст. 190 КК України штраф у розмірі 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 850 гривень; за ч. 1 ст. 366 КК України із застосуванням ч. 2 ст. 69 КК України штраф у розмірі 250 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4250 гривень, без позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю; на підставі ч. 1 ст. 70 КК України призначити ОСОБА_5 остаточне покарання за сукупністю	Угода про визнання винуватості + ч. 2 ст. 69 КК України

				кримінальних правопорушень, шляхом повного складання призначених основних покарань і визначити його у виді штрафу в розмірі 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 5100 гривень, без позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.	
111	Чернігівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/96466859	визнати невинуватим у пред'явленому обвинуваченні у скоєнні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, та виправдати у зв'язку з відсутністю в його діях складу інкримінованого кримінального правопорушення.	
112	Чернігівська	ч. 1 ст. 368 КК України, ч. 1 ст. 366 КК України (у редакції від 11.06.2020) ч. 1 ст. 366 КК України (у редакції від 23.07.2020)	https://reyestr.court.gov.ua/Review/96772814	- за ч. 1 ст. 368 КК України у виді штрафу в розмірі 1000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а саме 17000 грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків, а також з виконанням функцій представника влади щодо видачі дозвільних документів, строком на 1 рік; - за ч. 1 ст. 366 КК України (у редакції від 11.06.2020) у виді штрафу в розмірі 250 неоподаткованих	

				<p>мінімумів доходів громадян, а саме 4250 грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків, а також з виконанням функцій представника влади щодо видачі дозвільних документів, строком на 1 рік;</p> <p>- за ч. 1 ст. 366 КК України (у редакції від 23.07.2020) у виді штрафу в розмірі 2000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а саме 34000 грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків, а також з виконанням функцій представника влади щодо видачі дозвільних документів, строком на 1 рік 6 місяців.</p> <p>На підставі ч. 1 ст. 70 КК України, шляхом поглинення призначених основних і додаткових покарань, призначити ОСОБА_8 остаточне покарання у виді штрафу в розмірі 2500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а саме 34000 грн., з</p>	
--	--	--	--	--	--

				позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків, а також з виконанням функцій представника влади щодо видачі дозвільних документів, строком на 1 рік 6 місяців.	
113	Вінницька	ч. 2 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/96836241	покарання у виді двох років позбавлення волі, без призначення обов'язкового додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю та штрафу, відповідно до ст. 69 КК України. Відповідно до ст. 75 КК України, звільнити від відбування призначеного основного покарання з випробуванням, якщо вона протягом одного року іспитового строку не вчинить нового кримінального правопорушення.	Угода про визнання винуватості + ч.2 ст.69 КК України
114	Миколаївська	ч. 4 ст. 27 - ч. 1 ст. 366, ч. 4 ст. 358, ч. 1 ст. 190 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/96891718	визнати невинуватим у пред'явленому йому обвинуваченні за ч. 4 ст. 27 - ч. 1 ст. 366, ч. 4 ст. 358, ч. 1 ст. 190 КК України, та виправдати за недоведеністю в його діяннях складів вказаних кримінальних правопорушень.	
115	Миколаївська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/97050095	штрафу в розмірі 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян в сумі 850 (вісімсот п'ятдесят) гривень з позбавленням	

				права обіймати на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності і підпорядкованості посади службових осіб, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських обов'язків, та займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням таких обов'язків, строком на один рік.	
116	Київська	ч.1 ст. 358, ч. 2 ст. 28 ч. 1 ст. 366, ч. 2 ст. 28 ч. 1 ст. 222 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/97224677	<p>- за ч. 1 ст. 358 КК України – у виді штрафу у розмірі 1000 (одна тисяча) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;</p> <p>- за ч. 1 ст. 366 КК України у виді штрафу у розмірі 2000 (дві тисячі) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;</p> <p>- за ч. 1 ст. 222 КК України у виді штрафу у розмірі 3000 (три тисячі) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк один рік.</p> <p>На підставі ч.1, ч. 2 ст. 70 КК України за сукупністю злочинів, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, остаточне</p>	Угода про визнання винуватості

				покарання призначити у виді штрафу у розмірі 3000 (три тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що дорівнює 51 000 (п'ятдесят одна тисяча) гривень, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк один рік.	
117	Дніпропетровська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/97480199	штрафу в розмірі 2000 (двох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) грн.	
118	Полтавська	ч. 2 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98018471	покарання із застосуванням ст. 69 КК України у виді 2 (двох) років позбавлення волі, без позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, зі штрафом в розмірі двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що складає 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) грн. На підставі ст. 75 КК України від призначеного судом основного покарання звільнити з випробувальним строком на 1 рік.	Угода про визнання винуватості + ст.69 КК України + 75 КК
119	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98066883	штрафу в розмірі двох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати посади,	Угода про визнання винуватості

				пов'язані з видаванням документів, що підтверджують ветеринарно-санітарний стан тварин, форми яких визначені «Правилами заповнення, зберігання, списання ветеринарних документів та вимог до їх обліку», затверджених наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України №288 від 01.08.2014 року, терміном на 1 рік.	
120	Черкаська	ч. 2 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98150102	позбавлення волі на строк 2 роки з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з розпорядженням коштами державного і місцевого бюджетів строком на 3 роки, з штрафом у розмірі двісті п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4250,00 грн. На підставі ч. 2 ст. 75 КК України звільнити від відбування основного покарання з випробуванням, з іспитовим строком 1 рік.	Угода про визнання винуватості + 75 КК України
121	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98370138	Обмеження волі строком один рік з позбавленням права обіймати посади в органах місцевого самоврядування, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих функцій, терміном один рік. На підставі ст. 75 КК України звільнити від	Угода про визнання винуватості + 75 КК України

				відбування основного покарання з випробуванням з призначенням іспитового строку терміном один рік.	
122	Вінницька	ч. 1 ст. 366, ч. 1 ст. 212 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98328019	<p>за ч. 1 ст. 212 КК України у виді позбавлення права обіймати посади, пов'язані із виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності, на строк три роки;</p> <p>за ч. 1 ст. 366 КК України у виді двохсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян, в сумі три тисячі чотириста гривень в дохід держави, з позбавленням права обіймати посади пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності, на строк два роки.</p> <p>Відповідно до ч. 1 ст. 70 КК України визначити покарання за сукупністю злочинів шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим та призначити</p>	Угода про визнання винуватості

				остаточне покарання у виді позбавлення права обіймати посади, пов'язані із виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності на строк три роки.	
123	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98375760	штрафу у розмірі 50 (п'ятдесят) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 850 (вісімсот п'ятдесят) гривень.	
124	Київська	ч. 5 ст. 27, ч. 2 ст. 28 ч. 2 ст. 366 КК	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98778945	штрафу в розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) грн., без позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.	69 КК України
125	Тернопільська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/98927197	штрафу в розмірі 1020 грн., що становить 60 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, строком на один рік.	Угода про визнання винуватості
126	Київська	ч. 2 ст. 28, ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/99883868	штрафу в розмірі 250 (двохсот п'ятдесяти) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі п'ятдесят) грн, з позбавленням права	Угода про визнання винуватості

				обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських повноважень, строком на один рік.	
127	Черкаська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/99013846	Виправдати та визнати невинуватим у скоєнні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України.	
128	Сумська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/99332727	з урахуванням ч. 2 ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 50 (п'ятдесяти) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 850,00 грн. (вісімсот п'ятдесят грн.), без позбавлення права займати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих і адміністративно-господарських функцій на підприємствах усіх форм власності.	ч. 2 ст. 69 КК
129	Чернівецька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/99423937	штрафу у розмірі чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 68 000 (шістдесят вісім тисяч) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням функції держави та місцевого самоврядування, на строк три роки.	
130	Полтавська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/99499716	штрафу в розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що складає 34000 (тридцять чотири тисячі), з позбавленням права обіймати посади,	

				що пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, строком на 1 (один) рік.	
131	Житомирська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/99829054	визнати невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, та виправдати за недоведеністю в її діяннях складу кримінального правопорушення.	
132	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/100342321	із застосуванням ч. 2 ст. 69 Кримінального кодексу України, у виді штрафу у розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі), без позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю.	ч. 2 ст. 69 КК України
133	Полтавська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/100417003	штрафу у розмірі 250 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 4250 грн. (чотири тисячі двісті п'ятдесят).	Угода про визнання винуватості
134	Хмельницька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/100655716	штрафу в розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить тридцять чотири тисячі гривень.	Угода про визнання винуватості
135	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/101039306	штрафу у розмірі двохсот п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 гривень (чотири тисячі двісті п'ятдесят гривень), з позбавленням права	

				обіймати посади, пов'язані з організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, строком на один рік.	
136	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/101115192	штрафу у розмірі 250 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250,00 грн. (чотири тисячі двісті п'ятдесят) грн., з позбавленням права обіймати посади з організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими функціями строком на 1 (один) рік.	
137	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/101260586	штрафу у розмірі дві тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані із виконанням організаційно-розпорядчих функцій, строком 1 рік.	Угода про визнання винуватості
138	Сумська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/101378992	на підставі ст. 69 КК України у виді обмеження волі на строк 1 (один) рік без позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю. На підставі ст. 58 КК України замість призначеного покарання у виді обмеження волі на строк 1 (один) рік призначити ОСОБА_4 покарання у виді службових обмежень	Угода про визнання винуватості + ст. 69 КК України

				для військовослужбовців на строк 1 (один) рік з відрахуванням із суми грошового забезпечення 10 (десяти) відсотків у доход держави.	
139	Харківська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/101775248	Штрафу у розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що складає 34 000 (тридцять чотири тисячі) грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно- розпорядчих функцій, строком на 1 (один) рік	
140	Закарпатська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/101889851	штрафу в розмірі 250 (двісті п'ятдесят) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4 250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень, з позбавленням права займати посади бухгалтера строком на 2 (два) роки. На підставі ч. 5 ст. 74 п. 2 ч. 1 ст. 49 КК України звільнити обвинувачену від відбування покарання, призначеного за ч. 1 ст. 366 КК України у виді штрафу, з позбавленням права займати посади бухгалтера, у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.	п. 2 ч.1 ст. 49 КК України
141	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/102524316	виправдати за ч.1 ст. 366 КК України на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373	

				КПК України, оскільки не доведено, що в діянні обвинуваченого є склад кримінального правопорушення.	
142	Дніпропетровська	ч. 2 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/102574075	позбавлення волі строком на 2 роки з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій в органах державної влади, на державних чи комунальних підприємствах, на строк 2 роки, зі штрафом в розмірі 250 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 грн., на підставі ч. 2 ст. 75КК України звільнити від відбування основного покарання у виді позбавлення волі з випробуванням на два роки.	Угода про визнання винуватості
143	Одеська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/102687639	штрафу у розмірі двох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень.	
144	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/103405163	штрафу в розмірі двохсот п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 4250 грн., з позбавленням права обіймати певні посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на 1 рік.	Угода про визнання винуватості
145	Харківська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/103368578	штрафу у розмірі трьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів	Угода про визнання винуватості

				громадян, що складає 51000 (п'ятдесят одну тисячу) грн.	
146	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/103895317	штрафу в розмірі двох тисяч п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 42 500 (сорок дві тисячі п'ятсот) гривень, з позбавленням права займати посади в державних органах та органах місцевого самоврядування, пов'язаних з державною реєстрацією речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, строком на один рік.	Угода про визнання винуватості
147	Вінницька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/103914784	штрафу в розмірі 2000 (двох тисяч) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, на строк 1 (один) рік.	Угода про визнання винуватості
148	Черкаська	ч. 2 ст. 366, ч. 2 ст. 28 ч. 2 ст. 366, ч. 2 ст. 367 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/103957100	За ч. 2 ст. 366 КК України 2 роки позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, терміном на 1 рік; - за ч. 2 ст. 28 ч. 2 ст. 366 КК України – 2 роки 1 місяць	Ст. 75 КК України

				<p>позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, терміном на 1 рік 2 місяці;</p> <p>- за ч. 2 ст. 367 КК України – 3 роки позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, терміном на 1 рік 6 місяців.</p> <p>На підставі ч. 1 ст. 70 КК України за сукупністю злочинів шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим остаточно визначити до відбуття покарання у виді 3 років позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, терміном на 1 рік 6 місяців.</p> <p>На підставі статті 75 КК України звільнити від відбування призначеного йому основного покарання у виді позбавлення волі з випробуванням, встановивши іспитовий строк тривалістю 2 роки.</p>	
149	Київська	ч. 2 ст. 366 КК	https://revestr.court.gov.ua/Review/104	із застосуванням ст. 69 КК України у виді	Угода про визнання

		України	<u>451651</u>	штрафу в розмірі 4000 (чотирьох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 68000 (шістдесят вісім тисяч) гривень.	винуватості + ст. 69 КК України
150	Чернівецька	ч. 1 ст. 366 КК України	<u>https://reyestr.court.gov.ua/Review/104530576</u>	із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 500 (п'ятсот) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 8 500 (вісім тисяч п'ятсот) гривень в дохід держави без позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.	Угода про визнання винуватості + ст. 69 КК України
151	Київська	ч. 2 ст. 366 КК України	<u>https://reyestr.court.gov.ua/Review/104739940</u>	штрафу у розмірі 4000 (чотирьох тисяч) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 68 000 (шістдесят вісім тисяч) грн. без позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.	Угода про визнання винуватості + ст. 69 КК України
152	Хмельницька	ч. 1 ст. 366 КК України	<u>https://reyestr.court.gov.ua/Review/104997517</u>	штрафу в розмірі 2200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 37400 грн. з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, на строк 2 роки.	Угода про визнання винуватості
153	Харківська	ч. 1 ст. 366 КК України	<u>https://reyestr.court.gov.ua/Review/105453365</u>	штрафу в дохід держави у розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто 34000 (тридцять чотири тисяч) гривень.	Угода про визнання винуватості
154	Тернопільська	ч. 1 ст. 366 КК	<u>https://reyestr.court.gov.ua/Review/105</u>	визнати невинуватим за пред'явленим	

		України	<u>121633</u>	обвинуваченням у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, та виправдати на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК України за недоведеністю.	
155	Харківська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105168033	штрафу в дохід держави в розмірі 50 (п'ятдесяти) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 850 (вісімсот п'ятдесят) гривень.	Угода про визнання винуватості
156	Житомирська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105471345	2 років обмеження волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих обов'язків, строком на 3 роки. На підставі ст. 49 КК України звільнити від призначеного судом покарання у зв'язку із закінченням строків давності.	ст. 49 КК України
157	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105476220	штрафу у розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків в підприємствах, установах і організаціях всіх форм власності, на строк 1 (один) рік.	

158	Чернігівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105455096	покарання у виді двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 3400 грн., з позбавленням права обіймати керівні посади, пов'язані із здійсненням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на один рік. На підставі ч. 5 ст. 74 КК України, звільнити 1 від відбування призначеного основного та додаткового покарання у зв'язку із закінченням строків давності, передбачених п. 2 ч. 1 ст. 49 КК України.	п.2 ч.1 ст.49 КК України.
159	Чернігівська	ч. 2 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105548992	2 років позбавлення волі, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на 2 роки та з накладенням штрафу в розмірі 250 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що на момент ухвалення вироку складає 4250 грн. На підставі ст. 75 КК України звільнити від відбування призначеного основного покарання у виді позбавлення волі з випробуванням з іспитовим строком два	Ст. 75 КК України

				роки.	
160	Житомирська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105707084	штрафу у розмірі двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4250 (чотири тисячі двісті п'ятдесят) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих обов'язків на строк 2 (два) роки. На підставі п. 2 ч. 1 ст. 49 КК України звільнити від призначеного судом покарання у зв'язку із закінченням строків давності.	п. 2 ч. 1 ст. 49 КК України
161	Сумська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/105831601	штрафу в розмірі 30 (тридцяти) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 510 грн.	ч. 2 ст. 69 КК України
162	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/106151773	обмеження волі на строк 1 (один) рік з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків в підприємствах, установах і організаціях всіх форм власності, на строк 1 (один) рік. На підставі ст. 75 КК України звільнити від відбування призначеного основного покарання з випробуванням, якщо він протягом встановленого	Ст. 75 КК України

				іспитового строку тривалістю 1 (один) рік не вчинить нового кримінального правопорушення і виконає покладені на нього обов'язки.	
163	Тернопільська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/106301623	штрафу в розмірі 2000 (двох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій на строк 1 рік.	Угода про визнання винуватості
164	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/106702144	обмеження волі строком на 1 (один) рік з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з використанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій в Збройних Силах України, на строк 1 (один) рік. Звільнити на підставі ст. 75 КК України засуджену від відбування призначеного основного покарання у виді обмеження волі, з випробуванням, встановивши іспитовий строк терміном в 1 (один) рік	Угода про визнання винуватості + Ст. 75 КК України
165	Закарпатська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/106730676#	штрафу у розмірі 2000 (двох тисяч) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що еквівалентно 34 000 (тридцять чотири	

				тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати керівні посади у сфері освіти, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на 1 (один) рік.	
166	Чернівецька	ч.4 ст. 358 та ч. 1 ст. 366 КК України	https://revestr.court.gov.ua/Review/106871780	<p>- за ч. 1 ст. 366 КК України у виді штрафу в розмірі 2500 (дві тисячі п'ятсот) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 42 500 (сорок дві тисячі п'ятсот) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих функцій, строком на 1 рік;</p> <p>- за ч. 4 ст. 358 КК України у виді штрафу в розмірі 50 (п'ятдесяти) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто 850 (вісімсот п'ятдесят) гривень.</p> <p>На підставі ст. 70 КК України шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, призначити остаточне покарання у виді штрафу в розмірі 2500 (дві тисячі п'ятсот) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 42 500 (сорок дві тисячі п'ятсот) гривень, з</p>	Угода про визнання винуватості

				позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих функцій, строком на 1 (один) рік.	
167	Волинська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/107114413	визнати невинуватим у пред'явленому йому обвинуваченні у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, та виправдати його у зв'язку з недоведеністю вчинення ним вказаного кримінального правопорушення, на підставі п. 1 ч. 1 ст. 373 КПК України.	
168	Чернігівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/107092765	штрафу в розмірі дві тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34 000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, на строк 1 (один) рік.	Угода про визнання винуватості
169	Хмельницька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/107228111	невинуватою та виправдати за ч. 1 ст. 366 КК України у зв'язку із відсутністю в її діях складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України.	
170	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/107549386	штрафу в розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів	

				громадян, що становить 34000 гривень, на користь держави з позбавленням права обіймати посади в органах внутрішніх справ строком один рік.	
171	Чернівецька	ч.1 ст. 366, ч.4 ст. 358 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/107411538	<p>- за ч. 1 ст. 366 КК України у виді штрафу в розмірі 250 (двохсот п'ятдесяти) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто 4 250 (чотирьох тисяч двохсот п'ятдесяти) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій строком на 1 (один) рік;</p> <p>- за ч. 4 ст. 358 КК України у виді штрафу в розмірі 50 (п'ятдесяти) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 850 (вісімсот п'ятдесят) гривень в дохід держави.</p> <p>З урахування вимог ч. 1 ст. 70 КК України за сукупністю кримінальних правопорушень, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, остаточно призначити покарання у виді штрафу в розмірі 250 (двохсот п'ятдесяти) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто 4 250</p>	Угода про визнання винуватості

				(чотирьох тисяч двохсот п'ятдесяти) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на 1 (один) рік.	
172	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/107820108	штрафу в розмірі п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 850 (вісімсот п'ятдесят) гривень, із позбавленням права обіймати адміністративно-розпорядчі посади в органах місцевого самоврядування строком на один рік. Згідно з ч. 5 ст. 74 КК України, звільнити від призначеного покарання у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності на підставі п. 2 ч. 1 ст. 49 КК України.	п. 2 ч. 1 ст. 49 КК України.
173	Волинська	ч. 2 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/108069227	визнати невинуватим за недоведеністю в його діянні складу злочину	
174	Хмельницька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/108745670	Із застосуванням ч. 1 ст. 69 КК України – штраф у розмірі 1500 (одна тисяча п'ятсот) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 25500 (двадцять п'ять тисяч п'ятсот) грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням функції держави та місцевого самоврядування,	Угода про визнання винуватості

				строком на один рік.	
175	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/109206332	визнати невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України та виправдати її у зв'язку з відсутністю в її діях складу зазначеного кримінального правопорушення.	
176	Тернопільська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/108798169	штраф в розмірі 2000 (двох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, строком на один рік.	
177	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/109708318	штрафу у розмірі дві тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані із виконанням організаційно-розпорядчих функцій, строком 1 рік.	
178	Хмельницька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/108989693	покарання із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 1000 (однієї тисячі) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що складає 17000 (сімнадцять тисяч) гривень, із позбавленням права здійснювати діяльність, пов'язану з роботою з документами щодо вакцинації від COVID-19, строком на	Угода про визнання винуватості і ст. 69 КК України

				1 (один) рік.	
179	Тернопільська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/109214364	штрафу в розмірі 2000 (двох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати посаду бухгалтера ПРКСЛП Підгайціагроліс, строком на 1 (один) рік.	Угода про визнання винуватості
180	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/109634005	штрафу в розмірі 2000 (двох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (три тисяч) грн., з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк 1 (один) рік.	
181	Закарпатська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/109714430	штрафу в розмірі 2000 (дві тисячі) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що в твердій грошовій сумі становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати посади в органах державної влади та місцевого самоврядування на строк 1 (один) рік.	Угода про визнання винуватості
182	Волинська	ч. 1 ст. 364-1, ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/109925377	за ч. 1 ст. 364-1 КК України – у виді штрафу в розмірі 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 17000 (сімнадцять тисяч) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських функцій,	Угода про визнання винуватості

				<p>строком на 1 рік; - за ч. 1 ст. 366 КК України – у виді штрафу в розмірі 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських функцій, строком на 1 рік 2 місяці.</p> <p>На підставі ч. 1 ст. 70 КК України шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим остаточне покарання призначити у виді штрафу в розмірі 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських функцій, строком на 1 рік 2 місяці.</p>	
183	Чернівецька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110047206	<p>штрафу в розмірі 2000 (дві тисячі) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що в твердій грошовій сумі становить 34 000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських та організаційно-</p>	Угода про визнання винуватості

				розпорядчих функцій на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від організаційно-правової форми, на строк 1 (один) рік.	
184	Вінницька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110228603	визнати винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 367КК України, та призначити йому покарання у виді штрафу в розмірі двох тисяч неоподаткованих мінімум доходів громадян, що становить тридцять чотири тисячі гривень, з позбавленням права обіймати посади в органах Національної поліції України строком на один рік.	
185	Полтавська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110244904	штраф у розмірі 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що складає 34000 грн.	Угода про визнання винуватості
186	Рівненська	ч. 1 ст. 366, ч.1 ст. 357 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110628217	за ч. 1 ст. 366 КК України – у виді штрафу в розмірі 2 (дві) тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян (34 000 гривень) з позбавленням права займатися певною діяльністю, а саме діяльністю, пов'язаною з оформленням та видачею дозвільних документів, на строк 1 (один) рік, за ч. 1 ст. 357 КК України – у виді штрафу в розмірі 50 (п'ятдесят) неоподаткованих мінімумів доходів громадян (850 гривень).	Угода про визнання винуватості

				Відповідно до ст. 70 КК України, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим призначити остаточне покарання у виді штрафу в розмірі 2 (дві) тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян (34 000 гривень) з позбавленням права займатися діяльністю, пов'язаною з оформленням та видачею дозвільних документів, на строк 1 (один) рік.	
187	Івано-Франківська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110691409	2 (два) роки обмеження волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій на підприємствах, установах, організаціях незалежно від форми власності, строком на 1 (один) рік. На підставі ст. 75 КК України звільнити від відбування основного покарання у виді 2 (двох) років обмеження волі з випробуванням та встановленням іспитового строку тривалістю 1 (один) рік.	Ст. 75 КК України
188	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110780778	у виді обмеження волі строком на 2 (два) роки з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій,	Ст. 75 КК України

				строком на 2 (два) роки. Відповідно до ст. 75 КК України, звільнити від відбування основного покарання у виді обмеження волі строком на 2 (два) роки з випробуванням, встановивши йому іспитовий строк тривалістю 1 (один) рік.	
189	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110902343	визнати невинуватим за пред'явленим обвинуваченням у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого частиною 1 статті 366 КК України, і виправдати його на підставі абзацу 2 частини 1 статті 373 та пункту 2 частини 1 статті 284 КПК України у зв'язку з встановленням відсутності в діянні складу кримінального правопорушення, передбаченого частиною 1 статті 366 КК України.	
190	Одеська	ч.1 ст.366, ч.2 ст.191 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110905968	- за ч. 1 ст. 366 КК України у виді обмеження волі строком на один рік з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на один рік; - за ч. 2 ст. 191 КК України у виді обмеження волі строком на три роки з позбавленням права обіймати посади,	

				пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на два роки. На підставі ч. 1 ст. 70 КК України, за сукупністю кримінальних правопорушень, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим визначити остаточне покарання у виді обмеження волі строком на три роки з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на два роки.	
191	Чернівецька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/110903198	із застосуванням ст. 69 КК України, у виді штрафу в розмірі 1000 (однієї тисячі) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 17 000 (сімнадцять тисяч) гривень в дохід держави, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно розпорядчих та адміністративно господарчих функцій, строком на 1 (один) рік.	Угода про визнання винуватості + ст. 69 КК України
192	Полтавська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/111164386	штрафу на користь держави з застосуванням ст. 69 КК України в розмірі 600 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить	Угода про визнання винуватості + ст. 69 КК України

				10200 грн,	
193	Закарпатська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/111357937	2000 (двох тисяч) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 34 000 гривень (тридцять чотири тисячі гривень), з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, на строк 3 (три) роки.	Угода про визнання винуватості
194	Київська	ч. 2 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/111795172	2 (двох) років позбавлення волі та з урахуванням положень ст. 69 КК України зі штрафом у розмірі 750 (сімсот п'ятдесят) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 2013000 (два мільйони тринадцять тисяч) гривень.	Угода про визнання винуватості + ст. 69 КК України
195	Вінницька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/111727552	визнати винуватим за ч. 1 ст. 367 КК України і призначити йому покарання у виді штрафу в розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, на строк 1 (один) рік.	
196	Полтавська	ч. 1 ст. 366, ч.1 ст. 309 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/111966068	- за ч. 1 ст. 366 КК України у виді штрафу у розмірі 2 000 (двох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить	Угода про визнання винуватості

				<p>34 000 (тридцять чотири тисячі) грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, на строк 1 (один) рік,</p> <p>– за ч. 1 ст. 309 КК України у виді штрафу у розмірі 1 000 (однієї тисячі) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 17 000 (сімнадцять тисяч) грн.</p> <p>На підставі ч. 1 ст. 70 КК України шляхом повного складання покарання призначити узгоджене сторонами угоди остаточне покарання у виді штрафу у розмірі 3 000 (трьох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 51 000 (п'ятдесят одну тисячу) грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, на строк 1 (один) рік.</p>	
197	Рівненська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/112257827	у виді штрафу у розмірі дві тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 34 000 гривень з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням функцій держави, на строк 1 (один) рік.	Угода про визнання винуватості
198	Волинська	ч.1 ст. 366, чч. 1, 3 ст. 362 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/112516680	- за ч.1 ст. 366 КК України у виді штрафу в розмірі трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів	Угода про визнання винуватості

				<p>громадян, що становить 51000 (п'ятдесят одну тисячу) гривень, з позбавленням права обіймати будь-які посади в правоохоронних органах на строк 1 (один) рік;</p> <p>- за ч.1 ст. 362 КК України у виді штрафу в розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень;</p> <p>- за ч.3 ст. 362 КК України у виді позбавлення волі на строк 3 (три) роки з позбавленням права обіймати будь-які посади в правоохоронних органах на строк 1 (один) рік 3 (три) місяці.</p> <p>На підставі ч. 1 ст. 70 КК України, за сукупністю кримінальних правопорушень, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, визначити ОСОБА_4 остаточне покарання у виді позбавлення волі на строк 3 (три) роки з позбавленням права обіймати будь-які посади в правоохоронних органах на строк 1 (один) рік 3 (три) місяці.</p>	
--	--	--	--	--	--

				<p>На підставі ст. 75 КК України звільнити від відбування основного покарання з випробуванням, якщо він протягом іспитового строку тривалістю 1 (один) рік не вчинить нового кримінального правопорушення і виконає покладені на нього обов'язки.</p>	
199	Дніпро-петровська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/112740777	<p>у виді штрафу в розмірі 2000 (двох тисяч) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, тобто в розмірі 34000 (тридцяти чотирьох тисяч)грн., у дохід держави з позбавленням права обіймати посаду майстра шляхового строком на один рік.</p>	
200	Сумська	ч.1 ст. 366, ч. 1 ст. 362, ч. 2 ст. 191 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/112762504	<p>за ч. 1 ст. 366 КК України у виді штрафу в розмірі 3000 (трьох тисяч) неподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 51000 (п'ятдесят одну тисячу) грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані із здійсненням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій в банківських та інших кредитно-фінансових установах, на строк один рік;</p> <p>за ч. 1 ст. 362 КК України у виді штрафу в розмірі 3000 (трьох</p>	

				<p>тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 51000 (п'ятдесят одну тисячу) грн.</p> <p>за ч. 2 ст. 191 КК України у виді 2 (двох років) позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані із здійсненням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій в банківських та інших кредитно-фінансових установах, на строк два роки.</p> <p>Відповідно до ч.1 ст. 70 КК України, за сукупністю кримінальних правопорушень шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим призначити покарання у виді двох років позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані із здійсненням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій в банківських та інших кредитно-фінансових установах, на строк два роки.</p> <p>Додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати посади, пов'язані із здійсненням</p>	
--	--	--	--	---	--

				<p>організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій в банківських та інших кредитно-фінансових установах, на строк два роки, підлягає реальному і самостійному виконанню.</p>	
201	Одеська	ч. 1 ст. 366, ч. 2 ст. 191 КК України.	https://reyestr.court.gov.ua/Review/112821707	<p>за ч. 1 ст. 366 КК України у виді штрафу в розмірі двох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, в дохід держави з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на один рік;</p> <p>за ч. 2 ст. 191 КК України у виді обмеження волі строком на один рік з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на 2 роки.</p> <p>На підставі ч. 1 ст. 70 КК України, за сукупністю кримінальних правопорушень, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим визначити ОСОБА_5 остаточне</p>	

				покарання у виді обмеження волі строком на один рік з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на два роки.	
202	Волинська	ч. 1 ст. 366, ч. 2 ст. 369-2 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/112870148	<p>за ч. 1 ст. 366 КК України – у виді штрафу у розмірі трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати посади, пов'язані із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, перелік яких наведений у пп. 1), 2) Закону України «Про запобігання корупції», на строк два роки;</p> <p>за ч. 2 ст. 369-2 КК України – у виді штрафу у розмірі двох тисяч п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</p> <p>На підставі ст. 70КК України за сукупністю злочинів шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим ОСОБА_4 необхідно призначити покарання у виді штрафу у розмірі трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 51000 (п'ятдесят одна</p>	

				тисяча) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, перелік яких наведений у пп. 1), 2) Закону України «Про запобігання корупції», на строк два роки.	
203	Черкаська	ч. 3 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/112981119	На підставі ст. 49, ч. 5 ст. 74 КК України звільнити від покарання за ч. 1 ст. 366 КК України у зв'язку із закінченням строків давності. Призначити покарання за ч. 3 ст. 191 КК України у виді 3 років позбавлення волі з позбавленням права обіймати керівні посади в органах державної влади на строк три роки.	Ст. 49 КК України
204	Черкаська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/113062988	у виді штрафу в розмірі двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 4250 гривень. На підставі ч. 5 ст. 74 КК України, п. 2 ч. 1 ст. 49 КК України ОСОБА_4 звільнити від відбування покарання за ч. 1 ст. 366 КК України в зв'язку з закінченням строків давності.	Ст. 49 КК України
205	Київська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/113235389	штрафу у розмірі 3000 (трьох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 51 000 (п'ятдесят одна тисяча) грн., з	Угода про визнання винуватості

				позбавлення права займатися підприємницькою діяльністю строком на 1 (один) рік.	
206	Львівська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/113640994	3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що складає 51 000 грн., з позбавленням права обіймати посади, пов'язані із виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком 1 (один) рік.	
207	Дніпропетровська	Два суб'єкти ч. 2 ст. 212, ч. 1 ст. 366 КК	https://reyestr.court.gov.ua/Review/114744719	Взнати невинуватими у вчиненні злочинів, передбачених ч. 2 та ч. 3 ст. 212, ч. 1 ст. 366 КК України, та виправдати в зв'язку з недоведеністю того, що вчинено злочини	
208	Миколаївська	ч. 1 ст. 366, ч. 4 ст. 358 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/113940597	- за ч. 1 ст. 366 КК України у виді штрафу в розмірі 2000 (дві тисячі) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень з позбавленням права обіймати посади на підприємствах, установах, організаціях незалежно від форм власності, пов'язаних з виконанням організаційно розпорядчих і адміністративно господарських обов'язків, строком на 1 (один) рік; - за ч. 4 ст. 358 КК України у виді штрафу в розмірі 50 (п'ятдесят)	Угода про визнання винуватості

				<p>неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 850 (вісімсот п'ятдесят) гривень.</p> <p>На підставі ч.1 ст. 70 КК України, за сукупністю кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 366, ч. 4 ст. 358 КК України, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, остаточно призначити ОСОБА_5 покарання у виді у виді штрафу в розмірі 2000 (дві тисячі) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень з позбавленням права обіймати посади на підприємствах, установах, організаціях незалежно від форм власності, пов'язаних з виконанням організаційно розпорядчих і адміністративно господарських обов'язків, строком на 1 (один) рік.</p>	
209	Тернопільська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/113971661	<p>обмеження волі на строк 1 (один) рік із призначенням додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати посади в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, пов'язані із виконанням організаційно-</p>	Угода про визнання винуватості

				розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, строком на 1 (один) рік. На підставі ст. 75КК України звільнити ОСОБА_4 від відбування призначеного покарання з випробуванням, встановивши їй іспитовий строк тривалістю 1 (один) рік.	
210	Черкаська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/114480087	визнати невинуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.1 ст. 366 КК України, та на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК України виправдати за недоведеністю в його діях складу кримінального правопорушення.	
211	Івано-Франківська	ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/114193663	зі застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу у розмірі 1500 (однієї тисячі п'ятсот) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 25500 (двадцять п'ять тисяч п'ятсот) гривень, без позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю.	Угода про визнання винуватості + ст. 69 КК України
212	Харківська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/114348501	у виді штрафу в розмірі 4000 (чотирьох тисяч) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що складає 68000 (шістдесят вісім тисяч) гривень, з позбавленням права обіймати посади, пов'язані із виконанням організаційно-	Угода про визнання винуватості

				розпорядчих функцій, строком на 1 (один) рік.	
213	Київська	ч. 1 ст. 366, ч. 5 ст. 27 ч.1 ст. 358, ч.4 ст. 358 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/114558422	<p>- за ч. 1 ст. 366 КК України – у виді штрафу в розмірі 4000 (чотирьох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 68 000 (шістдесят вісім тисяч) грн., з позбавленням права займатися підприємницькою діяльністю строком на 1 (один) рік.</p> <p>- за ч. 5 ст. 27 ч. 1 ст. 358 КК України – у виді штрафу в розмірі 1000 (одна тисяча) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 17000 (сімнадцять) тисяч грн.;</p> <p>- за ч. 4 ст. 358 КК України – у виді штрафу в розмірі 50 (п'ятдесят) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 850 (вісімсот п'ятдесят) грн.</p> <p>Відповідно до ч. 1 ст. 70 КК України за сукупністю кримінальних правопорушень шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим призначити ОСОБА_4 остаточне покарання у виді штрафу в розмірі 4000 (чотирьох тисяч) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить</p>	Угода про визнання винуватості

				68000 (шістдесят вісім тисяч) гривень, з позбавленням права займатися підприємницькою діяльністю строком на 1 (один) рік.	
214	Дніпропетровська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/114843047	Із застосуванням ч. 1 ст. 69 КК України до основного покарання у виді штрафу в розмірі 1500 (одна тисяча п'ятсот) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 25500 (двадцять п'ять тисяч п'ятсот) грн., з позбавленням права займати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, строком на 1 (один) рік.	ч.1 ст. 69 КК України
215	Кіровоградська	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/114986022	штрафу в розмірі 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а саме у розмірі 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, на користь держави з позбавленням права обіймати посади у складі штатних та позаштатних (постійно та тимчасово діючих) військово-лікарських комісій, пов'язані із здійсненням військово-лікарської експертизи, строком на 1 (один) рік.	Угода про визнання винуватості
216	Запорізька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/115181179	штрафу в розмірі 2000 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34000 грн., з позбавленням права займати посади, пов'язані з виконанням організаційно-	

				розпорядчих функцій, строком на 1 (один) рік.	
217	Хмель- ницька	ч. 1 ст. 366 КК України	https://reyestr.court.gov.ua/Review/115287049	визнати невинуватою та виправдати за ч.1 ст. 366 КК України у зв'язку із відсутністю в її діях складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України.	

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Львівського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, професор
полковник поліції
Тарас СОЗАНСЬКИЙ
2024

АКТ

15.02. 2024

Львів

№ 15

**Про впровадження результатів дисертації
Степанюка Миколи Володимировича на тему
«Відповідальність за службове підроблення у
кримінальному праві України» в освітній
процес ЛьвДУВС**

Уклала експертна комісія з виявлення, узагальнення та впровадження позитивного досвіду роботи у складі:

- начальника відділу забезпечення якості освіти та методичної роботи кандидата юридичних наук, доцента Руслана СТРОЦЬКОГО;
- начальника відділу організації наукової роботи кандидата юридичних наук майора поліції Людмили ПАВЛИК;
- декана факультету № 1 ПФПНП ЛьвДУВС кандидата юридичних наук, професора підполковника поліції Руслана ШЕХАВЦОВА;
- завідувача кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 ПФПНП ЛьвДУВС кандидата юридичних наук, доцента Ірини ГАЗДАЙКИ-ВАСИЛИШИН;
- директора загальної бібліотеки Ірини КРАВЕЦЬ.

Комісія відповідно до наказу ЛьвДУВС наказу по університету від 16 серпня 2023 року № 270 розглянула й узагальнила матеріали дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право», та наукові праці аспіранта кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 ПФПНП Львівського державного університету внутрішніх справ Степанюка Миколи Володимировича на тему «Відповідальність за службове підроблення у кримінальному праві України».

Проаналізовано основні результати дисертації Степанюка М.В., зокрема наукові праці, в яких опубліковані теоретичні положення дисертації:

1. Степанюк М.В. Проблемні аспекти об'єкта та предмета складу службового підроблення у законодавстві України. Право і суспільство. №4. 2021. С.179-188.

2. Степанюк М.В. Досвід республіки Польща у сфері кримінально-правової протидії службовому підробленню. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 35/2022. С.502-507.

3. Степанюк М.В. Характеристика суб'єкта службового підроблення: на основі аналізу правоохоронної практики. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. Випуск 80: частина 2. 2023. С.98-102.

4. Степанюк М.В. Окремі проблемні аспекти визначення об'єктивної сторони складу службового підроблення за кримінальним правом України // ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (3 листопада 2023 року) / упор. Р. М. Шехавцов. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С.188-192.

На основі проведеного аналізу комісія зробила висновок, що наукові праці Степанюка М.В. містять науково обґрунтовані теоретичні положення і практичні рекомендації, що дає підстави запровадити їх для використання в освітньому процесі Львівського державного університету внутрішніх справ, зокрема при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Кримінально-правова кваліфікація» та «Актуальні проблеми застосування кримінального законодавства», під час підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів, а також рекомендувати їх до вивчення під час самостійної роботи здобувачів ступенів вищої освіти «бакалавр» та «магістр».

Члени комісії:

Руслан СТРОЦЬКИЙ

Людмила ПАВЛИК

Руслан ШЕХАВЦОВ

Ірина ГАЗДАЙКА-ВАСИЛИШИН

Ірина КРАВЕЦЬ

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

*Наукові праці, в яких опубліковані
основні наукові результати дисертації*

1. Степанюк М. В. Проблемні аспекти об'єкта та предмета складу службового підроблення у законодавстві України. *Право і суспільство*. № 4. 2021. С. 179–188.

2. Степанюк М. В. Досвід Республіки Польща у сфері кримінально-правової протидії службовому підробленню. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія юридична*. Випуск 35/2022. С. 502–507. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10408787>

3. Степанюк М. В. Характеристика суб'єкта службового підроблення: на основі аналізу правоохоронної практики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. Випуск 80. Ч. 2. 2023. С. 98–102. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.2.14>

*Наукові праці, які засвідчують
апробацію матеріалів дисертації*

4. Степанюк М. В. Окремі проблемні аспекти визначення об'єктивної сторони складу службового підроблення за кримінальним правом України. *Теорія і практика протидії злочинності у сучасних умовах* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 3 листопада 2023 року). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 188–192.